Gemeenterekening 2022

Enschede verantwoordt

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Voorwoord **4**

Leeswijzer **5**

Jaarverslag 2022 ..... **7**

1. Beleidsbrief **8**

2. Programmaverantwoording **10**

2.1 Samenleving en bestuur 10
2.2 Duurzaam wonen, leven en werken 30
2.3. Vitaal en sociaal 66
2.4 Financiën en organisatie 97

3. Paragrafen **109**

3.1. Lokale heffingen 110
3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 117
3.3. Onderhoud kapitaalgoederen 127
3.4. Financiering 137
3.5. Bedrijfsvoering 143
3.6. Verbonden partijen 146
3.7. Grondbeleid 153
3.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken 169
3.9. Openbaarheid 170
3.10. Subsidieverwerving 172
3.11. Investeringen 174

Jaarrekening 2022 ..... **178**

4. Balans **179**

5. Overzicht van baten en lasten **181**

6. Toelichting op de balans **182**

6.1. Immateriële vaste activa 187
6.2. Materiële vaste activa 187
6.3. Financiële vaste activa 191
6.4. Voorraden 192
6.5. Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar 194
6.6. Liquide Middelen 195
6.7. Overlopende activa 196
6.8. Eigen vermogen 198
6.9. Voorzieningen 199
6.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar 199
6.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar 200
6.12. Overlopende passiva 200
6.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen 203

7. Toelichting op het overzicht baten en lasten **205**

7.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen 205
7.2. Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten 206
7.3. Taakvelden 251
7.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid 255
7.5. Wet Normering Topinkomens (WNT) 259
7.6. Incidentele baten en lasten 260

8. Bijlagen, onderdeel jaarrekening 267

8.1. Staat van reserves 267
8.2. Staat van voorzieningen 276
8.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk 280
8.4. SiSa 283
8.5. IMG 292

Vaststellingsbesluit en controleverklaring 293

Vaststellingsbesluit 293
Controleverklaring 293

Voorwoord

Enschede,

Geachte raadsleden,
Geachte lezer,

Voor u ligt de Gemeenterekening 2022. Hierin legt het college verantwoording af over de beleidsmatige en financiële resultaten over het jaar 2022.

Wij vertrouwen erop dat wij u met deze Gemeenterekening 2022 voldoende informeren.

Burgemeester en Wethouders van Enschede,

De Secretaris,	De Burgemeester
K. Meijer	R. Bleker

Leeswijzer

Voor u ligt de gemeenterekening 2022. Hierin kijken we terug op het jaar 2022 en leggen verantwoording af over de behaalde resultaten en besteding van middelen. Voor de controlerende rol van de Raad is een goede vergelijkbaarheid tussen de rekening en de begroting van groot belang. De gemeenterekening is gebaseerd op de gemeentebegroting 2022.

Opbouw gemeenterekening 2022 van de gemeente Enschede
Net als de gemeentebegroting bestaat de gemeenterekening uit een beleidsdeel (jaarverslag) en een financieel deel (jaarrekening).

Beleidsbrief
De belangrijkste beleidsmatige en financiële ontwikkelingen van 2022 zijn in de beleidsbrief weergegeven. Deze brief vormt hiermee een samenvatting en een startpunt voor de lezer/gebruiker.

Jaarverslag
De programmaverantwoording (hoofdstuk 2) is opgebouwd uit vier programma's. Dit is dezelfde indeling als de gemeentebegroting 2022, waarmee een goede vergelijking tussen beide documenten mogelijk is. In de gemeentebegroting is elk programma opgebouwd volgens de drie w-vragen (Wat willen we bereiken?; Wat gaan we daarvoor doen?; Wat mag het kosten?). De verantwoording in de gemeenterekening hebben we volgens een zelfde systematiek opgebouwd:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De paragrafen (hoofdstuk 3), zoals deze ook in de gemeentebegroting staan, bevatten de beleidslijnen met betrekking tot een aantal programma-overstijgende onderwerpen, zoals de lokale heffingen en het onderhoud kapitaalgoederen. Ze vormen een dwarsdoorsnede van de programma's. Met de onderwerpen die in de verschillende paragrafen aan bod komen, zijn vaak aanzienlijke bedragen gemoeid. Hiermee geven ze extra inzicht in de financiële positie van de gemeente Enschede.

Jaarrekening
De jaarrekening (hoofdstuk 4 t/m 7) bevat de financiële verantwoording over 2022 en bestaat uit het overzicht van baten en lasten, de balans en de toelichtingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten hebben we de in het jaarverslag opgenomen cijfers verder in detail uitgewerkt en toegelicht. Per product geven we inzicht in de gerealiseerde baten en lasten. Afwijkingen ten opzichte van de begroting groter dan vijf procent of groter dan 50.000 euro zijn voorzien van een toelichting. De balans geeft inzicht in de bezittingen en vermogenspositie van de gemeente Enschede en mutaties die zich hierin hebben voorgedaan.

De accountantscontrole richt zich vooral op de jaarrekening. De controleverklaring van de accountant is opgenomen onder de overige gegevens.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen is het mogelijk dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten, lasten en balansposten.
Deze posten worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. Bij de vergelijking van de realisatie van baten en lasten met de begroting (na wijziging) krijgt een nadeel een negatieve notatie met een min (minus) en een voordeel krijgt een positieve notatie. Een positief verschil (voordeel) betekent dat er minder lasten of meer baten zijn gerealiseerd dan verwacht. Bij een negatief verschil (nadeel) is het omgekeerde het geval (meer lasten of minder baten).

Bijlagen
De bijlagen worden onderscheiden in bijlagen als onderdeel van het *jaarverslag* (hoofdstuk 4) en bijlagen als onderdeel van de *jaarrekening* (hoofdstuk 8). De bijlage Ruimtelijke projecten is onderdeel van het *jaarverslag* en de bijlage SiSa (Single information Single audit) is onderdeel van de *jaarrekening.*

Leesbaarheid
In de Gemeenterekening 2022 hebben we gebruik gemaakt van een aantal grafische toepassingen om de leesbaarheid te vergroten. Ook hebben we gebruik gemaakt van mouse-overs en hyperlinks. De mouse-overs zijn bedoeld om definities en toelichtingen op gebruikte termen toe te voegen. Een mouse-over is een webbased toepassing en werkt daarom alleen op het internet. In versies van de gemeenterekening in Word of Adobe Acrobat Reader werken mouse-overs niet. Daarnaast hebben we hyperlinks toegepast. Hyperlinks leiden door naar onderliggende stukken, behorend bij het onderwerp. Hyperlinks werken, in tegenstelling tot mouse-overs, wel in de versies van de jaarrekening in Word of Adobe Acrobat Reader.
Tot slot hebben raadsleden bij de Gemeenterekening de mogelijkheid om informatie of bevindingen over de jaarrekening onderling met elkaar te delen via de website. Ook is het mogelijk om informatie te delen via LinkedIn updates of binnen een door de gebruiker zelf gekozen (afgeschermde) gebruikersgroep.

Jaarverslag 2022

1. Beleidsbrief

Gemeenterekening 2022: Een roerig jaar voor onze samenleving

2022 was in meerdere opzichten een overgangsjaar. De beperkende maatregelen rond corona namen langzaam af en andere crises tekenden zich aan de (nabije) horizon af. Dat bracht de samenleving verder in beweging. Protesten op snelwegen of Malieveld waren daarvan het levende bewijs. Maar ook dichterbij, op het Ei van Ko liet de samenleving met regelmaat van zich horen. In Enschede brak ook een nieuwe fase aan. De installatie van onze nieuwe burgemeester Bleker in februari en de gemeenteraadsverkiezingen in maart, vormden de aanloop naar een nieuwe bestuursperiode. Met een opgefrist vergadermodel in de raad, hernieuwde afspraken over de samenwerking tussen de coalitiepartijen en de rest van de gemeenteraad en de samenleving nog prominenter in beeld bij alles wat we als gemeente doen.

Het coalitieakkoord zoekt de verbinding met de thema's uit de kracht van Enschede. Dat is niet voor niets: Effecten in de stad bereiken we samen met al die partijen, bedrijven en inwoners die het beste met Enschede en de omliggende dorpen voor hebben. Dat doen we soms als opdrachtgever, soms als kadersteller en soms als adviseur. In 2022 is weer gebleken wát de kracht van Enschede is. Samen de schouders eronder zetten als we het samen of alleen moeilijk hebben. Zo zorgen we voor Enschede en voor elkaar.

Wat we doen heeft pas echt effect als je het terugziet. Ook in 2022 was er veel aandacht voor het zichtbare deel van ons werk in de samenwerking. Bijvoorbeeld rond het thema veiligheid. Daar zijn we streng waar dat moet en helpend voor wie op het juiste spoor wil komen en blijven. We zetten ons er voor in om de zichtbare en voelbare veiligheid te vergroten. Daar hoort ook de rol van de Boa's bij. We actualiseerden de inhoud van de functie, waarbij de mogelijkheden om door te groeien en zich te specialiseren groter worden.

De combinatie van de coronacrisis met de snel stijgende energieprijzen en inflatie, maakt dat voor veel ondernemers de reserves op zijn. Tegelijkertijd groeide in 2022 de economie, was er een tekort aan arbeidskrachten en daalde de werkloosheid verder. We actualiseerden de strategische investeringsagenda. Om aan maatschappelijke opgaven, zoals het realiseren van 9300 woningen in de komende tien jaar te kunnen blijven werken, moeten we langjarig blijven investeren in onze stad. Dat geldt ook voor het op peil houden van voorzieningen in de stad om daarmee als stad aantrekkelijk te blijven.

We werken aan perspectief voor onze inwoners en bedrijven. Dat doen we ook voor die groepen die, vanwege oorlog, onze hulp vragen. We hebben onze bijdrage geleverd in de opvang en begeleiding van vluchtelingen uit Oekraïne. En daarnaast, bij het uitkeren van de energietoeslag. Onze organisatie toonde de flexibiliteit om deze extra werkzaamheden naast het reguliere werk op een goede manier uit te voeren.

We sluiten het jaar 2022 af met een positief saldo van 6,8 miljoen euro. Bij de vaststelling van de gemeentebegroting 2022 in november 2021 voorzagen we nog een nadelig saldo van 11,6 miljoen euro. Het positieve jaarrekeningresultaat is een gevolg van incidentele effecten en het afwijkende inkomsten- en uitgavenpatroon door Corona en de gevolgen van de oorlog in Oekraïne.
We hebben de voorgenomen activiteiten voor 80% tot 90% goed kunnen uitvoeren. Gebrek aan personeel bij ons en bij bijvoorbeeld zorgaanbieders en aannemers, grondstoffen en op onderdelen ook het geld, en beperkingen in regelgeving hebben er toe geleid dat we niet

alles hebben kunnen doen (met de snelheid) zoals begroot. Dit heeft deels geleid tot financiële voordelen. Maar het betekent vooral dat we niet de maatschappelijke resultaten hebben kunnen boeken die we wilden. En de verwachting is dat deze beperkingen ook de komende jaren nog een rol zullen spelen.

2. Programmaverantwoording

2.1 Samenleving en bestuur

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. Goed bestuur *totale lasten (x 1.000 euro): 11.782,00*	1.01 Integere en transparante organisatie en bestuur	Indicatoren: 1 Aantal acties: 6
	1.02 Tijdige en kwalitatief afdoende afhandeling van klachten, bezwaar en beroep	Aantal acties: 2
2. Versterking samenwerking bestuur/samenleving *totale lasten (x 1.000 euro): 4.184,00*	2.01 Consistent gebruik bestuursstijlen	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
	2.02 Faciliteren van bewonersinitiatieven	Aantal acties: 2
3. Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners *totale lasten (x 1.000 euro): 157,00*	3.01 Goede (Eu)regionale samenwerking	Aantal acties: 3
	3.02 Verbeterde sturing op maatschappelijk rendement samenwerkingspartners (door professioneler opdrachtgeverschap)	Aantal acties: 2
4. Professionele dienstverlening aan de samenleving *totale lasten (x 1.000 euro): 6.284,00*	4.01 Tevredenheid over de dienstverlening	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
	4.02 Toegankelijke dienstverlening	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
5. Openbare orde en veiligheid *totale lasten (x 1.000 euro): 23.836,00*	5.01 Bevorderen verbinding in samenleving (tegengaan polarisatie en radicalisering)	Aantal acties: 1
	5.02 Ervoor zorgen dat Enschede een ongunstig klimaat heeft voor ondermijnende activiteiten	Indicatoren: 1 Aantal acties: 4
	5.03 Versterken van de samenwerking tussen zorg en veiligheid	Aantal acties: 4

Wat hebben we bereikt?

1. Goed bestuur

Terwijl de effecten van de coronacrisis nog na ijlden, werden in 2022 verschillende nieuwe grote vraagstukken en crises zichtbaar; stikstof, oorlog, inflatie en immigratie. De crises en vraagstukken leidden tot zorgen en soms tot protesten. Het vroeg enorm veel van de samenleving en het gemeentebestuur. We kwamen in een situatie terecht waarin duidelijk werd dat we elkaar nog meer nodig hebben dan voorheen. Om crises het hoofd te bieden maar ook om kansen te benutten die eruit voort vloeien. En dat in een meer gepolariseerde context. Dat sterkte ons in het blijvend werken aan Goed bestuur; een Open Enschede waarin open communicatie, open contact, samenwerking met inwoners en partners alsook een (procedureel) rechtvaardige rechtsbescherming centraal staan in ons handelen. Met oog voor de toekomst.

Strategie, kennis en toekomst
Van een betrouwbare overheid wordt verwacht dat ze vooruit kijkt, juist ook in crisistijd. Vooruitlopend op de gemeenteraadsverkiezingen hebben we een aanzet van de koers op onze strategische opgaven gemaakt. Die koers is vertaald in de P&C cyclus en vormt de basis voor de op te stellen Toekomstvisie waarbij we aanhaken op de Omgevingsvisie en de visie op het sociaal domein. Uiteraard putten we daarbij uit de droombeelden die we ophaalden uit onze stad via het Enschedepanel.

Enschede wordt steeds meer en meer een kennisorganisatie. Denk hierbij aan het benutten van data & dashboards die ons helpen met sturen op onze opgaven en het open verantwoorden. Maar ook aan de kennis van onze netwerkpartners en onderwijsinstellingen die we beter, in gezamenlijkheid, kunnen benutten. Ons Kennispunt Twente hielp ons ook in 2022 daarbij. Zowel de wetenschappelijke board als de ethische commissie kwamen vier keer bijeen en boden het college meerdere reflecties aan.

Menselijke maat
We keken niet alleen naar de toekomst. We moesten oog hebben voor de menselijke maat in ons beleid en de uitvoering. Als gemeenteraad, college en organisatie werkten we in gezamenlijkheid aan de aanbevelingen die zijn gedaan door de commissie Vonk, de bezwaarschriftencommissie en de klachtencommissaris. In 2023 gaan we daarmee verder. Helpend daarbij zijn de begeleiding vanuit de raadscommissie Menselijke maat voor het sociaal domein en het programma menselijke maat . Dat programma brengt binnen de gehele ambtelijke organisatie de discussie op gang over wat we, landelijk en in Enschede, allemaal onder de term menselijke maat gebracht hebben.

Binnen beginnen is buiten winnen
Dit adagium, opgenomen in de communicatievisie, is ook van toepassing op het vergadermodel van de raad. Met behulp van de oude raadsleden en de nieuwe raadsleden is na bijna 20 jaar een nieuw vergadermodel geïntroduceerd met o.a. de actualiteitenraad en vier kamers in de stedelijke commissie. Hierbij staan een betere positionering in besluitvorming van de raad en een goede informatievoorziening centraal. Openbaarheid is de regel zodat inwoners kunnen meekijken en doen. En in de vertrouwde stadsdeelcommissies blijven we de vergaderingen dichtbij de inwoners houden.

Verhalen inwoners
Naast verantwoording in jaarverslagreacties, P&C, stadspeilingen, cliëntervaringsonderzoeken en diverse gesprekken, monitoren we onze gewenste verbeteringen Goed bestuur door narratieve evaluatie. Hierbij halen we ervaringen en verhalen van onze inwoners op, ontdekken we patronen en passen we ons beleid of onze uitvoering aan. Dit passen we al 6 jaar toe bij de wijkteams en ook hebben we in 2022 ervaring opgedaan met narratieve evaluatie bij participatieprocessen.

Rechtsbescherming: recht en rechtvaardigheid. Welke lessen hebben we geleerd?
De bezwaarschriftencommissie, de klachtencommissaris, de Functionaris Gegevensbescherming en de voorzitter van de Rekenkamer zijn welkome onafhankelijke gremia die ons scherp houden, waar we van leren. Over 2022 gaven zij ons een aantal verbeterpunten mee. Zo kunnen we een nog oplossingsgerichtere houding aannemen tijdens bezwaarprocedures en klachten. Ook moeten we aandacht hebben voor het tijdig uitvoeren van data protection impact assessments (DPIA).

Met deze verbeterpunten zijn we aan de slag gegaan. We investeren in rolvaardigheden en kennis. Ook hebben we op bepaalde afdelingen extra capaciteit beschikbaar gesteld om het persoonlijke en oplossingsgerichte contact te verbeteren.
Verder werden we geholpen door ontwikkelingen bij de wetgever en de rechtspraak, door nadruk op goede bepalingen met ruimte voor afwijken en evenredigheidstoetsing.

2. **Samenwerking bestuur en samenleving**

Participatie
In 2022 is de Participatieverordening vastgesteld en werkten we verder aan het actieplan Samenlevingsgericht werken. Hiermee geven we een impuls aan alle vormen van participatie en inwonervertegenwoordiging. De lerende organisatie staat daarin centraal.

Naast kaders en plannen, doen we al veel op het gebied van inwoner- en overheidsparticipatie. Denk maar aan het wijkwerk door wijkraden, inwoners, wijkregisseurs en wijkbeheer, de Bewonersadviesraad sociaal domein. Voorbeelden van participatieprocessen in 2022 waren o.a. de straatbijeenkomst Minister Loudonlaan over de herinrichting van de straat als onderdeel van Nieuw Twekkelerveld (Nieuw Twekkelerveld) en het vragen naar droombeelden voor onze stad via het Enschedepanel. In Noord-West Enschede konden inwoners meedenken over oplossingen voor de verkeersdrukte. Dat was een groot project in Noord. Daar hebben 250 inwoners op gereageerd.
Ook ons digitale participatiemiddel Stem van Enschede is online gegaan. Hierdoor konden inwoners stemmen op bijvoorbeeld het ontwerp van de watergoten in de binnenstad en oordelen geven over de teksten van de gemeente.

Vanuit het stadsdeelwijs werken is zoals ieder jaar, in elk stadsdeel samen met wijk- en dorpsraden en partners een jaarplan gemaakt dat aansluit bij de 4-jaarlijkse stadsdeelagenda. De resultaten zijn zeer divers en terug te vinden per stadsdeel op www.enschede.nl.

Communicatie met onze inwoners
Duidelijk en doelgroepgericht communiceren staat nog steeds centraal. Het programma Direct Duidelijk Enschede is volop in uitvoering. We hebben alle standaardbrieven herschreven, schrijftrainingen gegeven, hulpteams opgericht en een schrijftool in WORD aangeboden. Het gedachtegoed van Direct Duidelijk, als onderdeel van Open Enschede, vraagt om langjarige en voortdurende aandacht.

Enschedepanel; inwonerpeilingen
In 2022 zijn zes peilingen uitgevoerd via ons Enschedepanel onder onze inwoners. De uitkomsten gebruiken we om ons beleid aan te scherpen. Onderwerpen waren

- Kracht van Enschede (toekomstdromen)
- Maatschappelijke impact van de vrijetijdssector samen met Marketing Oost
- Bruto Twents Geluk samen met de Twenteboard
- Dorps- en wijkraden
- Jaarplan rekenkamer
- Stadspeiling (waar staat je gemeente)

Enschedepanel; ondernemerspanel
Het ondernemerspanel heeft twee thema's uitgevraagd, namelijk de informatievoorziening en het merk Enschede.
Informatie is terug te vinden
op https://www.kennispunttwente.nl/inwonerpanels/enschedepanel

3. **Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners**

Samenwerking met Almelo en Hengelo
De drie colleges hebben in 2022 gezamenlijk besloten onze lobbyacties op drie dossiers verenigd door te zetten. In het verlengde hiervan zijn de drie gemeentesecretarissen uit de drie steden (de Trias) aan de slag gegaan om de lobbydossiers te verfijnen. Het oppakken van de opdracht van de drie colleges en van de Trias is goed op gang gekomen. Zo is onder meer de bezetting van onze gezamenlijke lobbyteams verder ingevuld.

Lobbydossiers
Om de lobby te versterken zijn ambtenaren uit Almelo, Hengelo en Enschede getraind. Vanuit gezamenlijke onderlinge belangen betrekken we onze maatschappelijke partners bij het formuleren van concrete lobbydoelen en pakkende lobbyboodschappen te formuleren.

Drie lobbyteams op Energie-armoede - Wonen, Verstedelijking - Spoorzone en Kansengelijkheid (Jeugd – Schoolbesturen) zijn voortvarend aan de slag gegaan. Daarin lopen de opgaven vanuit de Duitslandagenda parallel mee. Deze thema’s hebben een sterke link naar onze plannen langs de corridor Zwolle - Münster en de invulling van de spoorzone. In de LOI Enschede-Gronau is een tweetal paragrafen gewijd aan deze thema’s namelijk ‘Wonen en leven’ en ‘Mobiliteit’.

Regionale samenwerking
In 2022 heeft de Twenteboard een nieuwe investeringsagenda voor Twente opgesteld. Daarin zijn de lessen van de evaluatie van de Agenda voor Twente meegenomen. Via de uitgangspuntennotitie heeft uw gemeenteraad input meegegeven.
De samenwerking op de lobby met Twenteboard is geïntensiveerd, afgestemd op het BOSS-overleg en de Lobbydossiers waar we met Hengelo en Almelo intensief op samenwerken. Na de verkiezingen zijn onze bestuurders Regionaal en Landelijk gepositioneerd. Ook hebben we de voorbereidingen voor de nieuwe EU-agenda in samenwerking met gemeente Hengelo opgestart. Deze is in 2023 gereed.

Landelijke samenwerking
Enschede is lid van de G40. Dat is een netwerkorganisatie van 41 (middel)grote steden, waaronder ook Hengelo en Almelo, die gezamenlijke stedelijke vraagstukken oppakt voor oplossingen en lobby naar het Rijk, zoals de lobby rond de Jeugdzorg. Enschede heeft deelgenomen in meerdere City deals. Daarnaast is Enschede een belangrijke speler in de lobby binnen de Twenteboard waarbij de burgemeester onder andere bereikbaarheid van banen in de portefeuille heeft. En Enschede neemt deel aan de VNG commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie en internationaal en comité regio’s.

Internationale samenwerking
Met 150 nationaliteiten, een mondiaal toonaangevende universiteit, grote en kleine bedrijven die over de hele wereld zaken doen heeft Enschede het afgelopen jaar ook internationaal aan de weg getimmerd. De gemeente Enschede heeft in 2022 ervoor gekozen zich te concentreren op de samenwerking met Munster, Euregio en Europa en daarbuiten alleen nog met Palo Alto. Hierin werken we samen met de burgemeester van Munster, een delegatie van de Twenteboard en met de burgemeester van Hof van Twente. Deze burgemeester is ook lid van het comité van de regio's, die een grote rol speelt bij de besluitvorming in Brussel, de Europese Commissie.

De gemeente als speler in de gemeentelijke netwerksamenleving

De gemeente (bestuur en ambtelijke organisatie) begaf zich in het midden van allerlei organisaties, allianties van netwerken en instellingen die zich bezighouden met maatschappelijke opgaven in Enschede. Zeker ook door de coronacrisis is ons helder geworden dat wij niet centraal staan maar juist die inwoner, dat bedrijf en het netwerk. We kunnen veel meer op elkaar aansluiten en samenwerken. Ieder vanuit eigen rol, taak en verantwoordelijkheid. Deze uitgangspunten zijn terecht gekomen in de Notitie Samenwerken, het beleidskader verbonden partijen en het beleidskader gesubsidieerde instellingen. Dit vraagt de komende jaren om een andere houding van het gemeentebestuur en de organisatie. Naast opdrachtgever zijn we ook partner. Door opgave gericht en ontschot te werken op alle niveaus kunnen we grote opgaven in gezamenlijkheid aanpakken. Denk aan onze samenwerking met de sportverenigingen in de ontmoetingsclusters, de woningbouwcoöperaties en publieksinitiatieven als Enschede Energie enzovoort.

4. **Professionele dienstverlening aan de samenleving**

We hebben het afgelopen jaar weer mooie stappen gezet in de publieksdienstverlening aan onze samenleving.
Op basis van vragen, klachten, op- en aanmerkingen hebben we continu verbeteringen doorgevoerd.

MijnEnschede & telefonie
Met de Dienstverlenings- en Communicatievisie als basis is een uitvoeringsprogramma Stedelijke Dienstverlening opgesteld. Deze uitvoeringsvisie kent vier lijnen: We voeren onze dienstverlening mensgericht uit, we verbeteren onze digitale dienstverlening, we betrekken inwoners en luisteren naar inwoners en we houden onze basis op orde. Een belangrijke component hierin is MijnEnschede; Een gemoderniseerd, integraal digitaal kanaal, dat een einde maakt aan de versnippering van de informatie aan, van en over inwoners. Het maakt samenwerking, integraal aanbod van diensten/producten, interactie en “track & trace” mogelijk. Samen met het nieuw vormgegeven Enschede.nl (van een publicatie- naar een dienstverleningskanaal) vormt MijnEnschede een twee-eenheid voor de inwoner. Naast dit kanaal hebben we ook stappen gemaakt op het gebied van telefonie om de bereikbaarheid te vergroten.

Eén loket
De voorbereiding voor één Loketfunctie is vorig jaar afgerond en kan gaan starten. Een inwoner met vragen voor de overheid (niet alleen de Gemeente) kan bij ons terecht en die proberen we zo goed mogelijk te helpen.

Naast deze resultaten op het vlak van algemene publieksdienstverlening is ook op de vakafdelingen hard gewerkt om de dienstverlening te verbeteren. Zo is er in het cluster Omgeving en recht een dienstverleningsfestival gehouden en heeft de afdeling Werk en Inkomen een klanttevredenheidsonderzoek gedaan. Resultaten daarvan staan in de Enschedese Arbeidsmarktaanpak.

5. **Openbare orde en veiligheid**

De afgelopen jaren is de aandacht op verschillende veiligheidsonderdelen flink toegenomen. In de stad, in de media en in de raad wordt steeds vaker zichtbaar gemaakt waar mensen last van hebben en wat mensen aangepakt willen zien. In 2022 hebben we een bestuursopdracht veiligheid opgesteld waarin onderdelen van het integraal veiligheidsbeleid verder zijn uitgewerkt en geconcretiseerd. Uitgangspunt hierbij is dat we streng zijn voor degene die zich niet aan de regels (wil) houden, maar hulp bieden aan degene die op het juiste spoor wil komen en blijven. Belangrijk is een evenwicht te vinden tussen repressie, preventie en zorg.

Doel is de stad weer zichtbaar en voelbaar veiliger te laten zijn voor inwoners en ondernemers.

Zorg en veiligheid
Binnen het werkveld zorg en veiligheid ligt een grote opgave. De overlast van mensen met zorg of juist het ontbreken van de juiste zorg brengt veiligheidskwesties met zich mee en dit wordt steeds complexer. We hebben ingezet op een integrale aanpak vanuit Zorg en Veiligheid waarbij intensiever/effectiever met elkaar wordt samengewerkt. De wijkteams hebben hierbij een centrale functie. Streettriage Twente is een succesvolle samenwerking tussen de verschillende ketenpartners en zorgt voor betere zorg voor personen met verward gedrag. Samen met de Dienst justitiële inrichting en Reclassering onderzoeken we hoe de druk op de forensische zorg te verlichten en hoe meer grip te krijgen op de kwaliteit van deze zorg. Het regionale plan van aanpak mensenhandel is vastgesteld. Hierbij ligt de focus op het voorkomen van (herhaald) slachtofferschap door (onder andere) in te zetten op preventie, deskundigheidsbevordering van gemeenten en partners en het frustreren en aanpakken van daders. Op dit moment wordt een brede inventarisatie uitgevoerd van de opgaven en mogelijke maatregelen binnen zorg en veiligheid.

Ondermijning
De aanpak van ondermijning raakt zowel de sociale, fysieke als ook de digitale veiligheid. Samen met de politie, RIEC en partners, hebben we ons beeld van de criminele netwerken die zich in Enschede bevinden versterkt en hebben we interventies gepleegd om (het faciliteren van) criminaliteit te verstoren. Zo hebben we diverse panden gesloten waar criminaliteit werd gepleegd en is toezicht en handhaving geïntensiveerd. Er zijn veel handhavingstrajecten ingezet in casussen waar sprake is van (faciliteren van) ondermijnende criminaliteit. Door veel te controleren met o.a. MIA-acties (integrale controles op bijv. horeca en zorgbureaus) en garageboxcontroles laten we zien dat we als één overheid optreden tegen criminaliteit. Digitale criminaliteit neemt toe en slachtofferschap hiervan heeft veel impact op inwoners en ondernemers. Samen met verschillende partijen maken we kwetsbare doelgroepen hiertegen steeds weerbaarder. Concreet bestaat dit bijvoorbeeld uit het project Cyberbuddies, waarbij een IT-student werd ingezet als buddy om ondernemers te helpen met praktische tips en adviezen. Ook zijn we bezig met het promoten van het spel ‘HackShield’ om jongeren weerbaarder te maken.

Integrale aanpak Binnenstad
We hebben fors ingezet op de leefbaarheid en veiligheid in de binnenstad. De persoonsgerichte aanpak is geïntensiveerd. Deze kenmerkt zich door maatwerk en blijvende focus op de persoon. Wekelijks is er integraal overleg over de top 30/40 overlastgevers. Hier wordt aan een lik-op-stuk-aanpak gewerkt. De nadruk kan liggen op civielrechtelijke, strafrechtelijke of bestuursrechtelijke maatregelen, hulpverlening of een combinatie hiervan. Hierbij gaan we snel over op het op het opleggen van gebiedsverboden of een last onder dwangsom en we stimuleren begeleiding naar een niet crimineel bestaan. Cameratoezicht is geïntensiveerd door structureel meer live uitkijken en extra camera's. De aanpak van seksuele intimidatie krijgt een vervolg waarbij ook wordt ingezet op omstandersinterventie. Met de gebiedsgerichte aanpak richten we ons op het positief ontwikkelen van het gebied. Doormiddel van een innovatieve bijeenkomst (Future search) hebben we met alle stakeholders een plan gemaakt om van incident gericht naar een probleem gerichte aanpak te kunnen gaan.

Integrale aanpak Glanerbrug

We geven prioriteit aan een brede aanpak van drugscriminaliteit en jeugd in Glanerbrug. In 2022 hebben we vooral ingezet op de verduidelijking van de problematiek en het verkennen van oplossingsrichtingen met alle betrokken partijen. We onderzoeken de mogelijkheden voor een persoons-, object en gebiedsgerichte aanpak. Uiteraard is inwonerparticipatie een onderdeel van de aanpak; we betrekken hen vroegtijdig. Ook hebben we een start gemaakt met de gebiedsanalyse.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Goed bestuur
We willen Enschede goed besturen. Dat kunnen we nooit alleen, maar alleen samen met de stad: onze partners, onze inwoners, onze ondernemers. We willen de stad meer betrekken bij het aanpakken van de maatschappelijke opgaven waar we als Enschede voor staan.

Goed bestuur wil ook zeggen dat we eerlijk besturen. Het bestuur en de gemeentelijke organisatie is integer, communiceert open, streeft naar een zo hoog mogelijke kwaliteit in de besluitvorming en leert van haar fouten. Inwoners moeten kunnen vertrouwen in de procedurele rechtvaardigheid van beslissingen. Daarom moeten we op tijd alle belangen meewegen.

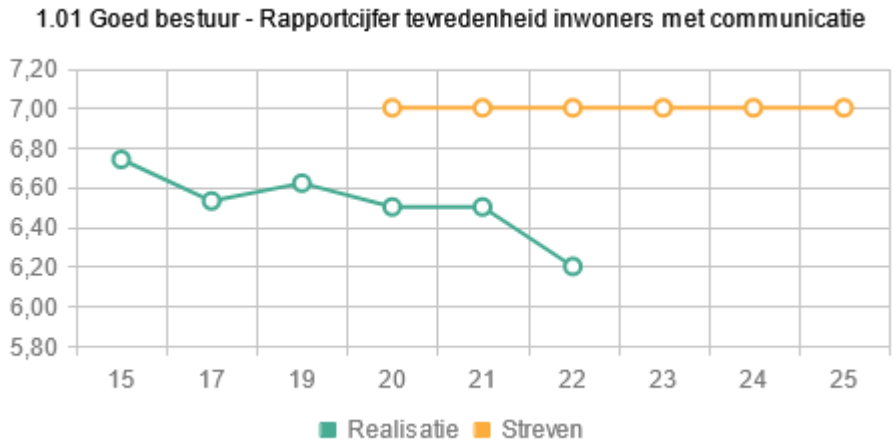
1.01 Integere en transparante organisatie en bestuur
Onze medewerkers en bestuurders zijn integer en weten wat wel en niet kan. We zijn alert op risicovolle functies en ondersteunen onze medewerkers in de uitvoering hiervan.

We zijn open en communiceren duidelijk over keuzes die gemaakt worden. Zowel deze keuzes als de informatie op basis waarvan deze keuzes worden gemaakt moeten voor inwoners toegankelijk zijn.

Openbaarheid van overheidsinformatie is een uitgangspunt. Daarom leggen we geheimhouding alleen op wanneer dit echt nodig is en zorgen we ervoor dat geheimhouding zo snel mogelijk wordt opgeheven.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
Cijfer stadspeiling nov 2022: 6.2

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoe tevreden inwoners van Enschede zijn over communicatie. Bron: gemeten in november 2022 in de stadspeiling (burgerpeiling) met vragen van waarstaatjegemeente.nl.

Realisatie 2022: We scoren in 2022 een 6.2. Dit is 0,3 procentpunt lager dan in 2021. Het is gissen naar de oorzaak. Uit landelijk onderzoek blijkt dat het vertrouwen in de overheid in het algemeen daalt. Zeker zal hierbij een verband met communicatie zijn, maar onzeker is hoe groot deze factor is.
Wel betekent dit rapportcijfer een aansporing om nog meer direct duidelijk te communiceren.

Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 6		
01. We communiceren duidelijk		
02. We verbeteren de informatievoorziening aan raad en samenleving door onze open houding en toegankelijke informatie.		
03. We bereiden ons voor op een nieuwe bestuursperiode		
04. Wij bevorderen onze bestuurlijke en ambtelijke integriteit		
05. Wij verhogen onze weerbaarheid tegen intimidatie en bedreiging		
06. Wij implementeren, fasegewijs, de Wet open overheid		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.02 Tijdige en kwalitatief afdoende afhandeling van klachten, bezwaar en beroep

We zetten in op het tijdig en op een goede manier afhandelen van klachten, bezwaren en beroepen. We focussen op bemiddelen, zodat we onze inwoners en de gemeentelijke organisatie lange procedures kunnen besparen.

We willen onszelf als organisatie verbeteren. De signalen die we binnenkrijgen bij de klachtencommissaris, bezwarencommissie en andere toezichthouders helpen ons daarbij. We bundelen deze signalen en wanneer we patronen ontdekken voeren we verbeteringen door.

We zijn transparant over de aard, inhoud en afhandeling van klachten, bezwaar en beroep en maken dit jaarlijks inzichtelijk in het jaarverslag.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We investeren in menselijk contact, menselijke maat, bij onze besluitvorming.	●	●
02. We ronden een bezwaarschrift zoveel mogelijk af binnen de termijn op een procedureel rechtvaardige wijze. *Bezwaarschriften zijn op kwalitatief hoogwaardige wijze behandeld maar nog niet altijd binnen de termijn. De implementatie van Octopus web, het systeem waarin we de zaken vastleggen en ons helpt bij het sturen op o.a. termijnen verloopt trager dan gehoopt. Bijgestelde verwachting is oplevering in voorjaar 2023. Daarin nemen we ook data op over de informele aanpak.* *Een belangrijke verklaring voor de vertraagde behandeltermijnen zien wij in uitval door ziekte en de grote toename bezwaren over energietoeslag.*	●	▼

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2. Versterking samenwerking bestuur/samenleving

Met het sluiten van het Enschede Akkoord heeft de raad de duidelijke keus gemaakt om in te zetten op het versterken van de samenwerking tussen gemeente en samenleving. We willen de stad meer betrekken bij wat we doen. Bij het kiezen van thema's voor invloed van inwoners houden we rekening met de uitkomsten van de straatgesprekken van het Enschede Akkoord en werken we samen met de raadswerkgroep. De meest genoemde thema's tijdens deze gesprekken met inwoners waren (zwerf)afval, (verkeers)veiligheid en leefbaarheid.

Heldere communicatie is van groot belang om de belofte van het Enschede Akkoord te laten slagen. Daarom zijn we scherp op duidelijke communicatie. We zijn helder over de rol die bestuur en inwoner kunnen spelen in het bedenken van oplossingen en het maken van beleid, maar ook bij bijvoorbeeld het uitvoeren of controleren. We faciliteren en stimuleren het ontplooien van bewonersinitiatieven.

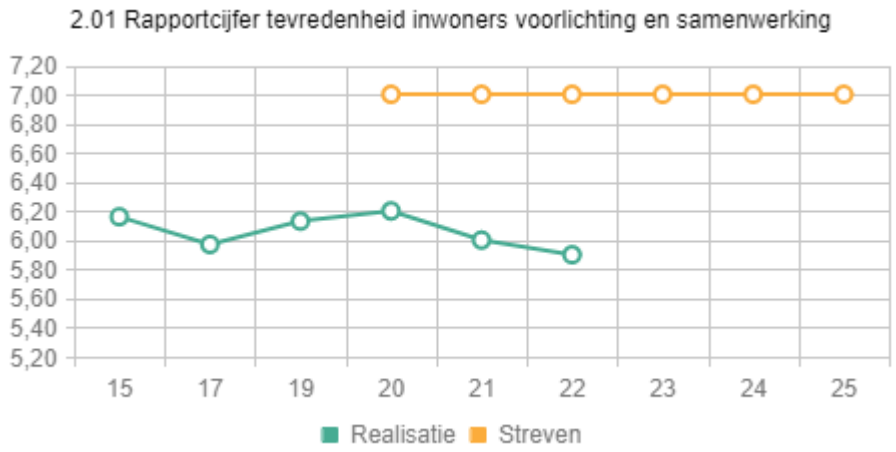
We faciliteren ontmoetingen, zowel digitaal als fysiek. Vooral op het gebied van digitale ontmoeting kunnen we de komende periode grote slagen maken.

2.01 Consistent gebruik bestuursstijlen

We bepalen de rol van samenleving en bestuur in besluitvormingstrajecten, communiceren dit duidelijk en zijn rolvast. Op die manier versterken wij de samenwerking.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
Deze grafiek laat zien hoe inwoners van Enschede de wijze waardeert waarop de gemeente inwoners en organisaties betrekt en de samenwerking zoekt bij de totstandkoming en de uitvoering van het beleid. Bron: gemeten in november 2022 in de jaarlijkse stadspeiling met vragen van waarstaatjegemeente.nl.

Realisatie 2022: We scoren in 2022 een 5.9. Dit is 0,1 procentpunt lager dan in 2021.
Het is gissen naar de oorzaak. Uit landelijk onderzoek blijkt dat het vertrouwen in de overheid in het algemeen daalt.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We werken, naast wijk- en dorpsraden, aan andere vormen van vertegenwoordiging		
02. We organiseren meer doekracht via een participatie-team		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2.02 Faciliteren van bewonersinitiatieven

We stimuleren en faciliteren het ontplooien van bewonersinitiatieven, door een zo breed mogelijke doelgroep aan te spreken en zowel online als offline op een eenvoudige manier de mogelijkheden te communiceren.

Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We vertalen stedelijke opgaven naar uitvoeringsprogramma's op stadsdeelniveau		
02. We scherpen de strategische opgaven aan		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

3. Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners

In de samenwerking is het voor ons van belang dat deze bijdraagt aan de opgaven van onze stad en regio. We zetten in op gerichte samenwerking met (regionale) partners op basis van een gemeenschappelijke agenda. We zijn een duidelijke opdrachtgever voor verbonden partijen en andere samenwerkingspartners. We richten ons daarbij op waar we als Enschede voor staan en wat we willen bereiken.

Samenwerking is op inhoud noodzakelijk op tal van terreinen. Bijvoorbeeld bij het voeren van een lobby. We willen met lef vooruit om onze groeiende (inter)nationale positie te versterken. Dat geldt in het bijzonder voor onze Duitse buren, de MONT-regio en onze partnersteden Münster, Dalian en Palo Alto.

3.01 Goede (Eu)regionale samenwerking

Samenwerking met partners is gebaseerd op een gezamenlijke agenda en moet bijdragen aan het realiseren van onze maatschappelijke doelen.

Om goed geïnformeerd te blijven over belangrijke kansen voor de stad, kennis uit te wisselen en samen met anderen op te komen voor onze belangen, participeren we in samenwerkingsverbanden op (eu)regionaal, landelijk en internationaal niveau.

Op basis van de grootste opgaven voor Enschede selecteren we een beperkt aantal dossiers waarop een actieve lobby wordt gevoerd.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We werken met alle Twentse gemeenten aan de brede regionale samenwerking op basis van een bestuursovereenkomst		
02. We zetten in op de Agenda voor Twente voor onze regionale sociaal-economische structuurversterking		
03. We herijken onze strategie op internationale samenwerking (Euregio, Europa en stedenbanden)		
Bijdrage verbonden partij Euregio		
Bijdrage verbonden partij: Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

3.02 Verbeterde sturing op maatschappelijk rendement samenwerkingspartners (door professioneler opdrachtgeverschap)

Wij verstrekken heldere opdrachten aan onze samenwerkingspartners zoals o.a. de verbonden partijen, gesubsidieerde instellingen en inkooprelaties. Ook werken we constructief samen met andere samenwerkingspartners. Daarin is duidelijk wat onze gemeentelijke rol is, wie opdrachtgever is, wat onze gewenste maatschappelijk resultaten zijn, in welke tijd we deze resultaten willen behalen en tegen welke kosten.

Voor de Raad zorgen wij voor duidelijke informatie en een helder sturingskader. Op deze manier zorgen we ervoor dat we niet verrast worden door (financiële) tegenvallers bij de samenwerkingspartners. Indien wij netwerkpartner zijn, respecteren wij de autonomie en kaders van onze partners.

Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We geven uitvoering aan de Notitie Samenwerken en de beleidskaders gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen		
02. We zetten in op onze lobbydossiers in samenhang met andere overheden		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

4. Professionele dienstverlening aan de samenleving

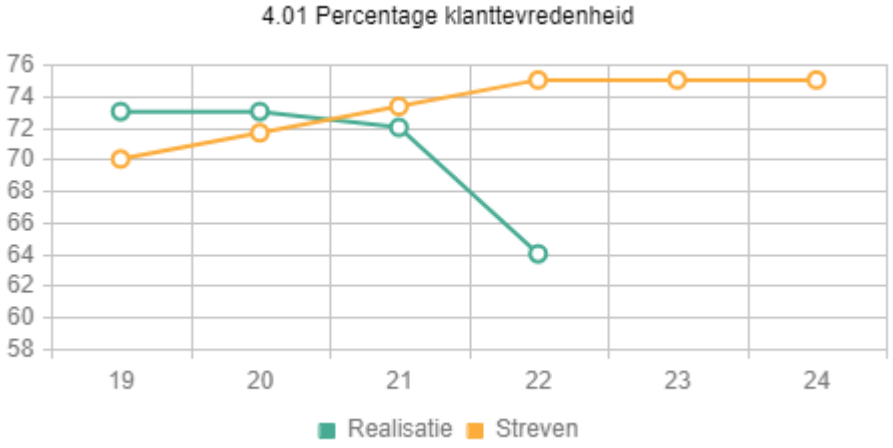
Bij belangrijke momenten in het leven van onze inwoners, spelen wij een rol. Of het nou om een geboorte gaat of het halen van een rijbewijs. Een nieuw huis bouwen of een zaak beginnen. Als iemand zorg nodig heeft of net werkloos is geworden. Mensen herinneren zich de gemeente door onze dienstverlening. En niet wat we precies zeiden of deden, maar wel het gevoel dat ze erbij hadden. Dienstverlening is mensenwerk. Dagelijks werken we met hart en ziel voor onze inwoners. We zijn betrokken en betrouwbaar en maken daarmee het verschil. Dat doen we digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Samen zorgen we dat het klikt.

4.01 Tevredenheid over de dienstverlening

De gebruikers van onze dienstverlening zijn tevreden en worden steeds vaker positief verrast. Dat draagt bij aan een prettig contact, een beter imago en meer vertrouwen in de overheid.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
In deze grafiek staat de score van de klanttevredenheid uitgedrukt in een percentage. De klanttevredenheid balie is alleen gebaseerd op metingen uit Q1 (geen metingen vanaf 23-03-2022).

Streven:
De streefwaarde is een percentage van 75%.

Realisatie 2022:
De realisatie voor 2022 is een tevredenheidspercentage van 64%. Dit is gebaseerd op een gewogen gemiddelde van tevreden na bezoek aan de balie (97%) en de website (52%). De daling van het tevredenheidspercentage t.o.v. 2021 is te verklaren door het wegvallen van het relatief hoge tevredenheidspercentage balie.
Het achterblijvende percentage van 52% over de website is net als voorgaande jaren te verklaren.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. We geven uitvoering aan klanttevredenheidsonderzoeken *De klanttevredenheid inzake (balie)bezoek aan het stadskantoor is in 2022 niet gemeten via de 'tevredenheidszuil' in het stadskantoor. De opbrengt van deze meting (rode, gele of groene smileys) bleek in de praktijk te oppervlakkig en onvoldoende betrouwbaar.* *Er wordt in januari 2023 gestart met het meten van klanttevredenheid baliebezoek via het systeem JCC afspraken, waarbij meer kwalitatief bruikbare klantfeedback kan worden opgehaald.* *De tevredenheid over de kanalen telefonie en email worden wel gemeten en zijn input voor de verbetercyclus.*	●	▼

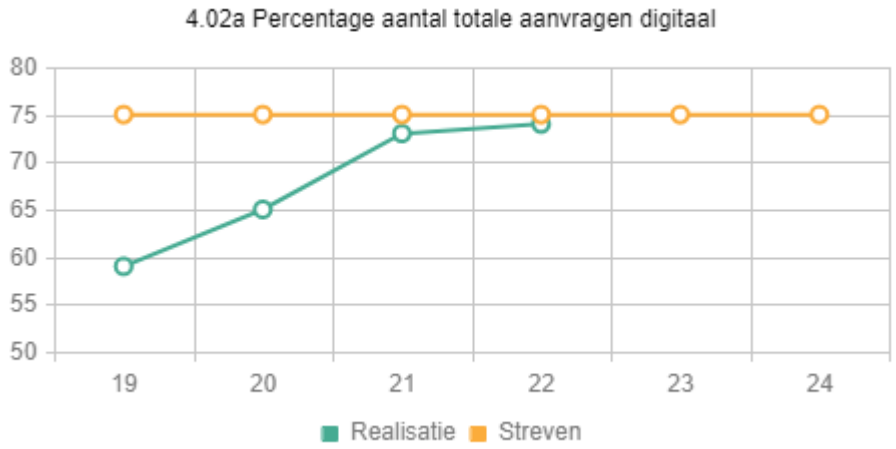
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

4.02 Toegankelijke dienstverlening
Er is gewerkt aan een vernieuwde visie op dienstverlening. Deze is aangeboden aan College

en Raad als kader voor de komende jaren. "Enschede zorgt dat het klikt", is de titel van de visie op dienstverlening en zegt veel over waar Enschede voor staat. Meegaan in de digitale wereld en gelijktijdig contact maken en houden met onze inwoners. De menselijke maat zorgt dat er een klik is. Dat betekent dat we gastvrij en mensgericht zijn, klant-en-klare diensten leveren en duidelijk zijn in onze informatievoorziening en communicatie. We leveren gewoon goede dienstverlening; welk "kanaal" de inwoner ook kiest, overal krijgt men op een prettige manier hetzelfde goede en begrijpelijke antwoord.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting

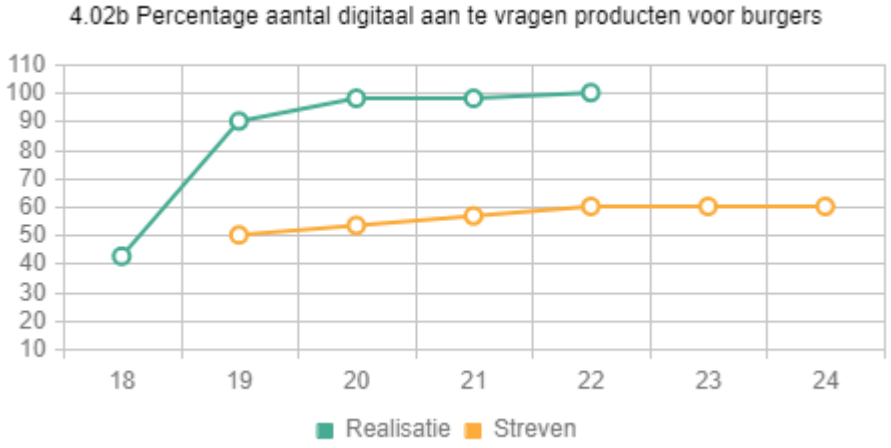
In deze grafiek wordt de ontwikkeling van het aantal digitale aanvragen van de top 10 van online aan te vragen producten in een percentage weergegeven. Bijvoorbeeld het doorgeven van een verhuizing en het maken van een afspraak.

Streven:

We streven was naar een realisatie van 75% vanaf 2022.

Realisatie 2022:

De realisatie ligt met 74% vrijwel op de streefnorm. Door middel van kanaalsturing proberen we dit percentage te optimaliseren zonder de menselijke maat uit het oog te verliezen. We hanteren "Klant en klaar"; waar mogelijk werken we digitaal, waar het moet persoonlijk. Dit is belangrijk om er ook voor te zorgen dat de groep mensen die niet digitaal vaardig is op een goede manier geholpen wordt.

Toelichting
In deze grafiek wordt de ontwikkeling in een percentage weergeven van het aantal producten die digitaal zijn aangevraagd zonder tussenkomst van een medewerker. Dit zijn producten van cluster dienstverlening die digitaal kunnen. Een product moet 100% digitaal zijn om mee te tellen, dus zonder tussenkomst van een medewerker.
Een voorbeeld hiervan is verhuizen: dit gaat nu zonder tussenkomst van een medewerker want de inwoner doet dit via de website met DigiD.

Streven:
De door de raad vastgestelde streefwaarde is 60%.

Realisatie 2022:
Door de snelle ontwikkeling van de digitalisering wordt er ver boven de door de raad vastgestelde streefwaarde vanaf 2022 gescoord; in 2022 is realisatie 100%, een stijging ten opzichte van 2021 doordat digitaal aanvraag rijbewijs (DAR) is ingevoerd. Hiermee bieden we alle producten digitaal aan die we volledig digitaal (zonder tussenkomst van een medewerker) kunnen en mogen aanbieden.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We verbeteren de (digitale) dienstverlening en breiden deze uit		
02 . We denken mee over de mogelijke doorontwikkeling naar 1 overheidsloket bij gemeenten		
03. Wij bereiden ons voor op de nieuwe wetten voor veilige en betrouwbare toegang tot onze digitale dienstverlening *Realisatie conform verwachting. Opmerking: De invoering van Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer is 1 jaar opgeschoven naar 1-1-2024, voorbereidingen zijn wel gestart.*		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

5. Openbare orde en veiligheid
We willen dat Enschede een aantrekkelijke stad is om te wonen, te werken, te ondernemen

en te recreëren. Een gevoel van veiligheid draagt hieraan bij. Dat blijkt ook uit het feit dat veel inwoners veiligheid als één van de belangrijkste thema's hebben benoemd bij de straatgesprekken die de raad heeft gehouden in het kader van het Enschede Akkoord. We hebben dan ook in de volle breedte aandacht voor veiligheid. Van de meer zorg gerelateerde onderwerpen als woonoverlast en overlast van personen met verward gedrag tot georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Om de stad veilig te houden, is het belangrijk dat we weten wat er gebeurt. Een goede informatiepositie is belangrijk. We hebben hier de afgelopen tijd veel in geïnvesteerd. Interne en externe data is gebruikt om meer inzicht te krijgen en om patronen te ontdekken. We willen de komende periode op een slimmere manier gebruik maken van deze informatie. Als gemeente hebben we een aantal taken en bevoegdheden die belangrijk zijn voor de aanpak van criminaliteit. Door deze bevoegdheden gericht en effectief in te zetten, maken we Enschede minder aantrekkelijk voor mensen met slechte bedoelingen. We pakken georganiseerde criminaliteit hard aan, in samenwerking met onze partners.

Belangrijk is dat we een evenwicht vinden tussen repressie, preventie en zorg. Veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons allemaal; die verantwoordelijkheid pakken we dan ook samen op.

5.01 Bevorderen verbinding in samenleving (tegengaan polarisatie en radicalisering)
In een stad met veel verschillende nationaliteiten is het van belang dat we begrip hebben voor elkaars achtergronden, dat we elkaar respecteren en met elkaar in gesprek blijven. Als gemeente onderhouden we een relevant netwerk. We hebben contact met mensen met grote maatschappelijke status binnen verschillende bevolkingsgroepen. Dit doen we bijvoorbeeld via de "Tafel van Vrede". We willen een rol spelen in het verbinden van groepen met verschillende achtergronden en overtuigingen.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. De onderwerpen radicalisering en polarisatie blijven onze aandacht houden, met focus op spanningen in de samenleving		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

5.02 Ervoor zorgen dat Enschede een ongunstig klimaat heeft voor ondermijnende activiteiten
Ondermijning is een verzamelnaam voor verschillende vormen van criminaliteit die vaak verborgen blijft. Het gaat dan bijvoorbeeld om illegale hennepteelt, drugshandel, witwassen, mensenhandel, bedreiging en intimidatie, en vastgoedfraude.

Om hun criminele activiteiten uit te kunnen voeren, maken criminelen gebruik van allerlei legale diensten en voorzieningen. Hierdoor ontstaat een vermenging tussen 'onderwereld' en 'bovenwereld', waardoor onschuldige mensen en bedrijven onbedoeld in aanraking kunnen komen met criminelen.

Daarnaast zorgt ondermijning voor een oneerlijke samenleving (denk aan misbruik van overheidsgelden, oneerlijke concurrentie voor ondernemers), en tast ondermijning de

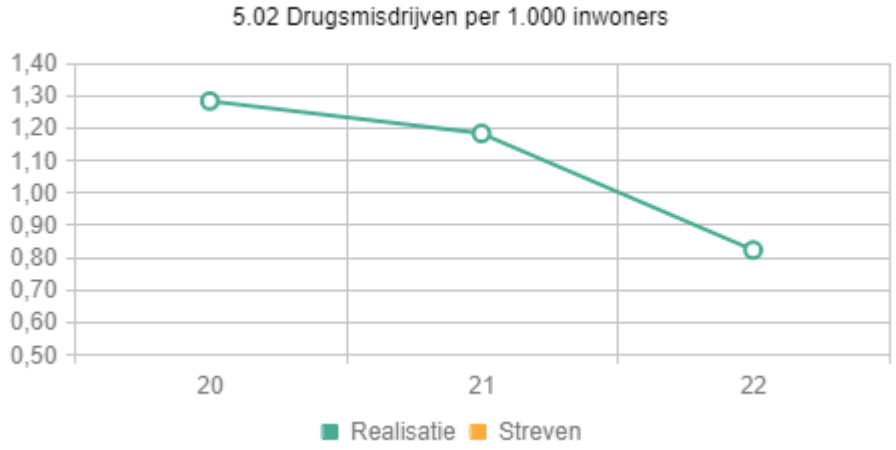
leefbaarheid en veiligheid aan en zorgt het voor overlast.

Enschede is aantrekkelijk voor criminele organisaties; enerzijds vanwege onze ligging aan de grens, anderzijds vanwege de aanwezigheid van kwetsbare doelgroepen in wijken met een zwakkere sociaaleconomische positie. De aanwezigheid van ondermijnende criminaliteit laat zich steeds duidelijker zien in Enschede. Zo zijn er het afgelopen jaar verschillende geweldsincidenten geweest, die hun oorsprong vinden in het drugscircuit.

In ons integraal veiligheidsbeleid hebben we dan ook aandacht voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Landelijk, regionaal en lokaal groeit het besef dat ondermijning steeds meer een gevaar vormt voor onze maatschappij. Voor de komende regeerperiode is geld vrijgemaakt voor de aanpak van ondermijning. In ons Integraal Veiligheidsbeleid 2017-2020 is de aanpak van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit dan ook als prioriteit benoemd.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
In deze grafiek staan het aantal drugsmisdrijven per 1.000 inwoners.
Het gaat hier om telen, bereiden, bewerken, verkopen, verwerken, verstrekken, vervoeren, vervaardigen en aanwezig hebben van harddrugs (Opiumwet art 2) en softdrugs (Opium art 3).

Realisatie 2022: Men kan niet uit een realisatiewaarde opmaken of het nu goed of slecht gaat, omdat het een verzameling is van meerdere zaken waarvoor een nadere duiding nodig is.
Afdeling Veiligheid heeft een eigen dashboard ontwikkeld dat jaarlijks met Raad besproken wordt. Dit geeft een goede duiding en inzicht over de veiligheid in de stad.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We gaan door met de integrale aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit en leggen hierbij de focus op drugscriminaliteit, zorgfraude, cybercrime, weerbare overheid en weerbare maatschappij		
02. We verstevigen de aanpak van drugscriminaliteit		

We hebben diverse panden gesloten waar drugscriminaliteit werd gepleegd. Hiermee hangt samen dat de toezicht en handhaving is geïntensiveerd, o.a. met MIA-acties, dit zijn integrale controles op horeca, zorgbureau 's, garageboxen. *De persoonsgerichte aanpak in de binnenstad is geïntensiveerd. Deze kenmerkt zich door maatwerk en blijvende focus op de persoon.* *Er wordt prioriteit gegeven aan een brede aanpak van drugscriminaliteit en jeugd in Glanerbrug. In 2022 is vooral ingezet op de verduidelijking van de problematiek en het verkennen van oplossingsrichtingen met alle betrokken partijen.*		
03. We maken de problematiek rondom cybercrime inzichtelijk en maken onze inwoners bewust, weerbaar en veerkrachtig	🟢	🟢
04. We gaan de weerbaarheid van de gemeente vergroten	🟢	🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

5.03 Versterken van de samenwerking tussen zorg en veiligheid

Bij complexe casuïstiek spelen vaak zorg- en veiligheidsvraagstukken. Door een verbeterde samenwerking tussen de betrokkenen vanuit zorg- en veiligheidshoek wordt bijgedragen aan de algemene veiligheid, het verbeteren van de persoonlijke situatie en het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en/of maatschappelijke uitval. Het Veiligheidshuis speelt hierin een belangrijke rol. Situaties waarin goede samenwerking van groot belang is zijn bijvoorbeeld woonoverlast, overlast veroorzaakt door personen met verward gedrag, jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We geven een extra impuls aan de aanpak van straatintimidatie en geweld in de openbare ruimte	🟢	🟢
02. We zetten in op het voorkomen dat mensen slachtoffers worden van mensenhandel en loverboys	🟢	🟢
03. We gaan intensiever samenwerken aan concrete veiligheidsvraagstukken m.b.t. verwarde en kwetsbare personen, woonoverlast, huiselijk geweld en andere zware casuïstiek *Het aantal personen met onbegrepen, verward gedrag en complexiteit van de problematiek neemt nog steeds toe. We merken als gemeente dat we, zowel vanuit zorg en vanuit veiligheid erg druk zijn in de waan van de dag om de uitstraling en de problemen te dempen, maar merken dat we onvoldoende tijd hebben om gezamenlijk en op strategisch niveau de (systeem)problemen te zien en die op een duurzame wijze op te lossen. Het lukt onvoldoende om de werkelijke oorzaak van het probleem aan te pakken. Hier zetten we de komende tijd op in.*	🟧	🔻
04. We intensiveren de huidige groepsaanpak op jeugd om meer aan de voorkant te komen	🟢	🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

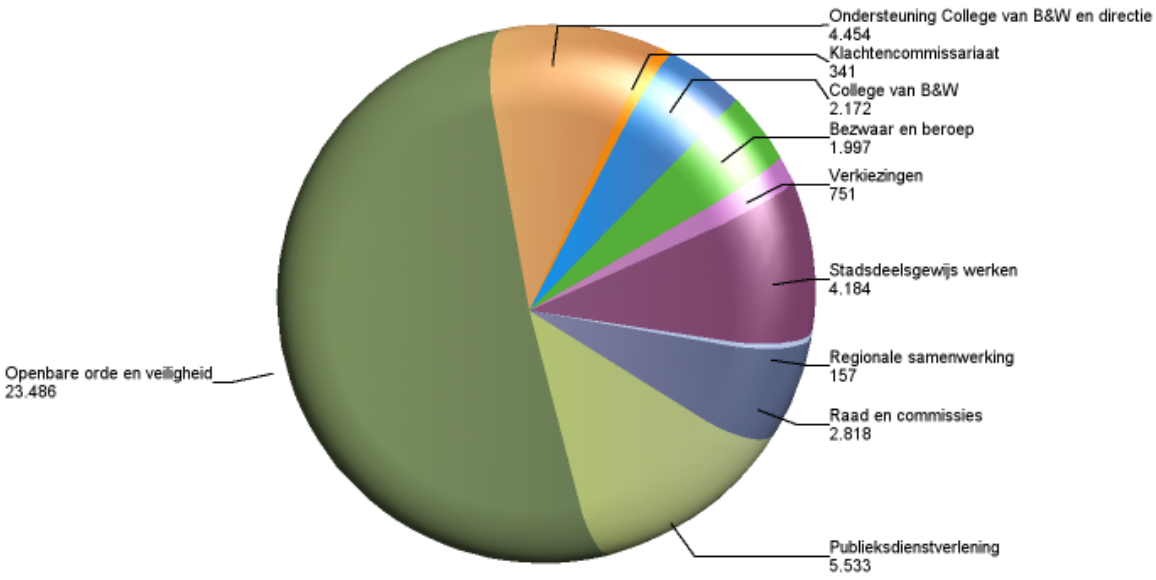
Wettelijk verplichte indicatoren
Op grond van het gewijzigde Besluit begroting en verantwoording is de opname van de onderstaande indicatoren verplicht voorgeschreven. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
6.	1.Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2021	90	Bureau Halt
8.	1.Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2022	3,8	CBS
9.	1.Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2022	4,7	CBS
10.	1.Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2022	2,1	CBS
11.	1.Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2022	7,9	CBS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Samenleving en bestuur: Lasten per product in 1.000 euro

Samenleving en bestuur Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	39.491	40.526	45.893	-5.367
Baten	4.880	4.880	11.383	6.503
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**34.611**	**35.646**	**34.510**	**1.136**
Storting reserves	0	0	340	-339
Onttrekking reserves	0	305	334	29
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**0**	**-305**	**5**	**-310**
Resultaat	**34.611**	**35.342**	**34.515**	**826**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2022 zijn hoger dan begroot. Het saldo lasten is dus nadelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2022 zijn hoger dan begroot. het saldo baten is dus voordelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo storting reserves is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo onttrekking reserves is dus voordelig voor het resultaat (maar negatief voor de balanspost reserves).

Het resultaat van het programma bedraagt 826.000 euro positief. Dit wordt met name veroorzaakt door een verlaging van de pensioenvoorziening van (oud-)wethouders van 988.000 euro als gevolg de (fors) gestegen rente. Daar tegenover heeft dit programma enkele geringere nadelen, bijvoorbeeld een bedrag van 95.000 euro als gevolg van de berging van een vliegtuigwrak uit de 2e wereldoorlog.

Zoals te zien is laten zowel de lasten als de baten wel een forse afwijking zien. Dit betreft hoofdzakelijk de uitvoeringsorganisatie Riec en is het gevolg van besteding van doorgeschoven budgetten uit voorgaande jaren ten behoeve van ondermijningsprojecten. Dit heft elkaar op en heeft per saldo geen invloed op het resultaat.

De storting in de reserves is het gevolg van lagere uitgaven (incl. spaarverzoeken) van de wijkbudgetten. Het saldo van 339.000 euro wordt gestort in de reserve en zo conform raadsbesluit beschikbaar gehouden voor de wijken.

Een uitgebreidere financiële toelichting is opgenomen in hoofdstuk 7.2.

2.2 Duurzaam wonen, leven en werken

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. De bereikbaarheid van banen wordt vergroot *totale lasten (x 1.000 euro): 21.477,00*	1.01 Enschede is meer verbonden met aanliggende economische centra (agglomeratiekracht)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
	1.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties	Indicatoren: 3 Aantal acties: 4
	1.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven groeien en innoveren	Indicatoren: 2 Aantal acties: 6
2. Talent wordt aangetrokken en vastgehouden *totale lasten (x 1.000 euro): 152.264,00*	2.01 De stedelijke voorzieningen zijn attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
	2.02 Het woningaanbod en de leefomgeving zijn attractief, veilig en toekomstbestendig	Indicatoren: 5 Aantal acties: 22
	2.03 Wij werken effectiever samen met de kennisinstellingen (UT, Saxion, Aki, ROC) en het bedrijfsleven op de opgave "aantrekken en vasthouden van talent"	Indicatoren: 2 Aantal acties: 2
	2.04 De (inter)nationale branding van Enschede wordt versterkt	Indicatoren: 2 Aantal acties: 1
3. Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad *totale lasten (x 1.000 euro): 693,00*	3.01 Transitie naar duurzame energiebronnen en energietransitie	Indicatoren: 5 Aantal acties: 7
	3.02 Naar een klimaatadaptief Enschede	Aantal acties: 8
	3.03 Optimaal hergebruik van producten en grondstoffen (circulaire economie)	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3

Wat hebben we bereikt?

Omgevingsvisie
Het uitstellen van de invoering Omgevingswet tot 1 januari 2024 betekent niet dat we meer tijd hebben voor onze Omgevingsvisie. De huidige structuurvisie is verouderd en we hebben een actuele strategische visie nodig op de hoofdlijnen van de ontwikkeling en het beschermen/behouden van de fysieke leefomgeving. Dus zelfs bij het niet invoeren van de wet is nog steeds een Omgevingsvisie voor Enschede nodig. Ook de provincie schrijft dit voor.

Daarom rondden we in december de zogenaamde ambitiefase af met een document dat we in 2023 aan de raad voorleggen. In deze stukken staat de ruimtelijke ambitie centraal. We ontwikkelden 4 mogelijke toekomstscenario's voor Enschede. Dit helpt ons om te komen tot het meest gewenste toekomstbeeld voor Enschede. De stukken bevatten ook de onderzoeksagenda en een participatieplan.

Tijdens het hele proces bleek dat het werken aan de Omgevingsvisie een grote bijdrage levert aan integraal samenwerken binnen de organisatie (zowel vanuit het fysieke als het sociale domein).

Met de gemaakte stukken starten we in 2023 met het opstellen van het Omgevingseffectrapport. Dat rapport geeft inzicht in de effecten, kansen en risico's van de 4 verkenningen.

Actualisatie en implementatie van nieuwe wet- en regelgeving: Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging Bouw (Wkb)
Met het opnieuw uitstellen van de invoering van de Omgevingswet is ook de invoering van de Wkb weer uitgesteld. De invoering van deze wetten loopt dus niet feilloos. Dit komt vooral door voortdurende gebreken in het digitale stelsel. Daarom werkten we aan een uitvoeringsorganisatie waarbij we invoeringsproblemen zo snel mogelijk oplossen. De kern van ons werk is het verlenen van vergunningen, handhaven en besluiten over wijzigingen en afwijkingen van het Omgevingsplan. Dit moeten we goed blijven doen. We richtten ons daarom op de zogeheten "minimale vereisten voor inwerkingtreding".

Voor wat betreft de Wkb voerden we diverse proefprojecten uit (in Twente) in samenwerking met aannemers, kwaliteitsborgers en instrumentaanbieders. Door middel van deze proefprojecten deden we veel kennis en ervaring op over de onduidelijkheden in het stelsel en de consequenties van de Wkb voor de processen binnen de gemeentelijke organisatie. Deze ervaringen deelden we met het ministerie en de VNG, zodat het stelsel hierop aangepast wordt.

Handhavingsinzet op niveau brengen
Onze stad moet veilig en leefbaar zijn en onze bijzondere opsporingsambtenaren (boa's) zijn daarvoor belangrijk. We werkten daarom hard om hun functie aantrekkelijker te maken. Voor zowel onze huidige als nieuw te werven boa's. We actualiseerden daarom de inhoud van de functie. Zo kregen de boa's meer mogelijkheden om door te groeien en zich te specialiseren.

De oude voertuigen vervingen we door elektrische dienstauto's en -fietsen. Boa's werken nu in drie stadsdeelteams. Zo is een flexibele en wijkgerichte aanpak mogelijk. De Enschedese boa kreeg hiermee een duidelijke, zichtbare en professionele uitstraling.

Toekomstbestendige woningvoorraad
Enschede wil de komende 7 jaar 9.300 woningen realiseren. Die ambitie leverde ons het volgende op:

- Zij vormde de basis voor:1) het Enschedese aandeel in het provinciale bod voor het realiseren van woningen aan het Rijk en 2) de regionale woondeal Twente. Het Enschedese aandeel in deze deal bestaat voor 2/3 deel uit betaalbare woningen (sociale huur, middenhuur en koop tot € 355.000). De woonagenda Twente bevat 5 Enschedese sleutelprojecten. Dit zijn onze grote gebiedsontwikkelingen (Centrumkwadraat, Boulevardzone, het Cromhoff, Eschmarkerveld en Kennispark/Twekkelerveld).
- In april 2022 kwamen de Enschedese corporaties met een bod om maximaal 2000 woningen toe te voegen aan hun voorraad.
- We voerden een verkenning uit naar nieuwe woningbouwlocaties. In 2023 leggen we daarover in de omgevingsvisie een voorstel aan de raad voor.

Ook actualiseerden we in de Strategische Investeringsagenda. En we ontvingen voor (delen van) Centrumkwadraat en Eschmarkerveld rijkssubsidies (MIRT- en Woningbouwimpuls-subsidies).

Over de ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen van onze stad denkt ook het Platform Stedelijke Ontwikkeling Enschede (PSOE) mee. Marktpartijen als projectontwikkelaars, bouwers, makelaars en corporaties, provincie e.d. geven hun kijk op de stad weer. Zo heeft PSOE haar visie over de binding van talenten aan onze stad weergegeven

Groei als evenementenstad zodra dat weer mogelijk is
2022 was voor de evenementen in onze stad weer een normaal jaar, na 2 jaar waarin nauwelijks evenementen plaatsvonden. Door tijdelijk extra budget maakten we meer evenementen mogelijk.
Toch voelden we nog steeds de gevolgen van corona. Studentenevenementen stonden onder druk omdat de organisatie het moest doen zonder de gebruikelijke overdracht van kennis en ervaringen van hun voorgangers. Ook maakten de stijgende prijzen in de branche, de hoge energiekosten én de algemene inflatie dat organisatoren minder uitbundig konden uitpakken. Daarom zat de groei er voor de meeste evenementen (nog) niet in.

Economische ontwikkeling
Algemeen
Een aantal factoren speelden een grote rol in zowel de landelijke als de regionale en lokale economie. Als eerste het herstel na corona. Begin 2022 trok het Rijk de laatste maatregelen in. Met dank aan de steunmaatregelen bleven veel bedrijven overeind. Over het algemeen geldt echter dat bij deze bedrijven de reserves op zijn. En er is sprake van veel uitgestelde betalingen (onder andere belastingen). De energieprijzen stegen enorm. Dit leidde tot hoge inflatie. In bepaalde branches waren de kosten hoger dan de opbrengsten. Sommige bedrijven sloten hierdoor (tijdelijk) de deuren. Als gevolg hiervan lijkt de wens om te verduurzamen te versnellen.

Toch groeide de economie over heel 2022, het tekort aan arbeidskrachten was overal aan de orde en de werkeloosheid daalde verder. In die context blijft de ambitie om als Enschede te groeien tot 170.000 inwoners overeind staan. Dit betekent ook een werkgelegenheidsgroei met ruim 10.000 banen.

Werklocaties
De vraag naar ruimte op werklocaties was onverminderd groot. We verkochten daarom steeds vaker ‘nee’. Dit onderstreept het belang van het locatieonderzoek naar een nieuw bedrijfsterrein van ongeveer 20 tot 40 hectare netto. Ook de uitvoering van de aanbevelingen uit de evaluatie van Technology Base leidt tot meer ruimte voor productie in combinatie met Research & Development.

Daarnaast maakten we een start met het toekomstbestendiger maken van onze bedrijventerreinen. Kernbegrippen daarbij zijn vergroening, verduurzaming, beter ruimtegebruik en vergroting van de aantrekkelijkheid. Dit is een langjarig traject waarin we onze bedrijventerreinen goed willen toerusten voor de toekomst.

Kennispark
Uw raad stemde in met de 1e fase van het investeringsplan Kennispark. Op basis hiervan starten we met de uitvoering van het stedenbouwkundig plan. We noemen enkele highlights:

- Schetsontwerp voor de herinrichting van de Institutenweg en de buitenruimte van aangrenzende percelen (regiodealproject Green Deal);
- Aanvang aanleg van de slimme verbinding tussen het Business & Science Park en de UT (regiodeal);
- Oplevering kavel voor Micronit (0,7 hectare);

- Overeenkomst met HMO over de (her)ontwikkeling van 5 panden tussen Capitool en Institutenweg;
- Vergunningaanvraag HoST voor de eerste fase uitbreiding;
- Start van de clusters MedTech en ChipDesign. De gebiedsorganisatie Kennispark speelde hierin een belangrijke rol. En dit versterkt het profiel van de high tech regio Twente en Kennispark als belangrijke vestigingslocatie voor deze clusters;
- Start met werving nieuwe gebiedsdirecteur op basis van een herijkt profiel. Groei ledenaantal VONK (vereniging van vastgoedeigenaren en ondernemers Kennispark), waardoor VONK in staat de afgesproken geldelijke bijdrage te leveren aan de gebiedsorganisatie;
- Het nieuwe Demcon-hoofdkwartier was eind december 2022 (bijna) gereed.

XL Business park/Regionaal Bedrijventerrein Twente
Er is ca. 29,5 ha aan kavels uitgegeven en het aantal banen is substantieel toegenomen. Zowel gevestigde als nieuwe bedrijven hebben veel aandacht voor duurzaamheid en circulariteit (gericht op gebruik van energie, bouwmaterialen en zonnepanelen op de daken. XL Businesspark wekt inmiddels meer op dan het gebruikt. Helaas loopt de gemeenschappelijke regeling (GR) daar tegen de grenzen van het elektriciteitsnet aan. Pas in 2027 is uitbreiding daarvan mogelijk. De GR onderzoekt de mogelijkheden voor het (tijdelijk) opzetten van een smart energy hub en opslag van energie in waterstof of batterijen.
De bouwwerkzaamheden startten voor de uitbreiding van de openbare kade. Daardoor wordt vervoer over water nog aantrekkelijker en de A1 bovenregionaal ontlast. Zo leveren we een bijdrage aan regionale, provinciale en nationale duurzaamheidsdoelstellingen. Daarnaast draagt het project bij aan een versterking van het internationale vestigingsklimaat.

(Innovatie) ecosystemen
We besloten het Twentse innovatiecluster voor Medische Technologie meerjarig financieel te ondersteunen. OostNL, Novel-T, de kennisinstellingen en andere partners zoals Health Valley werken inmiddels samen met medisch technologische bedrijven. Doel is het vergroten van de (internationale) markt bij een aantal gezamenlijke innovatieve projecten. Dit moet leiden tot meer banen voor talent in het cluster van zorg en techniek.

Samen met de topwerklocaties maakten we plannen om de daar gevestigde bedrijven intensiever te verbinden (via communitymanagement). Ook spraken we af de topwerklocaties meer met elkaar te verbinden op het vlak van gezamenlijke marketing, thema’s en ondersteuning.

Retail en binnenstad
De coronaperiode zorgde voor verdere groei van online-bestedingen. We zagen de opkomst en ook ondergang van snelle boodschappenservices (darkstores en flitsbezorging).

Gelukkig kwam de consument weer terug in de winkel- en horecastraten. Dit geldt – na een aarzelend begin – ook voor de Duitse bezoekers. Het zijn nog niet de aantallen van voor corona, toch zijn de bestedingen goed.

Het belang van de binnenstad, als kloppend hart en visitekaartje van onze stad, vertaalden we in een agenda voor de binnenstad. Dat deden we samen met partners in een Ambitie- en Actieplan. Inwoners konden meedenken via stemvanenschede.nl. Zij kozen uiteindelijk 10 ideeën die we in het actieplan opnamen. De belangrijkste thema's voor de komende jaren zijn o.a. vergroenen, transformatie, meer beleving, ontmoeten, veiligheid en samenwerking. Ook het meer zichtbaar maken van kunst en cultuur hoort daarbij.

Recreatie en toerisme
Het zakelijk toerisme stond nog steeds onder druk. Er kwamen wel meer toeristen naar Enschede dan de jaren ervoor. We zien voor Enschede volop kansen voor de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme.
We stelden daarom de agenda ‘Vrijetijdseconomie’ vast. Daarin staan 10 actiepunten waarmee we het toerisme op een verantwoorde manier willen ontwikkelen. We gingen aan de slag met 2 campings om het toeristisch aanbod te versterken. En tenslotte lanceerde Twentemarketing de nieuwe vrijetijdsvisie ‘vrij zijn in Enschede’

Dronesontwikkeling
We werkten binnen Space53 aan een nieuw ambitiedocument ter versterking van dit Twentse dronescluster. Met het ambitiedocument brengen we samen met de Veiligheidsregio Twente, de UT, Saxion, Novel-T en andere partners meer focus aan voor de komende jaren. 'Safety en Security' komt centraal te staan voor droneontwikkeling in Twente.

Economische visie
Veel van de voorgaande ontwikkelingen leidden ertoe dat het college opdracht gaf de huidige economische visie te actualiseren. We startten daarmee.
De Twente Board stelde haar nieuwe Agenda voor Twente vast, waarin het zogenoemde ‘Bruto Twents geluk’ centraal staat in plaats van ‘sec’ economische groei. Dit is richtinggevend voor onze te actualiseren economische visie, namelijk vanuit het streven naar ‘Brede Welvaart’.

Circulaire Economie
We werkten aan de uitvoering van het beleidsplan’ Circulair Ondernemen’ uit december 2021. Daarbij deden we de eerste pilots om de transitie naar circulariteit in gang te zetten. Zo brengen we ondernemers in contact met ontwerpers die helpen met circulaire productontwikkeling. Ook werkten we aan het realiseren van een zogenaamde bouwkringloop, samen met diverse betrokkenen in de bouw (projectontwikkelaars, bouwbedrijven, bouwmarkten etc).

Verder startten we met de uitwerking van integraal gemeentelijk beleid op het gebied van de circulaire economie. Aan de hand van 5 verschillende invalshoeken onderzoeken we op welke manier de gemeentelijke organisatie daaraan het beste kan bijdragen:

- Gericht op inwoners: afvalbeleid ter vermindering van afval en afvalpreventie;
- Gericht op ondernemers: ontwikkeling van circulaire business modellen;
- Gemeentelijke Inkoop: gericht op (de keten van) onze leveranciers (van koffie tot meubilair, van ICT apparatuur tot catering);
- Inrichting Openbare Ruimte: gericht op hergebruik materialen bij wegen en infrastructuur en/of gebruik van CO2-verminderende materialen;
- Gebiedsontwikkeling: bij aanbestedingen criteria hanteren op het gebied van circulariteit.

Klimaatadaptatie en biodiversiteit
Ook maakten we Enschede klimaatrobuuster door het realiseren van extra waterberging, de aanleg van groenblauwe structuren en het weghalen van verharding en vergroenen van de buitenruimte.

We lanceerden het merk ‘groenblauw Enschede’ voor al onze klimaatrobuuste projecten. Zo kennen we ‘groenblauw Twekkelerveld’, ‘groenblauw Wooldrik, ‘groenblauw Glanerbrug’ etc.

Ook startten we met subsidie ‘groenblauw Enschede’. We verleenden inmiddels aan meer dan 300 particulieren subsidies o.a. voor regentonnen en groene daken. Op deze manier vergroten we de herkenbaarheid van onze werkzaamheden om samen Enschede klimaatadaptief te maken.

Rond het groener maken van Enschede zetten we kleinere stappen. Voor de grote vergroeningsaanpak en groeninvesteringen vanuit het Groenambitieplan Enschede waren de middelen beperkt. Enkele voorbeelden van deze kleinere stappen: we deelden 3000 bomen uit aan inwoners, zetten ecologisch bermbeheer op, leidden nieuwe tuincoaches op en op burendag maakten we stoepen groener met de actie ‘Stoepgroen, samen doen!’. Ook vervingen we met het (NK) Tegelwippen 62.000 tegels voor groen.

Een greep uit onze andere activiteiten:

- Bij onze gemeentelijke klimaatadaptatieprojecten zochten we contact met de bewoners van aanliggende percelen. Doel is hen te bewegen zelf klimaatadaptieve maatregelen te treffen, zoals het afkoppelen van de regenpijp.
- Voor particulieren ontwikkelden we een rekeninstrument om hen te helpen bij het bepalen van maatregelen om de verplichte waterbergingsopgave bij nieuwbouw te realiseren.
- Samen met het Twents waternet deden we onderzoek naar de droogte problemen in Twente. Daarbij werkten we enkele mogelijkheden uit hoe we meer water kunnen vasthouden in Twente.
- We startten met de aanpak van grond- en regenwateroverlast in Glanerbrug. Waaronder de Tolstraat en de Cornelis Houtmanstraat.
- Samen met waterschap Vechtstromen maakten we een Wateragenda. Hierin staat hoe en waaraan we de komende jaren samenwerken. We startten ook met de uitvoering van deze agenda.

Energie- en warmtetransitie
Op 12 december 2022 stelde de gemeenteraad de Transitievisie warmte vast. Een belangrijke mijlpaal.

Ook boekten we de volgende resultaten:

- We onderzochten samen met Enexis wat de gevolgen zijn van het gemeentelijk beleid voor de energietransitie voor het elektriciteitsnet in Stokhorst. Ook keken we wat dit betekent voor het gebruik van de openbare ruimte en voor de samenwerking met Enexis.
- We werkten samen met maatschappelijke partners aan het ondersteunen van inwoners met energiearmoede. Deze aanpak richtten we op het terugdringen van hun energieverbruik. Door inwoners via diverse instrumenten te ondersteunen (ontzorging via coaches, inkoopacties, klusteams en bouwbegeleiding) kunnen we daarmee succes boeken. De aanpak energiearmoede maakt deel uit van een breder pakket aan maatregelen om inwoners te ondersteunen bij de warmtetransitie.
- Via een ‘groen’ contract met Twence maakten we ons gasgebruik duurzamer.
- Voor het regionale warmtenet maakten we een schetsontwerp voor de eerste fase (richting Hengelo). De realisatie is mede afhankelijk van het verkrijgen van subsidie. Dit project krijgen we anders financieel niet rond.
- Het gebiedsproces ‘Broekheurne’ was in volle gang. De gemeente, de buurtkring Broekheurne en Stawel gaven in april 2022 een gezamenlijke opdracht aan een onafhankelijke gebiedsregisseur. Deze moet zorgdragen voor het opstellen van een

Gebiedsagenda (ruimtelijk plan én meerjarig maatregelenprogramma). Onderdeel daarvan is de inpassing van een zonneveld en uitwerking van het beleid van de Visie landelijk gebied in de Broekheurne. De gebiedsregisseur werkt nauw samen met de bedrijven en de inwoners van de Broekheurne. De inspanningen leverden op dat de 3 partijen deze Gebiedsagenda eind maart 2023 presenteren.

- We stimuleerden ondernemers hun daken te voorzien van zoveel mogelijk zonnepanelen. Voor dit project wierven we 71 deelnemers. Deze wekken na volledige realisatie ca. 9 Megawatt aan energie op. De eerste panelen zijn ondertussen geplaatst.
  Deze “Enschede Aanpak’ is landelijk opgepikt als hét voorbeeld. Uit dit project komt een verkenning voort naar de mogelijkheden van het organiseren van een zogenaamde energiehub op bedrijventerreinen. Dit doen we samen met de provincie en de eerste reacties zijn zeer positief.
- De gasleveringsovereenkomst met Gazprom Energy Ltd. liep op 1 januari 2023 af. Nadat Rusland Oekraïne binnenviel en de EU sancties trof tegen Rusland, zag het er lange tijd naar uit dit lopende contract met Gazprom voor 10 oktober moest worden ontbonden. Een haastig inzette aanbestedingsprocedure leverde aanvankelijk geen geldige aanbieding op. Rechtstreekse onderhandelingen met Vattenfall leidde daar wel toe. Uiteindelijk bleek het tussentijds opzeggen van de overeenkomst met Gazprom niet noodzakelijk, omdat de Minister voor Energie en Klimaat gebruik maakte van zijn ontheffingsbevoegdheid.
- In 2022 pakten we in samenwerking met Hengelo en Almelo het thema energiearmoede op. Samen werkten we de Twentse Ontzorg Financiering uit. Met deze TOF-regeling willen we in samenwerking met het Rijk in hoog tempo mensen in energiearmoede helpen verduurzamen. Het voorstel voor de TOF-regeling is aangeboden aan de ministers Jetten en De Jonge tijdens een werkbezoek op 5 december jl. Na het werkbezoek zijn we volop verder gegaan met de uitwerking, zowel inhoudelijk alsook met het verder kenbaar maken van ons aanbod. De raad heeft middels een brief kennisgenomen van de TOF-regeling.

Mobiliteit
We werkten samen aan de verbetering van de ontsluiting van de N35 via de Oostweg. Daartoe werkten we de plannen voor de fietsbrug over de Oostweg nader uit. Daarnaast onderzochten we met de Provincie en Rijkswaterstaat het ongelijkvloers maken van de aansluiting Enschede Oost.

Door het stimuleren van deelvervoer kunnen inwoners, werknemers en bezoekers het beste vervoersmiddel voor elke reis kiezen. Zo neemt hun autoafhankelijkheid en autobezit af. Daarmee ontstaat meer ruimte voor leefbaarheid en blijft onze stad bereikbaar. We realiseerden samen met de gebiedsorganisatie Kennispark en de Universiteit Twente, een netwerk van 25 deelmobiliteithubs op Kennispark. Dit zijn fysieke plekken in de openbare ruimte voor stalling van middelen voor deelvervoer. Rond deze fysieke plekken is het niet langer toegestaan deelvervoermiddelen verspreid achter te laten. Zo gaan we verrommeling van het straatbeeld tegen.

We deden diverse investeringen in de fietsinfrastructuur, waaronder de regionale routes naar Haaksbergen en Losser. Dit geldt ook voor de herinrichting van de Molenstraat als F35-fietsstraat en de nieuwe inrichting van de kruising Oldenzaalsestraat/Molenstraat.

Daarnaast waren de gedragsacties vanuit Enschede Fietsstad weer succesvol. Sprekend voorbeeld hierbij is de ‘bakfietsprobeeractie’ via kinderdagverblijven.

Verkeersveiligheid blijft een punt van aandacht, waarbij we zagen dat fietsers in toenemende mate slachtoffer zijn van ongevallen.

We bereidden de aanscherping voor van het toegangsbeleid op het stadserf. Daarbij krijgen ondernemers die overstapten op vervoer zonder uitstoot (‘zero-emissie’) voorrang bij deze toegang. Invoering hiervan volgt in 2023.

Tegelijkertijd pleitten we samen met andere gemeentes voor financiering voor deze extra taak. De minister voor Klimaat en Energie zegde ons november per brief een specifieke bijdrage toe vanuit het Rijk. Dit omdat we als stad een zero-emissiezone aankondigden. We blijven bezig met het betrekken van de lokale belanghebbenden en bieden waar mogelijk ondersteuning bij de overgang naar zero-emissie.

We startten met de realisatie van de laatste fase van de aanleg van de fietssnelweg F35 tussen Hengelo en Enschede met 2 fietsbruggen. Als we de werkzaamheden begin 2024 hebben afgerond kan je rechtstreeks over de F35 van station Hengelo naar station Enschede fietsen.

Goede (Eu)regionale samenwerking
Vanuit de maatschappelijke opgaven voor Enschede kijken we zowel op (EU)regionaal, landelijk als internationaal niveau waar de kansen liggen. En met wie we gezamenlijk op kunnen trekken om onze belangen te behartigen. Vanaf 2015 legde Enschede een stevig fundament in de samenwerking met Duitsland. De relatie met Münster versterkten we met een partnerstadverband.

We stelden met stad Gronau een intentieverklaring op, voorbereid voor intensivering van de samenwerking, onder andere op wonen, arbeid en ondernemen, veiligheid en stedelijke ontwikkeling. Deze verklaring wordt begin 2023 ondertekend.

Belangrijke ontwikkeling in de Duitse samenwerking is ook het grensoverschrijdend batterij-cluster. Daaraan bouwden we sinds begin 2022. Een eerste concrete stap zetten we met een ‘double-triple-helix' missie op het thema ‘Energy’ naar Silicon Valley. Niet alleen de steden Enschede en Münster committeerden zich met de missie aan verdergaande samenwerking in de energietransitie. Dit geldt ook voor de Twente Board, de Duitse Industrie und Handelskammer (IHK) en de beide universiteiten (UT en WWU). Door samen met Münster op te trekken op dit thema, ook richting de EU, vergroot Enschede haar kansen om de broodnodige kennis, innovatie en wellicht EU middelen voor de stad te verkrijgen. Münster baseert haar buitenlandbeleid voornamelijk op de klimaatopgave en de economische ontwikkeling daaromheen. Ook is deze stad lid van vele EU en mondiale netwerken op dit terrein.

Met Hengelo bereidden we een eerste gezamenlijke ‘EU-agenda’ voor. Daarbij beginnen we vanuit de meest urgente opgaven als energietransitie, circulaire economie, duurzame stedelijke ontwikkeling en mobiliteit. Samen met Hengelo bepaalden we in deze agenda welke projecten het meest kansrijk zijn om in te brengen in de Europese samenwerking. De Spoorzone-ontwikkeling in beide steden en rondom de UT, is hiervan een voorbeeld.

Een schone, hele en veilige openbare ruimte
We hielden de openbare ruimte weer schoon, heel en veilig op de met de gemeenteraad afgesproken kwaliteitsniveaus. Ook bleek onze aanpak van de eikenprocessierups succesvol.

De Assinkskloosterweg had de primeur met duurzaam, cementloos wegonderhoud. Asfalt maken levert, net als het maken van cement, veel CO2-uitstoot op. We startten in bouwteam dit wegonderhoudsproject op om de CO2-uitstoot bij wegonderhoud te verlagen.

Voor PFAS-sanering vroegen we een specifieke uitkering bij het Rijk aan én kregen deze. Met dit geld pakken we o.a. de PFAS-problematiek aan op een aantal plekken in onze stad (waaronder de Bleekerij, de voormalige brandweerkazerne en gevoelige plekken als bijvoorbeeld speelplekken). Bij de PFAS-aanpak van de woonlocatie op de stoomblekerij Boekelo lopen we landelijk voorop.

In september stelde de raad het werkprogramma ‘Bodem en Ondergrond’ vast. We maakten een begin met de uitvoering daarvan. Daarbij zoeken we aansluiting met andere maatschappelijke opgaves.

Dan over de ondergrond. Veel vraagstukken daarover zijn onbekend. Dit geldt ook in onze organisatie. We maakten daarom een begin met een driedimensionaal model van de ondergrond. Daarmee geven we anderen in onze organisatie inzicht in de opbouw van onze ondergrond en hoe ‘druk’ het daar is.

Maar ook de bodemdeskundigen bij gemeenten kunnen nog veel van elkaar leren. We werken daarom samen met de andere Twentse gemeenten in ‘Onder Twente’. Dit is een netwerkorganisatie die gemeenten, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven bijeenbrengt rond bodemvraagstukken. Het netwerk ‘Onder Twente’ is 1 van de 6 landelijke pilots voor de oprichting van Regionale kennisschakelpunten.

In de Werkgroep Zoutwinning Twente bleven we met het ministerie van EZK, Staatstoezicht op de Mijnen (SODM) en Nobian in gesprek over alle aspecten rond de zoutwinning in Hengelo en Enschede.

Tenslotte ontwikkelden we in Enschede een alternatieve betalingsregeling voor het midden- en kleinbedrijf (MKB) voor fysieke werken. Deze baseerden we meer op vertrouwen en het voorziet in gedeeltelijke betaling vooraf. Dit is belangrijk voor de financiële continuïteit en liquiditeit van het MKB.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. De bereikbaarheid van banen wordt vergroot
We willen Enschede economisch versterken. Op deze manier kunnen we kwalitatief groeien, baanmogelijkheden bieden voor iedereen en daardoor ook sociale problemen beter het hoofd bieden. Eerste prioriteit om dit voor elkaar te krijgen is het vergroten van de bereikbaarheid van banen. We willen de agglomeratiekracht van onze stad versterken. Dit doen we op verschillende manieren: kortere reistijden naar aanliggende gebieden met banen, een betere interne bereikbaarheid, een sterkere verwevenheid/relatie met naastliggende economische centra en meer banen in de stad zelf.

Dit hoofddoel hangt heel sterk samen met de hoofddoelen "aantrekken en vasthouden van talent" en "inwoners zijn financieel zelfstandig".

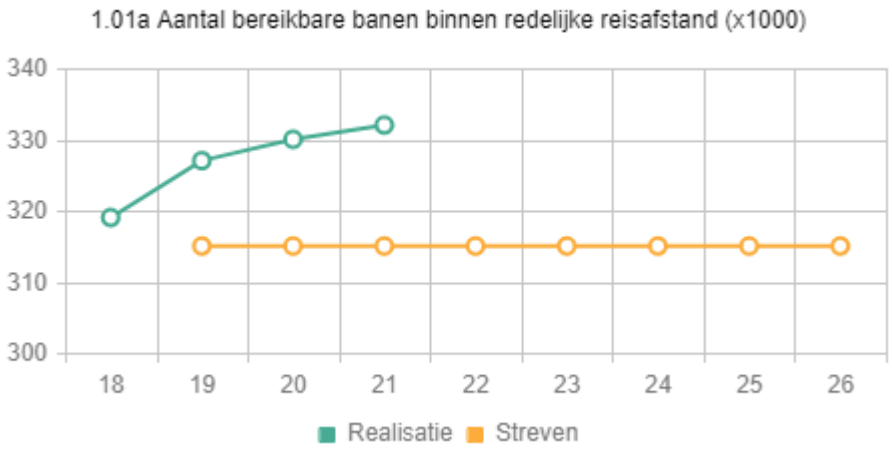
1.01 Enschede is meer verbonden met aanliggende economische centra

(agglomeratiekracht)
Agglomeratiekracht is de massa en dichtheid in een gebied in de vorm van lokale concentraties van bedrijven, kennis, human capital en een goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit en kwaliteit van leven. De aanwezigheid hiervan kan leiden tot agglomeratievoordelen. Dit zijn voordelen die bedrijven en instellingen ondervinden door ruimtelijke en organisatorische nabijheid. Versterking van agglomeratievoordelen leidt tot een toename van agglomeratiekracht (Raspe et al, 2012).

Het beter verbinden van Enschede met aanliggende economische centra is van belang om de agglomeratiekracht te versterken. Er komen meer banen beschikbaar binnen een redelijke reisafstand. Hierdoor kunnen meer mensen aan het werk en kan HBO en universitair opgeleid talent in Enschede blijven wonen. Dit gaan we bereiken door een betere externe bereikbaarheid (lobby op kortere reistijden), een betere interne bereikbaarheid (denk hierbij bijvoorbeeld aan een zo kort mogelijk voor- en natransport naar de OV knooppunten en werklocaties) en door verdere verweving met onze buren in Duitsland via de Duitslandagenda (vergroting van het daily urban system).

Tussen de steden Hengelo en Enschede ligt de Spoorzone Hengelo Enschede (SHE) als verbindende factor. In dit gebied komen alle kansen en opgaven voor Twente samen. Het gebied is ruwweg gelegen tussen de stations Enschede, Kennispark en Hengelo langs het spoor en de Hengelosestraat/ Enschedesestraat. Het aantrekken en vasthouden van talenten is dé belangrijke opgave van de beide steden. De afgelopen periode is hard gewerkt om te komen tot een gezamenlijke visie van de beide steden op dit gebied. Deze visie is een stip op de horizon waarbij de kansen en ambitie voor het gebied in beeld zijn gebracht.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

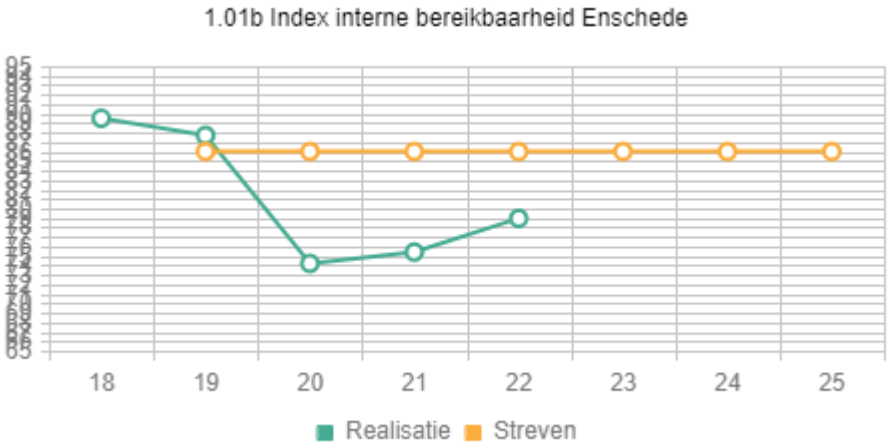

Toelichting
In deze grafiek is te zien hoeveel banen binnen een redelijke reisafstand bereikbaar zijn voor een gemiddelde inwoner van Enschede. Hierbij is geen rekening gehouden met filedruk en ook de banen in Duitsland worden niet meegeteld. De bereikbare banen zijn een maatstaf voor de externe bereikbaarheid van onze gemeente. Bron: Atlas voor gemeenten

Streven: het streven is dat dit aantal bereikbare banen toe gaat nemen op de langere termijn. Wij verwachten toename in dit aantal bereikbare banen door de kortere reistijd (met trein) naar Zwolle per augustus 2018 en de opening van de nieuwe N18 richting de Achterhoek in mei 2018. Hiernaast neemt de bereikbaarheid van banen ook toe door banengroei in de regio

Twente zelf.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
De bereikbaarheidsindicator is in 2011 gestart als een indexcijfer van de reistijden over een aantal invalswegen naar het centrum van Enschede. Een lagere waarde betekent dat de reistijd ten opzichte van 2011 verbeterd is. Bron: Gemeentelijke reistijdmonitoringssysteem

Streven: We streven ernaar dat het indexcijfer niet boven de 86% komt.

Realisatie: In 2022 is het indexcijfer 78,96. Dat betekent dat de reistijd licht is gestegen ten opzichte van 2021. Door de coronacrisis was er minder verkeer, wat resulteerde in een betere doorstroming. Vanaf januari 2022 zijn de coronaregels langzaam los gelaten, waardoor het verkeer toenam.

Acties 2022

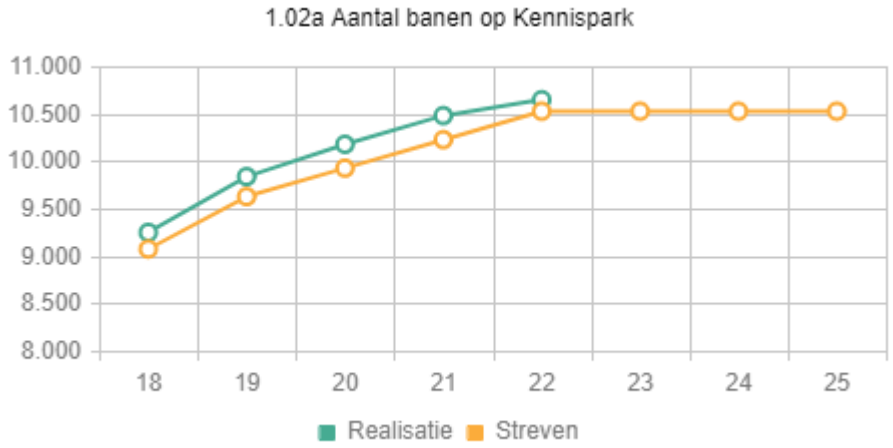
	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We stellen een masterplan voor het Station Enschede op in het kader van de ontwikkeling van de Spoorzone	●	●
02. We verbeteren de ontsluiting van de N35 via de Oostweg	●	●
03. We realiseren de eerste mobipunten	●	●
04. We versterken het fietsklimaat	■	●
Bijdrage verbonden partij: Euregio		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.02 In Enschede groeien de banen op de toplocaties

Op de toplocaties Kennispark, binnenstad/stadscampus en Technology Base faciliteren wij de vestiging van bedrijven en de groei van banen. In de binnenstad groeien de banen in met name de horeca en detailhandel. De stadscampus, Kennispark en Technology Base gaan zorgen voor een internationaal aantrekkelijk profiel van onze stad en regio, bieden een nieuwe inspirerende werkomgeving en dragen daarmee ook bij aan het aantrekken en vasthouden van talent.

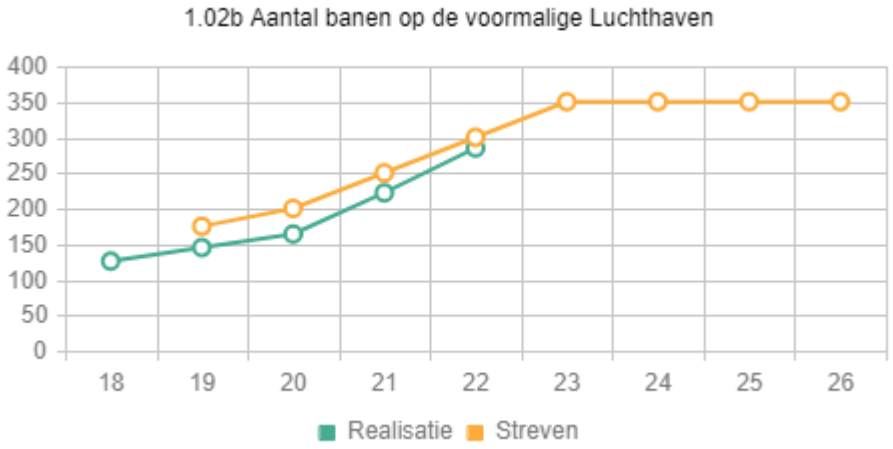
Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

Toelichting
In deze grafiek zien we de ontwikkeling van het aantal banen op Kennispark. Kennispark beslaat de gebieden: UT, Business and Science Park en Twente Village. Bron: Vestigingenregistratie Enschede

Streven: het streven van de banenontwikkeling is gebaseerd op een groei met 300 banen per jaar. Met de nieuwe investeringen in Kennispark is het streven om 1800 banen toe te voegen. Dit hangt samen met verwachte ontwikkelingen, nieuwbouw en nieuwvestigers in dit gebied.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

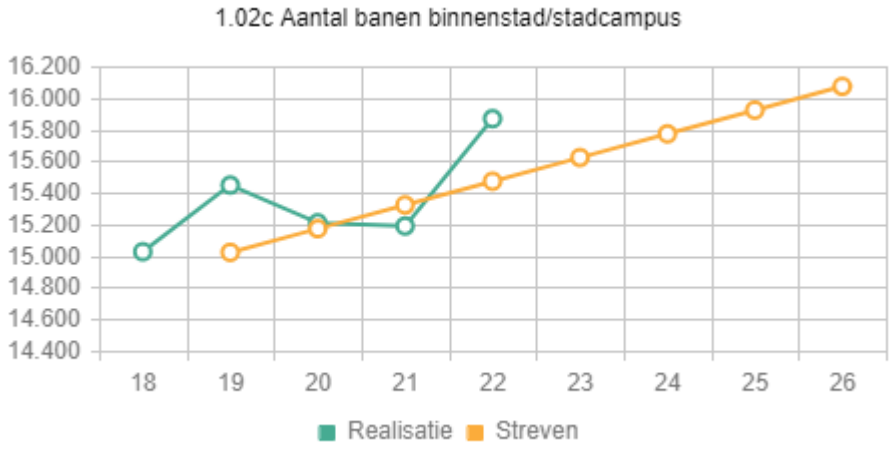

Toelichting

In deze grafiek de ontwikkeling van het aantal banen op de toplocatie "luchthaven". Het betreft de banen op de werklocaties van de voormalige luchthaven (Technology Base, Deventer Poort en de werkparken van Van Eck). Bron: monitor van de Provincie en gemeente Enschede (I&O Research)

Streven: met de ontwikkelingen die spelen binnen het cluster Maintenance, Repair en Operations is de verwachting dat 50 extra banen worden gecreëerd in drie jaar (2021-2023).

Realisatie: de banen op de werklocaties zijn in 2022 met 28% gegroeid naar 285 banen. Deze groei hing voor een groot deel samen met de vestiging van de noodopvang, maar ook door groei van banen bij zittende bedrijven. Bij de Deventerpoort vond een banenkrimp plaats.

Toelichting
In deze grafiek staan het aantal banen van drie belangrijke binnenstadsgebieden: het kernwinkelapparaat, de kantoorlocatie stationsomgeving en de kantoorlocatie Stadsweide (inclusief het voormalige MST aan het Ariënsplein). Bron: Vestigingenregistratie Enschede

Streven: de streefwaarde (een groei met 150 banen per jaar) is gebaseerd op de sterker wordende functie van de binnenstad in de Euregio (voorzieningen, komst bioscoop, vernieuwing van winkels en horeca) en de ontwikkeling van de stadscampus met woon/werkfuncties, onderwijs, bedrijvigheid, diensten etc.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We voeren de gebiedsstrategie Kennispark uit *Veel onderdelen van de gebiedsstrategie voerden we volgens plan uit. Alleen tegen het bestemmingsplan Kennispark fase 1 (ontwikkelingsgebied aan de Hengelosestraat) is beroep aangetekend. Hierdoor is er onvoldoende zekerheid voor Domijn en ASR om hun plannen al tot in detail uit te werken en voor te bereiden op uitvoering.*	●	▼
02. We dragen bij aan de versterking van de regionale topwerklocaties	●	●
03. We ronden de evaluatie af van de Gemeenschappelijke Regeling Technology	●	●

Base en komen met voorstellen over het vervolg van deze GR		
04. Uitvoering actieplan 'Groen herstel binnenstad'	●	●
Bijdrage verbonden partij: Technology Base		●
Bijdrage verbonden partij: XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein RBT		●

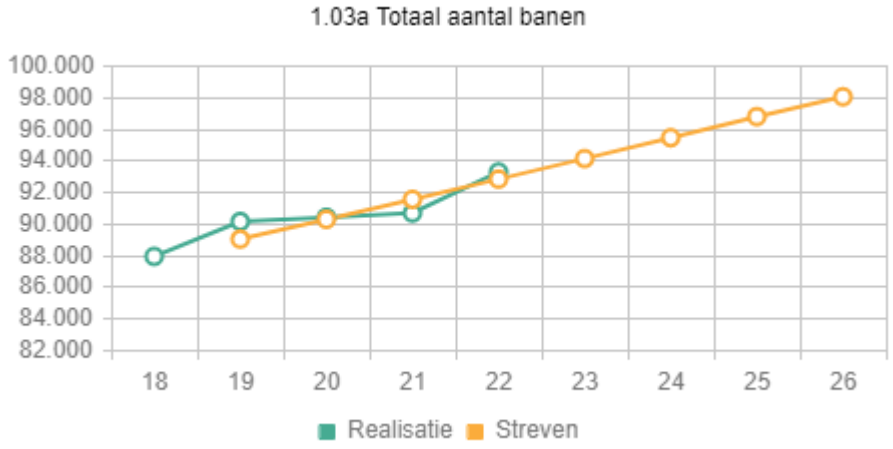
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.03 In Enschede kunnen bestaande en nieuwe bedrijven groeien en innoveren

De basis van onze economie zijn onze bestaande bedrijven. Op regionaal niveau vindt acquisitie plaats in de sectoren High Tech Systems en Materials (HTSM) en logistiek. Hiernaast acquireren we zelf op enkele voor Enschede specifieke sectoren: zakelijke dienstverlening, ICT en winkels voor de binnenstad. Acquisitie gebeurt heel gericht en is afgestemd op het profiel van onze regio en stad. Voor alle bedrijven (bestaand en nieuw) gaan we een goede dienstverlening bieden, zorgen we voor digitale bereikbaarheid, bieden we ondersteuning van netwerken voor starters, start ups en scale ups en innovatie (Novel-T), bevorderen we internationalisering, hebben we aandacht voor het arbeidsmarktbeleid en voor een aantrekkelijke werkomgeving.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

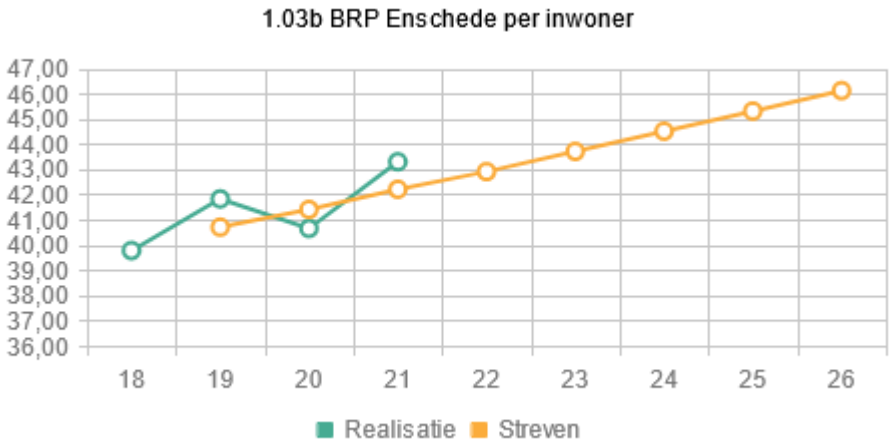
Toelichting

In deze grafiek is de ontwikkeling te zien van het totaal aantal banen in Enschede. De banengroei is een resultaat van inzet op bereikbaarheid van banen en van aantrekken en vasthouden van talent. Bron: Vestigingenregistratie Enschede (realisatie) en CBS/UWV (voor het streven)

Streven: het streefgetal is gebaseerd op de landelijke verwachtingen in banengroei (1,4% groei per jaar vanaf 2019).

Realisatie: in 2022 is het aantal banen in Enschede met iets meer dan 3000 gegroeid. Dit na twee jaar stagnatie in de banengroei tijdens de coronacrisis. De banengroei zat vooral in de

zorg, het onderwijs, de groothandel & detailhandel en in de industrie. De bedrijven en instellingen in Enschede lijken zich goed te hebben hersteld na de coronacrisis. Met deze ongekende hoge banengroei, zitten we weer op de streeflijn van ongeveer 1000 extra banen per jaar.

Toelichting
In deze grafiek is de ontwikkeling van het bruto regionaal product (BRP) van Enschede te zien. Het BRP zegt iets over de samenstelling van de economische sectoren in een gemeente en de toegevoegde waarde per baan. Het BRP wordt berekend met behulp van gegevens van het CBS (nationale rekeningen) en werkgelegenheidsgegevens (LISA). In 2019 blijkt dat het CBS de realisatiecijfers met terugwerkende kracht heeft aangepast. De aangepaste realisatiecijfers liggen iets hoger dan vorig jaar werd aangegeven door het CBS. Dit is nu verwerkt in bovenstaande grafiek. Het streven is hierop ook aangepast (met het nieuwe cijfer voor 2018 als uitgangspunt). Bron: CBS cijfers door Kennispunt Twente

Streven: het streven is het BRP harder te laten stijgen dan de landelijke prognose (een stijging van 1,8% per jaar vanaf 2018, bron: CPB). We hopen met ontwikkelingen op de toplocaties, ondersteuning van innovatie en inzet op goede voorzieningen een sterkere samenstelling in sectoren te krijgen en meer toegevoegde waarde per baan. Het streven is vastgezet op de gegevens van vorig jaar, maar zou eigenlijk hoger moeten liggen na de aanpassing van de realisatiecijfers.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 6		
01. We gaan een locatie-onderzoek doen naar strategische uitbreidingsruimte voor bedrijven	🟢	🟢
02. We stimuleren de toekomstbestendigheid van bedrijfsterreinen	🟢	🟢
03. We ronden een nieuwe kantorenvisie af *Het college stemde in november 2022 met de nieuwe kantorenvisie. Uw raad agendeerde de visie voor maart 2023.*	🟢	🔻
04. Wij dragen bij aan de ontwikkeling van innovatieve ecosystemen	🟢	🟢

05. We onderzoeken de ontwikkelingskansen voor verouderde bedrijventerreinen *In de afweging tussen prioriteiten en capaciteiten kozen we ervoor deze actie door te schuiven naar 2023. De actie wordt dan toegespitst op De Reulver en het Euregio Bedrijvenpark.*		
06. We ontwikkelen de Oostkrans van de Usseler Es *Dit project is vertraagd vanwege onderhandelingen met ENNatuurlijk over het verleggen van de warmtebaan die door het gebied loopt.*		
Bijdrage verbonden partij: Technology Base		
Bijdrage verbonden partij:XL Businesspark Twente/Regionaal Bedrijventerrein RBT		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2. Talent wordt aangetrokken en vastgehouden

De aantrekkelijkheid van een stad wordt in eerste instantie bepaald door de inwoners: het aandeel HBO en universitair opgeleiden en het aandeel creatieve klasse bepaalt de aantrekkelijkheid van de stad voor bedrijven en de economische groei. Economische groei is nodig om iedereen aan het werk te houden. Enschede heeft een relatief laag aandeel HBO en universitair opgeleiden. Dit beperkt de economische kansen van onze stad. Om hier verandering in aan te brengen, gaan wij meer inzetten op het aantrekken en vasthouden van HBO en universitair opgeleid talent. Hiervoor is het belangrijk dat de voorzieningen (wonen, cultuur, profilering) goed op orde zijn. We willen kwalitatief groeien om als stad sterker te worden.

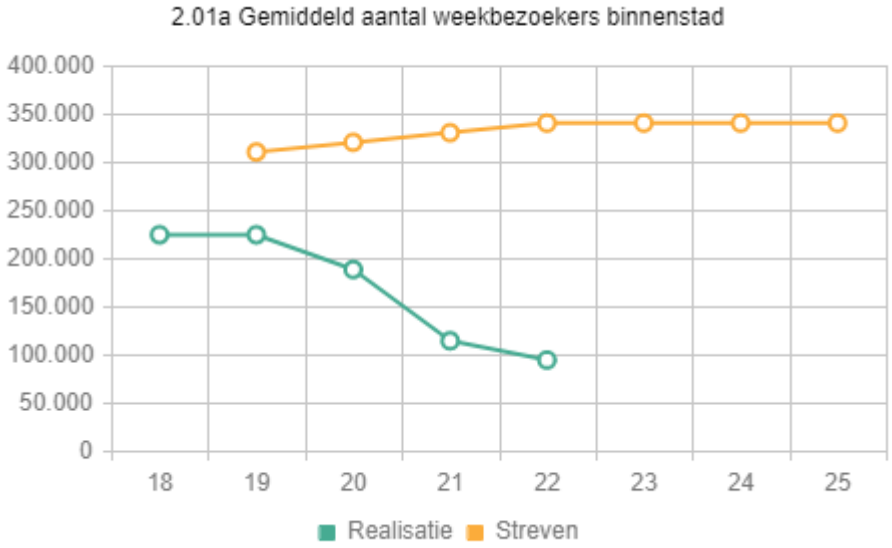
Deze doelstelling hangt sterk samen met "de bereikbaarheid van banen wordt vergroot", "inwoners zijn gezond en actief" en "inwoners zijn financieel zelfstandig".

2.01 De stedelijke voorzieningen zijn attractief voor inwoners en bezoekers (nationaal en internationaal)

Een aantrekkelijke stad heeft een bruisende binnenstad, goede culturele voorzieningen, evenementen en voorzieningen als een internationale school. En dit is afgestemd op de wens tot het vasthouden van meer HBO en universitair opgeleiden.

Indicatoren

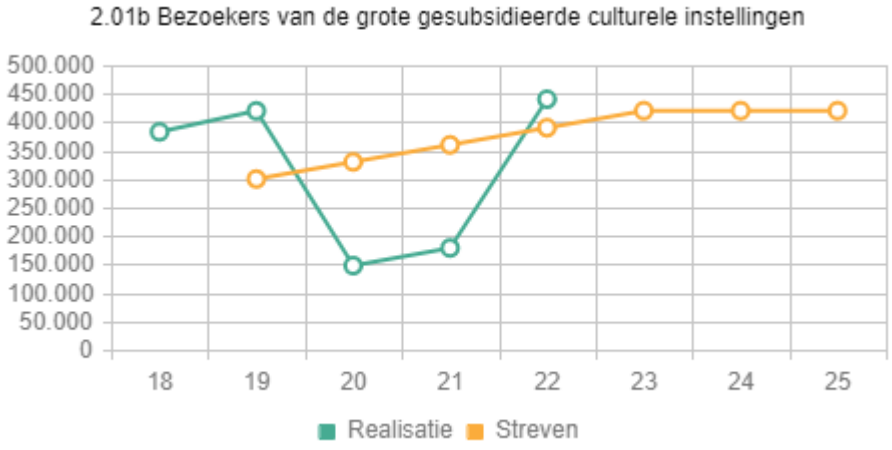
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
Deze indicator geeft het gemiddeld aantal weekbezoekers weer aan de Enschedese binnenstad tijdens winkeltijden. De tellingen zijn gebaseerd op de 1-jaarlijkse handmatige tellingen van Locatus in het voorjaar (april). Voor de jaren 2018-2020 zijn de tellingen gebaseerd op de wifitellingen in de binnenstad (omgerekend naar winkeltijden zodat het vergelijkbaar is met de tellingen van Locatus). Bron: Locatus, binnenstadsmonitor Enschede

Het streven is gebaseerd op de ongecorrigeerde 24 uurs tellingen van 2018-2020 en ligt nu veel te hoog. De oorspronkelijke verwachte toename van bezoekers was gebaseerd op realisatie van nieuwbouwprojecten rondom de binnenstad, ontwikkeling van de stadscampus en verdere versterking van de positie van de binnenstad in de Euregio.

Realisatie: De bezoekersaantallen zijn in het voorjaar 2022 nog lager dan die in 2021. Het corona effect houdt langer aan dan verwacht. Dit sluit aan bij het landelijke beeld: bezoekersaantallen in 2022 liggen op ongeveer 55% van de bezoekersaantallen in binnensteden in 2019. Hiernaast versoepelde Duitsland pas in maart de coronamaatregelen. Ook dit had effect op de tellingen in april in onze binnenstad.

Toelichting
Cultuur en evenementen zijn belangrijke factoren voor een aantrekkelijke stad en goede stedelijke voorzieningen. Doel is dat dit totaal aantal stijgt. Indirect effect zijn meer bestedingen (o.a. restaurantbezoek) in de stad. Bron: Grote culturele instellingen Enschede.

Streven: De streefwaarden zijn een stijging van het aantal bezoekers per jaar.

Realisatie: Het algemene beeld is dat de bezoekersaantallen na de zomer 2022 oplopen. Hoe snel het aantal bezoekers hersteld, hangt af van de instelling en het genre, aanbod binnen een instelling. In deze cijfers zitten ook de bezoekers aantallen op locatie. Dat zijn eigen producties die buiten de eigen locaties plaats vonden. Er zijn steeds meer instellingen die producties op locaties aanbieden (Metropool, Twentse Schouwburg en Concordia) Daarnaast is er veel geëxperimenteerd mijn kleine intensieve producties, bijvoorbeeld met het sociaal domein, die wellicht minder bezoekers trekken maar wel veel impact hebben bij de deelnemers. De stijgende lijn in de ontwikkeling van het aantal bezoekers vanaf 2018 is door de coronacrisis en nu de energiecrisis onderbroken. Ondanks dat er herstel is en sommige instellingen zoals Metropool weer op het niveau van 2019 zitten loopt deze ontwikkelingen achter bij de prognoses uit het verleden. Met de onzekerheid van de huidige energiecrisis en inflatie vraagt dit extra aandacht in gesprek met de instellingen om in te spelen op de actuele ontwikkelingen.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We leggen het overkoepelend evenementenbeleid voor aan de raad *Er ligt een conceptversie van het nieuwe evenementenbeleid. De bedoeling was om deze aan uw raad voor te leggen. De ervaringen en effecten van corona en aansluitend de energiecrisis was reden om een pas op de plaats te maken. Samen met het veld keken we wat het effect is van deze ontwikkelingen voor de toekomst van het evenementenbeleid. We vertalen dit in een nota van uitgangspunten. Deze nota leggen we in het tweede kwartaal van 2023 aan u voor.*	▼	▼
02. We leggen een nota van uitgangspunten voor een nieuwe cultuurnota voor aan de raad *We zijn in september 2022 gestart met het maken van een nieuwe cultuurnota. Er zijn inmiddels verschillende bijeenkomsten geweest met het veld. En we voerden een aantal onderzoeken uit. De uitkomsten hiervan vertalen we in een nota van uitgangspunten. Deze leggen we in het eerste kwartaal van 2023 voor aan uw raad.*	●	▼
03. We stellen een uitvoeringsprogramma op ter versterking van de cultuurregio Twente *We stelden samen met de 14 Twentse gemeenten en het culturele veld een uitvoeringsprogramma op voor de cultuurregio Twente voor de periode 2023-2028. Op dit moment werken we aan de financiële vertaling. Ook bereiden we een voorstel voor, voor de 14 Twentse gemeenten. Dit leggen we in 2023 voor aan uw raad.*	●	▼
Bijdrage verbonden partij: Twentse Schouwburg *De afgelopen periode was een dynamische en onzekere periode. Waarin op verschillende vlakken verschuivingen plaatsvonden of nog gaande zijn. Denk aan de naweeën van Corona, de energiecrisis en ander gedrag van publiek (veel meer last-minute kaartverkoop). De Schouwburg koos ervoor de regie wat meer in eigen hand te houden en een iets meer ondernemende koers te varen. Minder inkoop van voorstellingen. Zo is er meer vrijheid en flexibiliteit en kunnen ze beter aansluiten op actualiteiten en veranderende omstandigheden.* *Huiskamer van de Stad* *In december besloten we gezamenlijk een nieuwe aanbesteding te starten. Met deze*		▼

aanbesteding zoeken we een aannemer, die het definitief ontwerp overneemt, dit uitwerkt tot een uitvoeringsontwerp en het plan uiteindelijk realiseert.

Ondertussen zijn de eerste stappen gezet in de transitie van het Muziekkwartier naar de Huiskamer van de Stad. Vol goede energie werken Kaliber Kunstenschool, Poppodium Metropool, Openbare Bibliotheek Enschede en het Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede met elkaar samen om een Huiskamer van de Stad te worden.

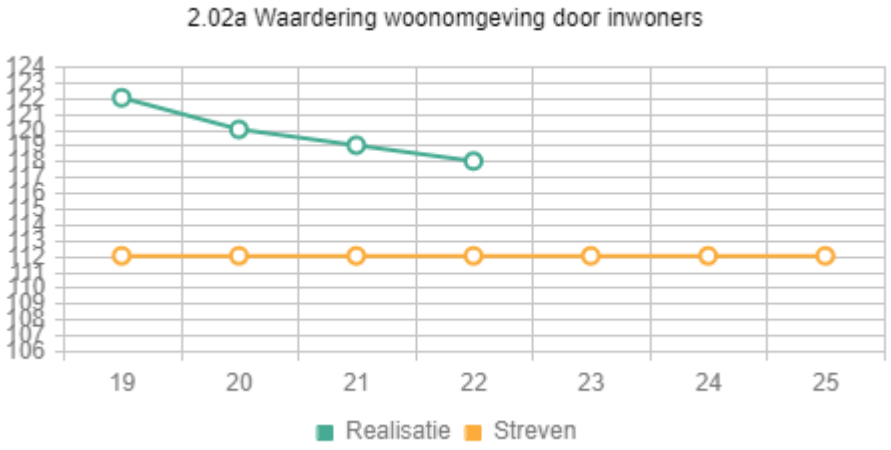
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2.02 Het woningaanbod en de leefomgeving zijn attractief, veilig en toekomstbestendig

Als we meer HBO en universitair opgeleiden vast willen houden, dan moet het woningaanbod hier bij aansluiten. De kwalitatieve samenstelling van het woningaanbod is een aandachtspunt en we moeten kijken of we passende woningen hebben voor net afgestudeerden, expats en gezinnen. Als grootste stad van het oosten kunnen wij een grootstedelijk woonmilieu bieden. Het verdichten in het centrum hoort bij dit doel, evenals een aantrekkelijke leefomgeving en buitengebied.

Indicatoren

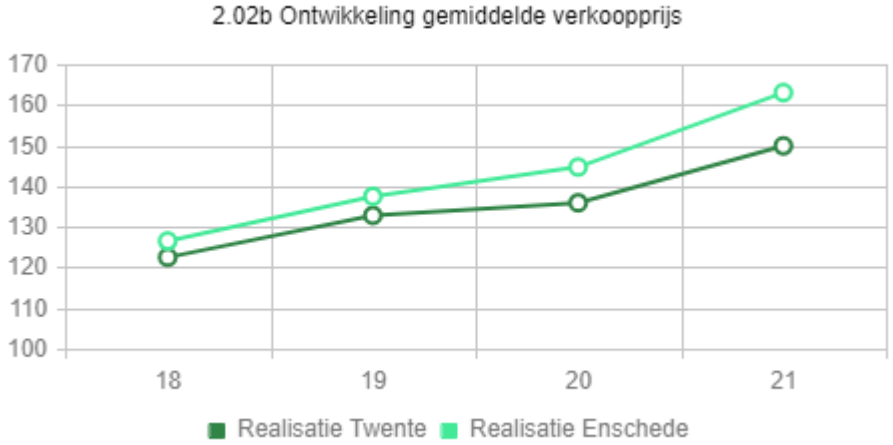
Aantal indicatoren: 5

Toelichting

Dit cijfer is samengesteld uit verschillende waarderingsaspecten van de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. De keuze is gebaseerd op studies van het Ministerie en de Atlas voor gemeenten. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over de mate van contact tussen buren, de hoeveelheid groen en water in de wijk, het percentage koopwoningen en het culturele aanbod.

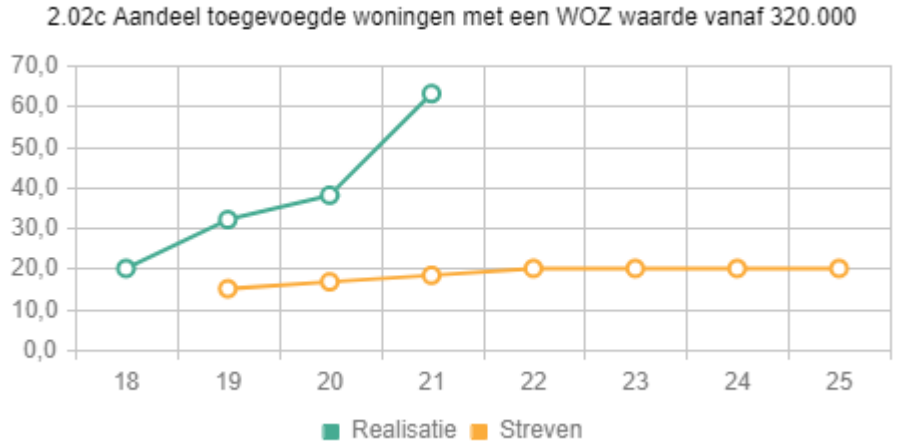
Realisatie: het indexcijfer 2022 is 118. Ten opzicht van vorig jaar is de waardering dus gelijk gebleven.

Toelichting
Het indexcijfer van de gemiddelde verkoopprijsontwikkeling bestaande woningen geeft informatie over de aantrekkelijkheid van Enschede in relatie tot Twente als geheel. Bron: vastgoedrapportage Twente / Kennispunt.

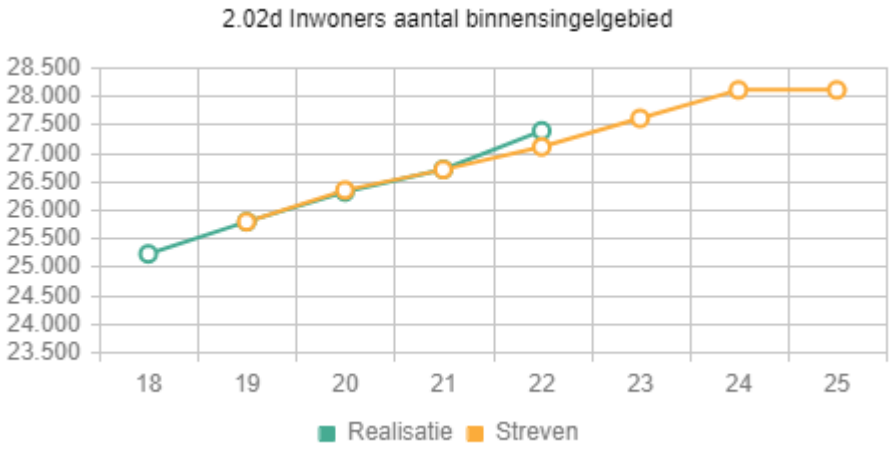
Streven: er is geen concreet streefcijfer aangegeven omdat een stijging van de gemiddelde verkoopprijs geen doel op zich is. Wel is een doel dat de ontwikkeling van de gemiddelde verkoopprijs bestaande woningen in Enschede boven het Twentse gemiddelde ligt. Dit is namelijk een indicatie dat de aantrekkelijkheid van Enschede zich positief ontwikkelt ten opzichte van de omliggende gemeenten.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
Als wij willen werken aan een evenwichtiger samenstelling van onze bevolking, dan moet onder andere de verhouding tussen de verschillende prijssegmenten van woningen veranderen (relatief minder goedkoop en meer duur). Bij nieuwbouw streven we naar een relatief groter aandeel in het duurdere segment. Dit zorgt ook voor doorstroming op de woningmarkt en daardoor ook voor aanbod voor starters op de woningmarkt. Bron: GBTwente.

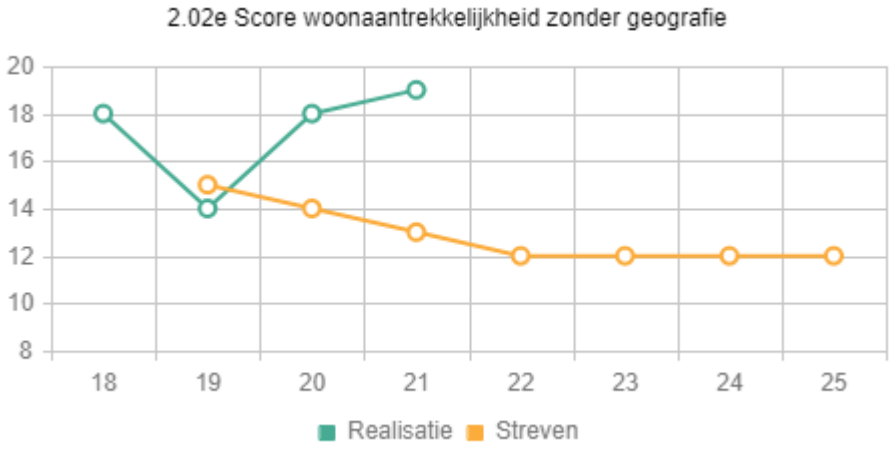
Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
In het kader van de trek naar de stad, groeien vanuit het hart, het unieke hoog stedelijke woonmilieu dat Enschede kan bieden in en rondom de binnenstad om talenten vast te houden en aan te trekken, wordt gekeken of de inwonersaantallen in dit gebied ook stijgen. De streefgetallen zijn gebaseerd op basis van de voorgenomen harde (vastgestelde) en als haalbaar ingeschatte zachte woningbouwplannen in de periode 2022-2025. Eenpersoons woningen zijn in de prognose gesteld op bezetting door 1 persoon, meerpersoons woningen op een bezetting van 1,4. Bron: CBS/Kennispunt Twente.

Streven: gemiddelde jaarlijkse toename inwoners binnensingelgebied met 500.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
De score woonaantrekkelijkheid is een jaarlijkse (relatieve) score van onze stad in de Atlas voor gemeenten. We laten hier de score zien zonder geografie omdat geografische factoren erg bepalend zijn voor onze eindscore (bereikbaarheid van banen, nabijheid natuurgebieden als de Veluwe en de zee). Aan onze geografische ligging kunnen we niet zoveel veranderen. De andere factoren die deze score bepalen zijn: cultureel aanbod, veiligheid, percentage

koopwoningen, culinair aanbod, aanwezigheid universiteit en percentage vooroorlogse woningen. Hoe lager de score, hoe beter we scoren op de ranglijst. Bron: Atlas voor gemeenten.

Streven: het streven is om weer op het niveau van 2017 te komen (12e van de ranglijst: een plek die past bij de omvang van onze gemeente).

Realisatie: de woonaantrekkelijkheidsindex zonder geografie is vorig jaar niet gemeten door Atlas Research. Door lock downs en thuiswerken werden de cijfers van de index op onderdelen als “aanbod podiumkunsten” en “bereikbaarheid” heel erg verstoord. Het was daarom niet mogelijk om de woonaantrekkelijkheid zonder geografie te bepalen.

NB1: de bron bij deze indicator moet aangepast worden van “atlas voor gemeenten” naar “Atlas Research” (naam van het bureau is veranderd).
NB 2: de bron bij de indicator 1.01a “bereikbare banen binnen redelijke reisafstand” moet om dezelfde reden aangepast worden naar: Atlas Research

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 22		
01. We leggen het bestemmingsplan De Kop ter besluitvorming voor aan de raad *We beëindigden de onderhandelingen met de ontwikkelaar voor deelplan 2,3 en 4. We gaan voor deze onderdelen een ontwikkelplan en een ontwikkelstrategie opstellen. We zetten de onderhandelingen met de ontwikkelaar over deelplan 1 voort.*	●	▼
02. We werken verder aan de ontwikkeling van het Centrumkwadraat	●	●
03. We gaan door met de uitvoering van de diverse deelprojecten van de Dynamische Uitvoeringsagenda Twekkelerveld	●	●
04. We leggen het bestemmingsplan Cromhoff ter vaststelling voor aan de raad	●	●
05. We leggen de voortgangsrapportage Woonvisie voor aan de raad *We bereidden de voortgangsrapportage woonvisie in het vierde kwartaal voor. Begin februari 2023 gaat het op route. Op 20-2-2023 is hierover een ‘flexavond woondebat’ met uw raad.*	●	▼
06. We leggen het bestemmingsplan Eschmarkerveld voor aan de raad *Omdat er nog geen oplossing is voor de stikstofproblematiek loopt het Eschmarkerveld vertraging op. Onder voorbehoud van een oplossing leggen we het bestemmingsplan nu in de tweede helft van 2023 aan uw raad voor.*	●	▼
07. We maken de Leuriks bouwrijp	●	●
08. We informeren de raad over de ontwerp Omgevingsvisie en Omgevingseffectrapportage *Het is niet gelukt om de raad in 2022 al te informeren over de ontwerp Omgevingsvisie en Omgevingseffectrapport. Dit is nu voorzien voor Q3 van 2023. We werken aan de Omgevingsvisie met een beperkt team van mensen, waarin helaas ook gaten vielen door langdurig zieken. Voor 2023 hebben we meer capaciteit vrij kunnen maken.* *Het werken aan de Omgevingsvisie is bovendien een omvangrijke klus waarbij we kwaliteit voor snelheid zetten. En we willen een zorgvuldig proces met de raad doorlopen. Voor 2023 hebben we daarom een aantal momenten gereserveerd in de raadsagenda en we willen gaan werken met tussentijdse updates in de vorm van een kennisclip, om zo de informatievoorziening op peil te houden.*	●	▼

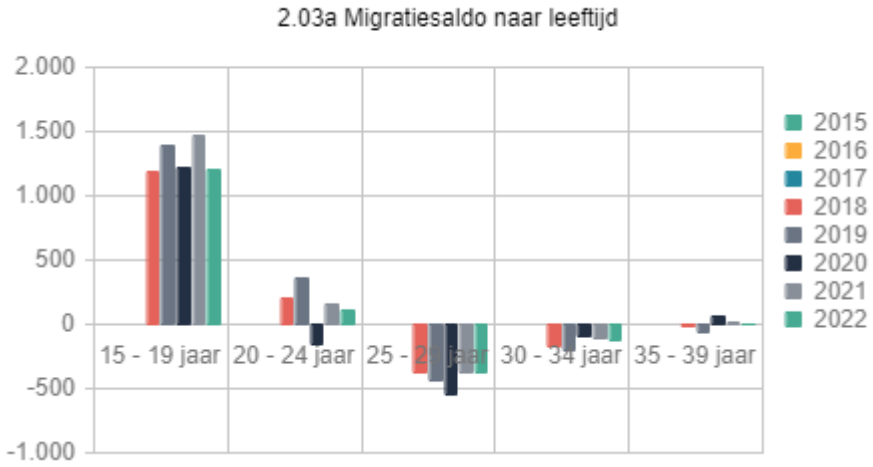
09. We richten onze nieuwe applicaties in en oefenen daarmee	■	●
10. We ontwikkelen het Omgevingsplan	○	●
11. We zijn gestart met het project brandveiligheid kamerverhuurpanden	■	●
12. We zijn klaar voor de inwerkingtreding van de Wet Kwaliteitsborging (Wkb)	■	●
13. We bereiden een voorstel voor een duurzame financiering van de BVTH-taken voor *Gedurende 2022 hebben we ons verder voorbereid op de financiële effecten van de Omgevingswet (OW) en Wet kwaliteitsborging (Wkb) en het toekomstbestendig houden van de financiering van de BVTH-taken. De onzekere externe factor is de invoeringsdatum van de Ow/Wkb die al een aantal keren is uitgesteld. Zodra de invoeringsdatum definitief is, komen we hier op terug."*	○	▼
14. We herijken en actualiseren de productie-diensten catalogus	■	●
15. We verminderen het aantal overlast-hotspots door beter gebruik te maken van informatie gestuurd handhaven.	○	●
16. We werken verder aan de uitbreiding en professionalering van de inzet van de BOA's en brengen deze in lijn met de benchmark.	●	●
17. We gaan een pilot doen met bodycams voor BOA's	●	●
18. We stellen participatiebeleid op	●	●
19. We hebben illegale kamerverhuurpanden inzichtelijk gemaakt en zijn actief gestart met handhavingsprocedures gericht op het beëindigen van deze illegale situaties.	■	●
20. We gaan - samen met ODT -verder uitvoering geven aan de routekaart Outputfinanciering	■	●
21. We zetten stappen naar een zero emissie stadslogistiek	●	●
22. We stellen een Natuur- en Landschapsplan op	●	●
Bijdrage verbonden partij: GR Recreatieschap Twente		●
Bijdrage verbonden partij: Omgevingsdienst Twente		●
Bijdrage verbonden partij: Onderhoud Enschede		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2.03 Wij werken effectiever samen met de kennisinstellingen (UT, Saxion, Aki, ROC) en

het bedrijfsleven op de opgave "aantrekken en vasthouden van talent”
Het aantrekken en vasthouden van talent is een opgave die we niet alleen kunnen trekken. We werken hierin nauw samen met de kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Met de kennisinstellingen hebben we een strategische samenwerkingsagenda Smart Enschede opgesteld. Het samenwerken met de bedrijven is hier een onderdeel van.

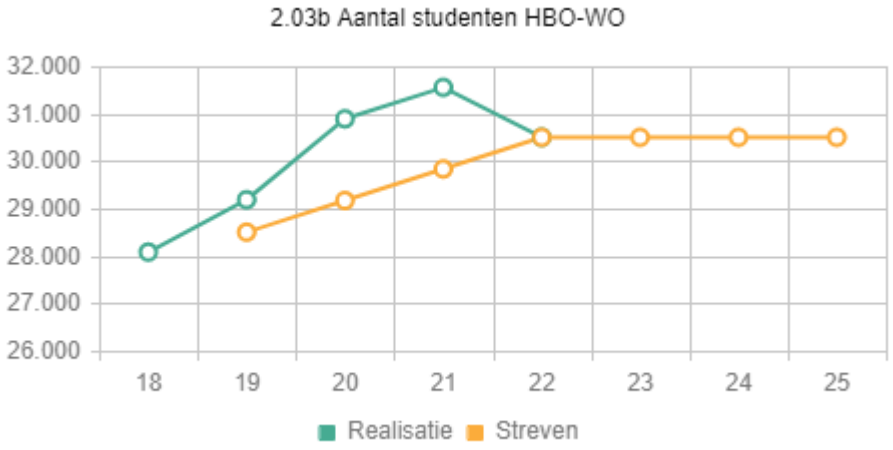
Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
In deze grafiek is het migratiesaldo te zien per leeftijdsgroep. Om de grafiek leesbaar te houden is gekozen voor de leeftijdsgroepen tussen 15 en 40 jaar. Dit zijn ook de groepen waar we ons vooral op inzetten bij de doelstelling "aantrekken en vasthouden van talent". De migratie in de leeftijdsgroep 15-19 hangt sterk samen met het aantal jongeren dat in onze stad komt studeren. Bron: Basis Registratie Personen, bewerkt door Kennispunt Twente.

Streven: we streven ernaar om meer jongeren te trekken in de leeftijdsgroep 15-19 jaar en in de leeftijdsgroepen 20-40 hopen we dat er per saldo meer mensen blijven dan dat ze vertrekken uit onze stad.

Realisatie: in 2022 komen er per saldo iets minder jongeren naar Enschede dan in 2021. Een mogelijke verklaring hiervoor is de verwachte invoering van de basisbeurs in september 2023. Dit heeft mogelijk de keuze van jongeren beïnvloed om de studie een jaar uit te stellen. De jongeren blijven de belangrijkste groep voor groei van het inwoneraantal.

Toelichting
In deze grafiek ziet u het aantal studenten op de UT, Artez en Saxion (vestiging Enschede). Bron realisatie: DUO, bewerkt door Kennispunt Twente. Bron streven: UT, Saxion en Artez (inschattingen).

Streven: Saxion verwacht de komende jaren een lichte toename in het aantal studenten. De UT verwacht een iets sterkere groei in studentenaantallen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename in internationale studenten.

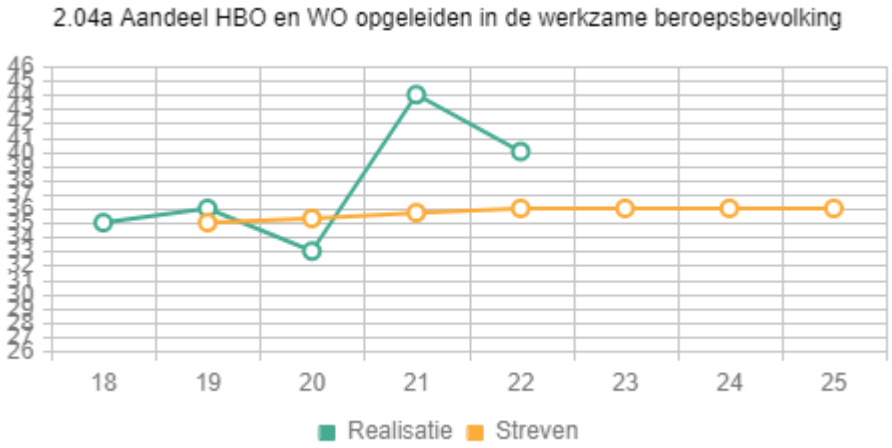
Realisatie: het aantal studenten op Saxion (locatie Enschede), de UT en Artez in 2022 is met 1000 gedaald ten opzichte van 2021. Dit heeft mogelijk te maken met de invoering van de studiefinanciering vanaf 2023. Leerlingen die eindexamen deden in 2022 hebben in dat jaar in hogere mate dan in andere jaren besloten tot een tussenjaar. Hiermee kunnen ze een studie starten in 2023 en dus met studiefinanciering.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. Wij maken in 2022 nieuwe samenwerkingsafspraken met de kennisinstellingen en voeren deze uit		
02. Samen met de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere instanties zetten we meer regie op de regionale talentopgave		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2.04 De (inter)nationale branding van Enschede wordt versterkt
Om onze stad neer te zetten als aantrekkelijk voor talent is veel inzet nodig op positionering en profilering. We willen onze stad neerzetten als grensverleggend, innovatief, hip en slim. Hiernaast willen we ook een welcoming city zijn voor de toenemende stroom van buitenlandse studenten en kenniswerkers.

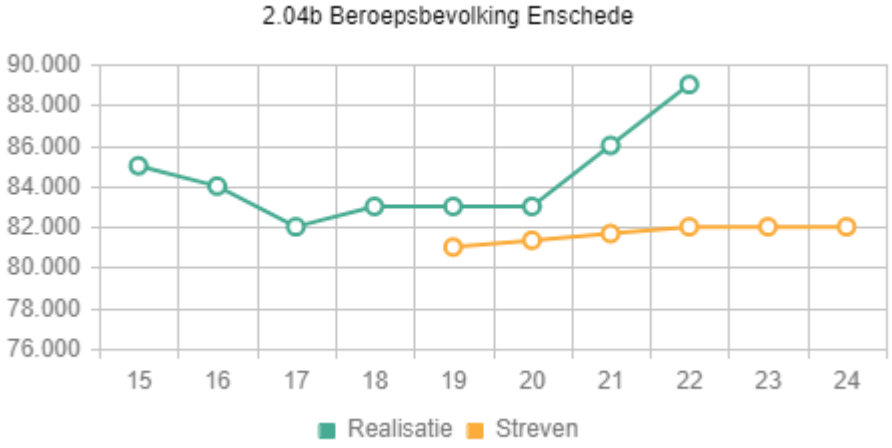
Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
In deze grafiek zie je het percentage hoger opgeleiden in Enschede (hoger opgeleid is: HBO en WO). Enschede heeft ten opzichte van andere universiteitssteden een relatief laag aandeel HBO/WO opgeleiden. HBO/WO opgeleiden zijn een belangrijke factor voor groei van de economie en een aantrekkelijke stad. Bron: CBS

Streven: HBO/WO opgeleiden zijn een belangrijke factor voor groei van economie en een aantrekkelijke stad. Als we meer talent weten aan te trekken en vast te houden, gaat dit aandeel stijgen. In 2019 is het aandeel HBO/WO opgeleiden in Enschede 34%. Een gemiddelde universiteitsstad heeft in 2019 een aandeel HBO/WO opgeleiden van 45%. Streven is daarom een geleidelijke toename van het aandeel HBO/WO opgeleiden in Enschede.

Realisatie: In 2021 heeft het CBS de meetmethode voor de beroepsbevolking aangepast. In deze meetmethode wordt de omvang van de beroepsbevolking, werkloosheid, participatiegraad en opleidingsgraad gemeten. In de nieuwe meetmethode tellen betaalde stages en bijbaantjes ook mee in de werkzame beroepsbevolking. Het CBS heeft deze nieuwe meetmethode ondertussen met terugwerkende kracht verwerkt in alle cijfers vanaf 2018. In de jaarrekening 2022 van Enschede zijn de aangepaste cijfers van het CBS verwerkt. Desondanks is er een vreemde uitschieter te zien in 2021: in dat jaar stijgt het aandeel HBO/WO opgeleiden in Enschede op onverklaarbare wijze van 33% naar 44%. Een uitschieter die het CBS niet kan verklaren, maar die ook te zien was bij Maastricht. De hoge waarde voor Enschede vlakt in 2022 weer iets af naar 40%. In 2022 is het aandeel HBO/WO opgeleiden in Enschede ongeveer gelijk aan het gemiddelde in Nederland (41%). Dit is mooi ten opzichte van de metingen in 2020, maar wel laag voor een universiteitsstad. Door de nieuwe waarden van het CBS is het niet meer mogelijk om de realisatie af te zetten tegen de streefwaarden van 2019.

Toelichting
De beroepsbevolking (alle mensen tussen 15 en 74 jaar die werken of beschikbaar zijn voor werk) stijgt in de grote steden door de trek naar de stad, maar daalde tot 2017 in Enschede. Door maatregelen op het gebied van bereikbaarheid van banen en het vasthouden van talent hopen we op termijn de dalende tendens van de beroepsbevolking iets te keren. Een groeiende beroepsbevolking (met een hoog opleidingsniveau) is een belangrijke vestigingsfactor voor bedrijven. Bron: CBS

Streven: we streven ernaar om qua beroepsbevolking weer op het niveau van 2015 te komen (82.000).

Realisatie: In 2021 heeft het CBS de meetmethode voor de beroepsbevolking aangepast. In deze meetmethode wordt de omvang van de beroepsbevolking, werkloosheid, participatiegraad en opleidingsgraad gemeten. In de nieuwe meetmethode tellen betaalde stages en bijbaantjes ook mee in de werkzame beroepsbevolking. Het CBS heeft deze nieuwe meetmethode ondertussen met terugwerkende kracht verwerkt in alle cijfers vanaf 2018. In de jaarrekening 2022 van Enschede zijn de aangepaste cijfers van het CBS verwerkt. Dit leidt voor de indicator “beroepsbevolking” tot hogere cijfers. Hierdoor zijn de bestaande streefwaarden niet meer te verbinden met de nieuwe realisatiewaarden. De beroepsbevolking neemt steeds meer toe vanaf 2020. Hier is een vreemde, onverklaarbare groei van de beroepsbevolking te zien vanaf 2021: een toename met 6000 mensen tussen 2020 en 2022. Dit is maar deels te verklaren vanuit groei van het inwoneraantal in diezelfde periode (+1500 inwoners erbij). De nieuwe meetmethode van het CBS maakt een duiding erg moeilijk.

Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. We werken het welcoming city beleid uit op het onderdeel internationale communicatie		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

3. Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad
Wereldwijd is er een opgave voor energietransitie, klimaatadaptatie en hergebruik van

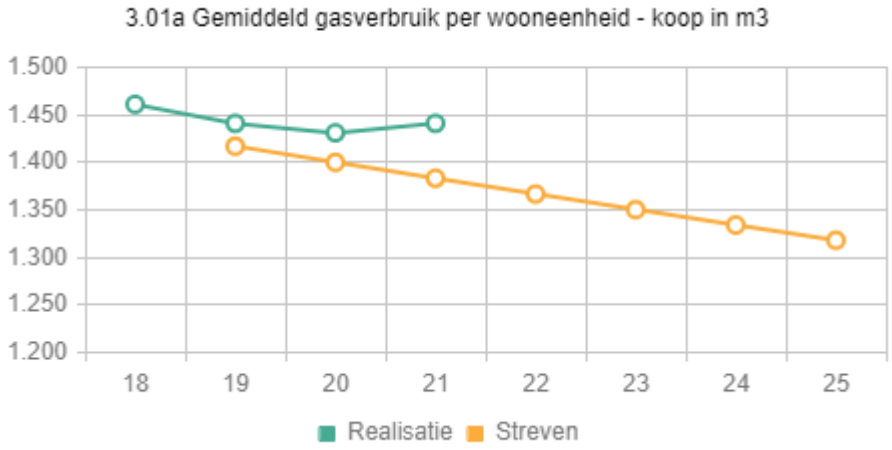
grondstoffen. Enschede moet hier ook een bijdrage in leveren.

3.01 Transitie naar duurzame energiebronnen en energietransitie

Wij streven naar verduurzaming van woningen, bedrijven, duurzame energievoorziening en het afkoppelen van panden van gas.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 5

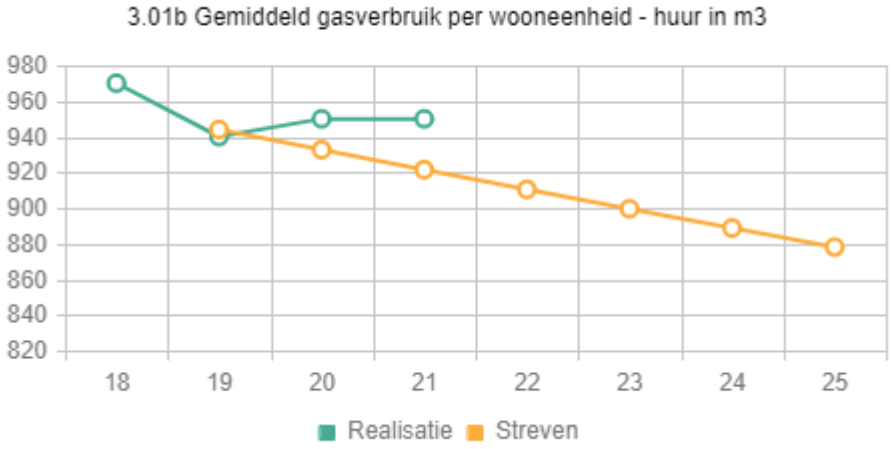

Toelichting

Deze grafiek laat het gemiddelde gasverbruik per wooneenheid (koop) zien. Een afname in het gemiddelde gasverbruik is hierbij een signaal dat woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik van 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan duurzaamheid).

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

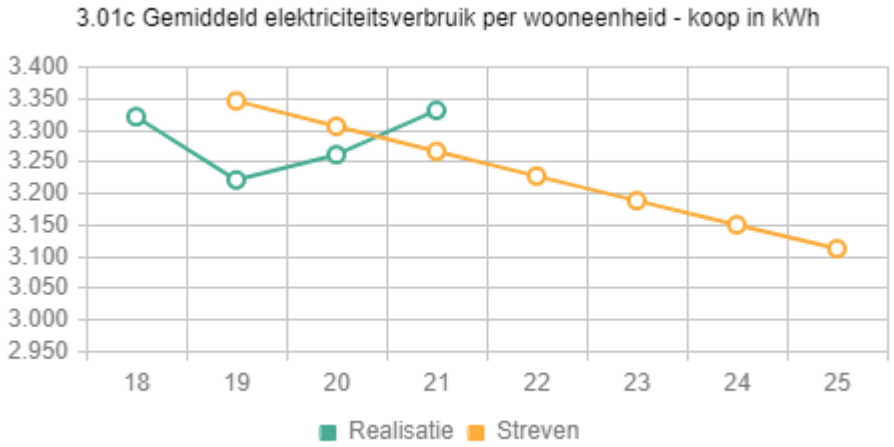
Toelichting

Deze grafiek laat het gemiddelde gasverbruik per wooneenheid (huur) zien. Een afname in het gemiddelde gasverbruik is hierbij een signaal dat woningen steeds energiezuiniger

worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik van 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan duurzaamheid).

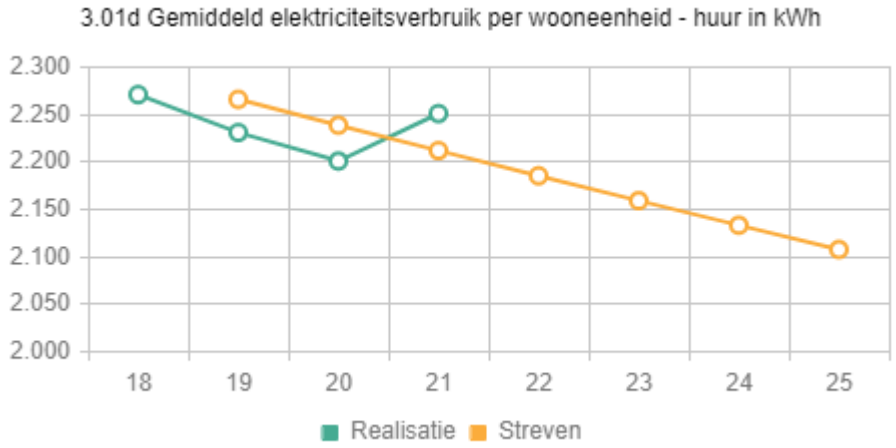
Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
Deze grafiek laat het gemiddelde elektriciteitsverbruik per wooneenheid (koop) zien. Een afname in het gemiddelde verbruik van elektriciteit is hierbij een signaal dat installaties en apparatuur in woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan duurzaamheid).

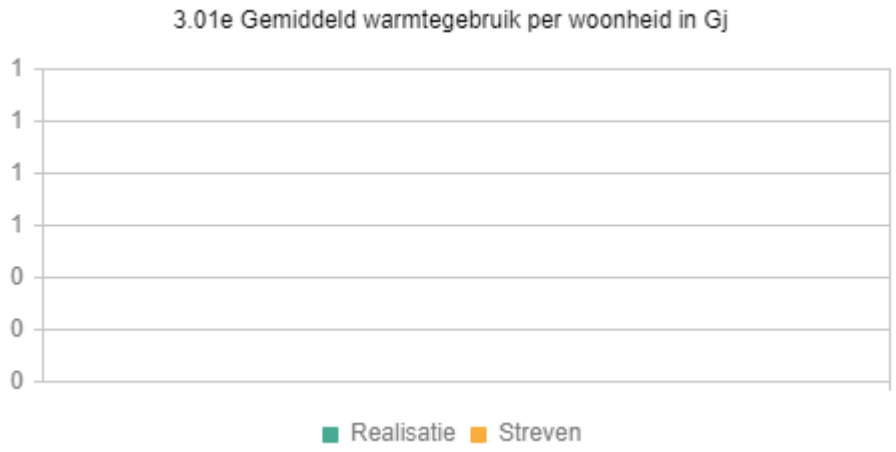
Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
Deze grafiek laat het gemiddelde elektriciteitsverbruik per wooneenheid (huur) zien. Een afname in het gemiddelde verbruik van elektriciteit is hierbij een signaal dat installaties en apparatuur in woningen steeds energiezuiniger worden. Bron: klimaatmonitor.

Streven: het streefgetal is gebaseerd op een daling van het verbruik van 1,2% per jaar (zoals vastgesteld in het inmiddels afgelopen actieplan
duurzaamheid).

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
Deze indicator is in ontwikkeling. Op dit moment is niet alle benodigde informatie voorhanden om de warmtelevering aan woningen in beeld te brengen. We gaan voor de nieuwe coalitieperiode op zoek naar een indicator die wel een realistisch beeld geeft van de ontwikkelingen.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 7		
01. We spannen ons in om de vastgestelde kaders van de energievisie en de transitievisie warmte te vertalen naar daadwerkelijke acties		
02. We activeren inwoners en ondernemers voor “zon op dak”		
03. We onderzoeken samen met strategische partners en buurgemeenten de mogelijkheden voor een regionaal warmtenet		
04. We gaan van RES 1.0 naar RES 2.0		
05. We kiezen voor interactie met de samenleving (o.a. gebiedsgerichte aanpak) om de ambitie vorm te geven		
06. We brengen de consequenties van ons beleid in beeld voor het elektriciteitsnet		
07. We ontwikkelen een 'ontzorgingspakket' voor particulieren om hen te ondersteunen bij de warmtetransitie		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

3.02 Naar een klimaatadaptief Enschede

De aanpak van hittestress en wateroverlast zijn de belangrijkste onderdelen van deze doelstelling. Er moet meer kwalitatief groen in de stad komen, meer wateropvang (aan het oppervlak en grondwater), biodiversiteit en smart sustainability.

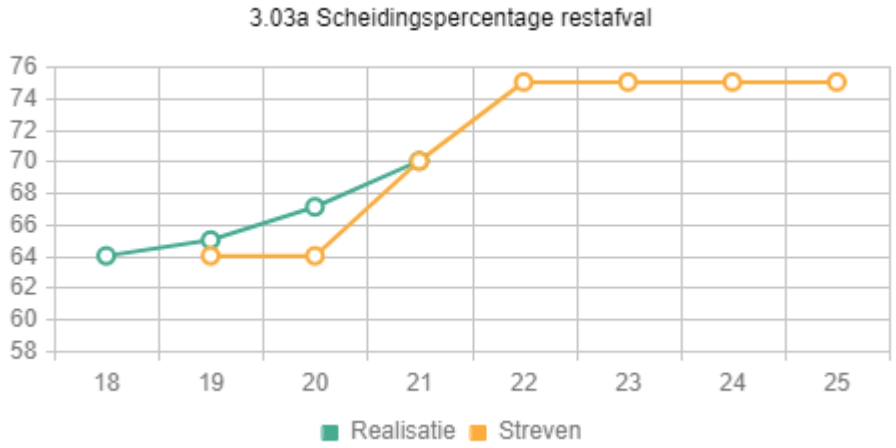
Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 8		
01. We borgen weer een basisinzet rond het biodivers en groen maken van Enschede samen met bewoners, ondernemers en instellingen		
02. We geven uitvoering aan het groenambitieplan *Er zijn voor het realiseren van de grotere ambities en investeringen vanuit het groenambitieplan geen middelen beschikbaar. Daarom stellen we voor de zomernota 2023 een uitvoeringsprogramma op. Het gaat dan bijvoorbeeld om investeringen rond het vergroenen van de binnenstad en Singels, de optimalisatie van de parken en de verzorging van onze bomen of structurele investeringsmiddelen voor het groenambitieplan. Wel zetten we dit jaar kleine stappen in het vergroenen van Enschede. Ook met behulp van een Natuur voor Elkaar subsidie van de Provincie.*		
03. We leggen een groenblauwe structuur aan in Twekkelerveld		
04. We leggen de Zuiderspoorbeek aan		
05. We pakken de wateroverlast langs de Kuipersdijk aan		
06. We stimuleren klimaatadaptatie op particulier terrein		
07. We stellen een regenwaterstructuurplan op		
08. We leggen het Werkprogramma bodem en ondergrond voor aan de raad		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

3.03 Optimaal hergebruik van producten en grondstoffen (circulaire economie)

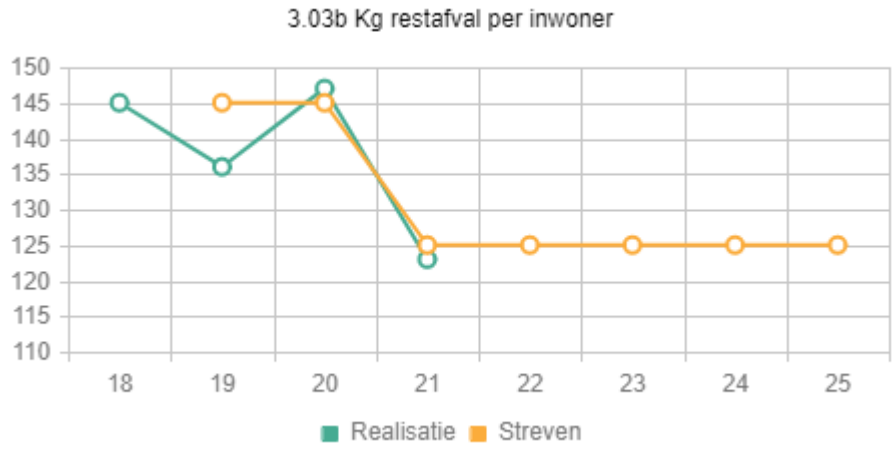
Afval wordt steeds beter gescheiden en draagt daarmee bij aan optimaal hergebruik.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Toelichting
“Realisatie” en “Streven” komen voort uit de Afvalbeleidsvisie en de Grondstoffenvisie die in 2011 respectievelijk 2015 door de Raad zijn vastgesteld. Gemeente Enschede volgt hiermee de landelijke doelstellingen op het gebied van afvalinzameling en verwerking. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe meer er ingezet kan worden op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Toelichting
“Realisatie” en “Streven” komen voort uit de afvalvisie en de grondstoffenvisie die in 2011 respectievelijk 2015 door de Raad zijn vastgesteld met als stip aan de horizon: 50 kg restafval per inwoner per jaar in 2030. Hoe beter het huishoudelijk afval wordt gescheiden, hoe minder restafval vrijkomt en er meer ingezet kan worden op hergebruik, recycling en terugwinning van grondstoffen.

Realisatie: bij het opmaken van de jaarrekening zijn de realisatiecijfers nog niet bekend.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We starten met de Ja-Ja-sticker met het doel ongeadresseerd drukwerk te verminderen		
02. We blijven gescheiden inzamelen stimuleren en streven naar meer kwaliteit van de ingezamelde stromen		
03. We gaan verder met de optimalisatie van ondergrondse verzamelcontainers en milieupleintjes		
Bijdrage verbonden partij: Twence		
Bijdrage verbonden partij: Twente Milieu		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

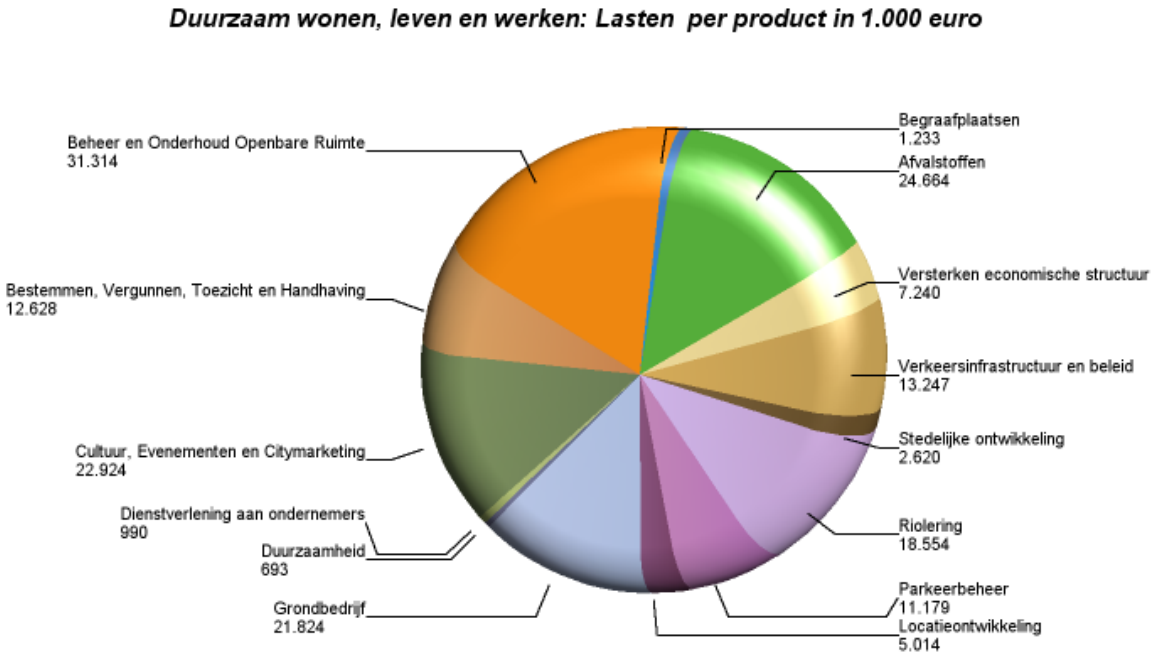
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
14.	3. Economie	Functiemenging	%	2021	54,2%	LISA
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2021	130,1	LISA
21.	6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2020	833,8	LISA
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2020	66,3%	CBS
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2021	2%	CBS
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2021	710	CBS
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2020	233	CBS
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2021	103	CBS
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	2020	8,5%	RWS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Duurzaam wonen, leven en werken Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	166.811	185.593	174.121	11.472
Baten	87.336	104.531	90.205	-14.326
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**79.475**	**81.062**	**83.916**	**-2.854**
Storting reserves	7.761	11.853	17.714	-5.861
Onttrekking reserves	11.635	14.968	24.596	9.628
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-3.874**	**-3.115**	**-6.882**	**3.767**
Resultaat	**75.601**	**77.947**	**77.034**	**913**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2022 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2022 zijn lager dan begroot. het saldo baten is dus nadelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo storting reserves is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo onttrekking reserves is dus voordelig voor het resultaat (maar negatief voor de balanspost reserves).

Toelichting
Het resultaat van Duurzaam wonen, leven en werken is in 2022 na mutaties op de reserves uitgekomen op een voordeel van 0,6 miljoen euro. Een onderschrijding van 0,6% op de totale begroting.

De belangrijkste producten die bijdragen aan dit resultaat:

- Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte, per saldo een nadelig resultaat van 521.000 euro veroorzaakt door:
    - Wegen, de lasten zijn hoger uitgevallen met name door hogere prijzen als gevolg van loon- en materiaalkostenstijgingen, 550.000 euro nadelig.
    - Gladheidsbestrijding, de milde winter en daardoor minder inzet gladheidbestrijding geeft een voordelig resultaat van 263.000 euro.
    - Markten laat een nadelig resultaat zien van 223.000 euro als gevolg van het kwijtschelden van de marktgelden in verband met corona.

- Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving laat per saldo een positief resultaat zien van 2,6 miljoen veroorzaakt door:
    - Rijksbijdragen in septembercirculaire ten behoeve van invoering Wet Kwaliteitsborging en Omgevingswet, 1,6 miljoen euro voordeling.
    - Aanvullende desintegratiekosten overhead Omgevingsdienst, 240.000 euro nadelig.
    - Vacatureruimte handhaving 600.000 euro voordelig.
    - Meeropbrengst leges, 121.000 euro voordelig.
    - Ontvangen dwangsommen en bestuurlijke boeten 300.000 euro voordelig.
- Cultuur, Evenementen en Citymarketing, extra personele kosten heeft een nadelig effect op de exploitatie van 200.000 euro. Daarnaast is er een compensatie van 400.000 euro uitgekeerd aan de Twentse Schouwburg in verband met de hoge energielasten. Per saldo 574.000 euro nadelig.
- Locatieontwikkeling, een nadelig saldo van 440.000 euro ontstaan door een winstuitkering van Regionaal Bedrijventerrein Twente van 460.000 euro voordelig, nadeel op de exploitatie van Technology Base van 555.000 euro en een nadeel op de plankosten van diverse projecten van 345.000 euro.
- Parkeerbeheer, het parkeerbedrijf laat lagere opbrengsten zien van ongeveer 1,2 miljoen euro, daartegenover staan meevallers in de exploitatiekosten. Per saldo 298.000 euro nadelig.

Voor een nadere onderbouwing van de afwijkingen wordt verwezen naar hoofdstuk 7.2.

2.3. Vitaal en sociaal

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten *totale lasten (x 1.000 euro): 112.381,00*	1.01 De jeugd is gezond en actief	Indicatoren: 2 Aantal acties: 3
	1.02 De jeugd groeit thuis op en doet dat in een veilige thuissituatie	Indicatoren: 3 Aantal acties: 4
	1.03 Kinderen hebben geen taalachterstand	Indicatoren: 1 Aantal acties: 4
	1.04 De jeugd heeft zo min mogelijk tweedelijns jeugdhulp nodig	Indicatoren: 2 Aantal acties: 4
	1.05 Kinderen groeien niet op in armoede	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
	1.06 De jeugd heeft een passende opleiding (bij de potentie van de jeugdige)	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
	1.07 De jeugd heeft een startkwalificatie	Indicatoren: 1 Aantal acties: 1
2. Inwoners wonen langer zelfstandig *totale lasten (x 1.000 euro): 102.754,00*	2.01 De inwoners zijn gezond en actief	Indicatoren: 2 Aantal acties: 5
	2.02 De inwoners hebben een sterk persoonlijk netwerk	Indicatoren: 1 Aantal acties: 3
	2.03 De inwoners hebben zo min mogelijk tweedelijns zorg nodig	Indicatoren: 3 Aantal acties: 8
3. Inwoners zijn financieel zelfstandig *totale lasten (x 1.000 euro): 143.242,00*	3.01 De huishoudens zijn niet afhankelijk van een bijstandsuitkering	Indicatoren: 1 Aantal acties: 2
	3.02 De huishoudens doen zo min mogelijk een beroep op inkomensondersteuning	Indicatoren: 3 Aantal acties: 1
	3.03 De inwoners met een laag inkomen zitten zo min mogelijk in een schuldhulpverleningstraject	Indicatoren: 2 Aantal acties: 1
4. Inwoners participeren in de samenleving *totale lasten (x 1.000 euro): 85.107,00*	4.01 De inwoners werken betaald naar vermogen	Indicatoren: 1 Aantal acties: 3
	4.02 De inwoners doen actief mee in de samenleving via vrijwilligerswerk, mantelzorg, lidmaatschap verenigingen e.d.	Indicatoren: 3 Aantal acties: 4

Wat hebben we bereikt?

Enschede wil een aantrekkelijke stad zijn waar je prettig op kunt groeien en waardig oud kunt worden. Waar mensen naar elkaar omkijken. Waarin mogelijkheden, talenten en eigen regie centraal staan. Waar je de ondersteuning krijgt die nodig is. Onze belangrijkste opdracht (missie) is dat iedere inwoner van de gemeente Enschede een zo zelfstandig, gelukkig en gezond mogelijk leven kan leiden.
De sleutel voor zo'n leven ligt in het hebben van perspectief, iets wat we in ons handelen als gemeente als uitgangspunt hanteren. We werken in Enschede aan een duurzaam, solide en betaalbaar sociaal stelsel, met als strategische opgave dat inwoners van Enschede naar vermogen kunnen deelnemen in een inclusieve samenleving. De kern van dit stelsel is de menselijke maat, waarbij inwoners zelf aan zet zijn en de overheid achtervang is voor

ondersteuning als mensen hun behoefte aan ondersteuning niet zelf en met hun omgeving kunnen invullen.

Het programma Vitaal & Sociaal richt zich op de volgende terreinen: jeugd, onderwijs, werk, inkomen, gezonde leefstijl, zorg & ondersteuning en asiel & integratie.

Wat hebben we bereikt?
Het jaar 2022 was het derde jaar van een wereldwijde coronapandemie. En we kregen te maken met de gevolgen van de oorlog in Oekraïne, zoals de instroom van vluchtelingen uit de Oekraïne, inflatie en energiecrisis. Dit heeft geleid tot diverse extra activiteiten die we niet begroot hadden, maar wel urgent waren. Denk aan de opvang en begeleiding van vluchtelingen tot de uitbetaling van energietoeslagen. We kunnen vaststellen dat we ons reguliere werk grotendeels naast de extra opgaven adequaat hebben kunnen uitvoeren. Wel merken we in toenemende mate de gevolgen van de krappe arbeidsmarkt, de druk op de organisatie en blijven de budgetten op diverse onderdelen te krap. En dat is allemaal terug te zien in de resultaten.

Jeugd
We hebben in 2022 weer tal van stappen gezet om verbeteringen door te voeren in het uitvoeringsstelsel waardoor we eerder en beter in staat zijn jeugdigen en ouders te ondersteunen. De inzet van wijkcoaches op IKC-scholen en de inzet van praktijkondersteuners bij 90% van de huisartsenpraktijken zijn daarvan de belangrijkste voorbeelden. Bij drie sportverenigingen worden activiteiten voor kinderen georganiseerd (Kracht van Verenigingen), waardoor voor een deel van de jongeren geen geïndiceerde ondersteuning (meer) nodig is. De OJA op vijf scholen en met twee zorgaanbieders komt in een volgende fase, opnieuw zien we dat de kinderen, ouders en de scholen zeer tevreden zijn met de aanpak dat kinderen aansluitend op school de ondersteuning krijgen die nodig is. De effecten op de schoolcarrière worden pas op langere termijn beschikbaar.
De Regiovisie Jeugdhulp is door veertien gemeenteraden vastgesteld. Via het Regionaal strategisch inkoopdocument zijn de kaders voor de inkoop vastgesteld. En er wordt regionaal gewerkt aan een aanpak van de wachttijden en is een regionaal expertiseteam ingesteld.

Het aantal inwoners dat een beroep doet op de jeugdwet stijgt opnieuw: 4.623 jeugdigen hebben in 2022 een vorm van jeugdhulp ontvangen. We zien dat kinderen, jeugdigen en ouders langer moeten wachten op hulp door die volumestijging, personele tekorten en werkdruk. De volumetoename en de hogere uitgaven zijn deels te verklaren door het woonplaatsbeginsel, waardoor Enschede jeugdigen die buiten Enschede in een voorziening zijn geplaatst vanaf 2022 ten laste van Enschede komen (dit verklaart 3,5% van de 4,3% stijging ten opzichte van 2021). Daarnaast zien we een stijging van de inzet op duurdere zorgproducten en het langer duren van de ingezette trajecten. Daartegenover zien we dat er minder vaak binnen zes maanden weer een jeugdwetvoorziening moet worden ingezet.

Werk & inkomen
Opstartend na de corona-periode werden we al snel geconfronteerd met de bijzondere ontwikkeling van de (energie)prijzen en de landelijke reacties daarop. We hebben daardoor veel extra inzet moeten plegen voor het toekennen van de 13.500 energietoeslagen en de circa 400 leefgeldregelingen voor Oekraïners. De financiën voor de leefgeldregeling voor Oekraïners zijn verantwoord onder het programma Financiën en organisatie. Dit bedraagt in totaal 1,1 miljoen euro. Tegelijk zijn we in staat geweest de ‘gewone’ dienstverlening uit te voeren, zoals het beheren van de circa 5.700 uitkeringen en het behandelen van ruim 1.500 aanvragen voor een uitkering en circa 8.000 aanvragen Bijzondere Bijstand. Dit is inclusief de

daarvoor gestelde gemiddelde doorlooptijden, die 50% strakker zijn dan de wettelijke termijnen) en het begeleiden van 700 statushouders bij de inburgering.
Ook hebben we de al bestaande extra dienstverlening zoals Vroeg erop af, het begeleiden van de gedupeerden van de Toeslagenaffaire, de implementatie van de beslagvrije voet en het nieuwe kwijtscheldingsbeleid gewoon weten uit te voeren. Daarnaast hebben we de ketenaanpak geïmplementeerd, waardoor sinds 1 september 2022 medewerkers uit verschillende afdelingen samenwerken aan caseloads bestaande uit groepen klanten. Hierdoor zijn er kortere lijnen en betere afstemming van de verschillende soorten dienstverlening.

Sociale werkvoorziening (SW)

Detacheringen

Het inzetten van de circa 500 SW-medewerkers (465 fte) bij inleners is in 2022 goed verlopen. Waren er begin van het jaar nog zo'n twintig plaatsbare medewerkers die geen detachering hadden, nu is dat teruggelopen tot circa vijf. Hierdoor (en door het relatief beperkte ziekteverzuim van nog geen 15% bij zowel Deta als Deta+ bij een doelstelling van respectievelijk 16,4% en 16,0%) is er een meer dan begrote omzet gedraaid bij detacheringen. Daar waar vacatures niet met SW-ers ingevuld kunnen worden, zetten we andere inwoners met een beperkte loonwaarde in. Dit is de kracht van de combinatie van detacheringen en de werkgeversdienstverlening.

Beschut / DCW

In 2022 hebben we het 50-jarig jubileum van de DCW gevierd, onder andere door het houden van een open dag met maar liefst 800 bezoekers. De omzet voor de DCW is ultimo 2022 11% boven plan uitgekomen. Een knappe prestatie omdat de markt onrustig en daardoor onbetrouwbaar was in de aanlevering van orders. Dit werd onder andere veroorzaakt door grondstoftekorten maar ook de oorlog in de Oekraïne. Het was daardoor soms hollen of stilstaan op de werkvloer.
De instroom van nieuwe beschut-medewerkers, zowel binnen als buiten de DCW is goed op gang gebleven en het aantal medewerkers is doorgegroeid naar 101. Ook de instroom van Z-route-kandidaten vanuit inburgering kwam op gang. Tevens zijn in 2022 alle nieuw beschut-medewerkers in dienst gekomen bij de gemeente Enschede, een mijlpaal die mogelijk werd door de landelijke CAO 'Aan de slag' voor deze doelgroep. Alle medewerkers binnen de DCW hebben nu de gemeente Enschede als werkgever.
Tijdens het inwerkprogramma hebben veel nieuwe raadsleden meegedaan aan de rondleiding binnen DCW.
Bij de kwekerij hebben we de koers ingezet naar een ander werkconcept. De samenwerking met Heutinck wordt afgebouwd en er zijn nieuwe werkzaamheden zoals een samenwerking met Intratuin en het kweken van oesterzwammen gestart. Om te komen tot een nieuw masterplan in 2023 is samen met partners een startnotitie opgesteld.

Wmo

Het aantal inwoners dat een beroep doet op een voorziening vanuit de Wmo blijft stijgen. Het gaat om 16.706 inwoners en de uitgaven stijgen met 6%. Het aantal inwoners dat ondersteuning huishouden ontvangt, is 6.644. We zien een snellere stijging (4%) dan we op basis van de vergrijzing zouden verwachten, veroorzaakt doordat minder inwoners terechtkunnen in een verzorging- of verpleegtehuis en door het abonnementstarief. We zien een toename van de wachtlijst bij zorgaanbieders, wat betekent dat inwoners wel een indicatie hebben, maar langer moeten wachten voordat de hulp start. Voor woningaanpassing geldt dat de doorstroom op de woningmarkt stagneert, waardoor meer ouderen langer blijven wonen in woningen waarbij dan een beroep wordt gedaan op een woningaanpassing. De gemeente is samen met de woningbouwcorporaties en de verpleeg- en verzorgingstehuizen

(VVT) een traject gestart om te komen tot een gezamenlijke strategie en agenda om hierop te anticiperen met bouw, verbouw en aanpalend beleid zoals welzijn.

Wijkteams
Het aantal inwoners dat zich wendt tot de wijkteams stijgt. Deze stijging betreft in volume vooral oudere inwoners die een Wmo-voorziening nodig hebben. Daar zien we een toegenomen complexiteit van oudere inwoners met meervoudige vragen en minder oplossingsmogelijkheden. We zien mogelijkheden om meer eenvoudige vragen sneller af te kunnen handelen, waarbij de wachttijd van de inwoners kan worden verkort. Dan wordt er meer geleund en vertrouwd op de professionals en zorgaanbieders.
We zien dat het aantal inwoners dat begeleiding krijgt vanuit de wijkteams toeneemt. Het gaat niet zozeer om veel meer nieuwe instroom, maar juist om meer en langere begeleiding. De gevraagde ondersteuning neemt toe in complexiteit, omdat er sprake is van meer veiligheidsvraagstukken.
We hebben de bezetting van de Wijkteams op peil. De toename van volume, de ervaren toegenomen complexiteit en een hoog ziekteverzuim maakt dat de focus van het werk ligt op het behandelen van vragen van de inwoners. Hierdoor is er minder tijd voor preventie, vroegsignalering en innovatie. Het vraagt nader onderzoek welke inzet nodig is. Het onderzoek naar de Wijkteams kan hiervoor handvatten geven.

Sociaal domein-breed
Op het gebied van asiel & integratie was het een roerig jaar. Naast de noodopvang voor asielzoekers kwam daar de noodopvang van Oekraïense vluchtelingen bij. Met vereende krachten is het gelukt om drie locaties te realiseren: Vliegveldweg, de Noordmolen en Tesinkweide. Daarnaast is ook de versnelde en grotere (wettelijke) taakstelling voor het huisvesten van statushouders ingevuld. En als één van de eersten is in Nederland de onderwijsroute inburgering gestart.
De financiën, gemoeid met de opvang van Oekraïners, zijn onder het programma Financiën en organisatie opgenomen.

Enschede is in 2022 een koploperregio geworden in het kader van de huisvesting van aandachtsgroepen. Dat betekent dat we –vooruitlopend op nieuwe wetgeving– een regionale pilot doen in samenwerking met omringende gemeenten en de provincie Overijssel. Dit sluit goed aan op onze ambitie op dit gebied.
In 2022 is gestart met het permanent openstellen van de winternachtopvang in de periode van 1 oktober tot 1 mei van het jaar erop. De 2-gradenregeling is hiermee losgelaten.

In het kader van de Sociale basis zijn de gebiedsteams gevormd en is de nieuwe opdracht Wijkwelzijn opgesteld, die in 2023 verder wordt uitgezet. Voor het opstellen van het ambitiedocument “Gezond, gelukkig en vitaal” (preventienota) is een uitgebreid participatietraject doorlopen.
Tot slot is de aanpak Kansengelijkheid in de steigers gezet, met goede sessies met stakeholders en raadsleden. De Woon-Zorgvisie voor ouderen, de LEA 2023-2026 en de regiovisies Aanpak Huiselijk geweld & Kindermishandeling en Aanpak Mensenhandel zijn in concept gereed en begin 2023 besproken in de Raad.

Financiën
Het sociale domein heeft in 2022 een positief resultaat gehaald van 7,3 miljoen euro. Vanwege de stelpost onderuitputting van 3,5 miljoen euro, waarop niet wordt gestuurd, wordt het resultaat 3,8 miljoen euro positief. Derhalve wordt de stelpost ingevuld.
Er zijn grote voordelen op de producten Algemene Maatschappelijke voorzieningen, Arbeidsmarktparticipatie, Ondersteuning centrumtaken (Wmo), Ondersteuning wijkteams en

Sociale werkvoorziening & Nieuw beschut. Er zijn echter ook forse nadelen, bij de Algemene bijstand Levensonderhoud en Jeugdzorg. De voordelen zijn vooral incidenteel van aard. Een deel van het nadeel bij de Jeugdzorg lijkt structureel. Voor de BUIG zijn we sterk afhankelijk van de verdeling van de rijksbudgetten, de ervaring leert dat deze fluctueren.

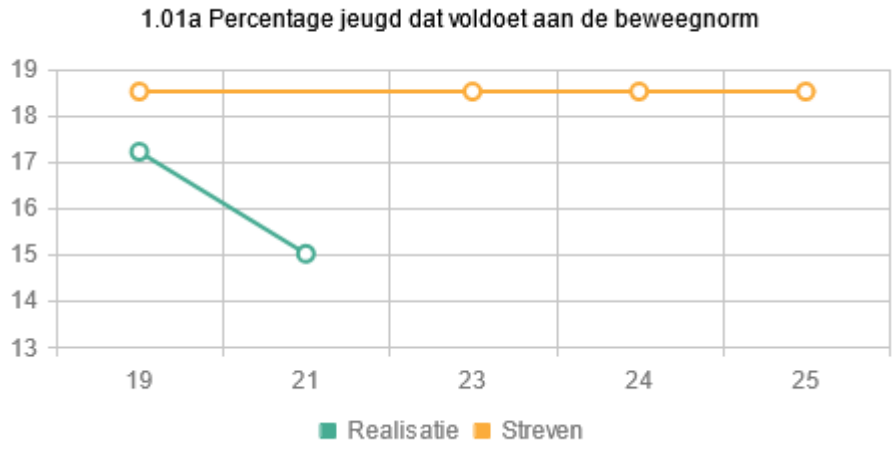
Tot slot
In de volgende paragraaf komt naar voren dat we verreweg de meeste acties uit de begroting 2022 hebben uitgevoerd, waarmee we een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van de doelstellingen in het sociale domein. Tegelijkertijd vergde dit een grote inzet van de medewerkers, wat bij sommige organisatieonderdelen leidde tot een hoge werkdruk.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten
Iedere jeugdige groeit gezond en veilig op, kan zijn/haar talenten ontwikkelen en naar vermogen meedoen. Hij/zij groeit op in een gezin; speelt en neemt deel aan sport en cultuur; gaat naar school en behaalt diploma's en een startkwalificatie en krijgt passende ondersteuning waar nodig. Zo krijgt hij/zij de kans een (sociaal-economisch) zelfredzame, sociaal vaardige en gezonde inwoner te worden die zoveel als mogelijk zelfstandig kan wonen en leven en een goed perspectief heeft op de arbeidsmarkt.

1.01 De jeugd is gezond en actief
Jeugdigen die gezond leven (eet- en beweeggedrag) zijn minder vaak ziek, kunnen zich beter concentreren en zitten lekkerder in hun vel. Via de jeugdgezondheidszorg (met de focus op preventie, vroegsignalering en lichte ondersteuning) en sport willen we een gezonde leefstijl bij de jeugd bevorderen.

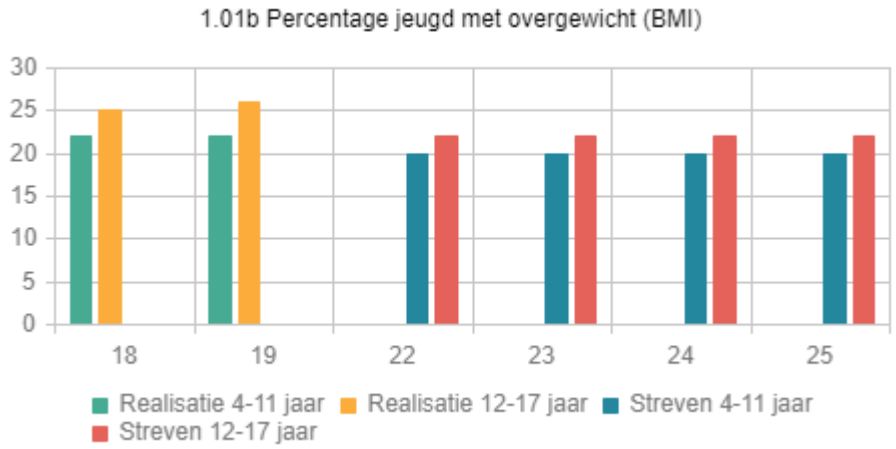
Indicatoren
Aantal indicatoren: 2

Een foutmarge is bij deze indicator niet van toepassing.

Toelichting
De beweegnorm staat voor de Nederlandse Norm Gezond Bewegen / Beweegrichtlijnen voor jeugd (4-17

jaar). Oftewel minstens elke dag een uur matig intensieve inspanning. Langer, vaker en/of intensiever bewegen. Bewegen is goed voor de gezondheid. Bij kinderen verlaagt bewegen eveneens het risico op depressieve symptomen, verbetert het de insulinegevoeligheid en botkwaliteit en verlaagt het bij kinderen met overgewicht en obesitas de BMI en vetmassa. Verder verbetert bewegen de fitheid en spierkracht.
De daling tussen 2019 en 2021 is of het voortzetten van de dalende trend 2015-2019 of het gevolg van de coronabeperkingen.
Bron: Gezondheidsmonitor Jeugd.

Toelichting
De Body Mass Index (BMI) is een index voor het gewicht in verhouding tot lichaamslengte. Bij een waarde < 18,5 is sprake van ondergewicht, waarde 18,5-25: normaal gewicht, waarde >25: overgewicht en waarde >30: ernstig overgewicht (obesitas). De indicator geeft het percentage jeugd (0-17 jaar) met overgewicht en obesitas aan.
Door corona kon de meting in 2022 net als de voorgaande twee jaar niet op de correcte wijze worden uitgevoerd.
Bron: Twentse gezondheidverkenning (GGD Twente)

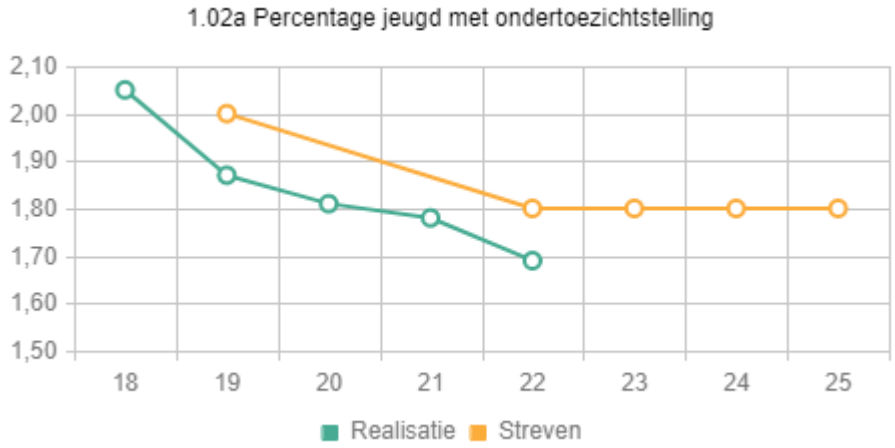
Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We versterken de jeugdgezondheidszorg	●	●
02. We benutten de maatschappelijke waarde van de speeltuinen.	■	●
03. We gaan de JOGG-methodiek uitrollen onder de Enschedese jeugd.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Openbaar Lichaam Gezondheid		●

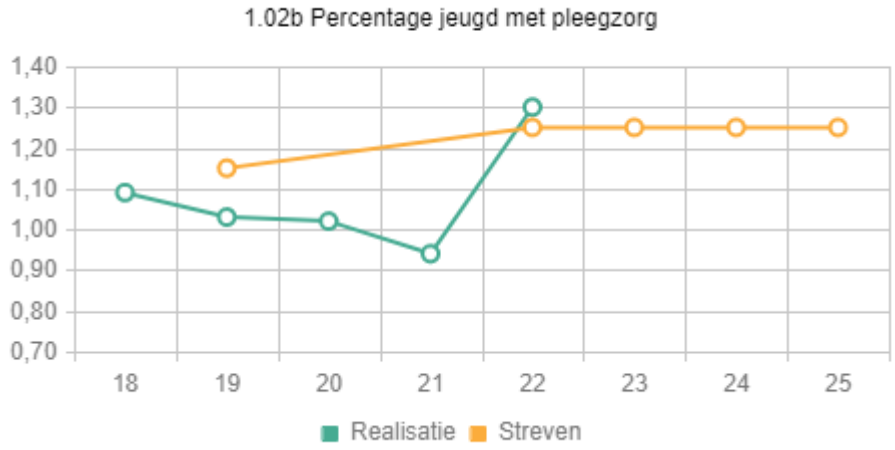
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.02 De jeugd groeit thuis op en doet dat in een veilige thuissituatie
Jeugd heeft een goede opvoeding en een stabiele en veilige omgeving nodig om zich goed te kunnen ontwikkelen. Het liefst door en bij de ouder(s).

Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

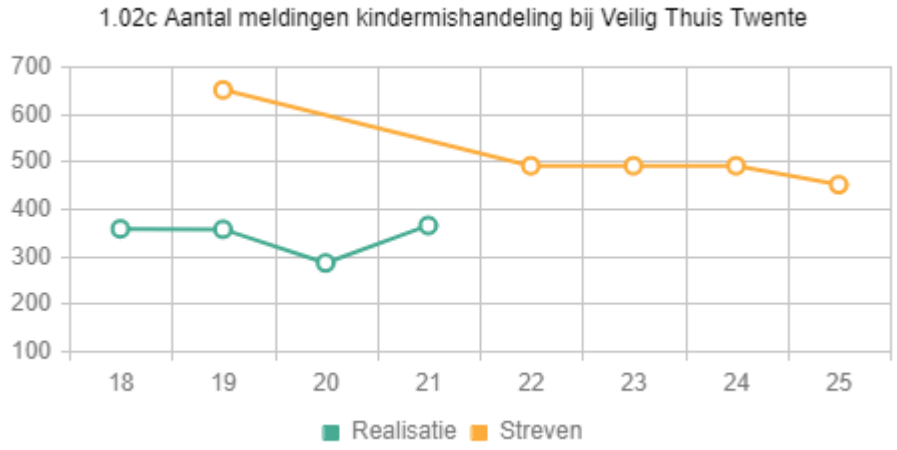

Toelichting
De kinderrechter kan jeugdigen onder toezicht stellen wanneer zij opgroeien in een situatie waarin hun welzijn of gezondheid bedreigd wordt. Het gezin krijgt te maken met een gezinsvoogd en krijgt hulp aangeboden. Ouders blijven zo veel mogelijk zelf verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van hun kinderen. De hulp is vooral gericht op het vergroten van de mogelijkheden van ouders om deze verantwoordelijkheid te dragen. De hulp kan ook gericht zijn op het vergroten van de zelfstandigheid van een jeugdige. De indicator betreft jeugdigen van 0 t/m 17 jaar.
Het percentage jeugdigen met een ondertoezichtstelling (ots) is wederom gedaald. Dit is de gewenste ontwikkeling en is onder andere het resultaat van het gevoerde beleid zoals het werken met jeugdbeschermingstafels. Echter, er zijn in 2022 knelpunten in de keten geweest (o.a. het minder in onderzoek nemen van zaken door de Raad voor de Kinderbescherming), waardoor de aantallen daalden. Deze knelpunten worden aangepakt waardoor er weer enige stijging van de ots'en kan volgen. Het realiseren van het Toekomstscenario kind-en jeugdbescherming in Twente, een samenwerking van alle partijen in de jeugdbeschermingsketen, moet bijdragen aan het duurzaam veilig opgroeien van kinderen.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
Pleegzorg is zorg voor jeugdigen die door omstandigheden niet thuis kunnen wonen. Het is een vorm van hulp waarbij een jeugdige tijdelijk in een ander gezin gaat wonen. Zeven dagen per week of af en toe een

weekend of vakantie. Sinds 2018 hebben gemeenten ook de plicht om pleegzorg aan te bieden na de leeftijd van 18 (tot 21) jaar. Deze groep maakt geen onderdeel uit van de indicator om een vergelijkbare trendlijn van 2016 t/m 2022 mogelijk te maken.
Het percentage jeugd met pleegzorg is in 2022 gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel. Er heeft vanuit andere gemeenten een “administratieve” overdracht plaats gevonden van pleegkinderen waar Enschede verantwoordelijk voor is. Zonder dit effect heeft er geen toename plaatsgevonden. Eerder is aangegeven dat het gewenst is om deze indicator samen met het aantal plaatsingen in een gezinshuis te bezien. Daarmee is beter te volgen of het gewenste beleid, om kinderen die niet thuis kunnen opgroeien op te vangen in een “zo thuis mogelijke” setting, optreedt. Vanaf 2023 wordt gewerkt met de indicator 'Percentage jeugd met opvang in pleegzorg of een gezinshuis t.o.v. totaal verblijf Jeugdhulp'.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
Kindermishandeling is elke vorm van mishandeling die voor een kind bedreigend of gewelddadig is. Dus niet alleen lichamelijk geweld, maar ook bijvoorbeeld emotionele mishandeling of verwaarlozing vallen eronder. Veilig Thuis Twente (VTT) is het advies- & meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in Twente. VTT is verantwoordelijk voor het herstel van de directe veiligheid van betrokkenen en voor het doorgeleiden naar adequate hulp. De indicator betreft jeugd van 0 t/m 17 jaar.
In 2022 zien we een lichte toename van het aantal zaken kindermishandeling, ten opzichte van 2021. Dit past bij het landelijke beeld dat in 2022 een toename van adviezen kindermishandeling laat zien maar tevens een afname van daadwerkelijke meldingen. Het landelijke aantal meldingen huiselijk geweld is licht gestegen in 2022, een oorzaak is o.a. te vinden in een toename van hermeldingen. Echter zijn de verschillen per Veilig Thuis groot (bron CBS). In Twente lijkt het totaal aantal meldingen Huiselijk geweld zich t.o.v. 2021 wat te stabiliseren.
Bron: registratiesysteem Veilig Thuis Twente.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We voeren de inhoudelijke investeringsagenda jeugdhulp uit om het stelsel duurzaam te maken.	■	●
02. We voeren de landelijke Hervormingsagenda Jeugd uit, in relatie met de Regiovisie jeugdhulp. *De gemeentelijke onderdelen van de actie zijn uitgevoerd. De landelijke Hervormingsagenda is echter*	■	●

nog niet gereed.		
03. We zetten in op het voorkomen en aanpakken van huiselijk geweld & kindermishandeling, mensenhandel en prostitutie. *De concepten voor de Regiovisies 'Aanpak huiselijk geweld & kindermishandeling' en 'Aanpak Mensenhandel' zijn klaar. De regiovisies zijn eind 2022 ter besluitvorming aangeboden aan de colleges van de 14 Twentse gemeenten. De vaststelling zal plaatsvinden in het eerste kwartaal 2023.* *Het onderwerp 'aanbod selectieve preventie huiselijk geweld' heeft aandacht gehad, maar het is niet gelukt de trainingen voor kinderen in stressvolle thuissituaties regiobreed te ontwikkelen. De preventieve trainingen waren oorspronkelijk bedoeld voor kinderen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld en kindermishandeling. De wens was dit aanbod te verbreden naar kinderen in stressvolle thuissituaties (zoals complexe echtscheiding of ouders met een verslaving of psychische problemen) en Twentebreed. Onlangs is met de partners de keuze gemaakt voorlopig deze trainingen in een beperkt aantal gemeenten aan te bieden en wellicht in een later stadium te verbreden tot heel Twente.* *De inventarisatie van "schadelijke traditionele praktijken' is niet gedaan, doordat prioriteit is gegeven aan beide regiovisies. Dit onderwerp wordt in 2023 opgepakt.*	■	▼
04. We doen mee aan het landelijk actieprogramma 'Kansrijke start'.	●	●

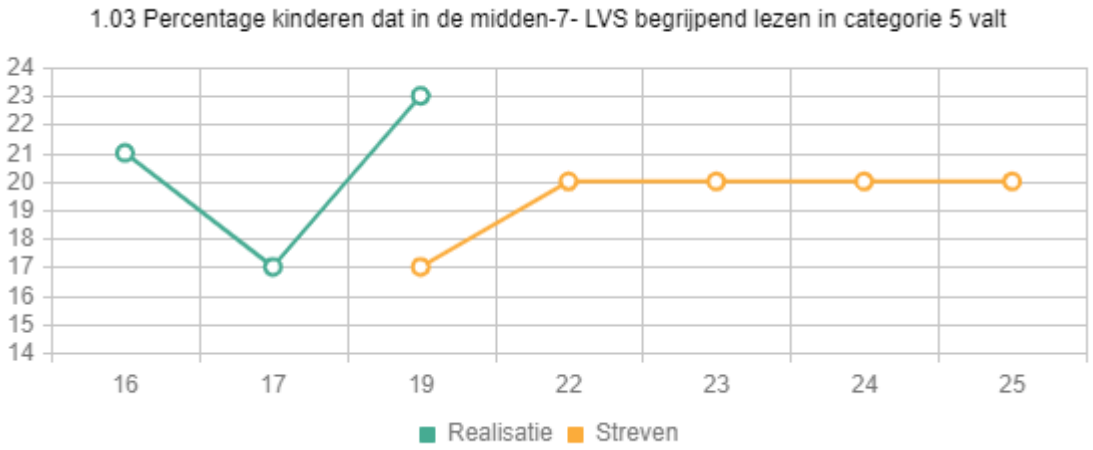
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.03 Kinderen hebben geen taalachterstand

Een goede taalontwikkeling is essentieel voor een kansrijke toekomst van kinderen. We willen alle kinderen hierin gelijke kansen bieden. Het grootste effect bereiken we door vooral vroegtijdig, bij kinderen op jonge leeftijd, te investeren.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

Jaarlijks worden in het primair onderwijs mediotoetsen van het CITO LOVS (waaronder Begrijpend Lezen) afgenomen, waardoor we inzicht verkrijgen in de stedelijke taal- en rekenprestaties van basisschoolleerlingen. Bij deze indicator zoomen we in op de leerlingen in groep 7. Het vaststellen van de vaardigheidsscores berust op percentielen: vijf gelijke groepen van elk 20%. Als de score van categorie 5 lager is dan 20% is dat een indicatie dat de score in Enschede gelijk of beter is dan het landelijk gemiddelde.

In 2022 kon wederom het jaarlijkse onderzoek niet worden uitgevoerd doordat in verband met de coronacrisis de Cito-toets niet is afgenomen.

Bron: Rapport Oberon “Enschedese Taal- en Rekenprestaties”.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We investeren met schoolbesturen in het wegwerken van onderwijsvertragingen.		
02. We investeren in het versterken van het leesplezier bij kinderen.		
03. We investeren in zomerscholen.		
04. We geven uitvoering aan het Uitvoeringsplan Laaggeletterdheid.		

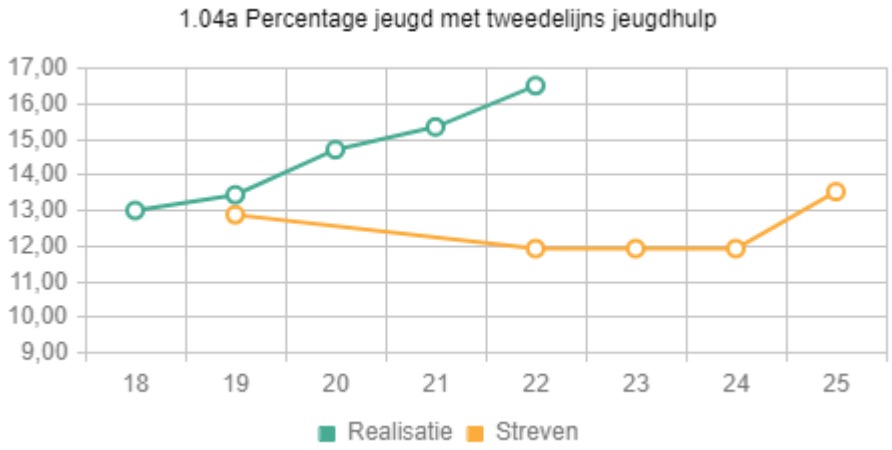
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.04 De jeugd heeft zo min mogelijk tweedelijns jeugdhulp nodig

Primair wordt ingezet op het oplossen van problemen op eigen kracht en/of binnen hun eigen sociale omgeving (het gezin, de buurt, de vereniging, kinderopvang en school). We zetten daarbij in op preventie en op collectieve, algemene voorzieningen dichtbij huis of school. Alleen waar het echt niet anders kan, wordt tweedelijns jeugdhulp ingezet.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

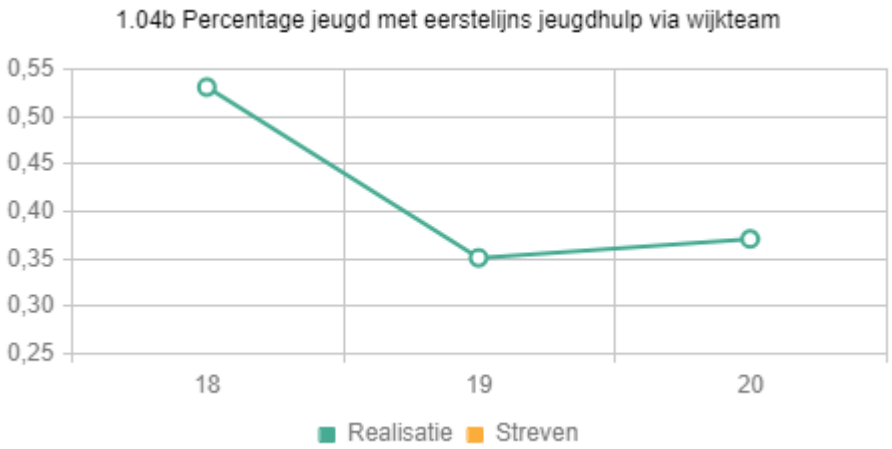

Toelichting

Tweedelijns Jeugdhulp is hulp voor jeugd van 0 t/m 17 jaar van een (specialistische) hulpverlener waarvoor je een verwijzing nodig hebt. Naast de gemeente kan ook de huisarts, jeugdarts, medisch specialist of een gecertificeerde instelling een verwijzing afgeven.

We zien dat het percentage jeugdigen met Jeugdhulp verder is toegenomen. Dit wordt enerzijds verklaard door het woonplaatsbeginsel (57% van de toename) en anderzijds is de toename een landelijk verschijnsel; de zogenaamde corona – boeggolf. Door een verslechtering van de mentale gezondheid en door uitgestelde signalering is een toename van zorg opgetreden. Bij nadere analyse zien we daarnaast dat de uitstroom achterblijft doordat de problematiek bij jeugdigen/gezinnen die in zorg zijn complexer is geworden. Daarnaast zien we in de keten bij andere partners in de zorg en GGZ wachttijden ontstaan als gevolg van

arbeidsmarktkrapte. De wachttijden bij de wijkteams zijn voor jeugd nog beperkt, we zien wel dat de wijkteams meer en langer en aangepaste ondersteuning moeten bieden in verband met de wachttijden bij anderen. Op de wachttijden in de keten is een regionale aanpak gestart. We zien echter ook dat het percentage jeugdigen/gezinnen waarbij de Jeugdhulp heeft geleid tot een duurzame oplossing toeneemt ten opzichte van 2021.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
Eerstelijns Jeugdhulp is Jeugdhulp (0-17 jaar) waarvan iedereen zonder verwijzing gebruik kan maken. De indicator richt zich op de hulp die een wijkcoach geeft. Naast preventie en ondersteuning biedt de wijkcoach ook lichte hulp naast of in plaats van gespecialiseerde tweedelijns- Jeugdhulp.
In de gemeentebegroting 2022-2025 is al gemeld dat vanaf 2021 de hulp die door een wijkcoach wordt gegeven niet meer wordt geregistreerd. Eerdere inspanningen om hier invulling aan te geven hebben niet het juiste effect gehad. De definiëring en wijze van registreren is te complex gebleken en vroegen daardoor een administratieve inspanning die niet in verhouding stond tot het doel van registratie. Als gevolg komt deze indicator ook niet terug in de nieuwe doelenboom voor de periode 2023-2026.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We zetten in op het doorontwikkelen van de toegang tot en de samenwerking met de specialistische jeugdhulp.	■	●
02. We voeren de pilot Onderwijs-Jeugdhulp-Arrangement (OJA) uit om te komen tot een toekomstbestendige aanpak.	■	●
03. We voeren het beleidskader 'Kwaliteit en toezicht jeugdhulp en Wmo' uit.	■	●
04. We zetten verder in op de kracht van verenigingen. *De locaties zijn succesvol. Het verdere uitrollen is op onderdelen nog niet gelukt. Het kost tijd om verenigingen op een professioneel niveau te krijgen met name ten aanzien van een goede verantwoording van de subsidie. De evaluatie en voorstel voor vervolg wordt in februari 2023 aan de raad voorgelegd.*	●	▼

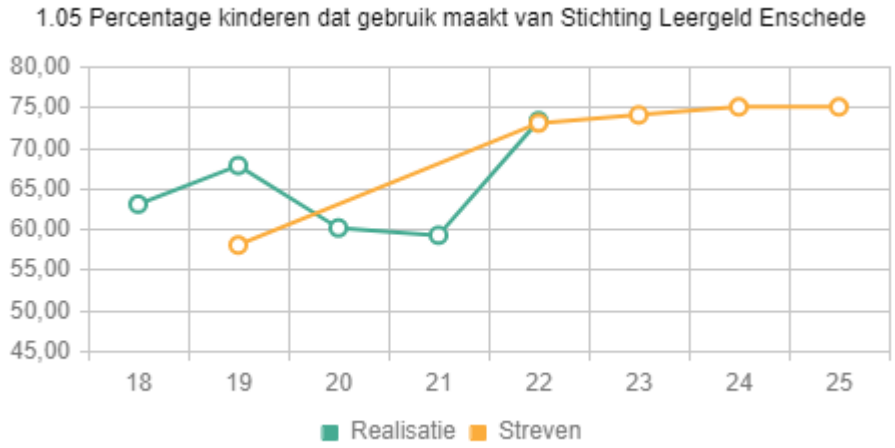
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.05 Kinderen groeien niet op in armoede

Alle jeugd moet kunnen meedoen, ook jeugdigen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen. Sport, schoolreisjes, muziek – het hoort bij de vorming en opvoeding van iedere jeugdige. Nu investeren in het kunnen meedoen van jeugd voorkomt problemen op latere leeftijd. Met de inzet van het Kindpakket bevorderen we de participatie van jeugdigen. Het Kindpakket maakt onderdeel uit van het brede palet aan inkomensondersteunende voorzieningen van de gemeente Enschede.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

De Stichting Leergeld Enschede zet zich -naast andere partijen- in om te voorkomen dat kinderen die in armoede leven in een sociaal isolement terechtkomen. Voorbeelden van ondersteuning zijn het betalen van de kosten van schoolreisjes, ouderbijdragen, lidmaatschap van sportclubs, zwemlessen, dansles en kleding voor sport en fietsen. Vanuit het Kindpakket ontvangt zij hiervoor gemeentelijke subsidie. Deze indicator geeft het percentage kinderen in de leeftijd 4 t/m 18 jaar weer, waarvan de ouders een inkomen hebben van maximaal 120% van de bijstandsnorm (circa 4.450 kinderen) en een aanvraag door Stichting Leergeld is gehonoreerd. De aantallen zijn inclusief de gehonoreerde aanvragen op basis van het Jeugdcultuurfonds en het Jeugdsportfonds.

De Stichting Leergeld heeft 3.369 ‘unieke’ kinderen bereikt in 2022. Na een terugloop van het bereik in de Corona jaren 2020 en 2021, is de stijgende lijn weer helemaal terug. Zowel de Stichting Leergeld als ook de gemeente Enschede zetten fors in op bereiksgroei. Samen doen we dat o.a. op het gebied van communicatie en in de samenwerking met andere organisaties. Leergeld heeft daarnaast ook organisatorische aanpassingen gedaan die leiden tot een bereikstijging.

Bron: Stichting Leergeld.

Acties 2022

TR22 JR22

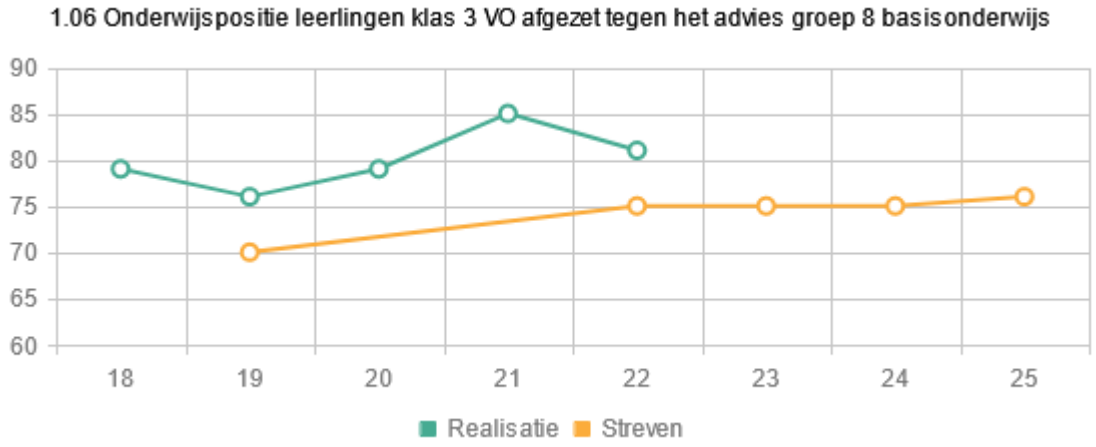
Aantal acties: 1

01. We voeren de nota Rondkomen met je inkomen, onderdeel kindpakket verder uit.	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.06 De jeugd heeft een passende opleiding (bij de potentie van de jeugdige)
Het is belangrijk dat jongeren een goede keuze weten te maken als het gaat om een opleiding. Niet alleen moet een opleiding aansluiten bij hun talenten, maar er moet uiteindelijk ook een passende baan mee te vinden zijn.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 1

Toelichting
In groep 8 van het basisonderwijs krijgen de leerlingen een advies voor de vervolgopleiding op het voortgezet onderwijs (VO: vwo, havo, vmbo, praktijkonderwijs). Jaarlijks (per schooljaar) wordt door onderzoeksbureau Babeliowski in opdracht van de gemeente Enschede nagegaan in hoeverre deze leerlingen in klas 3 van het VO het schooltype volgen dat ze is geadviseerd in groep 8. Per schooladvies is aangegeven naar welk schooltype leerlingen in klas 3 zijn doorgestroomd. Er zijn dan drie mogelijkheden:
- de leerling zit in het schooltype dat hem/haar is geadviseerd: doorstroom
- de leerling zit in een hoger schooltype dan geadviseerd: opstroom
- de leerling zit in een lager schooltype dan hem/haar is geadviseerd: afstroom.
De indicator geeft de doorstroom weer.

Bij de bepaling van de streefwaarden in 2018 was de trend van de periode 2015-2017 leidend en die lag toen onder het landelijk gemiddelde. Streven was om toe te groeien naar het landelijk gemiddelde. Dat is gelukt. De daling in 2022 ten opzichte van 2021 is een corrigerende beweging op het kansrijk bevorderen in 2021. Voor een deel van de leerlingen bleek het schooljaar erop het voordeel van de twijfel toch te hoog gegrepen en stroomden zij af. Ten opzichte van de jaren voor corona wordt met de score van 2022 de lijn voortgezet.
Bron: Bron: Rapport Babeliowsky, tabel 'Door-, af- en opstroom voor Enschede en Nederland'.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We geven uitvoering aan de nota 'Strategie Kansengelijkheid'.	●	●
02. We voeren de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) uit.	●	●

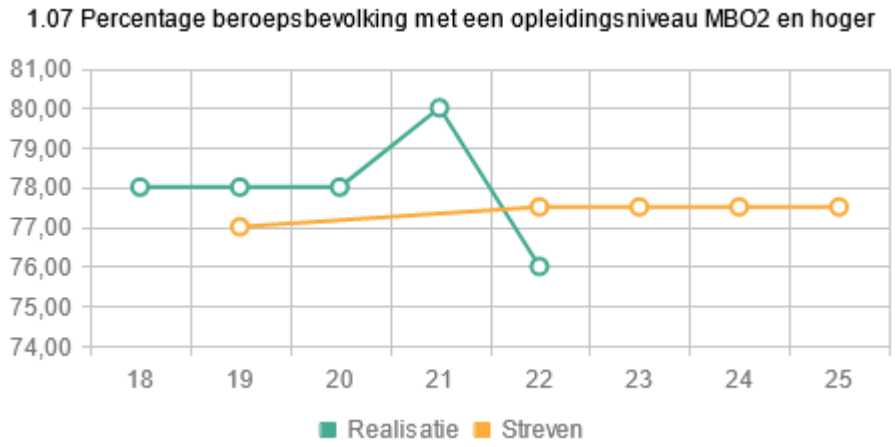
Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

1.07 De jeugd heeft een startkwalificatie

Het hebben van een startkwalificatie is belangrijk voor een goede start in het arbeidzame leven. Jeugd zonder diploma loopt een verhoogd risico op maatschappelijke uitval. Een startkwalificatie is het minimale onderwijsniveau dat nodig is om serieus kans te maken op duurzaam geschoold werk. Het gaat dan om een of MBO-(niveau 2, 3 of 4), Havo- of VWO-diploma.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

In deze grafiek wordt het aandeel Enschedese beroepsbevolking met MBO en HBO/WO opleiding getoond. Hoe hoger de opleidingsgraad, hoe groter de kans dat iemand aan de slag is (participatiegraad).
Over de periode 2016-2022 schommelt het percentage tussen 75 en 78%, met een uitschieter in 2021. In 2022 is de score lager dan in de periode 2018-2020. We zien dat na corona er een versnelde uitstroom is doordat er door de krapte op de arbeidsmarkt veel vraag is naar MBO-ers (niveau 1) en jongeren uitvallen door mentale problemen ten gevolge van corona.
In 2022 heeft het CBS de rekenmethode voor deze indicator aangepast, waardoor de realisatiewaarden hoger kwamen te liggen in de periode 2015-2017. Aangezien de streefwaarden zijn gebaseerd op oude rekenmethode, gaat de vergelijking met de streefwaarden nu mank.
Bron: CBS - MBO 2 en hoger biedt een zogenaamde 'startkwalificatie' voor de arbeidsmarkt.

Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. We geven uitvoering aan het regionaal programma De Twentse Belofte 2020-2024.	●	●

Legenda: ▼ = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■ = loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★ = boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

2. Inwoners wonen langer zelfstandig

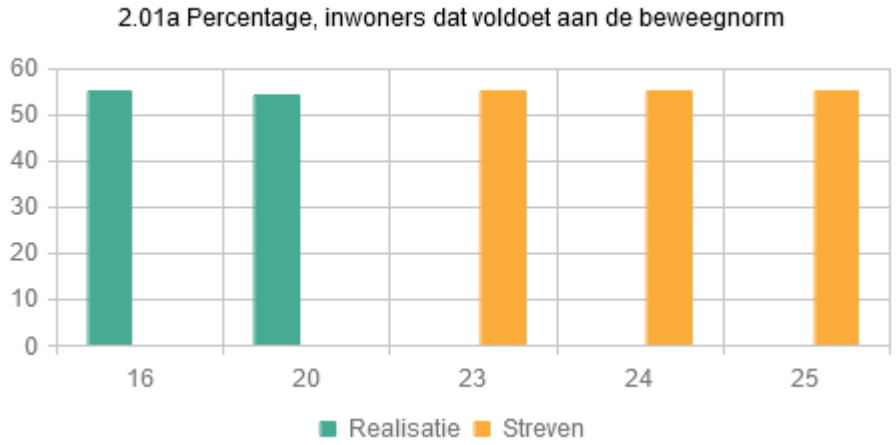
Zelfredzaamheid betekent dat je zelf bepaalt hoe je je leven wilt inrichten: hoe je wilt wonen, leren, werken, recreëren, je kinderen wilt opvoeden of je van a naar b wilt verplaatsen. Het is goed als mensen daar de ruimte voor krijgen en daar in eerste instantie ook zelf verantwoordelijk voor zijn. Als mensen daar alleen of met hulp van buren, vrienden en familie niet in slagen, kan de overheid ondersteunen. Het liefst op zo'n manier dat mensen ook dan zelf hun hulp kunnen organiseren en zeggenschap behouden. De ambitie is te investeren in tijdige, lichte ondersteuning en preventie, om daarmee onnodig zware zorg te kunnen voorkomen. Normaliseren in plaats van medicaliseren en ondersteuning dichtbij de leefwereld van de inwoner.

2.01 De inwoners zijn gezond en actief

Mensen die voldoende bewegen en gezond eten voelen zich prettiger, zijn in staat zich aan te passen aan en zelf de regie te voeren over de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. We willen dat zoveel mogelijk Enschedeërs een gezonde leefstijl hebben en zetten in op het preventief bevorderen van de gezondheid en meer (sportief) bewegen.

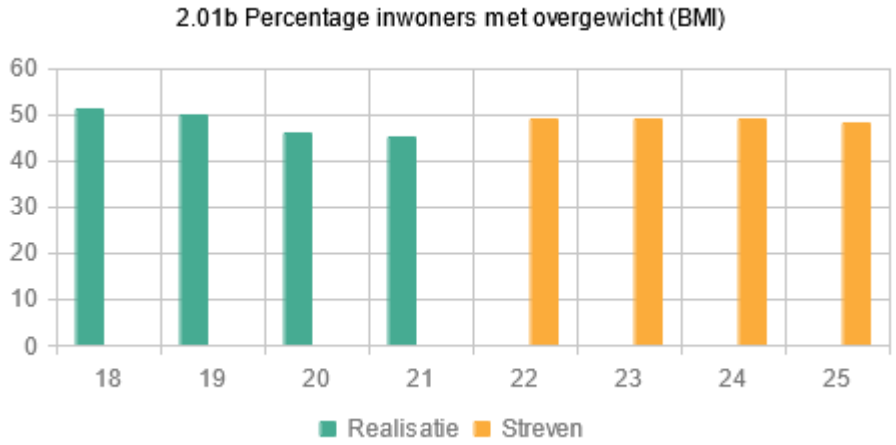
Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

Toelichting

De beweegnorm staat voor de Nederlandse Norm Gezond Bewegen / Beweegrichtlijnen voor volwassenen (19 jaar en ouder). Oftewel minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen. Bewegen is goed voor de gezondheid. Bij volwassenen en ouderen verlaagt bewegen het risico op hart- en vaatziekten, diabetes en depressieve symptomen. Verder hangt veel bewegen samen met een lager risico op borst- en darmkanker en vroegtijdig overlijden. Bij ouderen verlaagt bewegen het risico op botbreuken en verbetert het de spierkracht en de loopsnelheid. Ook hangt veel bewegen bij deze groep samen met een lager risico op lichamelijke beperkingen, cognitieve achteruitgang en dementie.
De indicator wordt vierjaarlijks gemeten. In 2022 is in het kader van corona een extra meting gedaan. Het resultaat daarvan komt in de loop van 2023 beschikbaar.
Uit landelijk onderzoek komt naar voren dat mensen met een HBO- en WO-opleiding meer zijn gaan bewegen en mensen met een andere opleiding minder zijn gaan bewegen, waarmee de verschillen zijn vergroot (Mulier Instituut, monitor sport en corona).
Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen

Toelichting
De Body Mass Index (BMI) is een index voor het gewicht in verhouding tot lichaamslengte. Bij een waarde < 18,5 is sprake van ondergewicht, bij waarde 18,5-25: normaal gewicht, bij waarde >25: overgewicht en bij waarde >30: ernstig overgewicht (obesitas). Deze indicator geeft het percentage inwoners met overgewicht en obesitas aan.
Streven is minimaal het landelijk gemiddelde.
Het resultaat van de meting in 2022 komt in de loop van 2023 beschikbaar.
Bron: Stadspanel Enschede / Twentse gezondheidverkenning (GGD Twente)

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 5		
01. We versterken de publieke gezondheid	●	●
02. We stellen een integraal ambitiedocument 'Gezond, gelukkig en vitaal' op. *De geplande oplevering in 2022 wordt niet gehaald. Er is vertraging opgelopen vanwege een gedegen participatieproces dat we met in- en externe partners doorlopen. De planning is nu dat het gereed is in 2023.*	▼	▼
03. We actualiseren de subsidieverordening 'Brede impuls combinatiefuncties'. *De actualisatie hangt samen met het Ambitiedocument 'Gezond gelukkig en vitaal Enschede' en de Cultuurnota. Beiden zijn nog in ontwikkeling.* *Daarnaast loopt de landelijke regeling op 31-12-2022 af. Er is al wel bekend dat er een vervolg komt, maar de inhoud hiervan is nog niet bekend.*	▼	▼
04. We voeren de clusteringsopgave sportparken uit. *De clustering van sportparken heeft vertraging opgelopen. In het traject van de afgelopen twee jaar heeft de gemeente zoveel mogelijk de standpunten en belangen van de verenigingen proberen mee te nemen in het proces. Door tegenstrijdige standpunten van verenigingen is het onhaalbaar gebleken om consensus te krijgen over de invulling van de totale clustering. Hierdoor is de MFSA Zuid opgeschort.* *Het project Diekman-Oost verloopt voor een groot deel volgens planning. De buitenruimte en sportvelden zijn al gereed.* *Het haalbaarheidsonderzoek in Glanerbrug verloopt volgens planning.*	■	▼
05. We werken de plannen voor de Topsportcampus Diekman verder uit.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Sportaal		●

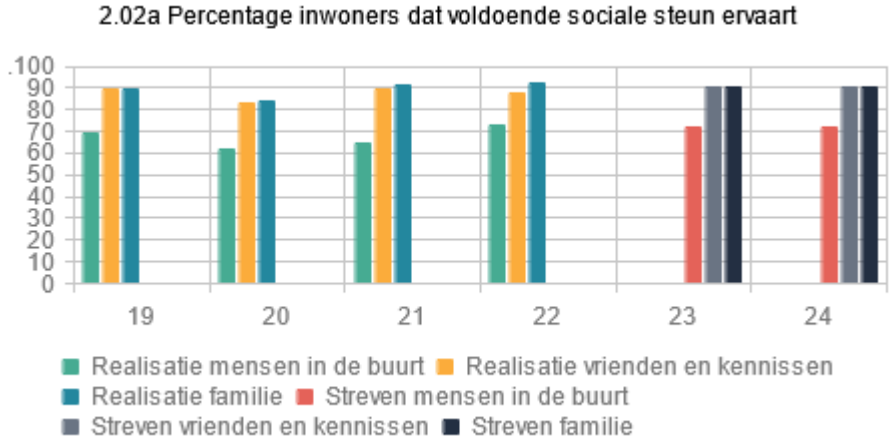
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2.02 De inwoners hebben een sterk persoonlijk netwerk

Het hebben van een sociaal netwerk is belangrijk voor inwoners die ouder worden en/of die zorg nodig hebben om zelfstandig te kunnen blijven wonen. Daarbij gaat het om familie, vrienden, kennissen, buren, collega's, maar ook om sociale contacten bij de club, de kerk enzovoort.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting

Sociale steun staat voor de mate waarin mensen kunnen terugvallen op vanzelfsprekende verbanden, zoals familierelaties, vrienden/kennissen en relaties in de buurt. Streven is minimaal het landelijk gemiddelde. De ervaren steun van familie en vrienden schommelde tussen 2017 en 2021 , maar we zien in 2022 een stabilisering. De ervaren steun van buren is na een daling tussen 2017 en 2020 in 2021 weer terug op het oude niveau van 2017 en dat is in 2022 zo gebleven. Ten opzichte van andere gemeenten in het sterk-stedelijk gebied scoren we bij familie en vrienden hetzelfde, maar bij buren lager.
Bron: Stadspanel Enschede, Waarstaatjegemeente.nl (landelijk)

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We implementeren de vernieuwde Wijkwijzers.		
02. We ontwikkelen de sociale basis in wijken en buurten verder door.		
03. Samen met partners blijven we inzetten op het tegengaan van eenzaamheid.		

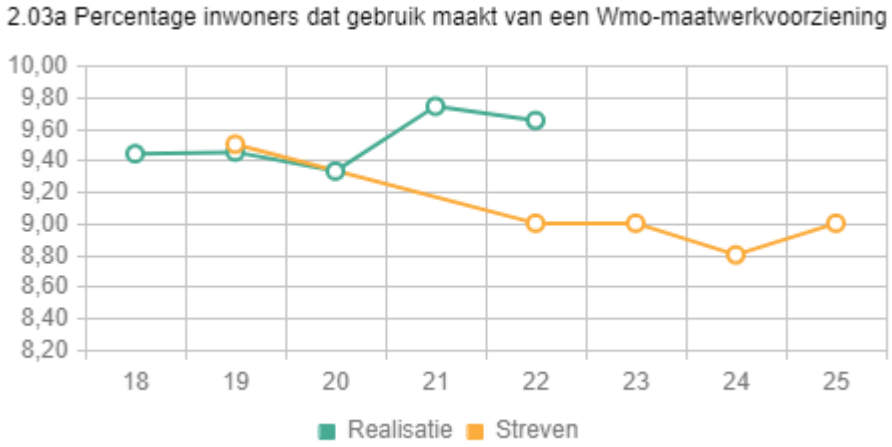
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2.03 De inwoners hebben zo min mogelijk tweedelijns zorg nodig

Primair wordt ingezet op het oplossen van problemen van een inwoner op eigen kracht en/of binnen de eigen sociale omgeving (het gezin, de buurt, het werk, de vereniging). We zetten daarbij in op preventie en op collectieve, algemene voorzieningen dichtbij huis. Alleen waar het echt niet anders kan, wordt tweedelijns hulp ingezet.

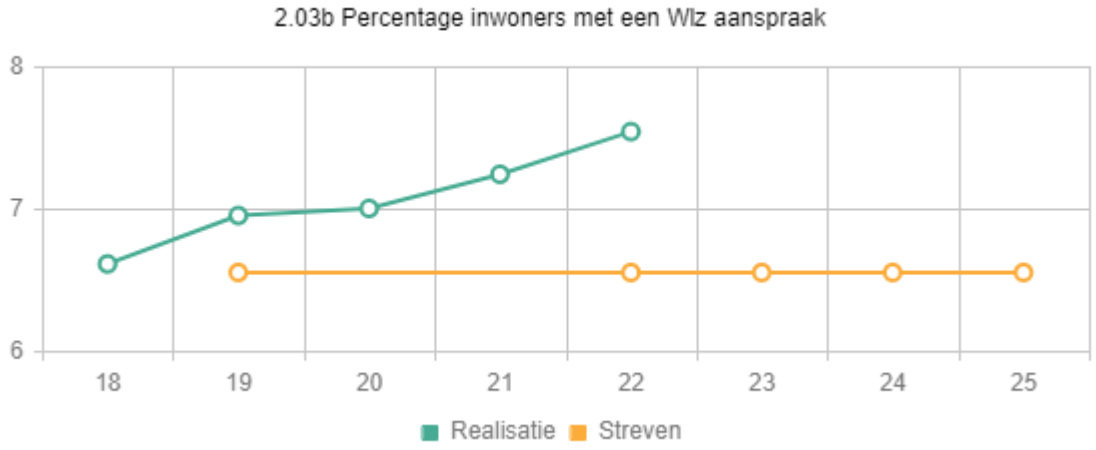
Indicatoren

Aantal indicatoren: 3

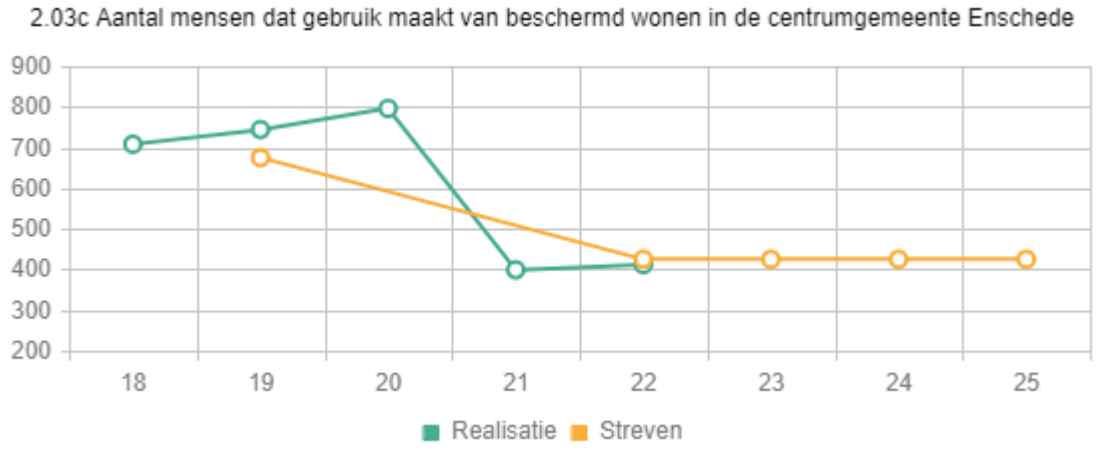

Toelichting

Een Wmo-maatwerkvoorziening is ondersteuning afgestemd op de individuele situatie. Voorbeelden daarvan zijn ondersteuning in het huishouden, individuele of groepsbegeleiding (dagbesteding), vervoersdiensten, hulpmiddelen en woningaanpassing. Deze voorziening is alleen toegankelijk na indicatie van de gemeente, beoordeeld en afgegeven door het Wijkteam. In de indicator zijn beschermd wonen en maatschappelijke opvang niet meegenomen, aangezien dit taken van de centrum gemeente zijn.
We zien dat het percentage de afgelopen jaren stabiel is gebleven. De ingezette ontwikkeling van meer collectieve en algemene voorzieningen wordt verder voortgezet voor die groepen waarvoor dit een passend alternatief is. Dat gaat met name om activiteiten gericht op begeleiding en dagbesteding. Hierdoor kan het percentage van inwoners wat een beroep doet op de Wmo de komende jaren dalen. Tegelijkertijd hebben we ook nog steeds te maken met de dubbele vergrijzing (meer mensen zijn ouder en mensen leven langer), waardoor het percentage kan gaan stijgen. Per saldo kunnen deze ontwikkelingen elkaar opheffen.
Bron: Kennispunt Twente en Gidso Regie (registratiesysteem Wijkteams).

Toelichting
De Wet langdurige zorg (Wlz) regelt zware, intensieve zorg voor kwetsbare ouderen, mensen met een handicap en mensen met een psychische aandoening die behoefte hebben aan permanent toezicht. Vanuit deze wet kunnen inwoners geïndiceerd worden voor zorg en ondersteuning met verblijf in een zorginstelling (intramurale zorg), waarbij thuis blijven wonen niet (langer) een optie is. Het betreft de groep inwoners van 65 jaar en ouder die op de peildatum van 1 juli in het jaar een geldige indicatie voor Wlz zorg hebben.
Een deel van de stijging van het percentage inwoners met een Wlz aanspraak is te verklaren doordat de groep met een GGZ-B profiel per 2021 is overgeheveld vanuit de WMO (Beschermd Wonen) naar de Wlz. Daarnaast is de stijging te verklaren door een stijging in de groep met een VV profiel (Verpleging en Verzorging). De toenemende vergijzing speelt tevens een rol in de stijging van het percentage.
Bron: CIZ Databank.

Toelichting
Beschermd wonen is wonen in een accommodatie van een instelling met daarbij behorende toezicht en begeleiding, gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie, het psychisch en psychosociaal functioneren, stabilisatie van een psychiatrisch ziektebeeld, het voorkomen van verwaarlozing of maatschappelijke overlast of het afwenden van gevaar voor de cliënt of anderen. Beschermd wonen is bestemd voor personen met psychische of psychosociale problemen, die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving (zoals gedefinieerd in de Wmo). De indicator betreft het totaal aantal unieke cliënten in het gehele centrumgemeentegebied Enschede, bestaande uit: Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser en Oldenzaal.

Het aantal cliënten dat op 31 december 2022 een beschermd wonen indicatie hebben is 412 (inclusief wachtlijst). Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2021 (399). Op de wachtlijst voor beschermd wonen staan 63 cliënten (december 2022). In 2022 is gestart met een aanpak om de wachtlijst beschermd wonen in de centrumgemeenteregio Enschede terug te dringen. Dat moet resulteren in afspraken die in 2023 worden gemaakt met de acht gemeenten, onder andere over het uitbreiden van plekken.
Bron: VIS2 registratiesysteem Beschermd wonen.

Acties 2022

	TR22	JR22
Aantal acties: 8		
01. We voeren het plan van aanpak van de transformatie Ondersteuning Huishouden uit.	🟢	🟢
02. We onderzoeken de mogelijkheden van 'Meer wonen, minder zorg'. *We hebben hele goede stappen gezet. Maar het ontwikkelen en transformeren van wat grotere locaties is complexer (onder andere investeringen, exploitatie, vergunningen). Twee van de vier locaties worden ingezet voor jongeren. Twee zijn naar verwachting begin 2023 gereed (waarvan er één wordt ingezet voor herhuisvesting KamerRaad).*	🟧	🔻
03. We voeren de brede integrale aanpak 'Tegengaan dakloosheid' uit.	🟧	🟢
04. We werken in 2022 de opdracht voor een toekomstbestendig en financieel duurzaam maatschappelijke opvang uit.	🟢	🟢
05. We starten met de nieuwe centrumgemeenteregeling beschermd wonen. *Zoals in de eerste Tussenrapportage al is aangegeven, is is landelijk besloten om de invoering van het woonplaatsbeginsel uit te stellen. Dat betekent dat de decentralisatie en daarmee ook de centrumregeling niet vanaf 2023 ingaat, maar in 2024.*	🟢	🟢
06. We werken verder aan het terugdringen van de wachtlijst beschermd wonen.	🟢	🟢
07. We evalueren en rollen de methodiek van de Maatwerkroute: Toekomstplan uit	🟢	🟢
08. We voeren de lokale werkagenda Menzis-gemeente Enschede 2020-2024 uit	🟢	🟢

Legenda: 🔻= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; 🟧= loopt achter, bijsturing mogelijk; 🟢 = conform verwachting; ⭐= boven verwachting; ⚪ = neutrale wijziging.

3. Inwoners zijn financieel zelfstandig

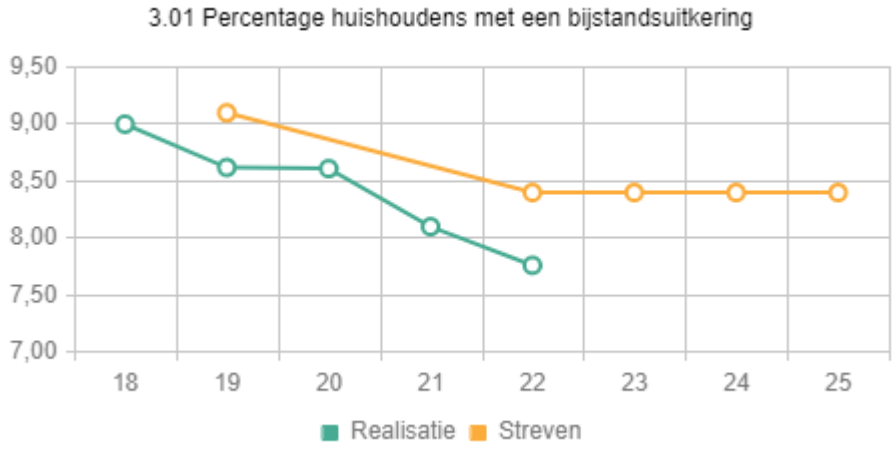
Mensen die financieel zelfstandig zijn, hebben de ruimte om zich te kunnen ontwikkelen en te kunnen meedoen op alle leefdomeinen. De stress van het hebben van een beperkt budget en/of schulden leidt ertoe dat mensen, m.n. met een laag inkomen, minder goed in staat zijn om verstandige keuzes te maken. Daarom streven we ernaar om armoede zoveel mogelijk te voorkomen.

3.01 De huishoudens zijn niet afhankelijk van een bijstandsuitkering

Het kunnen voorzien in het eigen levensonderhoud door werk is het beste medicijn tegen vele klachten. Bovendien zijn werkende ouders een belangrijk voorbeeld voor kinderen. Een plek vinden op de arbeidsmarkt is echter niet voor iedereen eenvoudig, daarom ondersteunt de gemeente bij het vinden van geschikt werk. Daarnaast zorgt de gemeente voor een uitkering (Algemene bijstand levensonderhoud) voor inwoners die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien. Met een bijstandsuitkering kunnen zij de periode overbruggen totdat zij weer betaald werk vinden.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

Toelichting
De gemeente verstrekt een bijstandsuitkering aan inwoners van 18 jaar tot de AOW-leeftijd die niet genoeg geld hebben om in hun levensonderhoud te voorzien en ook niet in aanmerking komen voor een andere uitkering. In deze indicator zijn uitkeringen van Bijstand Levensonderhoud, IOAW (Wet inkomensvoorziening oudere werklozen), IOAZ (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) en de regeling BBZ (Besluit bijstandsverlening zelfstandigen) opgenomen op huishoudensniveau. De peildatum voor het aantal huishoudens met een uitkering is de laatste dag van het jaar.
In 2022 is het aantal uitkeringen gedaald (-205) en is het aantal huishoudens toegenomen (+301). Daardoor is het percentage huishoudens met een bijstandsuitkering, net als de afgelopen jaren, flink gedaald. De daling van de afgelopen jaren hangt samen met de groeiende investeringen in de begeleiding van werkzoekenden. Aanvullend: deze indicator laat niet zien hoe de (goede) ontwikkelingen in Enschede zich verhouden tot landelijke ontwikkelingen, die relevant zijn omdat deze bepalend zijn voor de hoogte van het rijksbudget voor de BUIG-middelen. In 2022 zijn we de voorsprong die we de afgelopen jaren hadden enigzins verloren en daalde het bijstandsbestand in andere gemeenten wat sneller. Daarnaast kan de invoering van de doelgroep- en wijkgerichte ketenaanpak en de daarmee samenhangende herverdeling van de caseloads geleid hebben tot een tijdelijk verminderde uitstroom. De herverdeling leidt er namelijk toe dat werkzoekendenbegeleiders deels andere werkzoekenden gaan begeleiden. Het kost enige tijd om dan iedereen weer te leren kennen. Dat ons bijstandsbestand in 2022 wat minder snel daalde dan in de rest van het land, leidt er toe dat we in 2022 een tekort van ca. €3 miljoen hebben.
Bron: Kennispunt Twente en SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen).

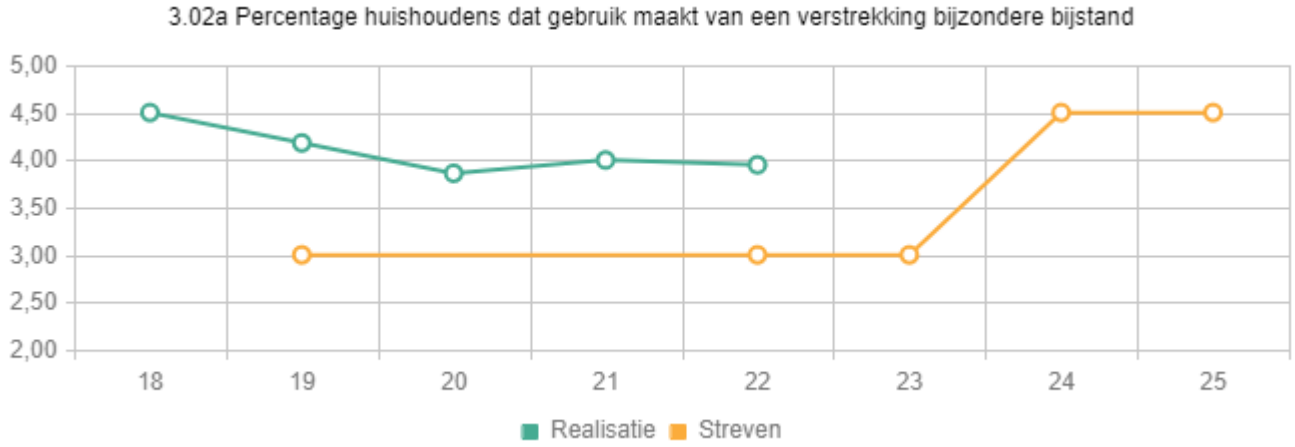
Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We realiseren het Uitvoeringsplan 2022 van het regionale Werkplein Twente (werkgeversservicepunt).		
02. We faciliteren het Regionaal Mobiliteitsteam.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

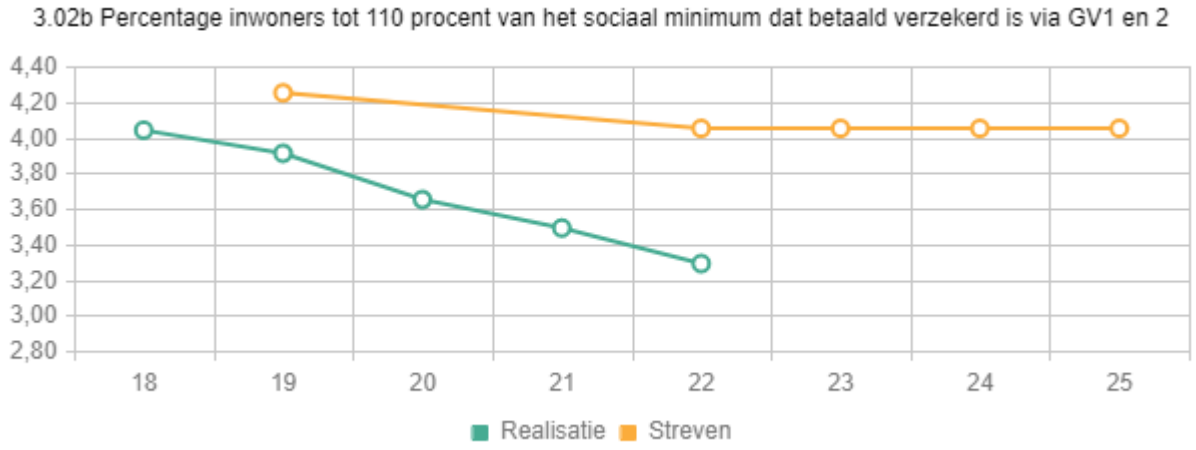
3.02 De huishoudens doen zo min mogelijk een beroep op inkomensondersteuning
We streven ernaar dat zoveel mogelijk mensen in hun eigen inkomen kunnen voorzien en niet afhankelijk zijn

van gemeentelijke inkomensondersteunende voorzieningen.
Voor hen die dat niet kunnen kent de gemeente Enschede een gedegen aanbod van voorzieningen, waarmee de gevolgen van armoede voor inwoners kunnen worden gedempt. Dit aanbod bestaat uit gemeentelijke minimaregelingen en de ondersteuning van maatschappelijke initiatieven. We blijven o.a. met deze inzet een actief armoedebeleid uitvoeren en baseren ons daarbij op de schaarste-theorie.

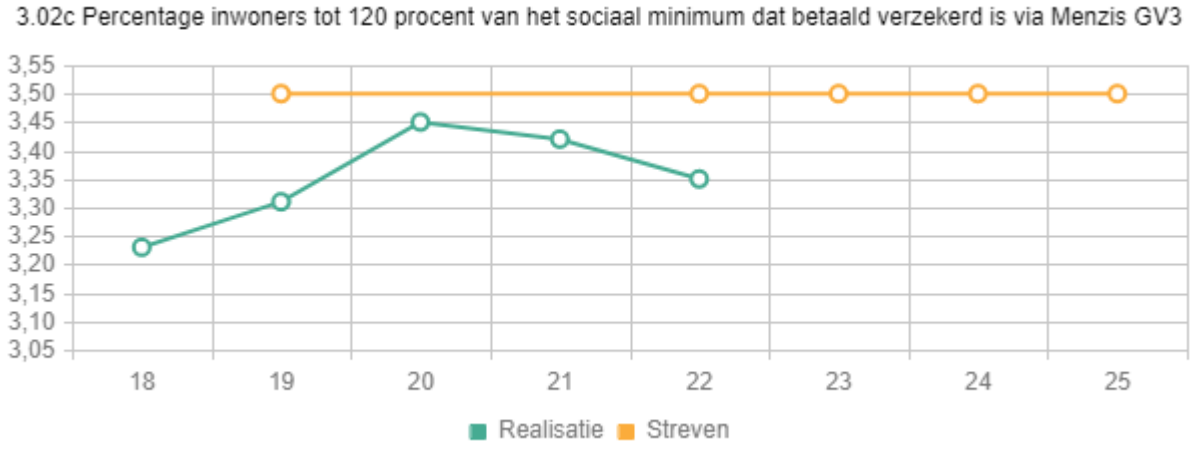
Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

Toelichting
Bijzondere bijstand kan door de gemeente worden verstrekt aan inwoners met een laag inkomen (110% van het sociaal minimum) voor onvoorziene en noodzakelijke kosten of kosten door bijzondere of dringende omstandigheden. Bijvoorbeeld kosten voor rechtsbijstand, een kapotte wasmachine of noodzakelijke woninginrichting. Ook de individuele inkomenstoeslag (IIT) valt hieronder. Deze indicator toont het percentage huishoudens dat één of meer aanvragen voor bijzondere bijstand toegekend heeft gekregen, met uitzondering van de kosten voor bewindvoering (zie hiervoor indicator 3.3b 'percentage inwoners met bijzondere bijstand voor bewindvoering').
Het totaal aantal verstrekkingen bijzondere bijstand is in 2022 nagenoeg hetzelfde gebleven als in 2021. Binnen het totaal aantal verstrekkingen bijzondere bijstand zien we bij verschillende categorieën een lichte daling en bij het aantal verstrekkingen in het kader van de IIT (Individuele Inkomenstoeslag) een aanzienlijke toename. Deze stijging is mede het resultaat van de vereenvoudigde wijze van aanvragen en toekennen in 2022.
Bron: Kennispunt Twente en SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen).

Toelichting
De gemeente Enschede heeft met Menzis Zorgverzekeraar een collectieve zorgverzekering afgesloten: het Garant Verzorgd (GV) pakket. Alle inwoners met een inkomen tot 110% van het sociaal minimum konden zich t/m 2022 voor het collectieve GV1 of GV2 pakket aanmelden. Inwoners die hiervan gebruik hebben gemaakt, betaalde een lagere premie en kregen dan een gratis uitbreiding van het aanvullende verzekeringspakket voor ziektekosten. Daarnaast gaf deze uitbreiding voor bepaalde zorg hogere vergoedingen zonder extra kosten, afhankelijk van het gekozen pakket.
We zien dat het aantal deelnemers aan GV1, GV2 en GV3 vanaf 2021 daalt. De redenen hiervoor zijn onbekend. Uit het onderzoek naar de collectieve zorgverzekering van eind 2021 bleek o.a. dat de deelnemers passend verzekerd zijn en dat inwoners bij elk pakket een uitgebreide dekking hebben waardoor zij minder snel zorg zullen mijden. Per 1 januari 2023 is een aantal beleidswijzigingen doorgevoerd: inwoners met een inkomen tot 120% van de geldende bijstandsnorm kunnen deelnemen aan alle drie de pakketten, verder is de gemeentelijke bijdrage aangepast en wordt nu elk jaar geïndexeerd. We blijven dit monitoren in de nieuwe indicator in de begroting van 2023 waarin we alle drie de pakketten (GV1 t/m GV3) hebben gecombineerd.
Bron: Kennispunt Twente en Menzis.

Toelichting
Alle inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum kunnen zich o.a. voor het collectieve GV 3 pakket aanmelden. Bij dit pakket wordt ook het eigen risico van de inwoners verzekerd. Voor de toelichting op deze indicator wordt verwezen naar de toelichting van indicator 3.02b 'Percentage inwoners tot 110 procent van het sociaal minimum dat betaald verzekerd is via Menzis GV1 en 2.

Bron: Kennispunt Twente en Menzis.

Acties 2022

TR22 JR22

Aantal acties: 1

01. We voeren de nota 'Rondkomen met je inkomen', onderdeel inkomensondersteuning verder uit. *De actie is grotendeels conform uitgevoerd. Het dashboard armoedebeleid is nagenoeg gereed, met vertraging. Daardoor is de invulling van het meetbaar maken van het armoedebeleid verschoven naar voorjaar 2023.*	■	●

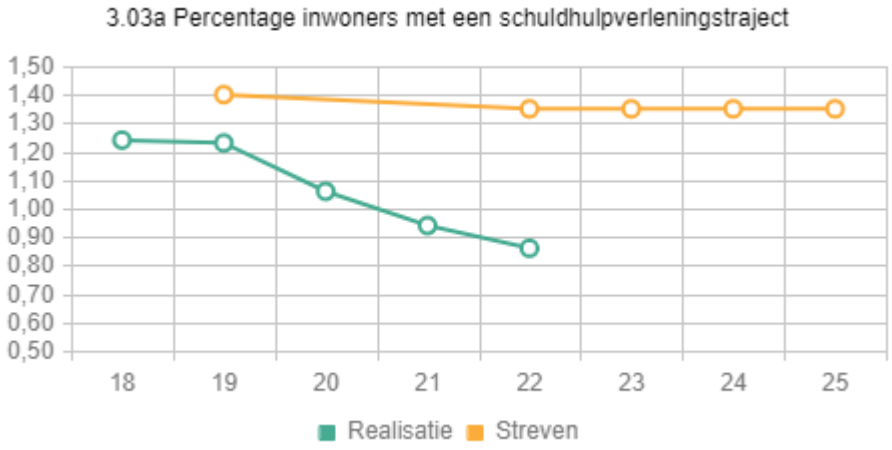
Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

3.03 De inwoners met een laag inkomen zitten zo min mogelijk in een schuldhulpverleningstraject

We handelen preventief, voordat iemand in de schulden terechtkomt. Daar waar mensen toch in de schulden zijn gekomen en waar ze die niet kunnen oplossen, ondersteunt de gemeente Enschede deze inwoners. Dit doen we samen met diverse maatschappelijke organisaties (zoals bijvoorbeeld het Diaconaal Platform Enschede, Humanitas thuisadministratie, Alifa) en de Stadsbank Oost-Nederland. Ook de Wijkteams Enschede spelen hierbij een belangrijke rol.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 2

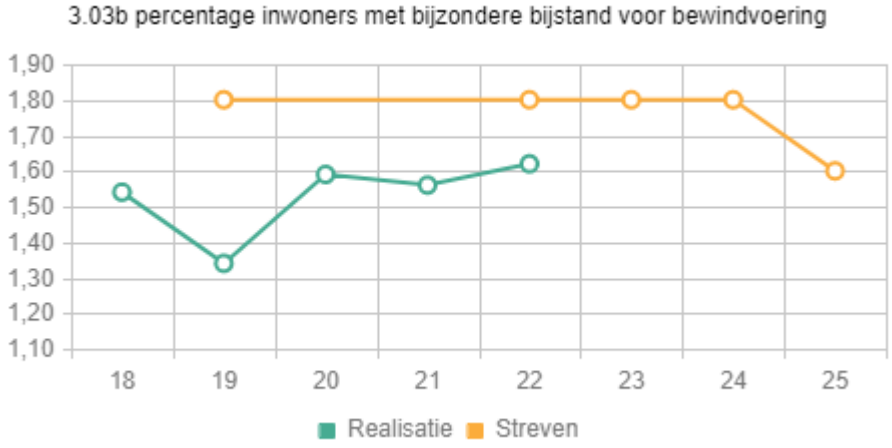

Toelichting

De Stadsbank Oost Nederland voert voor de gemeente Enschede taken in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening uit. Elke inwoner met problematische schulden kan een beroep doen op de Stadsbank Oost Nederland.

Het aantal inwoners met een schuldhulpverleningstraject zit onder onze streefwaarde. Bij nagenoeg alle Stadsbanken in Nederland is sinds meerdere jaren een dalende tendens waarneembaar van het aantal schuldhulpverleningstrajecten. We volgen de uitkomsten van een lopend onderzoek van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat een verklaring kan geven voor de dalende trend.

Bron: Kennispunt Twente en Stadsbank Oost Nederland.

Toelichting
Als iemand wegens omstandigheden niet goed voor zijn eigen financiën kan zorgen, kan de kantonrechter op verzoek een beschermingsmaatregel nemen. Als zo'n maatregel alleen over het beheer van de financiën gaat, is sprake van bewind. Deze indicator heeft alleen betrekking op inwoners die bijzondere bijstand krijgen voor de kosten voor bewindvoering.
Het aantal inwoners met bewindvoering, die wordt bekostigd met behulp van bijzondere bijstand, ligt onder onze streefwaarde. Wel zien we een lichte stijging in het percentage inwoners met bewindvoering ten opzichte van 2021.
Bron: Kennispunt Twente en SSD (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen).

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. We voeren de nota 'Rondkomen met je inkomen', onderdeel schuldhulp verder uit.	●	●
Bijdrage verbonden partij: Stadsbank Oost Nederland		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

4. Inwoners participeren in de samenleving

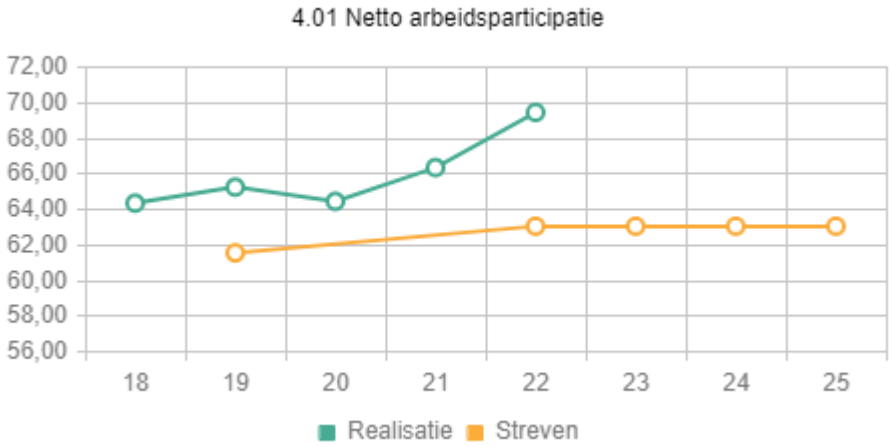
In een inclusieve samenleving is iedereen naar vermogen zelf verantwoordelijk voor zijn eigen leven en doet naar vermogen mee. Dat kan zijn via betaald werk danwel als vrijwilliger, mantelzorger, actief lid van een vereniging en/of andere non-profit-organisatie in Enschede en dergelijke.

4.01 De inwoners werken betaald naar vermogen

Het welbevinden van mensen wordt mede bepaald door het gevoel 'er toe doen'. Het hebben van betaald werk is daar een belangrijke factor bij, ieder naar eigen capaciteiten.
Het aandeel werkende Enschedeërs, de ‘arbeidsmarktparticipatie’, neemt toe en groeit richting het niveau van andere G40 steden.

Indicatoren

Aantal indicatoren: 1

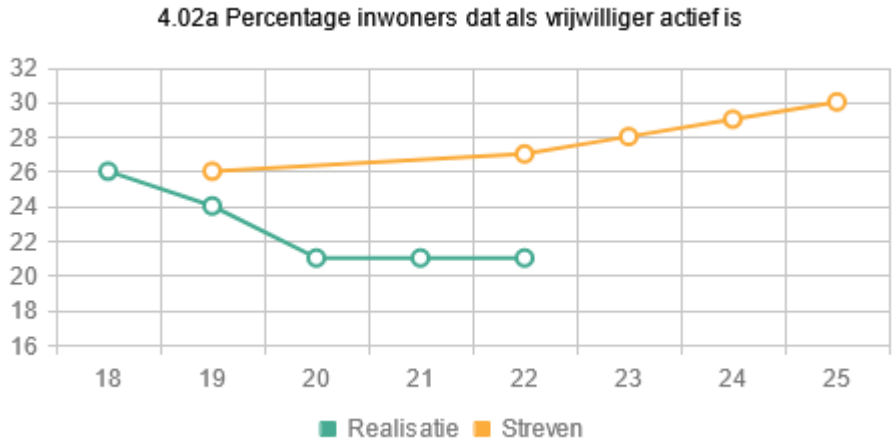
Toelichting
De netto-arbeidsparticipatie is dat deel van de mensen in de leeftijdsgroep van 15 tot 75 jaar (de potentiële beroepsbevolking) dat daadwerkelijk aan het werk is. Hoe hoger dit percentage, hoe kleiner het deel niet-werkenden wordt. Niet-werkenden zijn aan de ene kant scholieren, studenten, renteniers en aan de andere kant de werkloze beroepsbevolking.
De groei van het aantal banen in Enschede leidt er toe dat er meer mensen zijn gaan werken, waardoor de netto arbeidsparticipatie is gegroeid. De krimpende beroepsbevolking zal deze beweging de komende jaren wellicht nog wat versterken. Tegelijkertijd zullen economische schommelingen, zoals de banenkrimp in 2020, in negatieve zin hun weerslag hebben.
Bron: CBS Statline.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We voeren het beleidskader EAA uit aan de hand van het uitvoeringsprogramma 2022.		
02. In 2022 vullen we in het kader van de regeling Nieuw Beschut 105 banen in.		
03. We analyseren nut en noodzaak van de inzet van SWPE voor Nieuw Beschut-banen.		
Bijdrage verbonden partij: Stichting Werkgeverstaken Participatiewet Enschede (SWPE)		

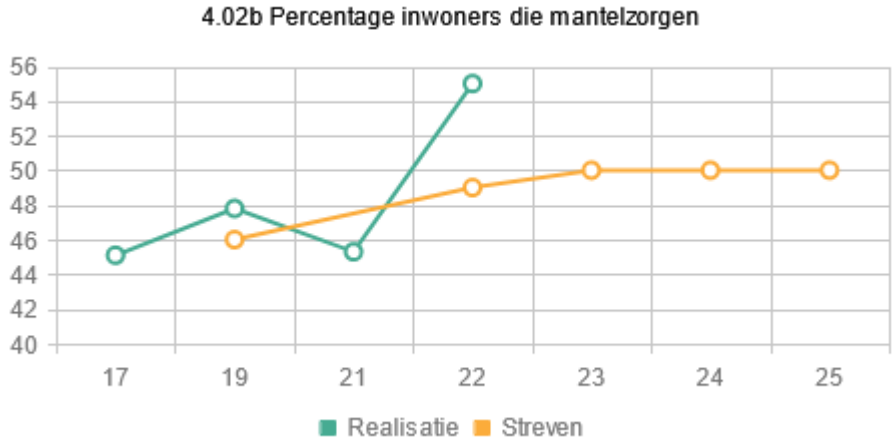
Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

4.02 De inwoners doen actief mee in de samenleving via vrijwilligerswerk, mantelzorg, lidmaatschap verenigingen e.d.
Meedoen in de samenleving kan naast een betaalde baan op diverse manieren. Via vrijwilligerswerk en/of mantelzorg: werk dat onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of (de kwaliteit van) de samenleving. En/of via een actief lidmaatschap van een vereniging of non-profit-organisatie danwel actief meedoen aan activiteiten die in de stad of eigen wijk worden georganiseerd bij en/of door verenigingen en non-profit-organisaties.

Indicatoren
Aantal indicatoren: 3

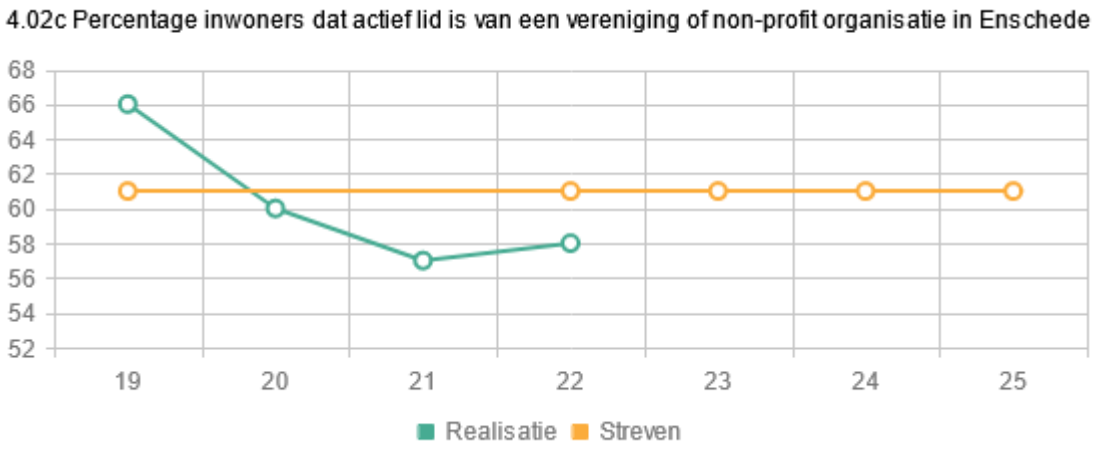

Toelichting
Vrijwilligerswerk is werk dat in georganiseerd verband onbetaald wordt uitgevoerd, bij een sportvereniging, hobbyvereniging, cultuurvereniging, kerkgenootschap of andere religieuze vereniging, natuur- en milieuvereniging, school, wijkraad/activiteiten, buurtcommissie/buurthuis, bewonerscommissie, vakvereniging, ouderenbond, vrouwenvereniging, migrantenorganisatie, politieke partij, jongerenorganisatie, gehandicaptenorganisatie, zorg- of hulpverleningsorganisatie, mantelzorgondersteuning, andere vereniging of club. Het beleid is gericht op een hogere vrijwillige inzet van de inwoners.
De score is de afgelopen jaren stabiel 21% en daarmee loopt Enschede in de pas met sterk-stedelijk gebied en landelijk.
Bron: Stadspanel Enschede.

Toelichting
Mantelzorg is de zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten: partner, familieleden, vrienden, kennissen en buren. Kenmerkend is de al bestaande persoonlijke band tussen de mantelzorger en zijn of haar naaste. Daarnaast gaat het om een langdurige zorg die onbetaald is en meer is dan in een persoonlijke relatie gebruikelijk is. De mantelzorg kan intensief (16,8% in 2019) of incidenteel (31% in 2019) zijn.
Het beleid is gericht op minder professionele zorg en meer zorg vanuit de samenleving zelf. We streven naar een verdere groei van het aantal mantelzorgers.
We zien over de periode 2015-2021 een licht golvende lijn. De score in 2022 ligt daar ver boven. Een verklaring hiervoor hebben we niet. In Waarstaatjegemeente.nl zijn geen gegevens over 2022 beschikbaar,

zodat we geen vergelijk kunnen maken met sterk-stedelijk gebied en landelijk.
Bron: Stadspanel Enschede en Waarstaatjegemeente.nl.

Toelichting
Deze indicator betreft inwoners die lid zijn van een Enschedese vereniging of organisatie op het gebied van sport, hobby, cultuur, religie, natuur- en milieu, vakbond, jongeren, ouderen, vrouwen, gehandicapten, migranten, wijkraad, buurtcommissie, bewonerscommissie, politiek, zorg- of hulpverlening en dergelijke en actief deelnemen aan de activiteiten van de club. Het streven is gebaseerd op een voortzetting van de stabiele lijn
Er is al jaren een stabiele lijn, variërend tussen 59% en 63%, met een kleine positieve uitschieter in 2019 (66%) en in 2021 een kleine negatieve uitschieter. In 2022 zien we een licht herstel. Mogelijk was de daling van 2021 een effect van corona, de dip was ook landelijk te zien.
Bron: Stadspanel Enschede.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We ontwikkelen het beleid ten aanzien van vrijwilligerswerk en mantelzorg door.	●	●
02. We voeren het uitvoeringsprogramma nieuwe Wet Inburgering uit. *Het programma is nog niet officieel vastgesteld. Een aantal voorbereidingen op de nieuwe wet zijn uitgelopen (onderwijsroute, financieel ontzorgen). Hierdoor is het uitvoeringsprogramma uitgesteld.*	■	▼
03. We onderzoeken de mogelijkheden van een Landelijke Voorziening Vreemdelingen (LVV) in Enschede. *De Bed Bad en Brood voorziening is in 2022 in stand gehouden. Gebruik van het Wegenerpand is beëindigd. De laatste vier gebruikers zijn verhuisd naar twee tijdelijke woningen. Deze vier gebruikers zijn geïnformeerd over het besluit om de regeling uiterlijk 1 augustus 2023 te beëindigen.* *De landelijke pilot LVV is verlengd tot eind 2022. In 2023 komt er duidelijkheid over een mogelijke uitrol naar landelijke dekking.*	●	●
04. We stellen beleid voor antidiscriminatie op.	●	●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

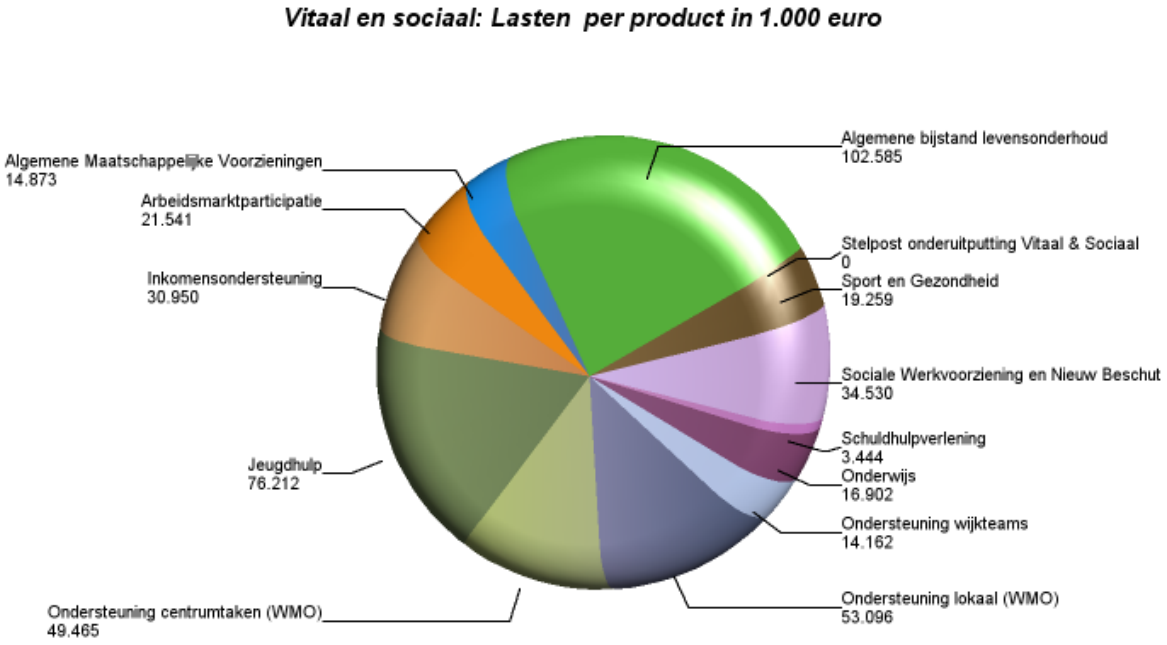
Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2020	0,5	DUO/Ingrado
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2021	18	DUO/Ingrado
19.	4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2021	2,5%	DUO/Ingrado
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	2020	52,3%	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen (GGD, CBS, RIVM)
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2020	1%	CBS
23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2021	10%	CBS
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	11,9%	CBS
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	1,9%	CBS
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2022	0,4%	CBS
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2022	990	CBS

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Vitaal en sociaal Bedragen x 1.000 euros	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	404.871	448.542	437.018	11.524
Baten	125.534	122.924	122.456	-468
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**279.337**	**325.618**	**314.562**	**11.056**
Storting reserves	8.848	10.848	23.224	-12.377
Onttrekking reserves	4.206	15.376	20.461	5.085
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**4.642**	**-4.528**	**2.764**	**-7.292**
Resultaat	**283.979**	**321.090**	**317.326**	**3.765**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2022 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2022 zijn lager dan begroot. Het saldo baten is dus nadelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo storting reserves is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo onttrekking reserves is dus voordelig voor het resultaat (maar negatief voor de balanspost reserves).

Toelichting

Het resultaat van Vitaal & Sociaal over 2022 is na de mutaties op de reserves uitgekomen op een resultaat van 3,8 miljoen euro positief.
Daarmee is de stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal (3,5 miljoen euro) van dekking voorzien.

De belangrijkste producten die bijdragen aan dit resultaat zijn:

- Jeugdhulp: nadelig resultaat van 11,9 miljoen euro. Hierbij is geen beroep gedaan op de beschikbare middelen in de reserve "hervormingsagenda en exploitatieontwikkeling Jeugdhulp", in de begroting was rekening gehouden met een bijdrage van 2 miljoen euro. Het tekort op de uitgaven wordt met name veroorzaakt door de invoering van het woonplaatsbeginsel en hogere uitgaven voor ingekochte jeugdhulp. Deze toename heeft vooral betrekking op duurdere hulp met verblijf en hoog specialistische hulp. In mindere mate geldt dat ook voor ambulante hulpverlening.
- Ondersteuning Centrumtaken (Wmo): voordelig resultaat van 5,5 miljoen euro. Het betreft een voordeel op het subsidiebudget van instellingen voor voorzieningen van beschermd wonen. Het rijksbudget is al enige jaren hoger dan de uitgaven. Er wordt komende periode ingezet op extra plekken voor beschermd wonen ter vermindering van de wachtlijst en het mogelijk maken van lokale initiatieven.
- Arbeidsmarktparticipatie: een voordelig resultaat van 4,4 miljoen euro. Dit wordt vooral veroorzaakt door extra rijkmiddelen voor crisisdienstverlening in verband met corona. Deze middelen waren niet nodig en komen ten goede aan het gemeentelijk rekeningresultaat.
- Algemene Bijstand Levensonderhoud: nadelig resultaat van 4,2 miljoen euro. Het nadeel komt met name doordat ons procentuele aandeel in het landelijk BUIG-budget is afgenomen en dat we qua ontwikkeling van het aantal mensen in de bijstand dit jaar minder snel dalen dan landelijk. In mindere mate heeft het nieuwe kwijtscheldingsbeleid geleid tot hogere bijstandsuitgaven.
- Algemeen maatschappelijke voorzieningen: voordelig resultaat van 2,4 miljoen euro. Het voordeel wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven bij transformatie waaronder de POK-middelen (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag) en lagere uitgaven bij het speeltuinwerk omdat de extra middelen voor onderhoud nog niet zijn besteed. Daarnaast is sprake van een voordeel bij asiel & integratie door extra rijkmiddelen die nog niet besteed konden worden en lagere uitvoeringskosten dan geraamd.
- Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut: 1,9 miljoen euro voordelig. Het voordeel wordt veroorzaakt door lagere SW-loonkosten door een hogere uitstroom van personeel en door een hogere rijksbijdrage. Daarnaast waren de inkomsten uit detacheringen van personeel en beschut werk hoger dan begroot.
- Ondersteuning Wijkteams: voordelig resultaat van 1,2 miljoen euro. Het voordeel wordt met name veroorzaakt door het rijk ontvangen actielijn "versterken ondersteuning wijkteams", een onderdeel van de POK-middelen.
- Inkomensondersteuning: voordelig resultaat van 7,5 miljoen euro. Het voordeel wordt met name veroorzaakt door extra rijksbijdragen voor vroegsignalering en Energietoeslag 2023. Deze middelen worden in 2023 uitgegeven. Daarnaast is er een voordelig resultaat bij de bijzondere bijstand waaronder de resterende corona-middelen. Ook is er een voordeel als gevolg van de teruggevorderde subsidies uit 2021.
- Op de overige producten is sprake van kleinere voor-en nadelen.
- Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal: nadeel 3,5 miljoen euro. Deze stelpost heeft een negatief effect op het rekeningresultaat van Vitaal & Sociaal. Op deze stelpost wordt niet actief gestuurd. Het rekeningresultaat van Vitaal & Sociaal is zodanig dat deze stelpost is ingevuld.

2.4 Financiën en organisatie

Doelenboom

Doel	Subdoel	Link
1. Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces *totale lasten (x 1.000 euro): 104.029,00*	1.01 Uitvoering (strategie op) vastgoed	Aantal acties: 3
	1.02 Doelmatige, efficiënte en duurzame inzet huisvesting en accommodaties	Aantal acties: 1
	1.03 Voldoen aan de wettelijke zorgplicht voor adequate onderwijsgebouwen	Aantal acties: 1
	1.04 Wendbare flexibele organisatie gericht op organisatievraagstukken	Aantal acties: 3
	1.05 Optimale inzet van beschikbare data op ontwikkelingen in de stad	Aantal acties: 1
	1.06 Continu voldoen aan wet- en regelgeving rondom informatievoorziening	Aantal acties: 2
	1.07 Optimaal gedigitaliseerde bedrijfsvoeringsprocessen	Aantal acties: 2
	1.08 Optimaal applicatielandschap en slimme informatie infrastructuur	Aantal acties: 3
	1.09 Strategische heroverweging diensten voor externe organisaties	Aantal acties: 0
	1.10 Optimale bedrijfsvoering (link paragraaf bedrijfsvoering)	Aantal acties: 1
2. Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding *totale lasten (x 1.000 euro): 24.877,00*	2.1 De gemeente Enschede is een gezonde financiële organisatie en daarmee goed toegerust op de ondersteuning van uitvoering en beleid.	Aantal acties: 4

Wat hebben we bereikt?

In 2022 hebben we in de bedrijfsvoering verder volgens het ingezette veranderingsproces langs de drie investeringslijnen gewerkt. Te weten 1. Digitale Transitie, 2. Veranderende sturing en verantwoording en 3. Organisatieontwikkeling. Aanvullend hebben we in 2022 een aantal doelstellingen gehaald in optimaal faciliteren van gemeentelijke taken en een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding. Waar de Coronacrisis nog na-ijlde in 2022 hebben met name ook de stijgende energielasten en inflatie forse impact gehad. Tenslotte blijft de krapte op de arbeidsmarkt in relatie tot de span-of-context binnen onze organisatie vragen om aandacht.

Ad 1. Organisatieontwikkeling: lerende, flexibele en talentvolle organisatie
We hebben verder gebouwd aan de aantrekkelijke werkomgeving die nodig is om onze medewerkers blijvend te ontwikkelen, te boeien en binden.

Om een werkomgeving te creëren die continu leren optimaal ondersteunt, hebben we een volledig nieuw Leer Management Systeem (LMS) geïmplementeerd. Het nieuwe LMS biedt medewerkers en management meer mogelijkheden voor het aanbieden van diverse leervormen en instrumenten voor kennisdeling, zoals nu bijvoorbeeld ook podcasts. De naam van de ‘Enschedese School’ is daarbij gewijzigd in ‘Enschede Academie’.

Met de Enschede Academie hebben we ook in 2022 teams en de organisatie ondersteund bij hun actuele ontwikkelvragen en bieden we een continu programma met leeractiviteiten.
Met de inzet van onze loopbaancoaches en het instrument TMA (Talenten Motivatie Analyse) hebben we ondersteuning geboden bij individuele loopbaanvraagstukken en mobiliteitsbevordering.

Een nieuwe programmagroep gericht op leiderschapsontwikkeling heeft een vervolg gegeven aan het leiderschapsprogramma dat tot en met het voorgaande jaar is ingezet. Met een continu programma blijven we investeren in het leiderschap dat past bij een aantrekkelijke en stimulerende werkomgeving en bij wat de stad van ons vraagt.

Aan de kant van het áántrekken van nieuw talent hebben we verdere stappen gezet in onze arbeidsmarktcommunicatie. Ons eind 2021 gestarte recruitmentteam heeft onze campagnegewijze recruitmentaanpak verder uitgerold. Daarbij is, naast publicatie van onze campagnes en gebruik van social media, het actief zelf benaderen van kandidaten (‘sourcing’) een belangrijke component in de aanpak gebleken.
We hebben een geheel nieuwe werken-bij-site (www.werkenbijenschede.nl) ontwikkeld en gelanceerd, waarbij conform onze gekozen aanpak en ons merk de gezichten en verhalen van eigen medewerkers een centrale plek innemen. Verder hebben we op het gebied van recruitment de samenwerking met andere organisaties verder verkend, zoals op het gebied van werving voor IT-functies of (vakgerichte) traineeships.
Aansluitend aan de pilotfase hebben we het instrument Strategisch Personeelsmanagement (SPM) definitief geïmplementeerd. Daarmee houden we continu zicht op wat nu en in de toekomst nodig is op het gebied van ontwikkeling, inzetbaarheid en aantrekken van (nieuwe) medewerkers.

In de tweede helft van 2022 hebben we een vernieuwde HR-visie vastgesteld. Met de visie hebben we onze kijk op de mens in de organisatie vastgelegd. Daarnaast maakten we expliciet volgens welke uitgangspunten en met welke focus we nu en de komende jaren vorm en uitvoering geven aan HR-beleidsthema’s in relatie tot onze organisatiedoelen.

Het hybride werken hebben we als onze normale manier van werken ingebed in de organisatie. We organiseerden alle faciliteiten met betrekking tot werkplek, digitale werkomgeving en ontwikkelen van kennis en vaardigheden en we inventariseerden verbeterwensen onder medewerkers. Dit vraagt ook de komende tijd nog om regelmatige evaluatie en bijsturing van het hybride werken.

Ad 2. Digitale transitie, kennisorganisatie & wetgeving
De snelle technologische ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en informatisering bieden veel kansen, maar tegelijkertijd ook uitdagingen. De kansen doen zich volop voor binnen de dienstverlening richting de inwoners, digitale participatie en het efficiënter uitvoeren van processen. In 2022 zijn onder de titel ‘Stem van Enschede’ diverse participatieprocessen via het digitale platform ‘ Consul’ uitgevoerd. Dit krijgt in 2023 vervolg met nieuwe projecten.
In de primaire processen hebben we data experimenten uitgevoerd in alle domeinen en is de data-organisatie in opbouw. Een goed voorbeeld is de nieuwe productlijn voor inwoner ‘transacties en informatie’ (MijnEnschede)

Op informatiegebied vergroten we de duurzame toegankelijkheid van archieven / systemen met het programma Bridge. De praktijk laat zien dat dit een forse opgave is waar we nog jaren in moeten investeren en aan moeten werken omdat gegevens in het verleden zijn opgeslagen zonder het oogmerk duurzame toegankelijkheid. Deze gegevens dienen dan ook vrij te zijn van persoonsgegevens en andere vertrouwelijke gegevens. Dit is een belangrijke voorwaarde om uiteindelijk efficiënt te kunnen voldoen aan de bedoeling van o.a. de Wet open overheid, namelijk transparantie en openbaarheid.

Tegelijkertijd moet er aandacht zijn voor digitale veiligheid.
Mondiaal zien we een toename van het aantal digitale dreigingen. We anticiperen op het veranderende dreigingsbeeld en eventuele aanvullende maatregelen treffen we snel. Dit sluit aan op het nieuwe Strategisch informatiebeveiligings- en privacybeleid dat onlangs is vastgesteld. Het blijkt ook uit het tweejaarlijkse “Dreigingsbeeld informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten” van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD, onderdeel van de VNG). Bestuurlijke opdracht om te komen tot een ethische visie en handelingskader is vastgesteld eind 2022.

We zijn dit jaar overgegaan naar een modernere techniek voor de overstap naar laptops en mobiele telefoons. Daardoor is een andere beveiliging noodzakelijk. De implementatie is in volle gang. Er is ruime aandacht voor weerbaarheidstrainingen via een verplicht centraal E-learningprogramma.

Vanuit de Wet Open Overheid moeten we veel stukken publiceren en openbaar maken. Deze stukken dienen dan vrij te zijn van persoonsgegevens en andere vertrouwelijke gegevens. Gezien de hoeveelheid documenten is hiervoor anonimiseringssoftware aangeschaft. Dit helpt bij een zo efficiënt mogelijke verwerking.

Gemeenten en VNG werken aan het ontwarren van de verzuiling van informatiesystemen onder de noemer Common Ground. Wij hebben dit voor Enschede vertaald zodat we kunnen meedoen en meeliften op die inspanningen.

Ad 3. Veranderende sturing en verantwoording
Het afgelopen jaar hebben we opnieuw de nodige stappen gezet in dit meerjarige traject. We hebben de P&C-processen weer geanalyseerd, onder andere met proces-mining. Daarnaast hebben we ze verder vereenvoudigd, geüniformeerd en waar mogelijk gedigitaliseerd. Daarnaast experimenteerden we met de robotisering van processen. Dit lijkt kansen te bieden voor toekomstige inzet. In de ook voor P&C krappe arbeidsmarkt is het ons gelukt om nieuwe talenten, waaronder trainees P&C, aan te trekken. Daarnaast zetten we volop in op opleidingen voor medewerkers ter ondersteuning van een duurzame toekomstbestendige invulling en uitvoering van de planning & control-functie.

Eind vorig jaar sloten we een nieuw Individueel Convenant Horizontaal Toezicht af met de Belastingdienst voor de komende drie jaren. Hierbij stemmen we vooraf met de Belastingdienst af over belangrijke fiscale zaken. Nieuw daarbij is dat de Belastingdienst voor een belangrijk deel steunt op onze interne beheersing. Hiermee hebben we en beter inzicht in onze eigen bedrijfsvoering en het verkleint aanzienlijk de kans op vervelende latere correcties of financiële tegenvallers.

In opmaat naar de verkiezingen hebben we de strategische opgaven herijkt. De input daarvoor haalden we op uit kennissessies in de organisatie én via gesprekken in de stad onder de titel ‘Kracht van Enschede’. In het Koersdocument verwerkten we deze herijking en

boden dit aan de gemeenteraad aan. Dit landde in de gemeentebegroting 2023-2026 met de bijstelling van de doelenboom. De strategische opgaven zijn daarmee duidelijker verbonden met de gemeentebegroting, wat bijdraagt aan de sturing op realisatie.

Overig
Het nieuwe Vastgoed beleid, met ook aandacht voor verduurzaming, is eind 2021 door het college en in juni door de raad vastgesteld. Het beleid is in tweede helft van 2022 geïmplementeerd.

In 2022 is een aanbesteding gedaan voor de verduurzamingsopgave vastgoed voor de komende 10 jaar. We hebben 6 partijen gecontracteerd die we gedurende 10 jaar via mini-competities opdrachten gunnen. Per jaar bekijken we welke gebouwen we verduurzamen. We selecteren op basis van het zogenaamde stoplichtmodel waarbij we rekening houden met de energieopwekking en -besparing, de contractperiode, huurderswensen en het meerjarenonderhoudsplan.

Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding

In januari 2022 heeft de raad een nieuwe financiële verordening vastgesteld waarin heldere afspraken en procedures staan uitgewerkt rondom de (financiële) sturing door raad, college en ambtelijke organisatie. Dit met als doel om de financiële huishouding gezond te houden en te borgen dat we stabiel beleid kunnen voeren. Daarin zijn ‘nieuwe’ afspraken vastgelegd over de verwerking van circulaires, strategische investeringsagenda, stelpost loon-en prijscompensatie, instellingscriteria reserves, e.a. Het Sociaal jaarverslag leveren we jaarlijks op. Het levert inzicht in de personeelsopbouw inclusief een doorkijk in welke mate deze past bij de toekomstige opgaven en uitdagingen.

In 2022 actualiseerden we ook de nota risicomanagement en weerstandsvermogen. Hierin staan heldere afspraken en spelregels rondom de sturing op risico’s en weerstandsvermogen door raad, college en ambtelijke organisatie. Daarmee waarborgen we dat de gemeente voldoende weerbaar is tegen tegenvallers in geval zich risico’s daadwerkelijk voordoen. Er staan belangrijke wijzigingen in over de houdbaarheidstest voor conjuncturele risico’s, bredere sturing op financiële kengetallen, het niet meer meenemen van stille reserves en de wijze waarop we de reserve grondbedrijf meenemen.

In 2022 hebben we van alle reserves de instellingscriteria weer geactualiseerd en centraal vastgelegd. Daarbij hebben we ook gekeken of er reserves zijn waar middelen uit konden vrijvallen. Dit bleek in de praktijk slechts beperkt mogelijk.

De algemene reserve en weerstandsratio zijn weer goed op niveau en vooruitkijkend lijkt dat ook zo te blijven. Vandaar dat we bij de begroting voor 2023 besloten het spaarprogramma (ingesteld in 2013) te beëindigen. Gelijktijdig besloten we tot een structurele dotatie aan ons investeringsfonds. Om het afgelopen decennium te kunnen sparen is het investeringsniveau fors teruggebracht. Dat had een ongewenst bijeffect op de ontwikkeling van de stad.

Per 2023 moet het college zelf een rechtmatigheidsverklaring afgeven. In 2022 rondden we de voorbereidingen af om per 2023 voor het eerst deze rechtmatigheidsverklaring af te kunnen geven. Daarvoor zijn voor onze processen risicoanalyses uitgevoerd en controleplannen opgesteld. De accountant blijft de rechtmatigheid toetsen maar geeft hierover geen afzonderlijk oordeel in de controleverklaring.

Het college besloot om een dure lening af te lossen om de schuldpositie te verlagen. Hierdoor kan ook de omslagrente voorlopig laag blijven. Een stijging van de omslagrente heeft een negatief effect o.a. op de hoogte van rioolheffing en stand van de reserves bij het vastgoed- en grondbedrijf. Ook stijgen de kapitaallasten van de investeringen waardoor meer dekking voor kapitaallasten nodig is voor nieuwe investeringsprojecten. De afkoop zorgt ook voor lagere rentelasten die voor 2023 e.v. die in de Gemeentebegroting 2023 is verwerkt.

Wat hebben we er voor gedaan?

1. Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces
Met de beschikbaar gestelde middelen doen wij dit aan de hand van professioneel opdrachtgever-/opdrachtnemerschap, een maximale inzet van (beschikbare en nog te ontwikkelen) IT en strakke kostenbeheersing.

1.01 Uitvoering (strategie op) vastgoed
De uitvoering van de strategie op vastgoed gebeurt door middel van het door de Raad vastgestelde beleidskader.

We zijn eigenaar van vastgoed dat in de markt niet te verkrijgen of te duur is. Het is een hulpmiddel om maatschappelijke doelen te bereiken. Sturing op de portefeuille geschiedt vanuit beleidsinhoudelijke argumenten. Daarbij kijken we ook nadrukkelijk naar het huisvesten van gesubsidieerde instellingen. We zijn er ons van bewust dat het gemeentelijk vastgoed een voortrekkersrol heeft op het gebied van verduurzaming en zijn dan ook bezig met plannen om te komen tot energie neutrale gebouwen.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We geven vervolg aan de uitvoering van strategie op vastgoed door te sturen op de vastgoedportefeuille middels het beleidskader		
02. We zetten in op een verdere verduurzaming van onze vastgoedportefeuille		
03. We onderzoeken voor de resterende wijk- en buurtcentra hoe we invulling kunnen geven aan de exploitatie		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.02 Doelmatige, efficiënte en duurzame inzet huisvesting en accommodaties
We onderzoeken op welke wijze we de huisvesting voor ambtenaren toekomstbestendig en goedkoper kunnen maken. Daarbij sluiten we aan op de organisatie ontwikkelingen.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. We implementeren het strategische plan voor ambtelijke huisvesting.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.03 Voldoen aan de wettelijke zorgplicht voor adequate onderwijsgebouwen

We hebben de wettelijke taak te zorgen voor voldoende adequate huisvesting voor leerlingen in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. We maken een plan om het verouderde gebouwenbestand duurzaam te vernieuwen en kijken daarbij naar de mogelijkheden voor de wijk en haken aan bij de dynamische investeringsagenda (DIA).

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. We voeren het vervangingsplan voor de onderwijsgebouwen uit.		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.04 Wendbare flexibele organisatie gericht op organisatievraagstukken

Met het vaststellen van het bestuurs- en managementconcept (Enschede Ontwikkelt) is onze ambitie bevestigd: Wij willen werken aan een lerende, flexibele en talentvolle organisatie. Wij willen een gemeente zijn waar medewerkers de kans krijgen zich te blijven ontwikkelen om zo een bijdrage te leveren aan de opgaven waar we als gemeente voor staan. En wij willen dat medewerkers zich blijven ontwikkelen om goede kansen te houden op werk binnen en buiten de gemeente.
We geven verdere invulling aan de motie van de gemeenteraad, gericht op het ontwikkelen van modern werkgeverschap. In co-creatie met medewerkers en management vinden we nieuwe manieren om de beschikbare capaciteit flexibel binnen de organisatie in te zetten. We streven naar een op lange termijn evenwichtige leeftijdsopbouw van het personeel.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. Organisatieontwikkeling, we passen strategisch personeelsmanagement (SPM) toe		
02. Organisatieontwikkeling, we investeren in talentontwikkeling medewerkers		
03. Organisatieontwikkeling, we implementeren onze arbeidsmarktcommunicatiestrategie		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.05 Optimale inzet van beschikbare data op ontwikkelingen in de stad

Data wordt steeds meer gezien als een essentieel bedrijfsmiddel waar we net zo zuinig op moeten zijn als op de andere bedrijfsmiddelen (personeel, financiën). Data is een democratisch recht. Hoe beter wij onze inwoners en bedrijven goed kunnen informeren over regelingen, besluiten en initiatieven, hoe meer we in een gelijkwaardige positie terecht komen en hoe beter inwoners en bedrijven zichzelf kunnen redden. We streven naar een hierbij passend niveau van ontsluiting van data en systemen en koppelen deze met elkaar waar dat kan. Steeds met als uitgangspunt de basis op orde.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 1		
01. Wij maken slimmer gebruik van de beschikbare informatie en ICT		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.06 Continu voldoen aan wet- en regelgeving rondom informatievoorziening

Rond informatievoorziening, digitale veiligheid en privacy is wet- en regelgeving belangrijk. We implementeren nieuwe wet- en regelgeving en zorgen voor bewustwording bij onze medewerkers met behulp van campagnes, training, en certificering.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We doen mee aan de verplichte audits op bestaande wetgeving ten aanzien van informatievoorziening en sluiten aan bij de verplichte landelijke voorzieningen		
02. We verhogen de digitale weerbaarheid		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.07 Optimaal gedigitaliseerde bedrijfsvoeringsprocessen

We zetten ons in om waar mogelijk onze processen te digitaliseren. En sluiten daarbij aan op actuele ontwikkelingen waarbij we de focus houden op basis op orde.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 2		
01. We digitaliseren ons inkoop- en verkoopproces *Grip houden op onze inkopen en de rechtmatigheid ervan blijft een aandachtspunt. De implementatie van een Purchase to Pay (P2P) oplossing is in 2022 stopgezet. Maar de noodzaak tot een dergelijke oplossing blijft wel bestaan. De in de leertafel opgehaalde ervaringen worden meegenomen in een nieuw wensenpakket. In 2023 wordt dit vertaald in een nieuwe inkoop opdracht voor een geautomatiseerde oplossing die inkopen volgens een vast stappenplan gaat ondersteunen. Daarnaast implementeren we in de eerste helft van 2023 een nieuwe contractmanagementapplicatie. Hiermee*		

vereenvoudigen we het proces tot het naleven en borgen van contractafspraken		
02. We maken onze financiële processen toekomstbestendig		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.08 Optimaal applicatielandschap en slimme informatie infrastructuur

Het applicatielandschap is de verzameling van alle in gebruik zijnde systemen. We streven ernaar het aantal applicaties te verminderen om te komen tot een betere beheersbaarheid, betere onderlinge koppelingen en verlaging van de kwetsbaarheid.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 3		
01. We richten applicatieportfoliomanagement verder in ter sturing op het applicatielandschap		
02. Transitiestrategie Common Ground		
03. We ondersteunen de organisatie bij volledig digitalisering en waar mogelijk automatisering van de werkprocessen *Tal van projecten worden hierop uitgevoerd door de domeinen. Vragen en initiatieven worden opgepakt volgens het projectportfolio met de i-kernteams en i-programmamanagers. Het portfolio loopt over, vraag en uitvoering zijn in onbalans. Dit komt door inrichting, tekort aan middelen en een tekort aan mensen. Voorstellen zijn voorgelegd aan de directie. De problematiek is bestuurlijk gemaakt. Intussen zijn er 3 vacatures uitgezet voor de functie van Business Information Managers die de organisatie hierin moeten gaan ondersteunen en is uitvoeringscapaciteit toegevoegd aan het portfolio zodat in 2023 meer projecten kunnen worden uitgevoerd.* *Dit jaar zijn succesvolle trajecten doorlopen om vanuit een gelijktijdige multi-disciplinaire aanpak versneld zaken door te voeren, de zgn. FastLane. Naast de Sporen worden "kleine" veranderingen waarvoor een beperkte IT-capaciteit nodig is in deze stroom opgepakt. Door uitvoering in de Fastlane krijgen we een beter beeld en leren we welke veranderingen goed passen in deze stroom. Wat helpt is het werken vanuit een architectuur op basis van standaarden en best practices inrichting, het enige wat zou kunnen wijzigen zijn werkwijzen.*		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.09 Strategische heroverweging diensten voor externe organisaties

De gemeente Enschede levert diverse diensten aan externe organisaties (waaronder salarisadministratie, IT ondersteuning en publieksdienstverlening). De afweging om te bepalen of we wel/niet willen en kunnen leveren aan derden vindt plaats op basis van individuele beoordeling van de leidinggevende. Het gevolg hiervan is een omvangrijk aantal Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) en diverse randvoorwaarden. Dit vraagt om een strategische heroverweging met een afwegingskader zodat het aangaan of voortzetten van DVO's weloverwogen gebeurt.

Acties 2022	TR22 JR22
Aantal acties: 0	

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

1.10 Optimale bedrijfsvoering (link paragraaf bedrijfsvoering)
In deze gemeentebegroting is een aparte paragraaf bedrijfsvoering opgenomen (paragraaf 4.5). In de paragraaf gaan we per bedrijfsvoeringsdiscipline/aspect in op hoe wij bedrijfsvoering in onze organisatie vormgeven. Door middel van onderstaande actiepunten geven we extra focus aan bedrijfsvoeringsonderdelen.

Acties 2022	TR22 JR22	
Aantal acties: 1		
01. We herijken de bedrijfsvoeringsapplicaties		
Bijdrage verbonden partij: Dimpact		

Legenda: = loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; = loopt achter, bijsturing mogelijk; = conform verwachting; = boven verwachting; = neutrale wijziging.

2. Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding
De financiële positie van Enschede is nog steeds kwetsbaar. Vanaf 2008 hebben wij te maken met bezuinigingsopgaven. Ook het meerjarenperspectief bevat een uitdaging voor een sluitende meerjarenbegroting. Het is daarom nodig scherpe keuzes te maken. We moeten kijken welke vraagstukken de grootste prioriteit hebben en hier onze inzet op richten. Dat betekent ook dat we andere activiteiten niet meer of later doen. Op de onderdelen waar dat mogelijk is wordt de begroting flexibeler gemaakt. Daarmee zijn wij wendbaarder in het werken aan onze opgaven en kansen die zich voordoen. Verder willen we de rentelasten en kosten betalingsverkeer voor de gemeente minimaliseren.

2.1 De gemeente Enschede is een gezonde financiële organisatie en daarmee goed toegerust op de ondersteuning van uitvoering en beleid.
Om tegenslagen het hoofd te kunnen (blijven) bieden streven we naar een weerstandsvermogen groter dan 1. We voeren realistisch en degelijk financieel beleid. Daarom speculeren we niet op onzekere inkomsten. Structurele uitgaven dekken we met structurele middelen. Tegenvallers worden binnen het eigen domein opgelost, de inzet van baten uit meevallers wordt integraal afgewogen. We zetten ons spaarprogramma voort. Op deze manier blijven we ook in de toekomst in staat om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen. We sturen stevig op het realiseren van bezuinigingen. We blijven bij het Rijk aandacht vragen voor de financiële en sociale situatie van onze stad. We beschrijven nauwkeurig welke financiële risico's we onderscheiden. Daarbij beperken we ons niet tot statische risico's, maar nemen we ook langjarige, flexibele risico's mee. We maken scenario's inzichtelijk en bereiden ons hier zoveel mogelijk op voor.

Acties 2022	TR22	JR22
Aantal acties: 4		
01. We treffen voorbereidingen voor een rechtmatigheidsverklaring door het college	●	●
02. We implementeren de wijziging gemeentefondsmethodiek	●	●
03. We evalueren de begroting en doelenboom	●	●
04. We maken een financiële foto	●	●
Bijdrage verbonden partij: Bank Nederlandse gemeenten		●
Bijdrage verbonden partij: Enexis		●
Bijdrage verbonden partij: Gemeentelijk Belastingkantoor Twente		●
Bijdrage verbonden partij: Voormalig Essent		●

Legenda: ▼= loopt achter, bijsturing heeft onvoldoende effect; ■= loopt achter, bijsturing mogelijk; ● = conform verwachting; ★= boven verwachting; ○ = neutrale wijziging.

Wettelijk verplichte indicatoren

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording zijn onderstaande indicatoren opgenomen. De indicatoren gelden voor iedere gemeente en zijn bedoeld om gemeenten met elkaar te kunnen vergelijken. Dit is mogelijk via www.waarstaatjegemeente.nl.

	Beleidsveld	Naam indicator	Eenheid	Jaar	Score	Bron
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2022	8,25 **	Eigen gegevens
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2022	9,53	Eigen gegevens
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2022	944,3	Eigen begroting
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2022	10,8%	Eigen begroting
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	2022	7,4%	Eigen begroting
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2022	235	CBS
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per	2022	7,9	Basisregistratie

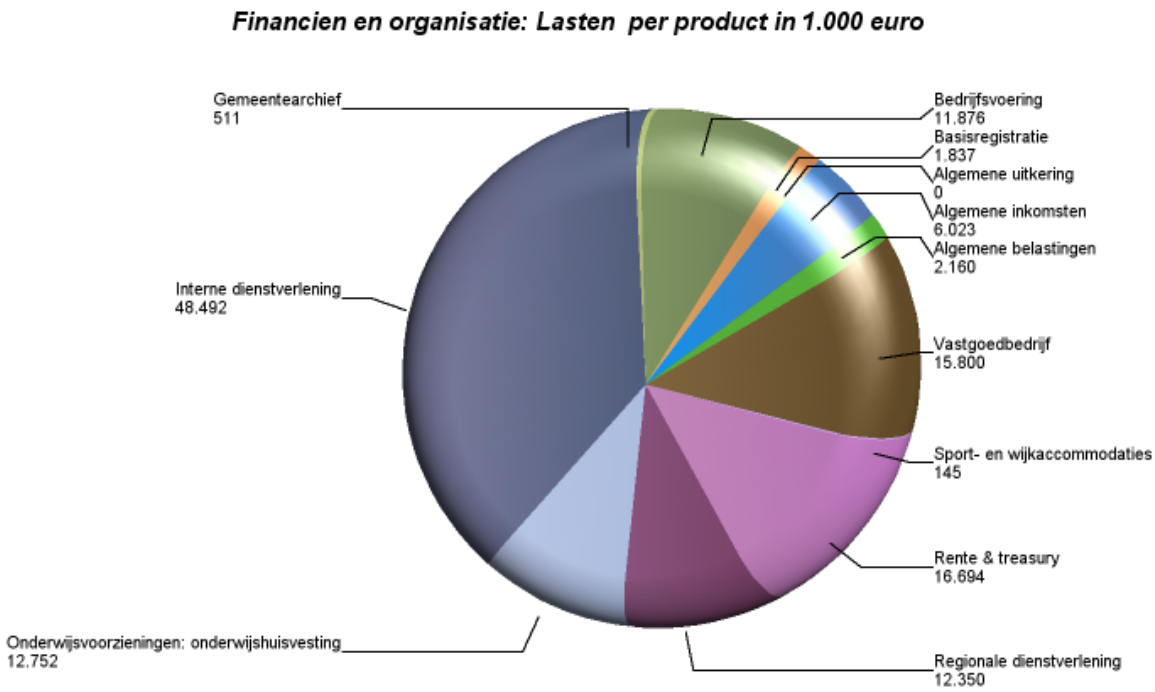
			1.000 woningen			adressen en gebouwen
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	%	2022	63,6%	CBS
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro’s	2022	927	COELO
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2022	962	COELO

Het kengetal **formatie**** wijkt af van die van de bezetting.

- Dit heeft vooral te maken met het toegenomen aantal intensiveringen en uitvoering van projecten (waaronder de verduurzamingsopgave, stedelijkeontwikkelingsprojecten, uitvoering van de investeringsagenda, IT-transitie, uitbreiding capaciteit handhaving, etc.). De hiervoor ontvangen, vaak incidentele, projectgelden (van het Rijk) voor bekostiging van deze extra inzet wordt vanwege het tijdelijk karakter niet omgezet in structurele formatieruimte.
- Een lagere formatie betekent dus niet dat er geen budget voor personele inzet beschikbaar is. Dit is aanwezig in verschillende andere daarvoor bestemde (project)budgetten.
- Voor uitbreiding van vast personeel wordt de formatie in de komende begroting aangepast. Tevens wordt het proces van formatiebeheer momenteel geactualiseerd.

Wat heeft het gekost?

In onderstaande taartdiagram zijn de gerealiseerde lasten per product weergegeven.

Financiën en organisatie Bedragen x 1.000 euro's	Begroting (primair)	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Lasten	119.109	144.674	128.641	16.033
Baten	512.373	579.813	582.973	3.160
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-393.264**	**-435.139**	**-454.332**	**19.193**
Storting reserves	32.945	35.073	38.924	-3.851
Onttrekking reserves	33.872	34.313	20.287	-14.026
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-927**	**760**	**18.637**	**-17.877**
Resultaat	**-394.191**	**-434.379**	**-435.695**	**1.316**

Deze tabel geeft de samenstelling van het resultaat van het programma weer. Baten en lasten, stortingen en onttrekkingen reserves worden allemaal gepresenteerd als positieve bedragen. In de saldo-kolom wordt de realisatie met de begroting (na wijziging) vergeleken en krijgt een nadeel een negatieve notatie en een voordeel een positieve notatie:
- Lasten; de werkelijke lasten over 2022 zijn lager dan begroot. Het saldo lasten is dus voordelig.
- Baten; de werkelijke baten over 2022 zijn hoger dan begroot. het saldo baten is dus voordelig.
- Storting; de werkelijke storting reserves over 2022 is hoger dan begroot. Het saldo storting reserves is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).
- Onttrekking; de werkelijke onttrekking reserves over 2022 is lager dan begroot. Het saldo onttrekking reserves is dus nadelig voor het resultaat (maar positief voor de balanspost reserves).

Toelichting

Het totale resultaat van dit programma bedraagt 1.316.000 euro positief. Diverse baten, lasten en mutaties in de reserves zijn op onderdelen nauw met elkaar verweven. Per saldo gaat het om de volgende belangrijkste oorzaken:

- Voordeel vanuit verschillende circulaires van het Gemeentefonds; 8.394.000 euro
- Voordeel vanwege het vervallen van de opschalingskorting voor 2022; 2.584.000 euro
- Voordeel in verband met de ontvangen rijksbijdrage voor "coronacompensatie" over 2021; 4.678.000 euro
- Nadeel op het product Rente & Treasury met name vanwege het afkopen van een dure lening; 3.325.000 euro
- Nadeel vanwege een verplichte vorming van een nieuwe voorziening voor spaarverlof; 339.000 euro
- Nadeel vanwege het niet meer nodig zijn van de begrote onttrekking aan de algemene reserve; 11.600.000 euro. Voor 2022 was ter grootte van dit bedrag een nadelig concernresultaat begroot. Om de begroting sluitend te maken is daarom een onttrekking begroot aan de Algemene Reserve. Het werkelijk gerealiseerde concernresultaat is nu positief waardoor deze onttrekking meer nodig is.

Een uitgebreidere financiële toelichting is opgenomen in hoofdstuk 7.2

3. Paragrafen

Dit hoofdstuk bestaat uit 11 paragrafen. De onderwerpen van de paragrafen zijn belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De informatie over deze onderwerpen is vaak versnipperd in de begroting en jaarrekening opgenomen. De paragrafen zijn daarom eigenlijk dwarsdoorsnedes van de verschillende programma's. De paragrafen zijn om verschillende redenen opgenomen:

- Het onderwerp heeft een grote financiële impact.
- Het onderwerp heeft een grote politieke betekenis.
- Het onderwerp is van belang voor de uitvoering van de programma's.
- Het is noodzakelijk dat de raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van haar taken.

Wat is het verschil tussen Programma's en Paragrafen?
De Programma's in de vorige hoofdstukken zijn direct gericht op burgers. De paragrafen indirect. De paragrafen zijn namelijk de kaders die de raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering en programmaoverstijgend zijn.

Welke paragrafen zijn er?
De volgende zeven paragrafen zijn voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV):

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Daarnaast zijn vier paragrafen opgenomen, omdat wij het van belang vinden om deze onderwerpen in samenhang te presenteren:

- Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken
- Openbaarheid
- Subsidieverwerving
- Investeringen

3.1. Lokale heffingen

In de paragraaf lokale heffingen beschrijven we eerst aspecten van beleid en uitvoering van de lokale heffingen in 2022. Vervolgens geven we een toelichting op de begroting en realisatie van de opbrengsten van de lokalen heffingen en lichten verschillen ten opzichte van de begroting toe. Tot slot gaan we in op overige relevante ontwikkelingen die afgelopen jaar op het terrein van lokale heffingen hebben plaatsgevonden.
Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient de paragraaf betreffende de lokale heffingen tenminste te bevatten:
a. de geraamde inkomsten;
b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.
d. een aanduiding van de lokale lastendruk
e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Enschede.

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen zijn één van de gemeentelijke inkomstenbronnen die vooral inwoners moeten opbrengen. De lokale heffingen onderscheiden we in heffingen waarvan de besteding gebonden is en in heffingen waarvan de besteding ongebonden is.

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting Onroerendezaakbelastingen Precariobelasting Reclamebelasting Toeristenbelasting Parkeerbelastingen	Afvalstoffenheffing Bijdrage Bedrijven Investering Zone Leges en Rechten: - Leges algemene dienstverlening - Leges fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning - Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn. - Rioolheffing

Ongebonden belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden belastingen verantwoorden we op het betreffende programma en rekenen we niet tot de algemene dekkingsmiddelen.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

Heffingen	Realisatie 2020	Raming 2021	Realisatie 2021	Raming 2022	Realisatie 2022
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	144.000	172.000	175.000	143.000	50.186
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	1.332.000	1.469.000	1.730.000	1.443.000	1.614.366
Documentatie bevolking	62.000	63.000	70.000	63.000	36.529
Verstrekken inlichtingen GBA	34.000	48.000	35.000	48.000	58.608
Overige publiekszaken	328.000	259.000	452.000	288.000	404.406
Overige verrichtingen archief	400	0	800	0	0
Leges telecommunicatie (%)	98.000	112.000	121.000	113.000	101.000
Vergunningen	3.948.000	3.525.000	3.705.000	4.571.000	4.450.000
Kort parkeren, garages, abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)*	5.812.000	8.852.000	5.800.000	9.289.000	8.121.000
Fiscale vergunningen*	901.000	780.000	630.000	806.000	819.000
Fiscaal straat- en terreinenparkeren*	2.456.000	3.100.000	2.100.000	3.200.000	2.982.000
Fiscalisering (naheffing)*	301.000	816.000	360.000	832.000	531.000
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	541.000	555.000	558.000	561.000	584.000
Havengelden	76.000	46.000	61.000	47.000	49.000
Marktgelden	257.000	249.000	273.000	264.000	249.000
Afvalstoffenheffing (netto)	15.567.000	16.345.000	15.688.000	16.877.000	16.415.000
Afvalstoffenheffing - kwijtschelding	-2.598.000	-2.300.000	-2.450.000	-2.400.000	-2.434.000
Afvalstoffen - oninbaar	-347.000	-240.000	-315.000	-240.000	-256.000
Rioolheffing (netto, inclusief grootverbruik)	16.899.000	17.892.000	18.022.000	18.154.000	18.546.000
Rioolheffing - kwijtschelding	-2.572.000	-2.570.000	-2.689.000	-2.676.000	-2.611.000
Rioolheffing - oninbaar	-336.000	-271.000	-306.000	-268.000	-214.000
Hondenbelastingen	858.000	900.000	901.000	910.000	906.000
Precariobelastingen	50.000	315.000	6.000	320.000	344.000
Toeristenbelasting	220.000	600.000	580.000	600.000	401.000
Reclamebelasting	206.000	190.000	186.000	152.000	168.000
OZB woningen	22.000.000	22.320.000	22.460.000	22.708.000	23.165.000
OZB eigenaar niet-woningen	16.500.000	16.900.000	16.414.000	17.184.000	17.076.000
OZB gebruiker niet-woningen	12.400.000	12.150.000	11.802.000	12.355.000	12.043.000

Legitimatie, reisdocumenten, rijbewijzen en overige publiekszaken
Stijging opbrengsten 'legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen'
Er is sprake van een stijging van de legesopbrengsten op deze producten. De verklaring hiervan is de significante stijging in het aantal rijbewijzen (inhaalslag Corona).
Tegenover de gerealiseerde hogere opbrengsten op de legeproducten staat ook een hogere afdracht aan het rijk/RDW.

Stijging opbrengsten 'overige publiekszaken'
Deze stijging wordt bijna geheel veroorzaakt door het product "Naturalisatie". De verklaring hiervoor is de immigratiestroom van vluchtelingen (hoofdzakelijk Syrie). Vluchtelingen die in 2017 in Nederland zijn aangekomen (en asiel hebben gekregen) mogen vanaf 2022 het Nederlanderschap aanvragen (mits voldaan wordt aan de voorwaarden). In 2017 kenden we een vluchtelingencrisis als gevolg van de oorlog in onder meer Syrië.

Vergunningen
De werkelijke legesinkomsten voor 2022 zijn licht lager dan de verwachting zoals die is opgenomen in de Gemeentebegroting 2022-2025. Het resultaat is ultimo 2022 4.450.000 euro ten opzichte van een begroting van 4.570.000 euro. De economische onzekerheden in 2022 hebben vooralsnog geen invloed gehad op de bouwsector. Het is echter nog onduidelijk wat de gevolgen op de lange termijn zijn van deze economische onzekerheden en de lopende stikstofproblematiek. Hierbij zal ook de krapte op de woningmarkt van grote invloed zijn.

Toeristenbelasting
De doelstelling is dat de kosten van bepaalde voorzieningen worden omgeslagen naar personen die er wel gebruik van maken, maar niet in de gemeente wonen. Enschede kent een viertal tarieven toeristenbelasting, te weten voor hotels, conferentieoorden, pensions, bed en breakfast.
Er zijn twee redenen voor het achterblijven van de opbrengst. Bij het opstellen van de cijfers voor de jaarrekening waren nog niet alle opgaven van aanbieders recreatieve voorzieningen aangeleverd bij het GBTwente. En er is nog sprake van omzetderving door de laatste coronaeffecten.

Onroerende zaakbelasting
De opbrengst OZB wijkt relatief beperkt af van de raming. De raming is gebaseerd op de verwachte WOZ-ontwikkeling. In de praktijk wijken deze altijd iets af van de verwachting, waarmee ook de OZB-opbrengsten een afwijking laten zien.

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

<u>Afvalstoffenheffing</u>
De afvalstoffenheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn
De grondslag voor de berekening van afvalstoffenheffing is niet wettelijk vastgelegd. De gemeente is in principe vrij deze grondslag zelf te bepalen. In de raadsvergadering van 18 april 2016 heeft de gemeenteraad besloten over te gaan tot tariefdifferentiatie (Diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief. Door meer gescheiden (waardevolle) grondstromen (huis-aan-huis) in te zamelen wordt niet alleen een bijdrage geleverd aan milieu- en duurzaamheidsdoelstellingen, maar worden ook de totale lasten voor de inzameling en verwerking verlaagd en de totale baten uit overige afvalstromen waar mogelijk verhoogd.

Tot en met 2016 hanteerden wij een tariefdifferentiatie op basis van het aantal personen per huishouden (één- en meerpersoons huishouden). Vanaf 2017 betaalt elk perceel een vast bedrag met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. Het gemiddelde aantal aanbiedingen bedraagt 9.

Rioolheffing
De rioolheffing is een gebonden belasting (bestemmingsheffing). Daaruit vloeit voort dat de kostendekkendheid maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten van de rioolheffingen mogen dus structureel niet hoger zijn dan de begrote kosten. De kostendekkendheid van de rioolheffing in de gemeente Enschede is 100%. De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffingtarief ligt in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Er is één rioolheffing voor alle watertaken. De rioolheffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel en wordt geheven naar het aantal m3's leiding- en grondwater dat naar een perceel is toegevoerd of is opgepompt. Tot 500 m3 per jaar is dit een vast tarief. In 2021 was dit tarief 270,60 euro. In juni 2020 heeft de Raad het huidige GRP met een jaar verlengd voor 2021. Daarin is besloten dat het tarief in 2021 270,60 euro bedraagt, indien er 500 m3 of minder wordt afgevoerd. Boven de 500 m3 is het tarief gestaffeld een variabel bedrag per m3 lozing.
De basis voor de ontwikkeling van het rioolheffing tarief ligt in het door de Raad vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan Gemeente Enschede 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede" waarmee het tarief is vastgesteld op 274,40 euro voor 2022.

Ontwikkelingen in wetgeving

Hervorming Lokaal belastinggebied
In 2015 kondigde het Rijk destijds een belastingherziening aan. Grote veranderingen in lokale heffingen hebben zich sinds die tijd niet voorgedaan en de richting is niet eenduidig: tegenover het verdwijnen van de macronorm voor de OZB (minder Rijksbemoeienis) staat het afschaffen van de precario op ondergrondse leidingen (verkleinen gemeentelijk belastinggebied). In het coalitieakkoord van het huidige kabinet is nu het volgende opgenomen: “Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de OZB en MRB in de beschouwing betrokken.” Daarmee is de discussie over een ruimer (lokaal) belastinggebied weer actueel. Uitbreiding kan echter in 2026 (inzet coalitieakkoord) slechts aan de orde komen als aan de geformuleerde randvoorwaarden is voldaan. Daarbij vormen met name ‘de financiële verhoudingen op orde’ en 'geen verhoging van de lastendruk’ belangrijke uitgangspunten.

De Omgevingswet en leges
Op 1 juli 2023 zou de nieuwe Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKB) in werking treden. Hiervoor zijn in 2022 de nodige voorbereidingen getroffen en werkzaamheden verricht m.b.t. het maken van beleidskeuzes en het opstellen van een nieuwe legesverordening. Door de nieuwe Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKB) kan er veel veranderen. Dit is sterk afhankelijk van de lokale ambities, beleidsinvulling en inrichtingskeuzes. Het principe van legesheffing verandert niet. Ook de wettelijke grondslag voor het heffen van leges verandert niet. Toch zijn er een aantal zaken die wel gaan veranderen:

- Nieuwe activiteiten toegestaan om leges over te heffen
- (Mogelijk) minder vergunningplichten
- De ‘knip’: het splitsen van de bouwtechnische en de ruimtelijke vergunning

- Gemeentelijke kosten worden hoger of lager
- Gemeentelijke kosten verschuiven
- Meer integrale vergunningen (meerdere gezagen betrokken)
- Planactiviteiten worden minder complex (of juist complexer)

De inwerkingtreding is voorlopig uitgesteld tot 1 januari 2024.

Ontwerpbesluit proceskosten bestuursrecht

De VNG heeft op 27 november 2019 een reactie gegeven op de voorgestelde wijzigingen van het Besluit proceskosten bestuursrecht. Zij zijn er niet van overtuigd dat de voorgenomen wijzigingen effectief zullen zijn en adviseren daarom het besluit niet te wijzigen. Het ontwerpbesluit verhoogt de proceskostenvergoeding die de burger krijgt als hij, bijgestaan door een rechtsbijstandsverlener, met succes een overheidsbesluit aanvecht bij de bestuursrechter. Ook krijgt de bestuursrechter een explicietere bevoegdheid om een hogere vergoeding toe te kennen dan het standaardbedrag als hij vindt dat de overheid in een concrete zaak ‘kennelijk onredelijk’ is geweest voor de burger. In een brief aan de minister voor Rechtsbescherming zet de VNG haar bezwaren tegen beide wijzigingen uiteen. De verhoging van de proceskostenvergoeding vindt de VNG met name voor belastingzaken zeer onwenselijk. Deze vergoeding is voor no cure no pay bureaus nu al vaak de belangrijkste aanleiding om te procederen over WOZ-beschikkingen. De minister is onlangs een onderzoek hiernaar gestart. Een verhoging van de vergoeding maakt het gemeenten moeilijker om bezwaren op een informele manier met inwoners op te lossen en zal de kosten voor gemeenten onnodig laten toenemen. De VNG geeft de minister in overweging om voor de Wet WOZ een andere regeling van toepassing te verklaren en geeft hiervoor in haar brief twee mogelijke oplossingen nl. uitsluiten van WOZ-zaken en een apart besluit proceskosten invoeren of aansluiten bij het financiële belang van zaken.
Bij Besluit van 8 december 2020 is uiteindelijk bepaald dat per 1 juli 2021 de waarde per punt voor een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand in de beroeps- en hoger beroepsfase met 40% is verhoogd van € 534 naar € 748. Deze verhoging gold niet voor WOZ-taken. Echter heeft de Hoge Raad op 27 mei 2022 uitspraak gedaan dat dit in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. Hierdoor geldt de verhoging nu ook veer (hoger) beroep en cassatie in WOZ-procedures.

Kostendekkendheid gebonden belastingen.

In onderstaande tabel en bijbehorende toelichting, wordt inzicht gegeven in de toerekening van de overhead, de totale lasten en baten en de daaruit voortvloeiende kostendekkendheid per taakveld.

Activiteitgroep Bedragen in 1.000 euro	Lasten Taakvelden	Overhead	BTW	Totale lasten	Heffingen (Baten)	Overige Baten	Totaal Baten	Kosten-dekkendheid
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	21.370	209	2.715	24.294	19.105	7.623	26.728	100%
Kwijtscheldingen Afvalstoffenheffing					-2.434		-2.434	
Rioolheffing	17.416	629	509	18.554	21.100	0	21.100	100%
Kwijtschelding rioolheffing					-2.546		-2.546	
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	584	0	140	724	584	105	689	95%
Subtotaal Heffingen	***39.370***	***838***	***3.364***	***43.572***	***35.809***	**7.728**	***43.537***	
Leges algemene Dienstverlening (Leges Titel 1 Legesverordening)	1.871	563	0	2.434	2.222	0	2.222	91%
Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/vergunningen (Leges Titel 2 Legesverordening)	3.963	572	13	4.548	4.252	0	4.252	93%
Leges dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn (leges Titel 3 Legesverordening)	153	22	0	175	107	0	107	61%
Subtotaal Leges	***5.987***	***1.157***	***13***	***7.157***	***6.581***	***0***	***6.581***	***92%***
Totaal	**45.357**	**1.995**	**3.377**	**50.729**	**42.390**	**7.728**	**50.118**	

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing valt gesaldeerd uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.3 Afval -2.626.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder de lasten van inzameling en verwerking van afvalstromen, kapitaallasten, btw etc);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 146.000 euro (betreft facilitaire- en programma overhead);
- 2,1, Verkeer en vervoer 46.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3. Inkomensregelingen, 2.434.000 euro (kwijtschelding, gemiddeld 36 euro per huishouden) .

Rioolheffing

De rioolheffing valt gesaldeerd uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.2 Riolering - 3.495.000 euro (betreft zowel de baten als de exploitatielasten, waaronder kapitaallasten, onderhoud, btw, etc.);
- 0.4 Ondersteuning organisatie 629.000 euro (betreft facilitaire overhead en programma overhead);
- 2.1 Verkeer en vervoer 320.000 euro (machinaal vegen);
- 6.3 Inkomensregelingen 2.546.000 euro (kwijtschelding).

Leges algemene Dienstverlening

De leges algemene dienstverlening bestaan uit de volgende taakvelden: 0.2 Burgerzaken, 0.4 ondersteuning organisatie. Circa 80% van de inkomsten bestaat uit leges voor reisdocumenten en rijbewijzen en naturalisatie. De kostprijs van een reisdocument en rijbewijs is hoger dan het door het Rijk opgelegde maximale tarief dat we hiervoor kunnen

vragen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de kosten voor het bijhouden van de basisadministratie en de verdeelsleutel die we moeten gebruiken voor de toedeling van de overhead. Het kostendekkendheidspercentage is dit jaar hoger dan voorheen vanwege een scherpere toedeling van kosten aan de legesproducten.

Leges dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
Vergunningen bestaat uit de taakvelden 8.3 Wonen en bouwen en 7.4 Milieubeheer. In de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) is kruissubsidiering tussen deze verschillende producten mogelijk met een maximum van 100% kostendekkendheid. Binnen de gemeente Enschede hanteren we, conform afspraak, dit wettelijk uitgangspunt ondanks dat de Hoge Raad in 2015 heeft bepaald dat kruissubsidiering binnen de hele legesverordening mogelijk is. De belangrijkste reden hiervoor is dat binnen de algemene dienstverlening voor de komende jaren wordt gekoerst op een maximale kostendekkendheid.

Dienstverlening vallend onder Europese dienstrichtlijn
Dit betreft de leges voor Evenementenvergunningen, Prostitutievergunningen en de Drank en Horecavergunningen.

Woonlastenontwikkeling
Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling voor 2022:

Woonlastenontwikkeling	2019	2020	2021	2022	2023	2024
OZB Eigenaar woning 1)	293,30	298,58	300,30	305,79	310,07	314,41
Afvalstoffenheffing (meerpersoons) 2)	270,00	274,08	281,28	288,92	297,84	297,84
Rioolheffing	244,80	257,40	270,60	274,40	281,50	288,80
Totaal	**808,10**	**830,06**	**852,18**	**869,11**	**889,41**	**901,05**
Ontwikkeling woonlasten (%)	5,0	2,8	2,8	1,8	2,3	1,3
Inflatiecorrectie (gemeentebegroting)	1,8	1,4	1,6	1,4	2,3	
Macronorm3	4,0	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

1) In de meerjarige reeks is rekening gehouden met de jaarlijkse inflatiecorrectie en de incidentele verhoging van de OZB van 6% in 2019.
2) Het opgenomen tarief is gebaseerd op het gerealiseerde gemiddelde van 9 ledigingen van een 240 liter restcontainer en een basisbedrag.

3.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding
In deze paragraaf wordt beschreven hoe weerbaar de gemeente is tegen financiële tegenvallers. Daarvoor wordt gekeken naar de weerstandsratio. Dit is een verhoudingsgetal tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de financiële buffers die beschikbaar zijn om die op te vangen als ze zich voordoen. Vooraf worden 2 opmerkingen gemaakt.

Allereerst, het benodigde weerstandsvermogen wordt eind maart nog geactualiseerd. Dan is naar verwachting de geactualiseerde stresstest / houdbaarheidstest van de VNG beschikbaar waarmee we ons conjunctuurrisico bepalen. Normaliter wijzigt dat conjunctuurrisico van jaar op jaar niet sterk. Afgelopen jaar hebben zich echter wel significante ontwikkelingen in de conjunctuur voorgedaan die we mee willen nemen. Denk daarbij aan de sterk opgelopen inflatie en rente, toename in loonkosten en een afname van de economische groei. De verwachting is dat het benodigde weerstandsvermogen hierdoor nog enigszins zal toenemen.

Ten tweede, de uitgangspunten voor onze risicobeheersingsaanpak en bepaling van het weerstandsvermogen zijn begin 2022 op onderdelen gewijzigd en vastgelegd in de nieuwe nota weerstandsvermogen en weerbaarheid. Deze paragraaf is uitgewerkt conform de nieuwe kaders en spelregels. Het gaat daarbij onder andere om:

- de stille reserves worden niet meer meegeteld
- de reserve grondbedrijf telt nog enkel mee tot het niveau van de ratio grondbedrijf van 1,0. Het surplus daarboven telt niet meer mee, omdat die middelen niet bedoeld zijn voor het afdekken van risico's buiten het grondbedrijf en wel voor investeringen in het grondbedrijf en deels ook voor de strategische investeringsagenda.
- De post onvoorzien die in de begroting is opgenomen telt wel mee voor het beschikbare weerstandsvermogen. Dit omdat deze specifiek bedoeld is om het risico op kortingen in de rijksuitkeringen op te kunnen vangen. Dat risico wordt aan de andere kant ook meegeteld in de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit.
- Uitgangspunt is dat het grondbedrijf afdoende reserves aanhoudt om zijn eigen risico's op te vangen. Daarom is een spelregel opgenomen dat de reserve grondbedrijf een minimale omvang heeft van 30% van het onderhanden werk in het grondbedrijf. Daarmee is altijd een stevige buffer beschikbaar om afboekingen zelf op te kunnen vangen.

Weerstandsvermogen
De weerstandsratio komt eind 2022 uit op 1,75. Hierbij is al rekening gehouden met een onttrekking aan de algemene reserve van 6,9 miljoen euro, zijnde het voordelig rekeningresultaat van 6,8 miljoen euro onder aftrek van 13,7 miljoen euro aan bestemmingsvoorstellen.

$$\text{Ratio na verwerking rekeningresultaat na bestemming} = \frac{\text{91,8 miljoen euro}}{\text{52,3 miljoen euro}} = 1{,}75$$

Onderstaande tabel toont het verloop van de weerstandsratio en de verschillende componenten daarbinnen rekening houdend met het saldo middelenkader uit de begroting 2023 tot en met 2026.

Verloop	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ratio weerstandsvermogen na jaarrekening 2022*	**1,81**	**1,75**	**1,45**	**1,54**	**1,80**	**1,55**
- Prognose weerstandsratio bij begroting 2023-2026		*1,65*	*1,38*	*1,48*	*1,75*	*1,49*
- Mutatie nav jaarrekeningresultaat 2022		*0,10*	*0,07*	*0,06*	*0,05*	*0,06*
Beschikbare weerstandscap (mln euro)*	**87,0**	**91,8**	**78,9**	**83,5**	**97,9**	**84,3**
*- Reserve weerstandsvermogen**	*73,5*	*76,9*	*62,0*	*66,6*	*81,0*	*67,4*
- Reserve grondbedrijf	*13,5*	*14,9*	*14,9*	*14,9*	*14,9*	*14,9*
- Stelpost onvoorzien			*2,0*	*2,0*	*2,0*	*2,0*
Benodigde weerstandscapaciteit (mln euro)	**48,2**	**52,3**	**54,3**	**54,3**	**54,3**	**54,3**
- Risico's grondbedrijf	*13,5*	*14,9*	*14,9*	*14,9*	*14,9*	*14,9*
- Risico's overig	*34,7*	*37,4*	*37,4*	*37,4*	*37,4*	*37,4*
- Risico tegenvallers Algemene uitkering			*2,0*	*2,0*	*2,0*	*2,0*

* Deze cijfers zijn onder de aanname van toevoeging van het jaarresultaat minus onttrekking van de voorliggende bestemmingsvoorstellen aan de algemene reserve.

De ratio weerstandsvermogen zit zowel eind 2022 als ook de komende jaren boven de norm van de raad (1,0 tot en met 1,4). Daarmee is sprake van een solide reservepositie. Ten opzichte van de gemeentebegroting 2023-2026 valt de (ontwikkeling) van de ratio positiever uit. Dit komt doordat het rekeningresultaat over 2022 achteraf gezien voordelig uitpakt, terwijl aan de voorkant bij de begroting nog een tekort van 11,6 miljoen euro werd voorzien.

De beschikbare weerstandscapaciteit is afgelopen jaar met 4,8 miljoen euro toegenomen. Daarbinnen is de reserve weerstandsvermogen gestegen vooral door een toevoeging van het spaarprogramma van 9,3 miljoen euro, toevoeging van de post onvoorzien van 2,0 miljoen euro en onttrekking van het saldo jaarresultaat 2022 van 6,9 miljoen euro. Het deel van de reserve grondbedrijf dat meetelt als weerstandsvermogen is toegenomen met 1,4 miljoen euro. Opgemerkt wordt dat de totale reserve grondbedrijf na actualisatie van het MPG 25,7 miljoen euro bedraagt. Toch tellen we slechts 14,9 miljoen euro mee zijnde het totaal van de risico's dat in het grondbedrijf aanwezig is. De overige 10,8 miljoen euro surplus is bedoeld voor investeringen in het grondbedrijf en de investeringsagenda.

De benodigde weerstandscapaciteit is in 2022 toegenomen met 4,1 miljoen euro. Voor 1,4 miljoen euro wordt dit veroorzaakt door toename van risico's in het grondbedrijf. Dit nadat in het MPG de risico's van alle individuele grondcomplexen zijn geactualiseerd en samengebracht in één grote risicosimulatie. Daarbij is ook gerekend met een verzwaard worst case scenario waarin de mogelijke effecten van een terugval van de vastgoedmarkt zijn meegenomen, zoals deze zich ook gedurende 2009-2013 heeft voorgedaan. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het Meerjaren Perspectief Grondbeleid 2023. De overige risico's zijn in 2022 toegenomen met 2,7 miljoen euro. Hieronder volgt de tabel met de 10 belangrijkste overige risico's en een korte toelichting.

Onderwerp (bedragen x 1 miljoen euro)	Kans jaarrekening 2022	Financieel gevolg jaarrekening 2022	Kans jaarrekening 2021	Financieel gevolg jaarrekening 2021
Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur, kunnen zowel aan de kosten- als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden. *)	90%	15,5	90%	12,4
FC Twente	30%	20,8	30%	21,6
Onvoorziene bijdragen aan de risico's van gemeenschappelijke regelingen (ADT/RBT) en overige verbonden partijen	90%	4,7	90%	4,9
Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport	gediff. %	16,7	gediff. %	8,8
Calamiteiten binnen de gemeente	10%	15,0	10%	15,0
Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	2,5	50%	2,5
Participatiewet (oa BUIG) / schuldhulpverlening)	gediff. %	4,5	gediff. %	3,2
Aan derden verstrekte geldleningen worden niet afgelost	10%	8,3	10%	8,5
Gewaarborgde geldleningen worden niet afgelost	10%	4,7	10%	5,4
AVG	50%	0,7	50%	0,7

- Het conjunctuurrisico is met 3,1 miljoen euro toegenomen tot 15,5 miljoen euro. De toename wordt vooral veroorzaakt door de hogere inflatie-, rente- en prijspeilcijfers. De geactualiseerde inschatting van het conjunctuurrisico is gemaakt aan de hand van de ‘Houdbaarheidstest gemeentefinanciën’ 2023 en CPB gegevens van maart 2023. Deze test van de VNG is een stresstest waarmee de ombuigingsopgave voor een gemeente in kaart kan worden gebracht, die nodig is bij een gestandaardiseerd slechtweer-scenario. In onze weerstandsratio houden wij er nu rekening mee dat het eerste jaar van een recessie opgevangen kan worden vanuit de financiële positie, waarbij na dit eerste jaar moet worden bijgestuurd;
- Het risico van de verstrekte en gewaarborgde leningen FC Twente is met 0,8 miljoen euro gedaald ten opzichte van de jaarrekening 2021 door aflossing op de achtergestelde lening. Voor de beoordeling van de kansinschatting wordt gebruikt gemaakt van objectieve criteria gebaseerd op het financiële beoordelingssysteem van de KNVB (FRS) en het wel of niet voldoen aan de afgesproken financiële verplichtingen van de geldlening. De FRS-score wordt door de KNVB uitgevoerd op basis van door een accountant beoordeelde jaar- en prognosecijfers;
- Het risico verbonden partijen betreft de risico’s van de gemeenschappelijke regeling ADT. Dit risico is gedaald met 0,2 miljoen euro en bepaald op basis van de actualisatie van de exploitatie ADT bij de jaarrekening 2022;

- De risico’s op het gebied van jeugdhulp, Wmo en sport zijn qua financiële omvang van 8,8 naar 16,7 miljoen euro gestegen met gedifferentieerde kansen per onderdeel. Het gaat om diverse risico’s op het gebied van Jeugdhulp en Wmo, zoals het open einde karakter, tariefstijgingen, continuïteitsproblemen aanbieders en inhaalzorg als gevolg van corona. De stijging wordt vooral veroorzaakt door de invoering AMVB tarieven, de stijging van tarieven nieuwe aanbestedingen arbeidsmarktproblematiek, knelpunten ICT systeem, financiële positie partners. Bij sport is sprake van een hoger risico dat verband houdt met hogere btw-kosten voor Sportaal als gevolg van de nieuwbouw zwembad die mogelijk niet volledig gecompenseerd worden door rijksuitkering Spuk sport;
- Het risico van de Participatie en schuldhulpverlening is met 1,3 miljoen euro gestegen, terwijl de kans is afgenomen. Het risico Participatie heeft enerzijds betrekking op een mogelijk negatieve aanpassing van het rijksbudget en anderzijds op een minder gunstige volumeontwikkeling van het aantal bijstandsuitkeringen in Enschede ten opzichte van de landelijke trend;
- De risico’s van de overige aan derden verstrekte leningen en gewaarborgde leningen zijn gedaald door jaarlijkse aflossingen.

Bovenstaande berekening van de weerstandsratio is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Het raadsbesluit om 15 miljoen euro in 2023 vanuit de algemene reserve te bestemmen voor de strategische investeringsagenda. Vanaf 2024 wordt jaarlijks aanvullend nog eens 4 miljoen euro gedoteerd vanuit de exploitatie;
- Het raadsbesluit om het spaarprogramma per 2023 af te schaffen, waardoor jaarlijks niet langer 9 miljoen euro aan de algemene reserve wordt toegevoegd;
- Een buffer van 5 miljoen euro wordt aangehouden voor risico’s als gevolg van mogelijke nadelige effecten van het coronavirus en de oorlog in Oekraïne (waaronder stijgende energieprijzen).

Scenario’s
Ondanks een grondige aanpak blijft het inschatten van risico’s deels subjectief. Om een goed beeld te krijgen van de financiële weerbaarheid van de gemeente is het relevant te laten zien hoe de weerstandsratio zich ontwikkelt indien zich onverwachte grote tegenvallers zouden voordoen. Denk daarbij aan mogelijke tegenvallers in de algemene uitkering of bij de transformatie in het sociale domein. Of aan nadelige ontwikkelingen bij verbonden partijen, een onverhoopt faillissement bij FC Twente waardoor de gemeente haar vordering geheel af moet schrijven of dalende prijzen van het vastgoed- en grondbezit. Dit soort tegenvallers hebben invloed op de eerder gepresenteerde doorkijk. De gevolgen voor de algemene reserve en de ratio weerstandsvermogen zijn in onderstaande tabellen opgenomen om een beeld te geven hoe volatiel de weerstandsratio is. Daarbij zijn een viertal scenario’s doorgerekend:

1. Een incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2023
2. Een incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2023
3. Een structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2023
4. Een structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2023

Ratio weerstandsvermogen	2022	2023	2024	2025	2026
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2023	1,75	1,27	1,35	1,62	1,37
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2023	1,75	1,08	1,17	1,43	1,18
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2023	1,75	1,36	1,35	1,53	1,18
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2023	1,75	1,27	1,17	1,25	0,82

Algemene reserve	2022	2023	2024	2025	2026
Incidentele tegenvaller van 10 miljoen euro in 2023	92	69	73	88	74
Incidentele tegenvaller van 20 miljoen euro in 2023	92	59	63	78	64
Structurele tegenvaller van 5 miljoen euro vanaf 2023	92	74	73	83	64
Structurele tegenvaller van 10 miljoen euro vanaf 2023	92	69	63	68	44

In bovenstaande tabellen is te zien dat incidentele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een faillissement bij FC Twente, nog adequaat op te vangen zijn, ook als deze tegenvallers fors zijn. In de afgelopen jaren hebben we namelijk veel gespaard en daardoor is de weerstandsratio robuust. Bij structurele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld een daling van de algemene uitkering is dit anders en komt de weerstandsratio in een dalende trend. In dat geval is bijsturing uiteindelijk wel noodzakelijk om de dalende trend te keren.

Financiële kengetallen

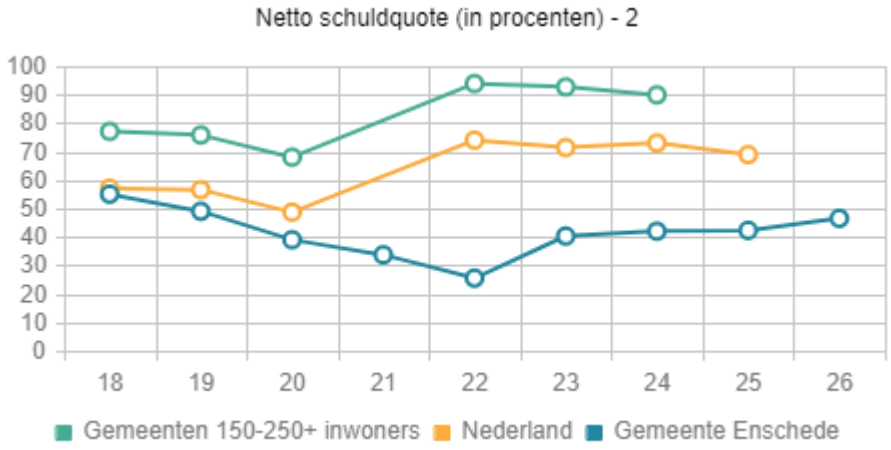
In lijn met de nota risicomanagement en weerbaarheid beoordelen we de financiële positie van de gemeente door naar een bredere set kengetallen te kijken dan alleen de weerstandsratio. Deze staan hieronder waarbij de signaleringswaarden afkomstig zijn uit de nota risicomanagement en weerbaarheid. Samen geven ze een volledig beeld van hoe de gemeente er financieel voorstaat.

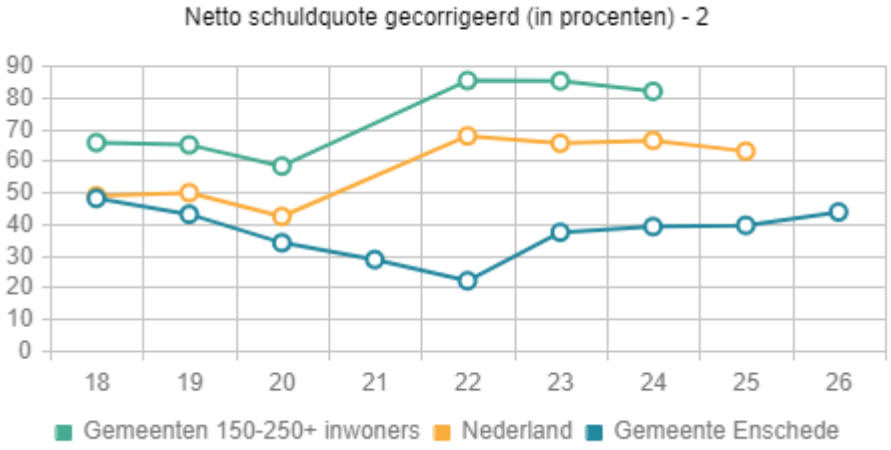
		Signalering	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0	Weerstandsratio	<0,8	1,81	1,75	1,45	1,54	1,80	1,55
1A	Netto schuldquote	>130%	34%	26%	40%	42%	42%	47%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		29%	22%	37%	39%	40%	44%
2	Solvabiliteit	<20%	31%	33%	29%	29%	31%	30%
3	Grondexploitatie	>35%	1%	1%	2%	2%	2%	2%
4	Netto investeringsquote*	<0% of >5%	-1,8%	-1,5%	1,4%	3,2%	4,0%	4,6%
5	Structurele exploitatieruimte	<0%	6,8%	3,9%	1,0%	2,2%	2,8%	-0,9%
6	Belastingcapaciteit	>105%	105%	107%	106%	106%	105%	105%

Als we de ontwikkeling van de ratio weerstandsvermogen en de kengetallen van de balans (schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie) over de afgelopen jaren in samenhang beschouwen, dan constateren we dat de financiële positie zich positief heeft ontwikkeld. De netto schuldquote is laag en daarmee drukt de schuldenlast niet zwaar op de begroting. De risico's als gevolg van grondexploitaties zijn laag. De investeringsquote neemt de komende jaren weer toe. Aan de andere kant is de belastingcapaciteit nog wel wat hoger dan gemiddeld (hoewel dit kengetal de laatste jaren wel een dalende trend laat zien door terughoudend beleid op belastingverhogingen) en is er met name op wat langere termijn nog sprake van negatieve structurele exploitatieruimte. Dit laatste wordt vooral veroorzaakt door een voorgenomen daling in de rijksmiddelen waarover echter nog de nodige onzekerheid bestaat. Hieronder bekijken we de kengetallen in hun onderlinge relatie en voorzien ze van

een adequate toelichting om meer inzicht in de financiële positie te bieden. Bij de beoordeling ervan gaat het vooral om het volgen van de trendmatige ontwikkeling.

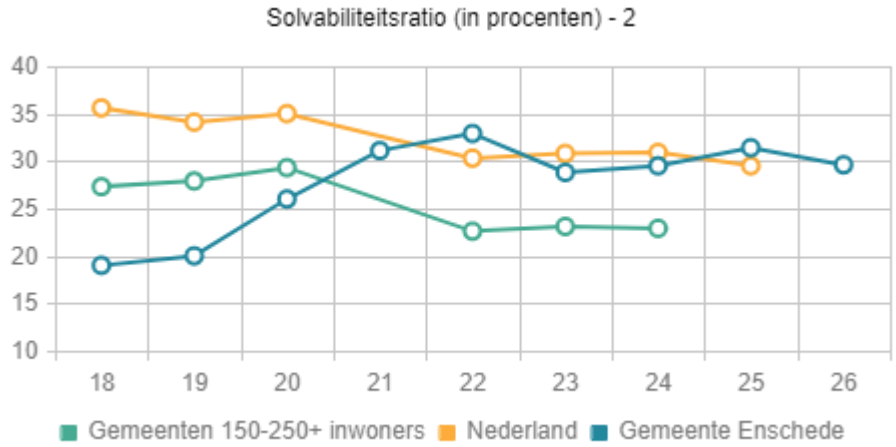
Netto schuldquote
De netto schuldquote laat het niveau van de schuldenlast zien, ten opzichte van de eigen middelen (baten). Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten op de exploitatie drukken. Omdat het onzeker is of alle leningen terug zullen worden betaald, berekenen we de netto schuldquote zowel in- als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk welk aandeel de door de gemeente verstrekte leningen in de exploitatie hebben en wat dat betekent voor de schuldenlast. Over de voorbije periode tot 2022 is een dalende trend van de netto schuldquote zichtbaar. Dit houdt vooral verband met de aflossingen van langlopende geldleningen en de toename van de eigen middelen (baten). De doorkijk van dit kengetal laat een positief beeld zien. De netto schuldquote in- en exclusief doorgeleende gelden bevindt zich alle jaren duidelijk beneden de door de VNG gehanteerde kritische waarde van 130% en ook onder de waarden van referentiegemeenten. Het beleid van de afgelopen jaren om schulden af te bouwen maakt dat in de begroting meer ruimte beschikbaar is om andere lasten op te vangen.

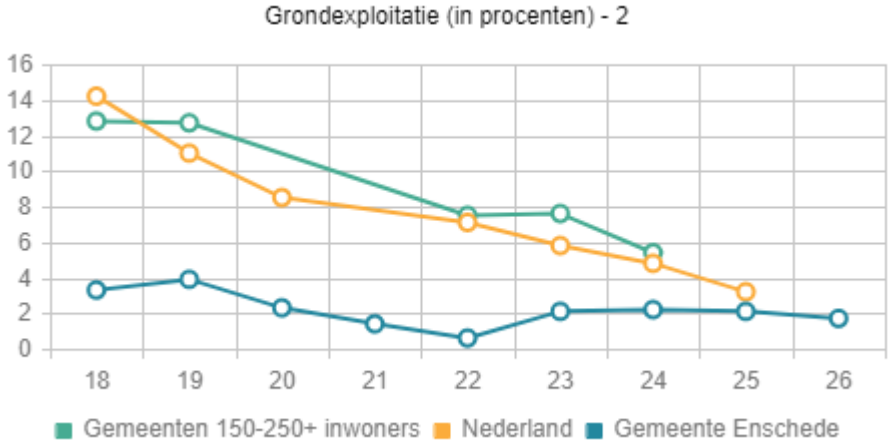

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio is de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal en geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen

vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserves) wordt aangehouden dat niet wordt besteed. Wordt het eigen vermogen te klein, dan verslechtert de solvabiliteit. Enschede kent sinds de forse afboekingen op grondposities in 2012 een lage solvabiliteitsratio en zet sinds die tijd in op verbetering van de solvabiliteit. Hiervoor is een spaarprogramma opgenomen in de begroting, waarmee jaarlijks de algemene reserve wordt versterkt. Tevens wordt bewust gestuurd op het verlagen van de schuldpositie. Er is dan ook een stijgende trend zichtbaar die zich in 2022 doorzet naar 33% als gevolg van toenemende reserves en het positieve jaarrekeningresultaat. Hiermee zitten we vrijwel op het landelijk gemiddelde. Ondanks de beëindiging van het spaarprogramma, stabiliseert dit kengetal zich vanaf 2023 rond de 30%.

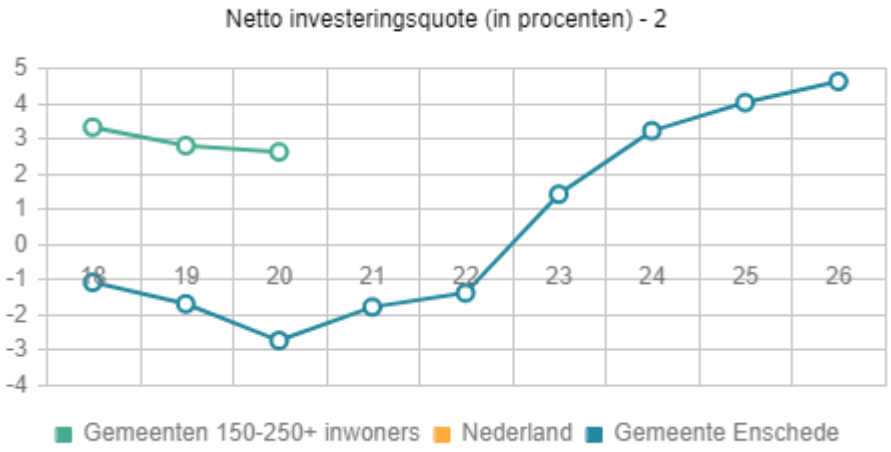

Kengetal grondexploitatie
Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond (bouwgrond in exploitatie) is van belang, omdat deze waarde nog moet worden terugverdiend door verkopen. Voor de komende jaren moeten er bovendien nog kosten en opbrengsten gerealiseerd worden. Dat betekent dat de gemeente in de toekomst nog inspanningen moet verrichten en daaraan zijn risico's verbonden. De grafiek laat zien dat Enschede nog maar over een zeer beperkte grondpositie beschikt. Vanaf 2016 bevindt het kengetal zich zelfs nog slechts tussen 2 en 5%. Dit komt vooral doordat er sterk is ingezet op het verkleinen van de risico's en het verbeteren van de financiële positie. De raadsbesluiten Richting aan ruimte (heroverweging van projecten) en de Visie werklocaties (uitname van bedrijventerreinen) zijn hiervan het gevolg. De beperkte grondpositie, zeker in vergelijking met andere 100.000+ gemeenten, beïnvloedt wel de mogelijkheden om als stad naar de toekomst groei te realiseren. Dit kengetal zal de komende jaren kunnen gaan stijgen als gevolg van nieuwe grondexploitaties in 2021 (Centrumkwadraat en Leuriks Oost), 2022 (Versnelling Cromhoff en Velve Kleine Bouwplannen) en in de toekomst nieuw te openen grondexploitaties uit de strategische investeringsagenda.

Netto investeringsquote

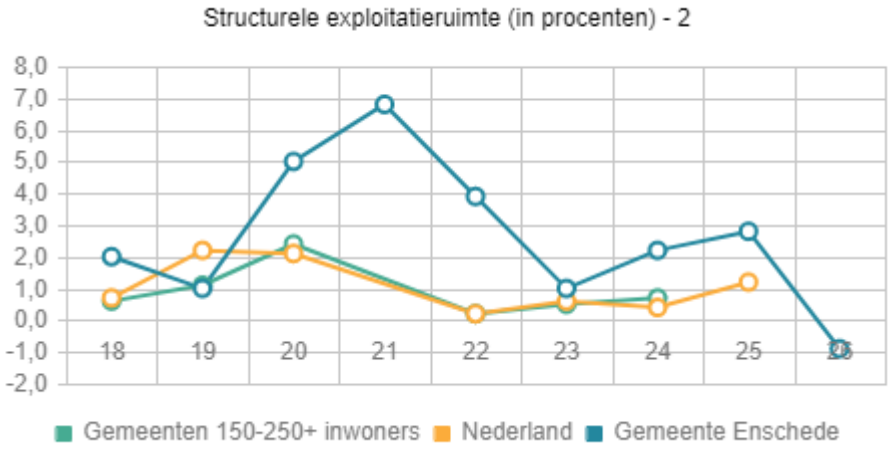
De netto investeringsquote geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente investeert in activa. Activa zijn objecten die een bepaalde waarde vertegenwoordigen. Denk aan gebouwen, sportaccommodaties, wegen, gronden, riolering, parkeergarages, aandelen/deelnemingen. Het kengetal bekijkt of de waarde van de activa die de gemeente bezit stijgt in vergelijking met enkele jaren terug. De uitkomst van de netto investeringsquote hoort normaal gesproken gematigd positief te zijn met een streefwaarde tussen 1% en 4%. Dit omdat de investeringen door inflatie duurder worden, maar ook doordat door economische groei en inwonersgroei jaarlijks meer publieke investeringen zoals wegen en scholen nodig zijn. In onderstaande grafiek is te zien dat Enschede de afgelopen jaren terughoudend heeft geïnvesteerd. Eigenlijk is vanaf 2010 al sprake van een negatieve score op de investeringsquote, terwijl vergelijkbare gemeenten in de klasse 150.000 tot 250.000 inwoners over de afgelopen periode veelal rond de 2,5 a 3% uitkomen. Om een aanvaardbaar voorzieningenniveau te behouden en om toekomstige groei van de stad mogelijk te maken, zal er de komende jaren weer meer moeten worden geïnvesteerd. Met de investeringen volgens de strategische investeringsagenda kan dit kengetal de komende jaren gaan stijgen.

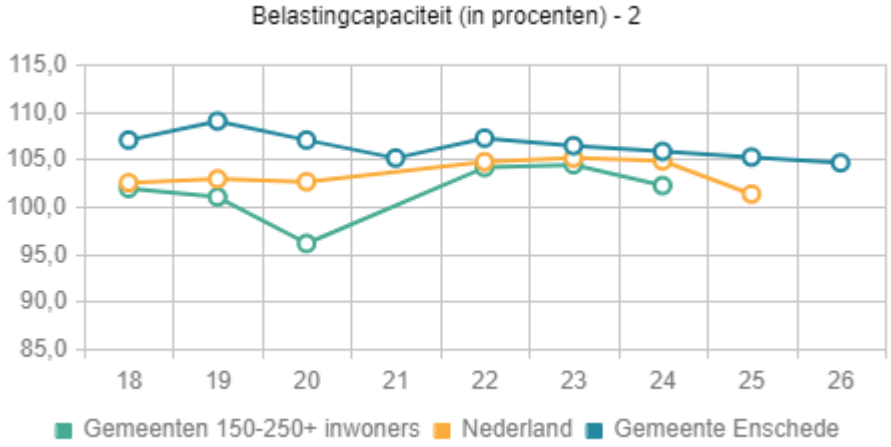
Structurele exploitatieruimte

De netto schuldquote, solvabiliteitsratio en grondexploitatie zeggen vooral iets over de financiële conditie van de balans (bezittingen en schulden) van de gemeente. Het is ook van belang om te kijken naar de financiële ruimte in de exploitatie, oftewel de structurele

exploitatieruimte. Wanneer de structurele inkomsten niet groot genoeg zijn om de structurele lasten te dekken, zal de balans op termijn steeds verder verslechteren. Daarom is dit ook een kengetal waar de provincie in zijn rol als toezichthouder veel waarde aan hecht. Indien de structurele exploitatieruimte meerjarig negatief is kan dit voor de provincie aanleiding zijn om de gemeente onder preventief toezicht te plaatsen. In de grafiek is te zien dat de komende jaren sprake is van zeer geringe positieve saldi. Dit mede door de bewuste keuze van de raad bij de begroting 2023-2026 om de beschikbare begrotingsruimte in te zetten voor investeringen en beleidsintensiveringen om de stad snel te laten herstellen uit de coronacrisis.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde (=100%). Dit is een belangrijk kengetal, omdat het ook een indicatie geeft voor de financiële positie van de gemeente. Een gemeente met een hoge belastingdruk heeft die belastingen waarschijnlijk hard nodig om de exploitatie sluitend te krijgen. Het is voor zo'n gemeente vervolgens minder goed mogelijk de belastingen verder te
verhogen in het geval zich financiële tegenvallers voordoen. Bij een percentage boven de 100 heb je gemiddeld gezien minder ruimte om de belastingen te verhogen dan bij een percentage beneden de 100. Onder de woonlasten verstaan we de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit in Enschede zit al jaren ruim boven het landelijk gemiddelde. De laatste jaren is er echter sprake van een lichte daling. Dat komt doordat Enschede geen of slechts beperkte lastenverhogingen doorvoert terwijl dat in andere gemeenten wel het geval is. De dalende trend zet zich de komende jaren naar verwachting door, doordat Enschede er conform het coalitieakkoord voor kiest om de belastingen slechts behoudend en niet met de huidige hoge inflatiecijfers te verhogen.

Belastingcapaciteit (in procenten) - 2
115,0
110,0
105,0
100,0
95,0
90,0
85,0
18
19
20
21
22
23
24
25
26
Gemeenten 150-250+ inwoners
Nederland
Gemeente Enschede

3.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Dit onderdeel gaat met name in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, infrastructurele kunstwerken en dergelijke. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële positie.
In relatie tot het beheer van de openbare ruimte is een aantal categorieën van kapitaalgoederen te onderkennen waarop onderhoud van toepassing is. Te weten:

- Wegen
- Infrastructurele kunstwerken
- Havens
- Riolering en water
- Groen
- Openbare verlichting
- Parkeervoorzieningen
- Vastgoed
- Onderwijsgebouwen
- Sportaccommodaties.

Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers 2022

Verhardingssoorten	M2
Asfalt	3.362.779
Elementen	4.424.207
Cementbeton Overige	119.939 295.071
Totaal	**8.201.996**

Infrastructurele kunstwerken	Stuks/ha
Bruggen, viaducten, stuwen, geluidswallen, e.a. Wegbermsloten buitengebied	223 stuks 80 ha
Totaal	

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Wegenbeleidsplan 2020 - 2023.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit het wegenbeleidsplan hebben we ook in 2022 weer ingezet op:
- Zorgvuldig wegbeheer, met veiligheid voor de weggebruiker en geen kapitaalvernietiging als basisuitgangspunten.
- Het uitvoeren van dit het wegbeheer conform de landelijk vastgestelde wegbeheersystematiek 2019 van het CROW. Dit als opmaat naar de landelijke in ontwikkeling zijnde systematiek rond assetmanagement.

- Ook bij het beheer en de vervangingen van infrastructurele kunstwerken zetten we in op assetmanagement.
- Het nadrukkelijker verbinding leggen met de strategische opgaven van Enschede. Denk aan:

- *Groen en duurzaam Enschede:* Duurzaamheid in het algemeen en het vervangen van verharding waar dat kan door groen.
- *Inclusief Enschede en Groen en duurzaam Enschede*: Realiseren van een hogere kwaliteit van voet- en fietspaden, vanuit het belang van voet- en fietspaden voor mobiliteit.
- *Aantrekkelijk Enschede*: Meer gewicht aan cultuurhistorie binnen wegbeheer.
- *Open Enschede*: Participatie door onze adviserende partners een meer nadrukkelijke adviesrol te geven in het wegbeheerproces. Denk bijvoorbeeld aan de Fietsersbond. Of door samen met marktpartijen en instellingen in te zetten op innovatie en zoveel mogelijk hergebruik van materialen.

- Onderzoek naar eventuele consequenties van ons beleid op comfort en aanzien van de weg. Wat betekent dat we kijken of de balans tussen klein en groot onderhoud nog op orde is om zo nodig op termijn bij te sturen. Dit mede vanuit de Motie “Onderzoek naar compenseren bezuinigingen”.

Uitvoering wegenbeleid
Aan een groot aantal wegen zijn in 2022 weer werkzaamheden uitgevoerd. Denk aan groot onderhoud van de Varviksingel, Lonneker Markeweg, de Vliegveldweg en de Vergertweg en herinrichtingswerkzaamheden van de Zuiderspoorstraat, Vlasstraat en Knalhutteweg. Aan de Assinkkloosterweg hadden we een primeur. Daar is op innovatieve wijze cementloos wegonderhoud uitgevoerd met minder CO2 uitstoot bij de productie van het materiaal. Ook zijn weer verschillende fiets- en voetpaden weer veilig en comfortabel gemaakt.

Rond de infrastructurele kunstwerken hebben we met een speciale (ook in het (grond)water drogende) kunsthars herstelwerkzaamheden aan diverse bruggen uitgevoerd. Zoals bruggen in het Ecopark in Glanerbrug of de Fietsbrug aan de Noord Esmarkerrondweg. Hiermee voorkomen we hoge kosten en beperken CO2 uitstoot, zonder grote overlast voor de omgeving. Ook vervingen we een brug aan de Rutbeekweg voor buizen (wegduikers), waardoor de weg beter bestand is tegen de belasting van het verkeer.

Realisatie
De lasten voor wegonderhoud (inclusief weginrichting zoals belijning en verkeersborden) is circa 9,9 miljoen euro. Dit bedrag bestaat voor 0,8 miljoen euro uit apparaatskosten, 1,4 miljoen euro uit kapitaallasten, 7,1 miljoen euro uit lasten voor (groot)onderhoud en voor circa 0,6 miljoen euro uit overige lasten.

Het bestede investeringsbedrag 2022 voor reconstructiewerkzaamheden en vervanging aan wegen is circa 2,6 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van tien jaar. Daarvan is 2,5 miljoen euro in gebruik genomen in 2022.

Havens

Kerncijfers 2022

Havens	
Havenarmen	2
Damwanden, oevers en kades	6.300 meter
Nieuwe kade	0 meter

Het beleidskader
Op 23 juni 2017 is door de gemeenteraad de “Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030” vastgesteld. Deze visie met bijbehorend uitvoeringsprogramma is opgesteld door de Twentse havengemeenten en geeft richting aan de ontwikkelingen tot 2030.
In 2020 is het Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 vastgesteld. Hierin zijn de onderhoudsmaatregelen aangegeven en gepland voor de komende vier jaar aan de damwanden, taludverdediging en steigers in de haven van Enschede.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
Vanuit het Meerjarenplan Onderhoud en Vervanging Haveninfrastructuur 2021-2024 is in 2021 gestart met het voorbereiden van groot onderhoud aan een aantal damwanden in het havengebied. We verwachten in 2023 te starten met de uitvoering. Dit is wel afhankelijk van de beschikbaarheid van materiaal en aannemers.

Realisatie
De lasten waren in 2022 ongeveer 301.000 euro, bestaande uit 101.000 euro aan materiële kosten voor het dagelijks onderhoud van de havens en een dotatie aan de voorziening groot onderhoud van 200.000 euro.
Daarnaast heeft er geen groot onderhoud plaats gevonden die ten laste van de voorziening is gebracht. De werkzaamheden zijn in voorbereiding conform het meerjaren plan Havens.

Riolering

Kerncijfers 2022

Riolering	km
Vrij-verval riolering	877
Drukriolering	223

Voorzieningen	St.
Kolken	52.980
Putten	21.080
Randvoorzieningen (Bergbezinkbassins en bufferkelders)	20
Pompunits	1.025
Gemalen	79

Het beleidskader
Het beleidskader wordt gevormd door het Water en Klimaatadaptatieplan 2022-2026, “Verder bouwen aan een groen blauw Enschede” (WeK). Dit plan is ingegaan op 1 januari 2022.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
In het WeK is vastgelegd hoe we willen omgaan met onze wettelijke zorgplichten voor inzameling en transport van afvalwater, hemelwater en grondwater, en hoe we Enschede klimaatbestendig willen maken. We zien door klimaatverandering steeds vaker extreem weer met wateroverlast, hitte-stress en droogte tot gevolg. Dit leidt tot risico's o.a. voor de leefbaarheid, voor onze economie, voor onze gezondheid, voor onze veiligheid. Daarom zetten we naast onze zorgplichten in op klimaatadaptatie op openbaar én op particulier terrein. Het WeK omvat de hoofdlijnen van ons riolerings- en klimaatadaptatiebeleid, onze doelstellingen, onze strategie en de investeringen die daarvoor nodig zijn. Uitgangspunt is verantwoord (riool)beleid, het blijven functioneren van de riolering en de watersystemen en het beperken van de risico's voor o.a. (grond)wateroverlast, droogte en hitte.

In het WeK hebben we bepaald op welke locaties te hoge risico's zijn op hemelwater- en op grondwateroverlast. Datzelfde gaan we nog doen voor hittestress en droogte. De locaties waar een te groot risico is op (grond)wateroverlast pakken we de komende jaren aan. Dat doen we onder anderen door het maken van extra waterberging, de aanleg van groenblauwe structuren en het ontharden & vergroenen. Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij het natuurlijke systeem door de sponswerking van de bodem te vergroten, gaan we meer wijkgericht te werk en werken we samen met onze inwoners, bedrijven, (water)partners en kennis- en onderwijsinstellingen. Om werk met werk te maken liften we zoveel mogelijk mee met reguliere werkzaamheden zoals de vervanging van riolering, de reconstructie van wegen, uitvoeren van mobiliteitsprojecten, de aanleg van warmteleidingen etc. Bij al die werkzaamheden willen we ook klimaatbestendiger worden. Hiervoor gebruiken we de systematiek van 'klimaatlabels', Afhankelijk van de hoeveelheid waterberging en de hoeveelheid groen, heeft een straat een hoger of lager klimaatlabel. Overal waar we aan de slag gaan willen we minimaal 1 klimaatlabel stijgen door minimaal 10 mm extra waterberging (per m2 verhard oppervlak) en 5% meer groen aan te brengen.

Om Enschede echt klimaatbestendig te maken is het noodzakelijk dat er, naast maatregelen in de openbare ruimte, ook maatregelen op particulier terrein worden getroffen. Daarom hebben we in 2022 weer meegedaan aan het NK tegelwippen en zoeken we bij onze projecten contact met de bewoners en ondernemers van aanliggende percelen om hen te bewegen zelf maatregelen te treffen, zoals het afkoppelen van de regenpijp. We hebben tot nu toe ervaren dat gemiddeld 80% van de bewoners hieraan wil meewerken. Ook zijn we gestart met de subsidieregeling 'groenblauw Enschede'. En inmiddels hebben we aan meer dan 300 particulieren subsidies verleend voor o.a. regentonnen, groene daken en afkoppelen van de regenpijp.

In 2022 hebben we het 'merk' groenblauw Enschede gelanceerd voor onze klimaatadaptatieprojecten, zoals:
-GroenBlauw Twekkelerveld: zie www.enschede.nl/groenblauw-twekkelerveld;
-GroenBlauw Wooldrik: zie www.groenblauwenschede.nl/professionals/projecten/groenblauw-wooldrik;
-GroenBlauw Glanerbrug: In Glanerbrug pakken we de grondwateroverlast aan en maken we het dorp klimaatbestendig en zetten we in op meer groen. In 2022 zijn we gestart met de uitvoering van de Tolstraat, Cornelis Houtmanstraat, Olivier van Noortstraat;
-GroenBlauw Horstlanden – Veldkamp: zie www.enschede.nl/groenblauw-horstlanden-veldkamp. In Horstlanden-Veldkamp hebben we in 2022 het eerste deel van de nieuwe Zuiderspoorbeek aangelegd (van de Haaksbergerstraat tot de Blekerstraat). Dit is onderdeel van het nieuwbouwproject op het Robsonterrein. We zijn ook gestart met het opstellen van GroenBlauw structuurplannen, waarbij we op buurtniveau bepalen welke maatregelen we voor klimaatadaptatie en groen willen uitvoeren nu en in de toekomst.

Samen met Waterschap Vechtstromen is in 2022 een Wateragenda opgesteld. Hierin is beschreven hoe we de komende jaren gaan samenwerken en welke projecten we samen oppakken. We hebben ook een start gemaakt met de uitvoering van deze agenda.

In 2022 heeft het Twents waternet (een samenwerking van het Waterschap, alle Twentse gemeenten, provincie Overijssel en Vitens), een onderzoek gedaan naar de droogteproblemen in Twente. Op basis van dit onderzoek wordt een strategie opgesteld hoe we de droogteproblemen kunnen aanpakken.

Realisatie
De lasten voor riolering waren in 2022 afgerond 18,6 miljoen euro, bestaande uit 2,1 miljoen euro aan apparaatskosten (incl overhead), 5 miljoen euro kapitaallasten, 6,9 miljoen euro storting in de voorziening vervanging Riolering, 0,8 miljoen euro storting in de voorziening Riolering tarief en 3,8 miljoen euro aan materiële lasten voor dagelijks onderhoud van riolering.
In 2022 is er in totaal 11 miljoen euro uitgegeven aan investeringen waarvan 8 miljoen euro ten laste van de voorziening en 2,4 miljoen euro geactiveerd vanwege ingebruikname. De overige 0,6 miljoen euro is nog niet in gebruik genomen.

Groen

Kerncijfers 2022

Groen	Ha
Openbaar groen	742
Wegbermen buitengebied	137

Het beleidskader
Het Groenambitieplan Enschede “Enschede één groot groen park” vormt het beleidskader voor groen en biodiversiteit in Enschede. De gemeenteraad stelde dit plan vast op 13 december 2021. De mate van realisatie van de ambities uit dit plan is afhankelijk van de investeringsmiddelen die de gemeenteraad beschikbaar stelt.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
In 2022 werkten we aan de hand van het groenambitieplan aan het kwalitatief vergroenen van Enschede via **drie (hoofd)principes**:

1. **BESCHERMEN**: het bestaande groen en de natuur *beschermen.* Door bijvoorbeeld het groen goed te onderhouden en verzorgen.
2. **BENUTTEN**: het groen beter gebruiken (*benutten)* als bijvoorbeeld regenwateropvang, om de stad koel te houden in hete zomers of voor sporten, bewegen of als rust- en stilteplek.
3. **BOUWEN**: groener *bouwen* door bijvoorbeeld groene daken en groene gevels en meer groen aanleggen bij nieuwbouw, natuurinclusief bouwen en verlaten terreinen (tijdelijk) vergroenen.

Bij de vaststelling van het plan is door de gemeenteraad de prioriteit gelegd op de uitwerking van in elk geval vijf groene investeringen voor Enschede:

- Het optimaliseren van de boomverzorging.
- Het vergroenen van de singel.
- Het optimaliseren van de stadsparken.
- Het vergroenen van de binnenstad.
- Het opzetten van een meerjareninvesteringsprogramma voor groen.

Uitvoering groen- en biodiversiteitsambitie

- We hebben kleinere stappen gezet rond groen en biodiversiteit. Dit bijvoorbeeld vanuit in 2021 beschikbaar gestelde middelen vanuit het amendement “Op peil brengen onderhoudsniveau openbare ruimte“ en de middelen voor “de basisinzet biodiversiteit op orde”. Of vanuit onze samenwerking met onze partners, zoals de Groene Loper Enschede en de Provincie (Natuur voor elkaar). Zo hebben we uitgevoerd:

- Het uitdelen van 3.000 boompjes aan inwoners.
- Het uitvoeren van pilots met ecologisch bermbeheer.
- Het opleiden van 15 nieuwe tuincoaches.
- Het houden van de actie ‘Stoepgroen, samen doen!’ op burendag, waar 75 buurtinitiatieven aan mee deden.
- Deelname aan het (NK) Tegelwippen met een mooi resultaat. We wipten dit jaar gezamenlijk in heel Enschede maar liefst 62.095 tegels, die we vervingen voor groen.
- Het stimuleren van het vergroenen van schoolpleinen. Waarbij 4 scholen een subsidie bij de provincie hebben aangevraagd.
- creatieve sessie Natuurinclusief bouwen – doel ontwikkelen communicatiestrategie om inwoners van nieuwbouwwoningen te stimuleren tuinen groen in te richten.
- Actie bloemenlint in het voorjaar.
- Aanleg en monitoring bloemenlinten in het landelijk gebied.
- Ontwikkeling Bijenroute in het Wageler.
- Aanleg fietsroute Natuur in de stad (beschikbaar op GroenBlauwEnschede).

- We konden in 2022 geen grote stappen zetten in de realisatie van de groenambities. Zoals rond de door de gemeenteraad vijf geprioriteerde investeringen. Dit omdat er door de gemeenteraad in 2022 geen middelen voor realisatie van de groenambitie investeringen beschikbaar zijn gesteld. In de Zomernota 2023 zal opnieuw een aanvraag voor extra middelen worden opgenomen.

Uitvoering beheersing Eikenprocessierups
De beheersing van de eikenprocessierups voerden we in 2022 uit aan de hand van het “beheerplan eikenprocessierups Enschede 2022”, die op 15 maart 2022 door het College van B&W is vastgesteld. In de aanpak zagen we mooie resultaten. Zo waren er aanzienlijk minder meldingen over de rups. De aanpak was daarbij in 2022 nog met name gericht op de ‘korte termijn aanpak’, waarbij we wel pilots hebben gehouden met minder spuiten. Vanuit de succesvolle aanpak verwachten we meer in te kunnen gaan zetten op het verder verantwoord afbouwen van het spuiten en tegelijkertijd het meer inzetten op het spoor van de lange termijn maatregelen (vergroten biodiversiteit en streven naar meer natuurlijk herstel). De ontwikkeling van de rups is echter niet geheel voorspelbaar, omdat het een natuurverschijnsel betreft. Waardoor mogelijk middelen toch weer volledig nodig kunnen blijken voor de korte termijn aanpak.

Realisatie
De lasten voor groenonderhoud in 2022 waren circa 9,4 miljoen euro, bestaande uit apparaatskosten en uitbesteed werk. Daarnaast is er voor ca. 1 miljoen euro besteed aan vervangingsinvesteringen in het groen.
Het totaal is in 2022 hoger dan in het jaar ervoor door areaaluitbreiding en inflatie.
Eind 2021 is het Groenambitieplan vastgesteld door de gemeenteraad. De komende jaren zal er meer geïnvesteerd worden in het vergroenen van Enschede en biodiversiteit.

Openbare verlichting

Kerncijfers 2022

Openbare verlichting	Stuks
Lichtmasten	30.849
Armaturen	33.037
Overige aansluitingen, stadsplattegronden, verkeersborden, etc.	1.556
Energieverbruik (GWh/jaar)	4,3 GWh

Het beleidskader
Het beleidsplan openbare verlichting 2022-2025 is in december 2021 vastgesteld. Het uitgangspunt van de beleidslijnen voor verlichting is “niet verlichten tenzij...”, om een teveel aan kunstlicht in de openbare ruimte en de natuur te voorkomen. Het “tenzij” wordt bepaald door het doel van de openbare verlichting: de verkeersveiligheid, sociale veiligheid en leefbaarheid. Als wegbeheerder heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht om de verlichting in een goede en veilige staat van onderhoud te houden.

Naast de veiligheid en leefbaarheid draagt openbare verlichting ook bij aan belangrijke ambities op het gebied van milieu en duurzaamheid. Lichtmasten vervangen wij pas als zij defect of onveilig zijn. Lichtmasten hoger dan 6 meter krijgen hiervoor na het 40e levensjaar een 6-jaarlijkse stabiliteitstest.
Sinds 2016 vervangen we de oude lamp-armaturen bij een leeftijd van 20 jaar voor duurzamere dimbare ledarmaturen. De ledarmaturen worden allemaal om 22.30 uur gedimd, dan wordt de hoeveelheid licht met 30% verminderd. In het nieuwe beleidsplan is vastgesteld dat we met maatwerk in woonstraten de dimtijd vervroegen naar 20.30 uur. In 2023 wordt dit geëvalueerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De armaturen worden na 20 jaar vervangen door armaturen met ledverlichting. Conform het beleidsplan is er verdere uitvoering gegeven aan het vervangen van lamp-armaturen door ledverlichting. Tot en met 2022 is inmiddels 42% van de armaturen vervangen door ledverlichting.

De ledarmaturen worden in de verkeersluwe tijd, tussen 22:30 en 06:00 uur, gedimd met 30%. Voor een woonstraat (erftoegangsweg) is dit van 3 Lux naar 2 Lux, tussen 20.30 en 06.00 uur. In bestaande en nieuwe situaties wordt zoveel mogelijk de landelijke richtlijn NPR 13201+A1 gevolgd.

Realisatie
De lasten voor onderhoud openbare verlichting 2022 zijn circa 1,3 miljoen euro, bestaande uit 0,4 miljoen euro kapitaallasten, 0,2 miljoen euro apparaatskosten en 0,7 miljoen euro materiële lasten (reguliere onderhoudslasten, excl. energie).

Parkeervoorzieningen

Kerncijfers 2022

Parkeervoorzieningen	Stuks
Parkeergarages	4
Fietsenstallingen	2

Het beleidskader
We continueren de lijn die is vastgesteld in de *Programmabegroting 2018-2021*.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties
De kosten van groot onderhoud van de parkeergarages en fietsenstallingen worden ten laste van de voorziening onderhoud parkeergarages/fietsenstallingen gebracht. Dit op basis van de meerjarenprognose parkeren (MJOP). Correctief en preventief onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de parkeerexploitatie gebracht, (vervangings)investeringen worden geactiveerd.

Realisatie
In 2022 is 5,25 miljoen euro besteed aan materiële uitgaven voor onderhoud parkeergarages. Van deze 5,25 miljoen euro is 2,8 miljoen euro besteed voor preventief en correctief onderhoud en 0,35 miljoen euro besteed voor groot onderhoud. In 2022 is 0,6 miljoen euro gestort in de voorziening (groot) onderhoud parkeergarages en is voor een bedrag van 1,5 miljoen euro geïnvesteerd.

Onderwijsgebouwen

Vanwege een wetswijziging is de gemeente met ingang van 1 januari 2015 niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen voor primair onderwijs en speciaal (voortgezet) onderwijs. De schoolbesturen zijn hier nu zelf voor verantwoordelijk.

Sportaccommodaties

De gemeente is eigenaar van de sportaccommodaties en sportparken en verhuurt deze aan Sportaal. Sportaal heeft de opdracht de accommodaties te exploiteren en is verantwoordelijk voor het klein dagelijks onderhoud. Er is regelmatig afstemming over het opdrachtgeverschap richting Sportaal en over het door de gemeente uit te voeren groot onderhoud.

Vastgoed

Kerncijfers 2022

Vastgoedbedrijf Enschede	Aantal Panden
Ambtelijke huisvesting	5
Maatschappelijke huisvesting	96
Nader uit te werken	5
Verkoop panden	9
Totaal	**115**

Onderhoudsplan
Het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed wordt uitgevoerd door het Vastgoed & Facilitair Bedrijf Enschede (VFBE). Voor het uitvoeren van de onderhoudsactiviteiten wordt gewerkt met een onderhoudsvoorziening. In deze voorziening wordt jaarlijks vanuit de gebouwexploitaties een vaste bijdrage gestort.
De onttrekking (uitgaven) uit deze voorziening geschiedt op basis van de daadwerkelijke uitgaven. Deze uitgaven zijn voorzien in de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP). Deze meerjaren onderhoudsplanning is leidend voor de uit te voeren onderhoudsactiviteiten van VFBE.

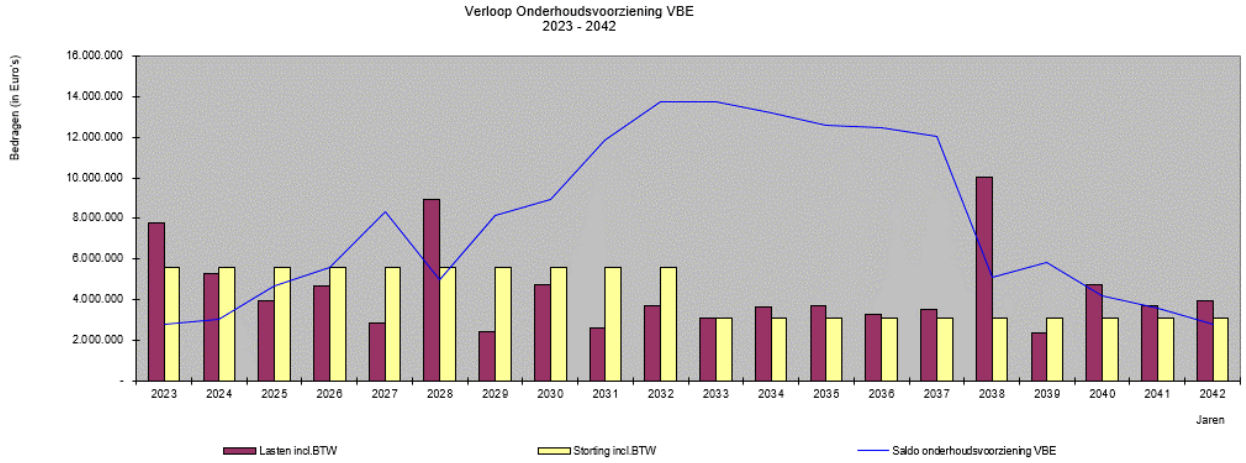
Het beleidskader/onderhoudssystematiek
In Enschede wordt onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen al enige jaren gepland en gepleegd volgens de zogenaamde NEN 2767-methode. Deze methode geeft de staat van gebouwdelen weer. Naast technische aspecten, worden bijvoorbeeld ook gebruikersaspecten en duurzaamheidsaspecten meegenomen.
Het onderhoud is onder te verdelen in de volgende onderdelen:

- **Onderhoud aan het segment verkoop en nader uit te werken.** Gezien het tijdelijke karakter worden deze gebouwen niet planmatig onderhouden, maar afhankelijk van de beoogde toekomst van het pand (sloop, dan wel verkoop op termijn)
- **Planmatig onderhoud aan ambtelijk/beleidsondersteunend vastgoed.** Deze panden, die doorgaans langere tijd (meer dan 10 jaar) in eigendom van de gemeente blijven, worden conform de hierboven beschreven NEN 2767-methode onderhouden.

Programma van het begrotingsjaar
Voor 2022 is voor onderhoud €5,7 miljoen begroot. Daadwerkelijk is er €3,6 miljoen uitgegeven. Er is minder uitgegeven dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat een aantal grote projecten in opdracht gezet waarvan de werkzaamheden nog moeten worden opgestart, een voorbeeld hiervan is de totale verduurzaming inclusief onderhoud aan de Pathmoshal à €3,9 miljoen en het plaatsen van zonnepanelen op de Diekmanhal. Daarnaast zijn een aantal werkzaamheden niet uitgevoerd omdat deze op een later moment opgepakt gaan worden. Dit is omdat de noodzaak op dat moment ontbrak, of vanwege bepaalde beleidsmatige ontwikkelingen. Deze verschoven onderhoudswerkzaamheden worden later geclusterd uitgevoerd in combinatie met verduurzamingsmaatregelen.
Qua onderhoud zijn in het Nationaal Muziekkwartier diverse audio- en theaterapparatuur en verlichting vervangen en werkzaamheden aan diverse liften uitgevoerd. Voor de buitensport is in het kader van de clustering van buitensportaccommodaties aan de kleedkamers van de Deinselaan groot onderhoud inclusief verduurzaming doorgevoerd. Voor de binnensport is aan de gymzaal Floraparkstraat groot onderhoud uitgevoerd. Ook aan de kinderboerderij aan

de Wesselerweg zijn tijdens de verbouwing van de schuur naar een multifunctionele ruimte diverse onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting
De geplande onderhoudsuitgaven voor de komende jaren zijn hieronder grafisch weergegeven (paars gearceerd). Op basis van deze planning is de storting in de onderhoudsvoorziening bepaald (geel gearceerd). De blauwe lijn geeft de stand van de onderhoudsvoorziening weer.

3.4. Financiering

In deze paragraaf zijn de onderdelen opgenomen zoals vastgelegd in de financiële verordening van de gemeente. Daarnaast wordt gerapporteerd over de kasgeldlimiet en renterisiconorm zoals voorgeschreven in de wet financiering decentrale overheden.

Resultaat rente en treasury
Het resultaat van het product Rente en treasury is ruim 3,3 miljoen euro lager dan was begroot voor 2022. Het negatieve resultaat wordt grotendeels veroorzaakt door de afkoopsom van ruim 3,8 miljoen euro die is betaald voor de vervroegde aflossing van een geldlening met hoog rentepercentage. Het college heeft besloten om een dure lening af te lossen zodat de omslagrente voorlopig laag kan blijven. Een stijging van de omslagrente heeft een negatief effect o.a. op de hoogte van rioolheffing en stand van de reserves bij het vastgoed- en grondbedrijf. Ook stijgen de kapitaallasten van de investeringen waardoor meer dekking voor kapitaallasten benodigd is voor nieuwe investeringsprojecten. De afkoop levert een voordeel in de rentelasten op die voor 2023 e.v. van in totaal ruim 10,8 miljoen euro (985.000 euro per jaar) tot einde looptijd in is verwerkt in de Gemeentebegroting 2023.

Zonder afkoopsom was sprake geweest van een positief resultaat van ruim 0,5 miljoen euro. De rentelasten waren lager omdat geen nieuwe leningen zijn aangetrokken en geen rente voor kortlopende schulden is betaald als gevolg van een positief banksaldo. Daarnaast was de opbrengst aan dividenden hoger dan was begroot. In hoofdstuk 8.2 is een nadere analyse opgenomen van dit voordeel.

Omslagrente
Vanuit de BBV-regelgeving voor rente moet worden vastgesteld in de jaarrekening of de begrote omslagrente niet te veel afwijkt van de realisatie. Een afwijking van maximaal 25% is toegestaan. Bij overschrijding hiervan dient de omslagrente (1,5% in 2022) herrekend te worden.

In de onderstaande tabel is de vergelijking tussen begroting en realisatie voor 2022 van de omslagrente terug te vinden. Hieruit blijkt dat de afwijking binnen de toegestane marge blijft:

Omschrijving	Begroting 2022	Gemeenterekening 2022
Externe rentelasten korte en lange financiering	11.052.114	10.468.508
Externe rentebaten	-1.128.236	-994.834
Totaal door te rekenen externe rente	*9.923.878*	*9.473.674*
Rente aan grondexploitaties	-1.980.961	-1.617.337
Rente projectfinanciering (Van Heekgarage)	-1.775.637	-1.775.637
Saldo toe te rekenen externe rente	*6.167.280*	*6.080.700*
Rente over eigen vermogen	0	0
Rente over voorzieningen	887.299	1.145.144
Toe te rekenen rente	*7.054.579*	*7.225.844*
Toegerekende rente aan boekwaarden	-7.065.144	-6.095.864
Resultaat omslagrente	**-10.565**	**1.129.980**
Omslagrente - onafgerond	*1,680%*	*1,500%*

Afwijking		15,64%

De rekenrente voor de grondexploitaties is hoger dan de omslagrente doordat hiervoor een andere rekenmethode van toepassing is. In de begroting 2022 was rekening gehouden met een rekenrente van 2,50%. Deze is over 2022 uiteindelijk uitgekomen op 2,38% door de afkoop van een ‘dure’ geldlening waardoor de rentelasten lager uitvallen dan was begroot.

Rentevisie
In de begroting werd per eind 2022 verwacht dat de lange (10-jarige) rente rond 0,30% zou liggen. De rente lag echter aanzienlijk hoger en stond op 3,42% per ultimo 2022. De rente is vanaf begin februari gestaag omhoog gegaan als gevolg van de aantrekkende economie na afloop van de coronacrisis. Daarnaast is de rente ook gestegen door de hoge inflatie die nog extra is aangewakkerd door hoge energieprijzen door de oorlog in de Oekraïne.

Voor eind 2022 werd voor de korte rente een niveau voorspeld van negatief 0,3% tot 0,5% en is deze uiteindelijk op 2,13% uitgekomen. De korte rente is gestegen als gevolg van de renteverhogingen door de ECB die hiermee probeert om de inflatie in te perken.

De gestegen korte en lange rente hebben vooralsnog geen gevolgen voor de gemeentebegroting aangezien voorlopig geen sprake is van nieuwe schulden. Vooralsnog wordt het positieve saldo bij de schatkist ingezet voordat over wordt gegaan tot het aantrekken van korte of lange leningen.

In 2023 zal naar verwachting de korte rente verder stijgen naar een niveau van rond 3% omdat de ECB de beleidsrente verder zal laten stijgen zo lang de inflatie hoog blijft. Voor de lange rente wordt geen verdere stijging verwacht mede omdat de economische groei afvlakt.

Kasgeldlimiet
In de Wet financiering decentrale overheden (Fido) is bepaald dat de gemeente maximaal 8,5% van het begrotingstotaal aan kortlopende schulden mag hebben. De gemeente is verplicht te rapporteren over deze limiet in de begroting. De gemeente mag niet onbeperkt haar kortlopende schulden aanhouden, maar wordt gedwongen een goede verdeling aan te houden tussen de korte en lange schulden. De kasgeldlimiet bedroeg 62,074 miljoen euro in 2022. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2022 niet is overschreden.

Kasgeldlimiet (x 1.000 euro)		1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
1	**Omvang begroting per 1 januari 2022** - grondslag	730.282	730.282	730.282	730.282
2	**Toegestane kasgeldlimiet:**				
	- in % van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	- omvang kasgeldlimiet	62.074	62.074	62.074	62.074
3	**Toets kasgeldlimiet:**				
	Gemiddelde overschot vlottende middelen	61.978	50.033	105.499	118.181
	Gemiddeld genomen vlottende schuld				
	Toegestane kasgeldlimiet	62.074	62.074	62.074	62.074
	Ruimte/tekort onder kasgeldlimiet	**124.052**	**112.107**	**167.573**	**180.255**

In 2022 was sprake van een ruim positief liquiditeitssaldo als gevolg van de rijksbijdragen voor de coronacrisis die zijn ontvangen in 2020 en 2021 die nog steeds niet zijn uitgegeven.

Door de inflatie en tekort aan arbeidskracht zijn de investeringsuitgaven in 2022 fors achter gebleven bij de begroting.

Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Vanuit de Wet financiering decentrale overheden moet over de renterisiconorm worden gerapporteerd in de jaarrekening. De norm bepaalt dat maximaal 20% van het begrotingstotaal in enig jaar geherfinancierd mag worden. Hiermee worden renterisico's op de vaste schulden gespreid in de jaren. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2022, ondanks de afkoop en daarmee vervroegde aflossing van een grote lening, ruimschoots binnen de renterisiconorm is gebleven.

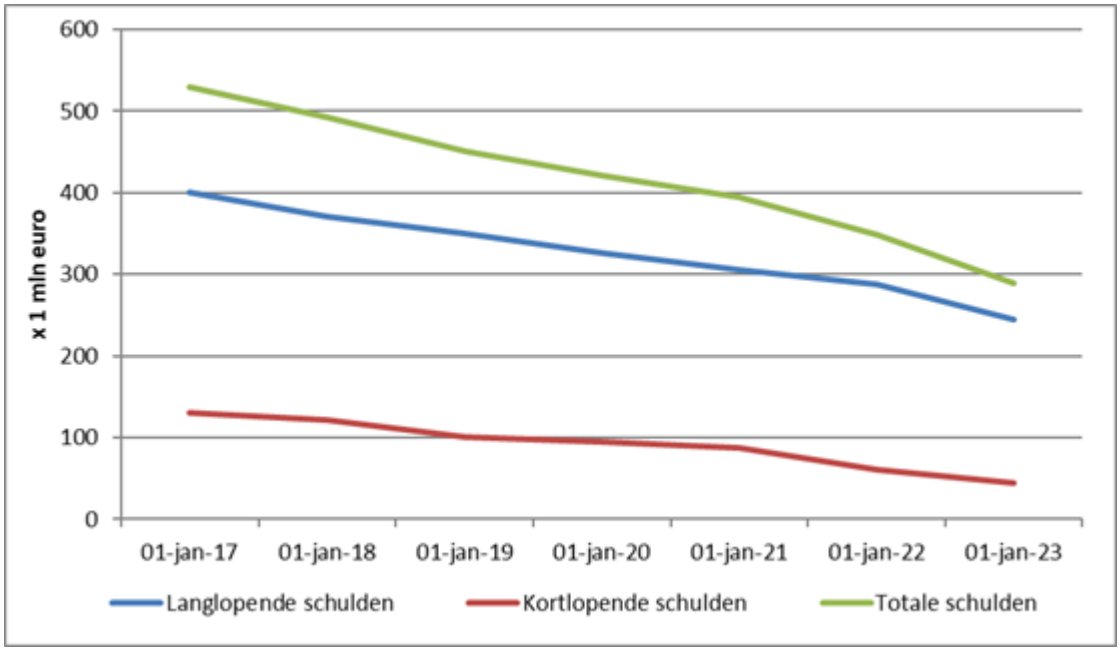
Berekening renterisiconorm		Begroting 2022	Gemeenterekening 2022
1.	Begrotingstotaal	730.282	730.282
2.	Vastgesteld percentage	20%	20%
3.	**Renterisiconorm (1. x 2.)**	**146.056**	**146.056**
4.	Aflossing	21.458	42.208
5.	Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	124.598	103.848

Financiering en ontwikkeling leningenportefeuilles
In hoofdstuk 6.10 is bij de toelichting op de balans de specificatie van de opgenomen geldleningen te vinden. In 2022 is geen nieuwe financiering aangetrokken. Naar verwachting zou 25 miljoen euro aan nieuwe geldleningen worden aangetrokken voor de herfinanciering van leningen die afgelost zijn in 2022. Deze herfinanciering bleek echter niet nodig te zijn door de achterblijvende investeringsuitgaven. Ook waren voldoende liquide middelen beschikbaar door de vervroegde aflossing van een lening door het Medisch Spectrum Twente (MST).

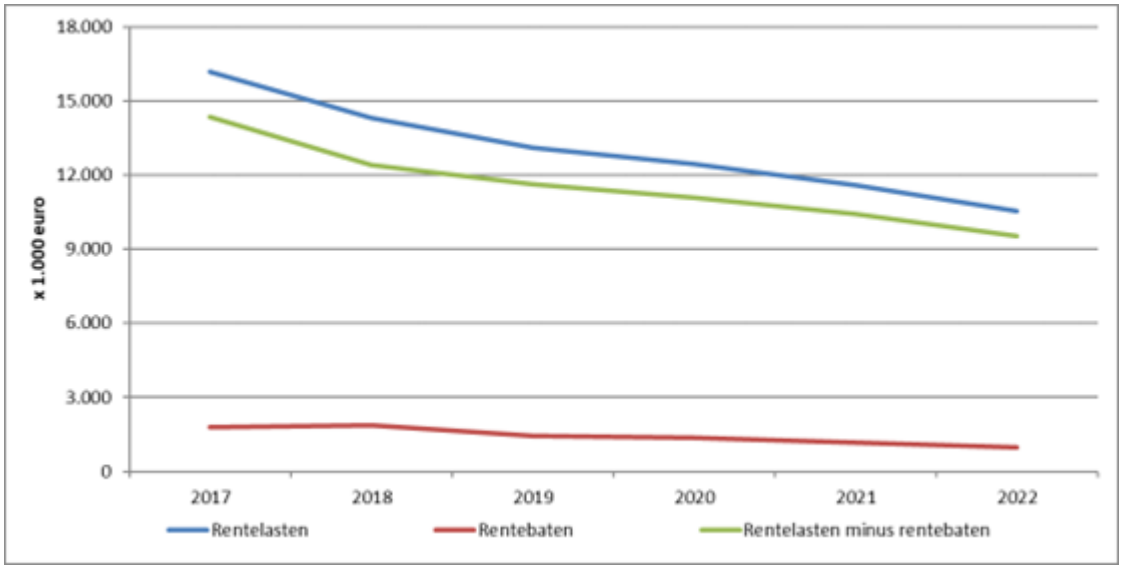
De portefeuille met langlopende geldleningen daalt van 286 miljoen euro per eind 2021 naar ruim 244 miljoen euro per eind 2022 door de afkoop van een dure lening. Ook zijn de leningen die door Sportaal en Onderhoud Enschede zijn verstrekt aan de gemeente afgelost. Deze leningen waren verstrekt in verband met de negatieve rente over positieve banksaldi bij beide organisatie. De korte rente is ondertussen echter flink gestegen.

De kortlopende schulden zijn gedaald ten opzichte van eind vorig jaar. Hierdoor daalt de totale schuldpositie per eind 2022.

In de onderstaande grafiek is het verloop van de schulden te zien over de afgelopen jaren. Hieruit is op te maken dat de schuldpositie van de gemeente gestaag is gedaald in deze periode, ook inclusief de overlopende passiva. Dit is o.a. het gevolg van een lager investeringsniveau.

Tegelijkertijd zijn de rentelasten ook gedaald in de afgelopen jaren. Zie de onderstaande grafiek:

In het Treasurystatuut 2018 is opgenomen over de rentelasten: *Te bepalen dat de begrote (netto) rentelasten niet meer dan 3% van het begrotingstotaal bedragen.* Op basis van het bovenstaande kan worden vastgesteld dat de rentelasten ruimschoots binnen deze begrenzing vallen:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
% begrotingstotaal	2,16%	1,82%	1,69%	1,54%	1,44%	1,31%

De daling van de rentelasten is het gevolg van de krimp van de schuldpositie en deels het gevolg van de lage rentestanden. Door de jarenlange daling zit een steeds minder groot deel van de begroting vast zit in financieringslasten en is anders in te zetten. De rente is in 2022 al fors gestegen (zie onderdeel rentevisie). Vanaf 2023 zal naar verwachting dit percentage wel stijgen maar voorlopig niet de afgesproken grens van 3% overschrijden. De rentelasten zullen

naar verwachting ook stijgen door het voornemen aanzienlijk te investeren in de stad in de komende jaren.

In hoofdstuk 6.3 bij de toelichting op de balans is de specificatie van de verstrekte leningen aan derden opgenomen. De portefeuille is in omvang afgenomen van 38 miljoen euro per eind 2021 naar ruim 28 miljoen euro per eind 2022 door de vervroegde aflossing van een lening door het Medisch Spectrum Twente (MST). Besloten is over te gaan tot mediation, conform het gestelde hierover in de overeenkomst, met het MST omdat overleg niet heeft geleid tot overeenkomst over de mogelijke vervroegde aflossing of aanpassing van de achtergestelde lening die door de gemeente aan haar is verstrekt.
Daarnaast heeft FC Twente in totaal 728.400 euro afgelost op de achtergestelde lening conform de afspraken rondom overtollige middelen. FC Twente heeft voor het overige voldaan aan haar betaalverplichtingen.

De overige daling komt door de reguliere aflossing op de leningen alsook dat in 2022 geen nieuwe leningen zijn verstrekt.

In hoofdstuk 6.13 is een toelichting te vinden op de door de gemeente gegarandeerde geldleningen. Deze zijn in deze jaarrekening opgenomen als niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. Het totaal aan garantstellingen is gedaald naar 36,6 miljoen euro per eind 2022 (38,6 miljoen per eind 2021) door regulieren aflossing. Er zijn een tweetal garanties verstrekt aan CCI Boekelo en EHV in 2022. De raad heeft instemming verleend aan beide garantiestellingen.
De risico's van de verstrekte leningen en garanties zijn nader toegelicht in de paragraaf 3.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing). Het risico vanuit de verstrekte lening en borgstelling aan FC Twente is separaat opgenomen en zijn terug te vinden in de top 10 in paragraaf 3.2. De kansbepaling blijft gelijk aan 2021 maar de omvang daalt enigszins door de aflossing die door FC Twente is betaald op achtergestelde lening.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie
De stand van zaken van de beleidsvoornemens voor 2022 van de treasuryfunctie is:

- De actualisatie van het Treasurystatuut, dat in 2018 voor een laatste maal is vastgesteld door de raad, is niet afgerond in 2022. Ondertussen is het Treasurystatuut 2023 vastgesteld door de raad op 6 maart 2023. Onderdeel hiervan zijn de geactualiseerde beleidsregels voor leningen en garanties.
- De invoering van het nieuwe contract met BNG Bank vanaf 1 januari 2022 is afgerond in 2022. De BNG Bank is vanaf die datum voor minimaal 4 jaren en maximaal 10 jaren wederom de huisbankier voor de gemeente Enschede (en ook voor GBTwente en gemeenten Losser en Hengelo waarmee de aanbesteding samen is uitgevoerd). De nieuwe rentecondities tezamen met de stijgende rente zorgden voor aanpassing van hoe om te gaan met het banksaldo. Begin 2022 was nog sprake van een negatieve korte rente bij een positief banksaldo waardoor gezorgd werd dat dit saldo negatief was. Nu de rente echter (ruim) positief is geworden, wordt deze creditrente vergoed over het gehele positieve banksaldo. Daarom wordt nu gestreefd naar een positief saldo zodat geen rente betaald wordt over een negatieve stand op de bankrekeningen. Zo worden de rentelasten geminimaliseerd en de rentebaten gemaximaliseerd.

Limieten 2022
Door middel van de onderstaande overzichten via de kwartaalrapportages is het college geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de in de Gemeentebegroting 2022

vastgestelde limieten voor 2022. Uit de onderstaande tabel blijkt dat geen limieten zijn overschreden in 2022.

Netto-vlottende schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - comform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2022	68.300	68.300	68.300	68.300
Gemiddeld vlottende schuld				
Gemiddelde vlottende middelen	61.978	50.033	105.499	118.181
Ruimte onder limiet	130.278	118.333	173.700	186.481
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

Vaste schuld (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2022	50.000	50.000	50.000	50.000
Opgenomen vaste schuld in kwartaal	0	0	0	0
Cumulatief opgenomen vaste schuld in jaar	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

Uitzettingen (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Limiet - conform treasuryparagraaf Gemeentebegroting 2022	1.000	1.000	1.000	1.000
Totale omvang uitzettingen in kwartaal	0	0	0	0
Overschrijding limiet: ja/nee	nee	nee	nee	nee

3.5. Bedrijfsvoering

We organiseren deze bedrijfsvoering integraal waarbij wij de focus leggen langs drie lijnen namelijk (zie paragraaf 3.4 'wat willen we bereiken'):
1. Organisatieontwikkeling: arbeidsmarktstrategie- lerende, flexibele en talentvolle organisatie
2. Digitale transitie - kennisorganisatie & wetgeving
3. Veranderende sturing en verantwoording

Ter voorkoming van herhaling wordt de lezer voor de toelichting op de realisatie binnen deze drie lijnen verwezen naar hoofdstuk twee; Financiën en organisatie. In deze bedrijfsvoeringsparagraaf worden nog een aantal resultaten cq. aandachtspunten toegelicht die gedetailleerder van aard zijn.
De drie investeringslijnen zijn afzonderlijk en in onderlinge samenhang hard nodig om als organisatie te kunnen meegaan in de dynamiek van onze gemeente en maatschappelijke ontwikkelingen (met name ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en digitalisering). Ze verdienen het om expliciet genoemd te worden. Niet om op te bezuinigen maar om structureel te intensiveren. Bezuinigen in het verleden heeft ons kwetsbaar gemaakt! Wij willen in staat zijn om te voldoen aan onze wettelijke taken en verplichtingen én te excelleren richting onze inwoners. In 2022 hebben we een aantal zaken opgepakt om dit te realiseren.

Personeel en organisatie
De jaren van bezuinigen hebben hun sporen achtergelaten en dit leidt tot een ongezonde werkdruk, want ook dat blijkt uit het verbeteronderzoek. Dit leidt tot het niet kunnen leveren van wat nodig is én van wat er gevraagd wordt. Een groot risico want zonder een gezonde bedrijfsvoering en mensen, gaan we dit onherroepelijk merken in onze dienstverlening. De krappe arbeidsmarkt, leeftijdsopbouw van onze medewerkers, het ontdubbelen van kennisdragers (solistische functies: 1 is geen!) en telkens een beroep doen op dezelfde mensen, is een extra stimulans om in te grijpen. Inzet om ons zichtbaarder te maken op die markt is van groot belang. Met de inzet van recruters, die gerichter dan eerder de arbeidsmarkt verkennen en naspeuren op mogelijke kandidaten voor nieuwe en openvallende functies hebben we een aantal cruciale functies toch kunnen vervullen.
In de gemeentebegroting 2023-2026 is een behoorlijk pakket aan middelen beschikbaar vastgesteld, waarmee een aantal knelpunten in de werkdruk aangepakt konden worden. Dan gaat het zowel om het structureel borgen van werkzaamheden die tot op heden vooral incidenteel georganiseerd werden én op een aantal plekken de span of control beheersbaarder te maken. Tegelijkertijd is daarmee het vraagstuk van werkdruk niet van tafel.

ICT, digitale transitie en informatie
Op het vlak van de vraag naar ICT-capaciteit zijn in 2022 expliciete keuzes gemaakt welke projecten wel en niet worden opgepakt. Daarbij is kritisch gekeken naar de dienstverlening aan de inwoners, deze mag niet onder druk komen te staan. Tegelijkertijd hebben wij een aantal wijzigingen in wet- en regelgeving te implementeren (bijvoorbeeld de WOO) en moet de ondersteuning vanuit bedrijfsvoering op peil blijven. Ondanks deze maatregelen blijft de capaciteit kwetsbaar in relatie tot de arbeidsmarkt.
Bij de uitvoering van het werk worden ook de medewerkers binnen de gemeente Enschede in toenemende mate geconfronteerd met extra kwaliteitseisen, bijvoorbeeld veiligheid rondom informatie en privacyvraagstukken. Via de Enschede Academie en E-learning worden hiervoor trainingen aangeboden en in een aantal gevallen verplicht gesteld.
De positionering en organisatie van ICT als discipline moet kloppen Letterlijk als het hart van de organisatie en figuurlijk als in de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. ICT is weliswaar geen kerntaak maar zonder ICT wordt onze gemeenschap en organisatie niet gevoed, niet

beschermd en kan deze ook niet groeien. Sterker nog zonder ICT valt het grootste deel van ons werk stil. Hierin staan we natuurlijk niet alleen, samenwerken op landelijk niveau in het programma Common Grond (link invoegen naar CG website), Dimpact voor dienstverlening ICT (link naar Dimpact) of regionaal in het IT platform Twente (link naar IT Platform).
ICT is net als water vanzelfsprekend. Dat “het” het doet, veilig is, het leven makkelijker maakt. En dat vraagt om een ander perspectief. ICT kost geld maar is niet duur. ICT maakt mogelijk, bepaalt en innoveert. De transitie naar de Cloud, het programma Bridge (in verband met Wet Open Overheid), datagedreven werken zijn voorbeelden van respectievelijk onvermijdelijke technologie, wetgeving en klantvragen. We hebben met een aantal hoofdprogramma’s inhoud gegeven aan de voorgenomen doelen. Belangrijke sporen zijn daarin:

- Bridge;
- De cloudtransitie met het Cloudplatform programma (voor een moderne en schaalbare technische IT faciliteit als basis voor de transitie)
- De beleidsvorming en vaststelling op het gebied van security en privacy
- Het vaststellen van het rapport datagedrevenwerken en de inzet op de uitvoering ervan.

Ook in 2022 was sprake van een toename van de vraag naar IT als faciliteit (laptops, Smartphones, Ipads enz.) en ondersteunende software (MS teams, Office enz). Dat laatste zien we ook voor diensten van de gemeente die meer en meer digitaal worden afgenomen en soms tot voor kort uitsluitend beschikbaar was via balie bezoek. Dit laatste zet zich in steeds grotere mate door omdat wetgeving dit van ons als overheid eist of omdat innovatie de mogelijkheid biedt en de inwoners er om vragen. Natuurlijk en nadrukkelijk blijft altijd de mogelijkheid voor inwoners open diensten via baliebezoek te betrekken of te regelen.

Vastgoed
Ook Enschede werd in 2022 geconfronteerd met de noodzaak tot opvang van Oekraïners. Doordat wij tijdens de coronacrisis het aantal werkplekken hadden teruggebracht en het hybride werken ingericht, konden wij versneld de Noordmolen vrijspelen. Samen met de inzet van collega’s, instanties én vrijwilligers is in de Noordmolen een goede opvang gerealiseerd.

Los van de verduurzaming van onze gebouwen, zoals beschreven in hoofdstuk twee, combineren we reguliere onderhouds- of vervangingswerkzaamheden zoveel mogelijk met duurzame maatregelen. Bijvoorbeeld door isolatie van daken en spouwmuren, enkelglas vervangen door isolatieglas, het plaatsen van ledverlichting en de installatie van gasloze of energiezuinigere verwarmingsinstallaties. Bij onderhoudswerkzaamheden voeren wij met de huurder(s) overleg over de mogelijkheden voor vergroening van het terrein, gevels of dak. Ook zien wij, door technologische ontwikkelingen en lichtere constructies van zonnepanelen, meer mogelijkheden voor het plaatsen van zonnepanelen. Een andere ontwikkeling die kansen biedt voor de verduurzamingsopgave is de clustering van sportparken.

Inkoop
Grip houden op onze inkopen en de rechtmatigheid ervan blijft een aandachtspunt. De implementatie van een Purchase to Pay (P2P) oplossing is in 2022 stopgezet. Maar de noodzaak tot een dergelijke oplossing blijft wel bestaan. De in de leertafel opgehaalde ervaringen worden meegenomen in een nieuw wensenpakket. In 2023 wordt dit vertaald in een nieuwe inkoop opdracht voor een geautomatiseerde oplossing die inkopen volgens een vast stappenplan gaat ondersteunen. Daarnaast zijn we gestart met de implementatie van een nieuw contractmanagementapplicatie. Hiermee vereenvoudigen we het proces tot het naleven en borgen van contractafspraken. Dit vraagt in 2023 nog veel inzet van de afdeling inkoop.

Telefonie en bereikbaarheid
Eind vorig jaar is het nieuwe telefonieplatform in gebruik genomen. Dit platform biedt goede technologische ondersteuning om de interne bereikbaarheid van de gemeente te begroten. Houding en gedrag van medewerkers zijn de bepalende factor voor het naleven van de afspraken. Daarvoor hebben we vorig jaar het beleid met betrekking tot telefonische bereikbaarheid vernieuwd, zodat we die ook actief kunnen gaan monitoren.
Een klein deel van de mensen die feedback geeft op e-mail wil daarover worden teruggebeld. Deze gesprekken zijn enorm waardevol voor de organisatie. Er is een goede interactie en het maakt beter duidelijk waar het verbeterpunt ligt. Zo'n persoonlijk gesprek leidt vaak tot een gerichte actie zoals aanpassing website, bespreken met teamleiding of andere (interne) communicatie. Voor het baliecontact gaan we ook de mogelijkheid geven om terug gebeld te worden
Een rode draad zien we in klachten in de digitale dienstverlening over de weergave van kaarten op smartphones. Door toenemend gebruik van de smartphone voor onze digitale dienstverlening (60%), houden we bij vervanging van de website en webformulieren hiermee dan ook nadrukkelijk rekening.

Juridische Kwaliteitszorg
De aandacht voor juridische kwaliteitszorg heeft in 2022 geleid tot:
- Opleidingskalender Omgeving en recht, met oog voor vaardigheden.
- Een werkafspraak bezwaarbehandeling is gemaakt tussen het cluster Omgeving en Recht en de afdeling Juridische Zaken met als doelen:
    * zorgvuldige en brede heroverweging;
    * Oplossingsgericht werken in plaats van proceduregericht;
    * Het halen van beslistermijnen.
- Wijkteams: Een impuls door juridische training en het meenemen van de wijkteammedewerker naar de hoorzitting van de commissie bezwaarschriften zodat het leereffect wordt vergroot.
- Werk en Inkomen: De invoering van de doorbraakmethode van het Instituut Publieke Waarden om meer mogelijkheden te hebben voor het bieden van maatwerk. In het kader van het voorkomen van bezwaar is het vooraf bellen van aanvragers bij een afwijzend besluit verder uitgebreid.
- Juridische Zaken: domeingericht kwaliteitsoverleg tussen juristen en bedrijfsbureaus.
- Samenwerking controllers: Een brede juridische risico agenda.

3.6. Verbonden partijen

Beleid verbonden partijen

Beleidskader verbonden partijen
Op 31 januari 2022 is het geactualiseerde Beleidskader verbonden partijen vastgesteld. De gemeente streeft nog meer dan eerder, vanuit de strategische opgave Open Enschede, in deze relatie naar een goede balans tussen samenwerken met die organisaties aan de opgaven van de stad, (financieel) beheer en informatievoorziening. Een aantal uitgangspunten is daaraan aangepast. Het belangrijkste is natuurlijk de uitvoering van beleid; hoe we met elkaar omgaan. Daar wordt dan ook vooral op ingezet.
De gemeenteraad heeft unaniem ingestemd met een amendement bij het vaststellen van het beleidskader dat toe ziet een aanvullend bestuurlijk uitgangspunt, namelijk dat topinkomens en ontslagvergoedingen van verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen moeten worden beperkt. Het college heeft het amendement actief gedeeld met alle verbonden partijen en roept andere gemeenten op zich hierbij aan te sluiten.

Notitie samenwerken
Tegelijkertijd is door de gemeenteraad ingestemd met de Notitie Samenwerken. Deze vervangt de Leidraad Sourcen en regie uit 2015 waarin vooral wordt ingegaan op de afweging wanneer en hoe je een publieke taak op afstand kan zetten. Dat werd toen deels ingegeven vanuit het bestuurlijke uitgangspunt van een compacte en flexibele organisatie. Dat uitgangspunt is nu niet meer alleen leidend. Ook is de vraag nu hoe de gemeente het beste kan samenwerken met partijen die publieke taken voor de stad uitvoeren.

Wijziging Gemeentewet en Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) per 1 juli 2022
De recente wetswijzigingen hebben tot doel het bevorderen van de democratische legitimatie van de regelingen en het versterken van de kaderstellende en controlerende rol van gemeenteraden. Concreet zien de wijzigingen op:
– Gemeentewet: lokale (en gezamenlijke) rekenkamers kunnen onderzoek doen en er komt een gemeenschappelijk recht van onderzoek (enquête).
– Als een gemeenschappelijke regeling wordt opgericht, gewijzigd of opgeheven, dan moeten de deelnemende raden een zienswijze kunnen geven. Naast het al bestaande toestemmingsrecht.
– P&C cyclus: termijnen voor het kunnen indienen van een zienswijze over de ontwerpbegroting worden langer voor de raad vanuit de gedachte dat de raden zo meer tijd wordt gegund. In Twente zijn hierover praktische werkafspraken gemaakt zodat het proces voorjaar 2023 goed zal verlopen voor zowel raden, colleges als de regelingen zelf.

De gemeenschappelijke regelingen hebben tot 1 juli 2024 de tijd extra kaderstellende en controle instrumenten voor de raad op te nemen in de regelingen. Denk aan het op initiatief van raden oprichten van een gemeenschappelijke adviescommissie, het opnemen van extra zienswijze mogelijkheid voor raden bij majeure besluiten van een Algemeen Bestuur. En aan bepalingen over evaluatie en uittreding.

Wijzigingen en actualiteiten verbonden partijen
In de beleidsprogramma's staat in hoeverre de verbonden hebben bijgedragen in 2022 aan de doelen van de gemeente. Onderstaand delen wij relevante wijzigingen en actualiteiten rondom de verbonden partijen zelf.

Omgevingsdienst Twente (ODT): het bestuur van de ODT heeft de opdracht gekregen om te komen tot een herijking van de financiering. Met als doel een structureel duurzame

financiering gericht op wat er nodig is (en niet alleen wat er beschikbaar is) aan budget en waarbij alle deelnemers betalen voor wat zij krijgen. Daarbij moet er een balans zijn en blijven tussen de inhoud en omvang van het werk én een zo efficiënt mogelijke uitvoering. Het resultaat van deze herijking is structureel van aard en geldt vanaf het begrotingsjaar 2024. De gemeenteraden en provinciale staten zijn op 11 juli 2022 en op 27 januari jl. in een informatiebrief al geïnformeerd over de herijking financiering bij de Omgevingsdienst Twente.

Technology Base: In 2022 vond een evaluatie plaats van Technology Base. Daarin stonden de resultaten van deze gebiedsontwikkeling en de nog resterende opgave centraal. Eind december 2022 stemden raad en Staten in met de conclusies, aanbevelingen en de reactie daarop van het college. Het college stelde voor om
1) vast te houden aan het profiel van de Commissie van Wijzen uit 2014,
2) het bedrijvenpark en (de faciliteiten op) de luchthaven te gaan optimaliseren en
3) de Gemeenschappelijke Regeling (GR) voort te zetten en voorstellen te doen voor optimalisatie, rolzuiverheid en betrokkenheid van raad en Staten.
Verder deed de rechtbank in Zwolle in december 2022 een uitspraak over de verplichting om draaipaden aan te leggen om vertrek van grote vliegtuigen mogelijk te maken. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) had deze verplichting aan de luchthaven opgelegd. De rechtbank is van mening dat de ILT op dit punt geen uitzondering hoeft te maken voor Twente Airport. Twente Airport denkt na over het aantekenen van beroep bij de Raad van State tegen deze uitspraak.

Dimpact: De vereniging Dimpact heeft in 2022 het programmaplan beyond23 vastgesteld. Dit programma dient om de huidige E-suite te vervangen door andere modernere software-oplossingen onder de verzamelnaam Podium-D. De Poduim-D software behelst een platform voor de interactie met inwoners, self service modules voor inwoners en diverse interne processen. In het programma is voorzien dat deze vervanging zich gaat afspelen in de jaren 2023 t/m 2026. Gedurende deze looptijd blijft de huidige E-suite voor het nog niet vervangen deel operationeel. Enschede verleent ook diensten aan Dimpact met de zogenaamde hosting van de E-suite. Deze dienst zal gedurende dezelfde looptijd van kracht blijven.
Enschede is met Dimpact in gesprek voor het leveren van de hostingdienst voor het nieuwe software platform Podium-D.

Recreatieschap Twente: In 2022 is het recreatieschap gestart als zelfstandige entiteit en stond in het teken van het inrichten van de organisatie en de financiële afwikkeling van de uittreding uit de regio. De directeur is met vervroegd pensioen gegaan en er is een interim-directeur aangesteld. Het bestuur van het recreatieschap heeft in december de visie op de routenetwerken vastgesteld en daarin is gekozen voor de meest ambitieuze optie om de regio ten aanzien van routenetwerken weer landelijk voorop te laten lopen. Dit zal per 1 januari 2024 in werking treden, mits de gemeenteraden instemmen met de gewijzigde begroting in 2023. In 2022 is tevens de nieuwe visie vrijetijdseconomie door Twentemarketing gelanceerd. De subsidieverstrekking aan Twentemarketing gaat via het recreatieschap.

Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark: In het najaar van 2022 is de directeur van de gebiedsorganisatie Kennispark vertrokken. Werving van de nieuwe directeur is erop gericht om uiterlijk per april 2023 weer een gebiedsdirecteur in functie te hebben. Tot die tijd wordt de functie waargenomen vanuit het team binnen de gebiedsorganisatie.

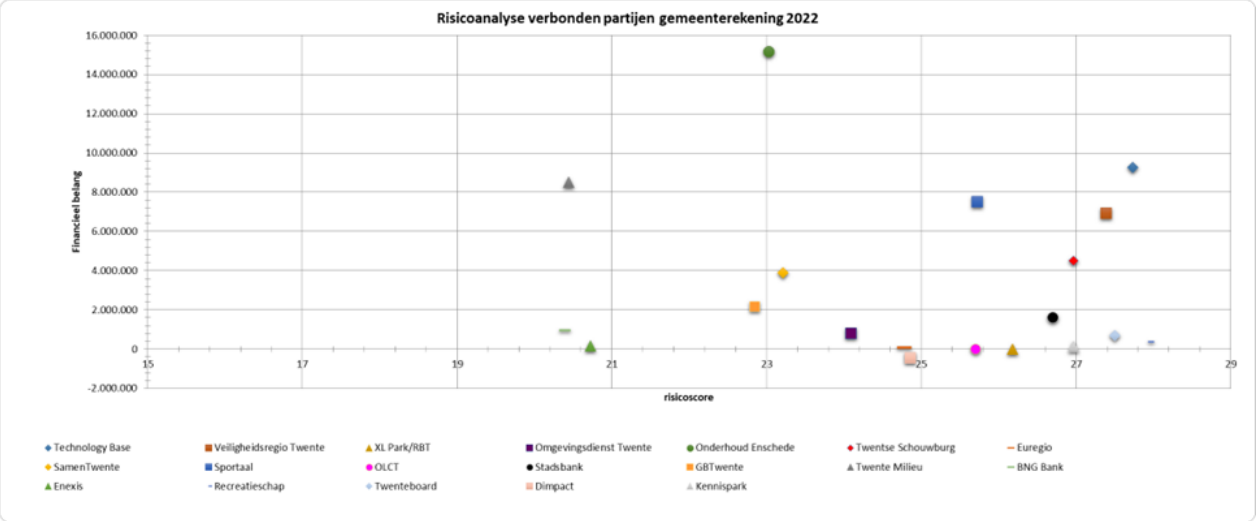
SamenTwente: In 2022 heeft SamenTwente besloten de ontwikkeling van het digitaal dossier Jeugdgezondheidszorg (het GGiD) wegens aanhoudende problemen en stagnatie in het proces, stop te zetten. De gedane investering van ongeveer € 4,16 miljoen voor GGD Twente is in 2022 afgeboekt. De dekking van deze afboeking komt voor een deel uit

vrijvallende reserves van SamenTwente (€2,83 miljoen) en zijn voor het resterende bedrag (€1,33 miljoen) in rekening gebracht bij de gemeenten.
Voor onze gemeente betekent dit dat er € 275.000,- in rekening is gebracht door SamenTwente in verband met het GGiD. De keuze om beperkt gebruik te maken van reserves van SamenTwente is bewust gemaakt, gezien het negatieve effect daarvan op het weerstandsvermogen van SamenTwente en de daarmee samenhangende onzekerheid of de risico's die de organisatie SamenTwente in de toekomst loopt, nog voldoende het hoofd geboden kunnen worden.

De raad is separaat over het besluit geïnformeerd (op 2 november 2022 en 14 december 2022.
Het bestuur van SamenTwente heeft besloten een onafhankelijke evaluatie uit te willen voeren naar het totale proces van totstandkoming van het GGiD. De uitkomsten van de evaluatie worden verwacht in het najaar van 2023.

Beheer verbonden partijen
De risicoanalyse van de verbonden partijen is wederom uitgevoerd met behulp van het pakket Naris Self Assesment. Hierbij werken we samen met de gemeente Almelo, Dinkelland, Hengelo en Tubbergen. Ook heeft de gemeente Losser zich in 2022 aangesloten. De risico's voor de verbonden partijen worden geïnventariseerd met behulp van een gestandaardiseerde vragenlijst. De vragen worden samengevat in acht indicatoren, die gezamenlijk een beeld geven van het risicoprofiel. De indicatoren zijn: directie/bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. Dit jaar is wederom een open vraag gesteld over de mogelijke gevolgen van het aanhoudende coronavirus bij de verbonden partij. Daarnaast is een nieuwe open vraag gesteld aan de verbonden partijen of zij mogelijk extra risico's en/of nadelen hebben vanuit de hoge inflatie en gestegen energieprijzen.

Het financieel belang is gebaseerd op een brede definitie. Dat betekent dat er onder meer rekening wordt gehouden met de exploitatiebijdrage, de boekwaarde van aandelen, dividenden, subsidies en verstrekte leningen en garanties. Zie hiervoor ook de informatie in de lijst met verbonden partijen verderop in deze paragraaf. Bij de berekening van het financieel belang in Naris Self Assement worden niet de benoemde bijdragen in geheel bij elkaar opgeteld. In geval van het meest negatieve scenario, een faillissement van de verbonden partij, moet de waarde van het aandelenkapitaal en de verstrekte leningen en garanties als verloren worden beschouwd (als niet sprake is van voldoende onderpand). Ook het begrote dividend zal niet worden gerealiseerd. De bijdrage aan de exploitatie (zijnde de inkoop van goederen en diensten door de gemeente) en de subsidie wordt echter in termijnen betaald door de gemeente. Daarvoor geldt dat het nog beschikbare resterende budget kan worden ingezet voor de inkoop van de benodigde goederen en diensten bij een andere organisatie. Als rekenregel wordt toegepast dat het verlies 50% van de begrote bijdrage is. In de onderstaande grafiek zijn de uit de vragenlijsten gekomen risicoscores opgenomen:

In de onderstaande tabel is het totale risico aangegeven met stoplichtkleuren. De kleuren geven aan of het risico van de desbetreffende verbonden partij laag, middel of hoog is. De uitkomst is de totale weging van het financieel belang en de risicoscore vanuit de vragenlijsten. Deze risico-inschatting correspondeert vervolgens met het toezichtsregime (zie ook de link met achtergronddocument die bij de lijst met verbonden partijen is opgenomen). De verbonden partijen staan op volgorde van hoogste naar laagste totale risico in de tabel.

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Technology Base	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Hoog	Hoog	Hoog
SamenTwente	Midden	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Midden	Hoog	Hoog
Sportaal	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
Recreatieschap	Hoog	Laag	Midden
Twenteboard	Hoog	Laag	Midden
Twence	Laag	Hoog	Midden
Twente Milieu	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank	Midden	Gemiddeld	Midden
GBTwente	Midden	Gemiddeld	Midden
Regionaal Bedrijventerrein	Midden	Laag	Midden
Omgevingsdienst Twente	Midden	Laag	Midden
Dimpact	Midden	Laag	Midden
Kennispark	Midden	Laag	Midden
OLCT	Midden	Laag	Midden
Euregio	Midden	Laag	Laag
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag

De verbonden partijen met totaal risico hoog kwalificeren zich voor een meer indringend toezicht. Dit zijn ook meteen de partijen die doorgaans taken uitvoeren die niet slechts uitvoerend zijn, maar ook beleidsrijke c.q. geen strategische activiteiten in portefeuille hebben. Aan deze partijen wordt dan ook meer aandacht besteed in het komende jaar dan de partijen die een lagere score hebben. De partijen met een totaalscore laag behoeven maar weinig toezicht aangezien hierbij sprake is van relatief kleine financiële belangen. De

gemeente bezit doorgaans ook maar een gering aandeel in deze partijen en heeft dus weinig c.q. zeggenschap. In de Gemeentebegroting 2023 zijn voor een eerste keer de 3 nieuwe verbonden partijen (Openbaar Lichaam Gezondheid, GR Recreatieschap Twente en de Stichting Twente Board), die zijn voortgekomen uit de Regio Twente, separaat beoordeeld. Ook is voor een eerste keer een risicoscore opgenomen van de Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark en Dimpact. De SPWE is niet meer beoordeeld omdat deze in 2022 is opgeheven. Ten opzichte van de vorige risicobepaling uit de Gemeentebegroting 2023 zijn er geen wijzigingen te melden.

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen. In de top tien van risico's staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een risico van 4,9 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen. Dat risico hangt samen met Techonology Base. Voor een verbonden partij wordt een financieel risico opgenomen als duidelijk is dat bijvoorbeeld een bezuinigingstaakstelling nog niet is ingevuld en wellicht tot nadelen leidt bij de gemeente, doordat een extra bijdrage moet worden betaald. Ook het niet voldoen aan de weerstandsnormen kan leiden tot het opnemen van een financieel risico voor een verbonden partij. Een organisatie bezit dan zelf niet voldoende middelen om haar risico's af te dekken. De gemeente kan ook hier worden gedwongen tot het doen van een extra bijdrage als meerdere risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Lijst verbonden partijen
In de onderstaande lijst staan de verbonden partijen van de Gemeente Enschede conform de BBV per eind 2022. Verdere algemene informatie is te vinden onder deze link.

Nog niet alle verbonden partijen hebben de goedgekeurde jaarrekening 2022 gereed. Voor deze partijen zijn geen gegevens over het vreemd en eigen vermogen per eind 2022 opgenomen en ook geen resultaat over 2022.

Type	Naam en vestigingsplaats	Financieel belang gemeente 2022	Omvang eigen vermogen begin 2022	Omvang eigen vermogen eind 2022	Omvang vreemd vermogen begin 2022	Omvang vreemd vermogen eind 2022	Resultaat 2022
GR	SamenTwente *Enschede*	Bijdrage 7.372.090 miljoen euro, 438.766 euro diverse subsidies	15,783 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 0,82 per eind 2022 en valt daarmee binnen gestelde omvang van 0,8 tot 1,0.	12,787 miljoen euro	21,674 miljoen euro	12,297 miljoen euro	31.946 euro
GR	Stadsbank Oost-Nederland *Enschede*	Bijdrage dienstverlening 2,856 miljoen euro, kapitaalinbreng 171.000 euro	971.100 euro De weerstandsratio is voldoende na toevoeging van het positieve resultaat 2022 aan de algemene reserve.	1,349 miljoen euro	14,323 miljoen euro	14,497 miljoen euro	365.900 euro
GR	Openbaar Lichaam Crematoria Twente *Enschede*	Geen dividend ontvangen conform de begroting 2022.	1,550 miljoen euro Het OLCT beschikt over voldoende weerstandsvermogen.	1,611 miljoen euro	32.337 euro	303.973 euro	361.432 euro
GR	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente *Hengelo*	Bijdrage 4,343 miljoen euro	549.000 euro Het eigen vermogen is niet afdoende om de risico's mee af te dekken. Deelnemers hebben er echter voor gekozen zelf weerstandsvermogen	756.000 euro	10,343 miljoen euro	7,499 miljoen euro	206.593 euro

			aan te houden.				
GR	Regionaal Bedrijventerrein/XL Park *Almelo*	Verliesvoorziening van 0 euro.	9,126 miljoen euro	11,870 miljoen euro	123,617 miljoen euro	96,187 miljoen euro	4,745 miljoen euro
GR	Technology Base *Enschede*	Verliesvoorziening van 9,267 miljoen euro.	Beschikt niet over eigen vermogen. De deelnemers houden voldoende verliesvoorziening aan ter afdekking van de ingeschatte risico's.		49,892 miljoen euro	50,136 miljoen euro	543.662 euro negatief
GR	Veiligheidsregio Twente *Enschede*	Bijdrage 13,827 miljoen euro.	2,069 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 0,77 per eind 2022 en voldoet hiermee aan de minimale vereiste omvang van 0,7.	1,963 miljoen euro	59,416 miljoen euro	64,220 miljoen euro	703.298 euro
GR	Omgevingsdienst Twente *Almelo*	Bijdrage 1,604 euro	2,477 miljoen euro De weerstandsratio bedraagt 1,14 per eind 2022 en valt daarmee binnen gestelde omvang van 1,0 tot 1,4.	2,042 miljoen euro	1,784 miljoen euro	2,931 miljoen euro	399.000 euro
GR	Recreatieschap Twente *Enschede*	Bijdrage 724.829 euro	740.000 euro De weerstandsratio bedraagt 0,96per eind 2022 en valt daarmee binnen gestelde omvang van 0,8 tot 1,0.	871.000 euro	3,833 miljoen euro	3,995 miljoen euro	147.000 euro
NV	Twentse Schouwburg *Enschede*	Subsidie 8,099 miljoen euro (waarvan 1,4 miljoen euro incidenteel), 466.956,23 euro verstrekte lening, 1 euro aandelenkapitaal	2,120 miljoen euro		4,367 miljoen euro		
BV	Sportaal *Enschede*	7,619 miljoen euro exploitatiebijdrage, 2,876 miljoen euro overige opdrachten (o.a. sportactivering, wijkteams), 517.900 euro subsidie sportakkoord en combinatiefunctionarissen, 2 miljoen euro verstrekte gemeentegarantie, 1 euro aandelenkapitaal	508.733 euro		9,617 miljoen euro		
BV	Onderhoud Enschede *Enschede*	16,873 miljoen euro inkoop, 6,726 miljoen euro verstrekte gemeentegarantie, 1 euro aandelenkapitaal	2,376 miljoen euro		8,880 miljoen euro		
NV	Twente Milieu *Enschede*	16,462 miljoen euro inkoop, 281.000 euro aandelenkapitaal	12,576 miljoen euro		15,684 miljoen euro		
BV	Twence *Hengelo*	10,077 miljoen euro inkoop (inclusief 5,378 miljoen euro voor communale samenwerking met Munster), dividend 1,484 miljoen euro, 1 euro aandelenkapitaal	149,605 miljoen euro Twence beschikt over voldoende solvabiliteit.	175,964 miljoen euro	123,065 miljoen euro	110,693 miljoen euro	32,490 miljoen euro
NV	Bank Nederlandse Gemeenten *Den Haag*	456.782 euro dividend, 455.000 euro aandelenkapitaal, 37.553 euro kosten betalingsverkeer	5.062 miljoen euro BNG Bank beschikt over voldoende solvabiliteit.	4.615 mijloen euro	143.995 miljoen euro	107.459 miljoen euro	300 miljoen euro

NV	Enexis Den Bosch	141.531 euro dividend, 27.000 euro aandelenkapitaal	4.241 miljoen euro Enexis beschikt over voldoende solvabiliteit.	5.441 miljoen euro	5.154 miljoen euro	4.907 miljoen euro	1.300 miljoen euro
BV	Voormalig Essent: *Den Bosch:*						
	Publiek Belang Elektriciteitsproductie	43 euro aandelenkapitaal	1,532 miljoen euro	1,480 miljoen euro	6.925 euro	9.914 euro	52.060 euro verlies
	CSV Amsterdam	43 euro aandelenkapitaal	312.379 euro	210.079 euro	22.664 euro	13.351 euro	102.300 euro verlies
CO	Dimpact *Enschede*	Bijdrage 1,406 miljoen euro (waarvan 337.000 euro incidenteel), 1,850 miljoen euro ontvangen voor hosting	2,335 miljoen euro	2,747 miljoen euro	3,219 miljoen euro	4,139 miljoen euro	412.234 euro
OV	Euregio *Gronau*	Bijdrage 46.322,28 euro (0,29 euro per inwoner).	2,523 miljoen euro Het eigen vermogen is voldoende om de risico's mee af te dekken.	2,650 miljoen euro	11,921 miljoen euro	29,959 miljoen euro	126.107 euro
OV	Stichting Twente Board/ Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking *Enschede*						
OV	Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark	Bijdrage 150.000 euro					

3.7. Grondbeleid

Grondbeleid; visie en uitvoering
In februari 2020 is de Nota Grondbeleid door de raad vastgesteld. Deze bevat het actuele kader voor de uitvoering van het grondbeleid. Uitgangspunt in deze nota is situationeel grondbeleid waarbij, afhankelijk van de locatie, het te voeren grondbeleid wordt bepaald.
In de Nota Grondbeleid is de actuele wet- en regelgeving rondom het grondbeleid verwerkt. Daarnaast maken een afwegingskader en een bestuurlijk afwegingsmodel gebiedsontwikkeling onderdeel uit van de nota. Met het afwegingskader kan bepaald worden in welke situatie welk type grondbeleid het meest kansrijk c.q. gewenst is. Met het bestuurlijk afwegingsmodel gebiedsontwikkeling kan inzicht worden verkregen in het financieel en maatschappelijk rendement van een gebiedsontwikkeling.
De laatste jaren volgde onze gemeente vooral een facilitair beleid, we lieten meer over aan de markt en ondersteunden particuliere initiatieven vanuit de samenleving. Met de Nota Grondbeleid is het voor de gemeente ook mogelijk om in sommige situaties actieve ingrepen te doen als de markt de gewenste ontwikkelingen niet oppakt of regie vanuit de gemeente gewenst is.
In de laatste twee jaren is, mede door beschikbare subsidies van hogere overheden (Provincie en het Rijk), dan ook weer vaker voor actief grondbeleid gekozen. Zo werden in 2021 de grondexploitaties voor Centrumkwadraat Molenstraat Zuidzijde en Leuriks Oost door de raad vastgesteld. In 2022 volgden de grondexploitaties Versnelling Cromhoff en Velve Kleine Bouwplannen.
Voor de volledige Nota Grondbeleid verwijzen wij u naar onderstaande hyperlink.
Nota Grondbeleid | Gemeente Enschede

Ontwikkelingen 2022

Resultaten
De inflatie is sinds de zomer van 2021 snel gestegen en bevindt zich momenteel fors boven de gestelde 2% doelstelling voor prijsstabiliteit van de Europese Centrale Bank (ECB). Centrale banken grijpen in met renteverhogingen, waardoor financiële condities in korte tijd zijn verkrapt. Volgens De Nederlandsche Bank (DNB) blijft de inflatie mogelijk ook langer hoog dan waar economische ramingen en de financiële markten nu rekening mee houden. Ook hebben de toegenomen financieringskosten een neerwaarts effect op de bedrijfsinvesteringen: geld lenen kost nu meer geld (rente), waardoor sommige investeringen te duur worden en worden uitgesteld. Tot slot duren de economische gevolgen van de oorlog in Oekraïne voort, met name via aanbodverstoringen en hogere en snel veranderende prijzen van energiebronnen en grondstoffen.

Ondanks deze ontwikkelingen van kosten en prijzen staan de opbrengsten van de grondexploitaties op dit moment (nog) niet onder druk, maar de kosten nemen echter vanwege de hoge inflatie wel snel toe. Het effect van deze toegenomen kosten wordt deels ook weer tenietgedaan door toegenomen opbrengsten, waardoor het effect op MPG totaalniveau in 2022 beperkt bleef. De grondverkopen voor bedrijventerreinen en woningbouwkavels voor particulier opdrachtgeverschap verliepen voorspoedig. Daar tegenover bleven grondverkopen voor projectmatige woningbouw achter en ook de verkoop van bouwgrond voor kantoren liet, evenals in vorige jaren, (nog) geen verbetering zien. Doel voor 2022 was om 143 woningbouwkavels te verkopen, er werden in totaal 64 kavels verkocht. De omzet van bouwkavels voor woningen bedroeg 4,7 miljoen euro, terwijl 6,9 miljoen euro was begroot. De uitgifte van kavels voor particulier opdrachtgeverschap verliep zoals verwacht, bij projectmatige bouw bleef de realisatie achter. Bij de verkoop van bouwgrond voor bedrijven was de afzet ruim boven verwachting. Doel voor 2022 was om 2,9

hectare bedrijfsgrond te verkopen, er werd in totaal 4,1 hectare verkocht. De omzet van bouwkavels voor bedrijven bedroeg 4,6 miljoen euro ten opzichte van 3,6 miljoen euro begroot. De uitgifte van bouwgrond voor kantoren kwam overeen met de prognose. Doel was om 2 kantoorkavels (tezamen 7.834 m2 BVO) te verkopen voor 1,18 miljoen euro. In 2022 werden 2 kavels verkocht (tezamen 8.036 m2 BVO) voor iets meer dan 1,23 miljoen euro.

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (afgekort: BBV) moet bij de winstgevende grondexploitaties de winst worden genomen op basis van de voortgang van het project. Voor de berekening van het percentage te nemen winst wordt uitgegaan van een percentage dat rekening houdt met de verhouding tussen gerealiseerde kosten en opbrengsten ten opzichte van de begroting, dus het voortgangspercentage. Op basis van deze methode wordt over 2022 3,2 miljoen euro aan winst genomen en toegevoegd aan de reserve Grondbedrijf.

Een ander financieel effect betreft de verlieslatende grondexploitaties. De verlieslatende grondexploitaties zijn voor € 1,9 miljoen meer verlieslatend geworden. Dit wordt met name veroorzaakt door aanpassing van de (kosten) parameters. Als gevolg van de hoge inflatie zijn de nog te realiseren kosten met 8% toegenomen en wordt voor de korte termijn (2023-2025) ook een hogere kostenstijging voorzien dan het lange termijn gemiddelde van 2%. Hierdoor is er meer verliesvoorziening nodig en dit heeft direct een negatief effect op de Reserve Grondbedrijf. Daarnaast zijn er twee nieuwe verlieslatende complexen toegevoegd: Versnelling Cromhoff met een tekort van 4,7 miljoen euro en Velve Kleine Bouwplannen met een tekort van 0,1 miljoen euro. Ter dekking van het tekort op het complex Versnelling Cromhoff zijn in de reserve grondbedrijf interne bijdragen ontvangen ter hoogte van € 0,2 miljoen (vanuit bodem) en € 3,8 miljoen vanuit de Investeringsagenda. Interne bijdragen mogen niet rechtstreeks ten gunste van de grondexploitatie worden geboekt, maar komen rechtstreeks ten gunste van de Reserve Grondbedrijf waardoor de financiële impact van de toevoeging van deze verlieslatende complexen aan het MPG beperkt is. De Reserve Grondbedrijf neemt in totaal af met 0,6 miljoen tot 25,7 miljoen euro positief per 31-12-2022. Hierna worden de resultaten van 2022 nader toegelicht. Tenslotte volgt een vooruitblik op het grondbeleid vanaf 2023 en verder.

Realisatie programma wonen, bedrijventerreinen en kantoren in 2022

Verkopen kavels woningbouw
In 2022 heeft de gemeente Enschede in totaal 64 kavels verkocht en geleverd. Dit is ongeveer de helft minder dan begroot in het MPG 2022. De verkoop van gronden voor woningbouw verliepen voor wat betreft de gemeentelijke kaveluitgifte voorspoedig. Geprognosticeerd was een gronduitgifte voor 143 woningen, verkocht werd grond voor 64 woningen. De 90 geprognosticeerde projectmatige woningen in het project Centrumkwadraat zijn in 2022 niet gerealiseerd en verder uitgefaseerd. In het project Leuriks -oost is de gronduitgifte niet gerealiseerd omdat het bestemmingsplan later dan voorzien onherroepelijk is geworden. Het aantal opties en overeenkomsten laten, ook voor 2023, een positief beeld zien. In de hierna volgende tabel zijn de resultaten per project nader gespecificeerd.

Verkopen woningbouw (stand per 31-12-2022)
(weergegeven in aantallen woningen/appartementen)

Projectnaam	Begroot MPG 2022	Uitgegeven 2022
Eschmarke	1	21
Brunink	1	0
Vaneker	5	9
Leuriks Oost	13	0
Binnenstad Roombeek	28	27
BIW II	1	2
CK Molenstraat - Zuidzijde	90	0
Zuiderval	4	5
Eindtotaal	**143**	**64**

Door de grondverkopen slinkt de bestaande voorraad bouwrijpe grond. Om ook voor de toekomst het aanbod op peil te brengen is het project Eschmarkerveld in voorbereiding. Wanneer een oplossing wordt gevonden voor de stikstofproblematiek, kan deze nieuwe grondexploitatie in de loop van 2023 ter besluitvorming aan de raad worden aangeboden. Ook is het plan Versneld Modulair Bouwen (190 woningen) begin 2023 ter besluitvorming aan de Raad aangeboden. Het bestemmingsplan voor de nieuwe woonwagenlocatie wordt in het eerste kwartaal van 2023 ter inzage gelegd. Vervolgens zal medio 2023 de grondexploitatie gelijktijdig met het bestemmingsplan worden vastgesteld.

Verkopen kavels bedrijventerreinen
Bij de verkoop van gronden voor bedrijvigheid wordt de opgaande lijn verder doorgezet, de realisatie is wederom hoger dan de prognose. Geprognosticeerd grond voor 29.385 m² bedrijventerrein en verkocht grond voor 40.720 m² bedrijventerrein. Voor de specifieke onderverdeling binnen de verschillende grondexploitaties wordt verwezen naar de onderstaande tabel.

Verkopen bouwgrond bedrijventerrein (stand per 31-12-2022)
(weergegeven in m² uitgeefbaar)

Projectnaam	Begroot MPG 2022	Uitgegeven 2022
Euregiopark II	7.162	25.351
Josink-Es	5.596	6.008
Ossenboer	11.449	7.725
Hardick en Seckel	1.545	1.636
Zuiderval	3.633	0
Eindtotaal	**29.385**	**40.720**

Ook bij de bedrijventerreinen is – net zoals bij woningbouwkavels- de voorraad uitgeefbaar terrein in de afgelopen jaren sterk geslonken door verkopen. Momenteel wordt gewerkt aan het verleggen van het warmtenet in het project Oostkrans-Usseleres (Morshoek). De verwachting is dat daar eind 2023 kan worden gestart met de uitgifte van de bedrijfskavels.

Verkopen kavels kantoren
Er zijn in 2022 twee uitgiftes van bouwgrond voor kantoren gerealiseerd. Het aantal opties en overeenkomsten is beperkt. In 2021 is er een marktanalyse op de kantorenmarkt uitgevoerd op basis waarvan in 2022 het beleidskader voor kantoren is herzien. Het herziene beleidskader is begin 2023 aan de Raad aangeboden voor besluitvorming.

Verkopen bouwgrond kantoren (stand per 31-12-2022)
(weergegeven in m² bruto vloeroppervlak)

Projectnaam	Begroot MPG 2022	Uitgegeven 2022
Binnenstad Roombeek	0	672
Kennispark	7.364	7.364
CK Molenstraat - Zuidzijde	470	0
Eindtotaal	**7.834**	**8.036**

Nieuwe grondexploitaties en afgesloten grondexploitaties in 2022

In 2022 zijn twee nieuwe grondexploitaties door de raad vastgesteld en aan het MPG toegevoegd: Versnelling Cromhoff en Velve Kleine Bouwplannen.

Versnelling Cromhoff
Cromhoff is één van de door de gemeenteraad aangewezen prioritaire gebieden/projecten die een belangrijke bijdrage moeten leveren aan de versnelling van de Enschedese woningbouwopgave. Het voormalige bedrijfsterrein wordt getransformeerd tot één van de meest onderscheidende en gevarieerde grootstedelijke woonmilieus van Enschede. Met het (deel)project 'versnelling Cromhoff' wordt een belangrijke basis gelegd voor de toekomstige planontwikkeling en -realisatie. Door nu sloop- en saneringswerkzaamheden uit te voeren, te werken aan een basisinfrastructuur en door tijdelijke initiatieven in het gebied ('placemaking') wordt waarde toegevoegd die bijdraagt aan een versnelling van de latere planontwikkeling. Deze grondexploitatie is door de gemeenteraad vastgesteld op 11 juli 2022 en is verlieslatend met een tekort op netto contante waarde 01-01-2023 van 4,7 miljoen euro. Ter dekking van het tekort op het complex Versnelling Cromhoff zijn interne bijdragen ontvangen ter hoogte van 4 miljoen euro. Deze bijdragen komen rechtstreeks ten gunste van de Reserve Grondbedrijf.

Velve Kleine Bouwplannen
Het plan Velve - Kleine Bouwplannen bestaat uit een tweetal percelen die beide in het kader van woningbouw ontwikkeld worden. Het gaat om een kavel op de hoek van de Lage Bothofstraat 297 - Oostveenweg waar gewerkt wordt voor sociale woningbouw en een perceel van het voormalig buurthuis Franklinstraat 16, waar grondgebonden rijwoningen in de koopsector worden gerealiseerd. Met deze ontwikkelingen wil Enschede streven naar een divers woningaanbod en inspelen op de stijgende vraag van woningen vanuit de markt. Door deze ontwikkelingen worden 2 braakliggende terreinen omgezet naar woningbouw, waardoor er kwalitatieve en duurzame woningen worden toegevoegd aan de wijk Velve- Lindenhof. Het plan kent op netto contante waarde 01-01-2023 een tekort van 0,1 miljoen euro.

Per 31-12-2022 zijn 5 grondexploitaties afgesloten: Beekwoude, De Bothoven, Kop Boulevard, Westerval en Business & Sciencepark II. Deze maken dus geen onderdeel meer uit van het MPG 2023.

Beekwoude
Het plan Beekwoude betreft het gebied tussen de bestaande bebouwing van de Helmerhoek en het opnieuw ingerichte sportcomplex Wesselerbrink. Woningbouw in Beekwoude werd mogelijk als gevolg van de herinrichting van het naastgelegen sportcomplex. De grondexploitatie is halverwege 2007 door de Raad vastgesteld. Bij vaststelling van de grondexploitatie was er sprake van een nagenoeg neutraal eindresultaat. Sinds 2011 laat de

grondexploitatie een nadelig resultaat zien. Dit werd veroorzaakt door verlenging van de looptijd door langdurende onderhandelingen en planaanpassingen. Daarnaast zijn bij de herziening welke in 2014 in de raad is behandeld enkele stedenbouwkundige randvoorwaarden gewijzigd waardoor er minder m2 konden worden uitgegeven.
Bij afsluiting van het complex is het tekort van 1,26 miljoen euro verrekend met de verliesvoorziening.

Bothoven
De grondexploitatie Bothoven bestaat uit een viertal deelgebieden. Dit is het Polaroid terrein, Tattersal, Vitens en Eufraat. Met het project wordt de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de wijk vergroot en de groenstructuur verbeterd. Aangezien deze deelgebieden een grote samenhang kennen zijn ze samengevoegd tot 1 grondexploitatie. Het complex is per 31-12-2022 afgesloten en het voordelig resultaat van 881.551 euro is verrekend met het winstnemingscomplex.

Kop Boulevard
Het College heeft op 8-11-2022 besloten om de samenwerking met Life/ten Brinke voor het project de Kop te beëindigen en de grondexploitatie Kop Boulevard is per 31-12-2022 afgesloten. Bij het MPG 2022 was een tekort voorzien van 0,8 miljoen euro. Additioneel wordt nu 1,8 miljoen euro extra ten laste van de verliesvoorziening gebracht naast de verplichting die nog bestond van 0,2 miljoen euro voor afronding van de sloop van het voormalig SLO pand welke ten laste van de Reserve Grondbedrijf is gebracht.

Westerval
Het project Westerval betreft de herontwikkeling van het gebied tussen Westerval, Volksparksingel, Tweede Emmastraat, Poolmansweg en Wethouder Nijhuisstraat ten behoeve van uitgifte aan bedrijven. De grondexploitatie is voor het eerst vastgesteld in 1995 en de looptijd is diverse keren verlengd. Aanvankelijk was het plan sluitend, echter gedurende de periode 2004 tot en met 2013 liep het tekort snel op. Eind 2019 is de laatste kavel verkocht en per ultimo 2022 is het project afgesloten. Bij afsluiting van het complex is het resterende tekort van 59.944 euro verrekend met de verliesvoorziening.

Business & Sciencepark II
Deze grondexploitatie bevatte nog 1 kavel van ca. 2.600 m2 gelegen aan de Neptunusstraat. Bij de vaststelling van de grondexploitatie Kennispark, op 7 maart 2022, is besloten om het kavel toe te voegen aan deze grondexploitatie. Het complex is daarom afgesloten en het nadelig saldo van 133.643 euro is verrekend met de verliesvoorziening.

Gemeentelijke grondexploitaties
Per 31-12-2022 kent het Grondbedrijf 23 lopende grondexploitaties met een begroot nadelig resultaat van per saldo 28,3 miljoen euro op netto contante waarde (NCW) 1-1-2023, waarvan:

- 13 verliesgevende grondexploitaties met een gezamenlijk begroot tekort van 62,7 miljoen euro op NCW 1-1-2023. Hiervoor is een voorziening getroffen;
- 10 winstgevende grondexploitaties met een begroot positief resultaat van 39,0 miljoen euro op eindwaarde (34,4 miljoen op NCW 1-1-2023). Daarvan is 30,5 miljoen euro al gerealiseerd en genomen. De begrote nog te realiseren winst bedraagt 8,5 miljoen euro op eindwaarde). Op basis van de POC berekening (langjarig) zal hiervan op termijn 2,6 miljoen euro worden toegevoegd aan de Reserve Grondbedrijf

Particuliere grondexploitaties
Onder particuliere grondexploitaties worden projecten verstaan waarbij de bouwgrond in bezit is bij een marktpartij (ontwikkelaar, bouwbedrijf). Wanneer deze initiatief neemt voor een nieuwe ontwikkeling en daarvoor planologische medewerking van de gemeente nodig heeft) is de gemeente op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) in de meeste gevallen verplicht om de kosten die daarmee gemoeid zijn te verhalen op de betreffende partij. De gemeente voert in deze gevallen niet zelf de grondexploitatie (dat doet de marktpartij), maar in plaats daarvan sluit zij met de initiatiefnemer een exploitatieovereenkomst waarin o.m. het kostenverhaal, een ontwikkelkader en fasering zijn geregeld. In deze overeenkomsten worden afspraken gemaakt over het kostenverhaal van onder meer de gemeentelijke plankosten, bestemmingsplankosten en de bijdrage ruimtelijk ontwikkelingen.

In 2022 gesloten exploitatie overeenkomsten
In 2022 zijn voor totaal 273 woningen exploitatie-overeenkomsten afgesloten. Daarmee wordt de bouw van 206 gestapelde woningen en 67 grondgebonden woningen mogelijk gemaakt. Verder is er gecontracteerd over de realisatie van nieuwbouw van het zwembad, 1.000 m2 BVO kantoren in het project Stationsplein 1-5 en 114 m2 BVO kantoren in het project Visserijstraat 3-5.

Project	Exploitant	Gestapelde woningen	Grondgebonden woningen
Stroinkslanden ringwoningen	De Woonplaats	0	45
Assinkhof	Op de Assinkhof B.V.	5	20
Stationsplein 1-5	Ten Brinke Grondexploitatie B.V.	159	0
Visserijstraat 3-5	Interspace B.V.	6	0
Zwarteweg	De Pelle Vastgoed B.V.	0	2
Brammelerdwarsstraat	Ska-pa B.V.	36	0
Totaal		**206**	**67**

In 2022 verstuurde voorschotnota's
Daarnaast zijn in het voorbereidingstraject voorschotnota's verstuurd voor werkzaamheden van de ambtelijke organisatie vóór het sluiten van overeenkomsten. Het gaat om 269 woningen, waarvan 40 gestapelde woningen (appartementen) en 229 grondgebonden woningen.

Financiële resultaten 2022
De resultaten ten aanzien van de financiële positie van het Grondbedrijf worden hierna toegelicht. Daarbij is de omvang van de Reserve Grondbeleid van belang.
De Reserve grondbedrijf wordt gevormd door:

- Genomen winsten en getroffen verliesvoorzieningen behorend bij de lopende grondexploitaties;
- De resultaten van de exploitatie van in erfpacht uitgegeven gronden en verkopen bloot eigendom;
- Afwaardering van gronden waarvan de marktwaarde lager is dan de boekwaarde en die (nog) niet in exploitatie genomen zijn: de materiële vaste activa;

- Afwaardering van gronden waarvan de marktwaarde lager is dan de boekwaarde en die niet meer nodig zijn voor exploitatie en kunnen worden verkocht: de voorraad handelsgoederen;
- Overige ontvangen (interne) bijdragen aan projecten die niet rechtstreeks ten gunste van lopende grondexploitaties geboekt mogen worden;
- Bij particuliere grondexploitaties worden voorschotnota's in rekening gebracht. In incidentele gevallen kunnen niet alle kosten volledig worden verhaald en ontstaan er kleine tekorten op particuliere grondexploitaties welke dan ten laste van de Reserve grondbedrijf komen. De voordelige resultaten van particuliere exploitaties die zijn afgerond komen ten gunste van de reserve.

De complexen binnen het MPG 2023 laten per saldo een verslechtering zien van 0,6 miljoen euro. Concluderend is het effect van het MPG 2023 op de Reserve grondbedrijf hierdoor als volgt:

Ontwikkeling reserve GB (bedragen in 1 miljoen euro)	
Reserve per 31-12-2021	26,3
Effecten herziening	0,6-
Reserve per 31-12-2022	**25,7**

Onderstaande tabel bevat het aandeel per (deel) complex in de mutatie van de Reserve Grondbedrijf:

		effect Totaal
1a.	BIE (bouwgrond in exploitatie: verlieslatend)	-3.552.000
1b.	BIE (2 nieuwe grondexploitaties 2022: verlieslatend)	-4.795.000
2.	BIE (bouwgrond in exploitatie: winstgevend)	3.193.000
3.	Gronden MVA (Materieel Vast Actief)	-1.006.000
	Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen)	-217.000
4.	Erfpachtcomplex	1.940.000
5.	Particuliere grondexploitaties	-165.000
6.	Overige mutaties t.l.v. reserve (interne bijdrage)	3.998.000
	Resultaat	**-604.000**

Het nadelig resultaat van 0,6 miljoen euro komt ten laste van de Reserve Grondbedrijf. De stand van de Reserve grondbedrijf is daardoor per 31-12-2022 licht verslechterd en bedraagt nu 25,7 miljoen euro positief.

De volgende mutaties verklaren deze verslechtering

1. De verlieslatende grondexploitaties zijn voor 3,6 miljoen euro meer verlieslatend geworden. Van dit totaal is 1,9 miljoen euro het gevolg van de herziening van lopende grondexploitaties en 1,7 miljoen euro is additioneel benodigd voor afgesloten complexen. Dit wordt veroorzaakt door kostenverhogingen als gevolg van het aanpassen van kostenramingen naar het prijsniveau van 1 januari 2023 én door toepassing van nieuwe (hogere) parameters voor kostenstijging vanaf 1 januari 2023 tot en met het jaar van afsluiting van de grondexploitaties. Voor toegenomen tekorten in grondexploitaties moet de verliesvoorziening worden verhoogd en dit heeft een negatief effect op de Reserve Grondbedrijf.

2. De grootste (positieve) mutatie in de reserve wordt veroorzaakt door het winstnemen. Volgens de BBV voorschriften moet er winst worden genomen conform de PoC-methode (Percentage of Completion). Daarbij wordt winst genomen op basis van de voortgang van het project. Voor de berekening van het percentage te nemen winst wordt uitgegaan van de verhouding tussen gerealiseerde kosten en opbrengsten. Op basis van de PoC-methode moet er dit jaar 3,2 miljoen euro winst worden genomen. Dit bedrag bestaat uit de te nemen winst uit de lopende grondexploitaties plus het saldo van de te nemen winst en kosten van de afgesloten grondexploitaties. Omdat met de PoC-methode winst wordt genomen vóórdat het complex wordt afgesloten, bestaat er een risico op het later eventueel terug moeten storten van een deel van de genomen winst. Dit risico is daarom meegenomen bij de bepaling van de vereiste weerstandscapaciteit.
3. De strategische grondvoorraad is onderverdeeld in Gronden MVA (Materiële Vaste Activa) en Gronden VHG (Voorraad Handelsgoederen). Het totaal van de beheerlasten en -baten alsmede de rentekosten en afwaardering als gevolg van waardevermindering (boekverliezen) bedraagt over 2022 totaal 1,2 miljoen euro. Van dit totaal is 0,2 miljoen euro voorzien voor de nog te betalen kosten van de sloop van het voormalig SLO pand. Het totaal van de beheerslasten en -baten mag niet als oplopende boekwaarde op deze complexen worden verantwoord omdat het geen bouwgrond in exploitatie betreft. Deze uitgaven komen daarom direct ten laste van de Reserve Grondbedrijf.
4. Het Erfpachtcomplex laat een voordelig resultaat zien van 1,9 miljoen euro. Dit bestaat uit het exploitatiesaldo van 0,2 miljoen euro plus het resultaat van afgesloten projecten (verkoop van een blote eigendom) voor 1,7 miljoen euro. Dit resultaat komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf.
5. Er is een aantal particuliere grondexploitaties afgesloten met een positief saldo van 0,1 miljoen euro. Dit komt ten gunste van de Reserve Grondbedrijf. Echter is ook het voorzienbaar tekort van een aantal exploitaties toegenomen met 0,3 miljoen euro. Per saldo leidt dit tot een negatief effect van 0,2 miljoen euro ten laste van de Reserve Grondbedrijf.
6. Ter dekking van het tekort in de nieuwe grondexploitatie Versnelling Cromhoff zijn twee interne bijdragen ontvangen van tezamen 4 miljoen euro vanuit de Reserve Mobiliteit (0,2 miljoen euro) en Richting aan Ruimte (RAR) gelden (3,8 miljoen euro). Volgens de BBV voorschriften worden deze interne bijdragen rechtstreeks ten gunste van de Reserve Grondbedrijf geboekt.

Winstneming
Voor 11 winstgevende grondexploitaties is in het boekjaar 2022 de tussentijdse winstneming berekend op 3,2 miljoen euro. Deze winstneming is gestort in de Reserve Grondbedrijf. In totaal is er nu 30,5 miljoen euro winst genomen. De nog te realiseren winst (in de toekomst toe te voegen aan de reserve) van 2,6 miljoen euro zal naar verwachting worden gerealiseerd uit de grondexploitaties van de volgende projecten.

	Woningbouw	Eindwaarde*	Voortgangspercentage	Winst genomen t.g.v. reserve GB	Restant toekomstige winst	Jaar
A	Brunink	8.398.000	94%	7.874.000	524.000	2025
B	Roombeek - Binnenstad	15.208.000	92%	14.287.000	921.000	2032
C	BIW II	736.000	54%	401.000	335.000	2024
D	Velve Lindenhof	5.353.000	100%	5.359.000	-6.000	2023
E	KSL (Kansrijke Stedelijke Locaties)	421.000	95%	403.000	18.000	2023
	Totaal woningbouw	**30.116.000**		**28.324.000**	**1.792.000**	
	Bedrijventerreinen					
F	Euregio Bedrijvenpark II	1.003.000	82%	908.000	95.000	2027
G	Oostkrans - Usseleres	350.000	0%	0	350.000	2032
H	Diekman S&L	591.000	85%	501.000	90.000	2023
I	Hornbach	768.000	99%	776.000	-7.000	2023
J	Kennispark	302.000	17%	40.000	261.000	2033
	Totaal bedrijventerreinen	**3.014.000**		**2.225.000**	**789.000**	
	Totaal	**33.130.000**		**30.549.000**	**2.581.000**	

*eindwaarde gecorrigeerd met rente winstnemingscomplex

De gerealiseerde winst komt voor in totaal 28,3 miljoen euro uit woningbouwprojecten (A t/m E) en 2,2 miljoen euro uit bedrijventerreinprojecten (F t/m J). Het aangegeven jaartal betreft het jaar waar in de restantwinst naar verwachting in zijn geheel zal worden toegevoegd aan de reserve grondbedrijf.

Risico's in relatie tot de reservepositie

De vereiste weerstandscapaciteit is in 2022 toegenomen van 13,5 miljoen euro naar 14,9 miljoen euro. Ten opzichte van vorig jaar is dit een verhoging van 1,3 miljoen euro. Naast het aanpassen van risicobandbreedtes is in 2023 wederom gerekend met het in 2022 voor het eerst toegevoegde verzwaarde worst case scenario. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijke financiële gevolgen van een terugval van de vastgoedmarkt. Daarnaast zijn aan een aantal projecten, waarin gronduitgifte voor projectmatige bouw aan de orde is, nieuwe risico's toegevoegd ten aanzien van de marktontwikkelingen en de financiële haalbaarheid van de projecten. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31-12-2022 25,7 miljoen euro. De hierna volgende tabel bevat een overzicht van de reservepositie en vereiste weerstandscapaciteit bij het MPG 2023.

Reservepositie en vereiste weerstandscapaciteit (bedragen X 1 miljoen euro)	MPG 2023	MPG 2022	Verschil 2023-2022
a. Beschikbare weertandscapaciteit = omvang van de Reserve Grondbedrijf	25,7	26,3	-0,6
b. In 2021 gelabeld voor de Strategische Investeringsagenda	5,7	5,7	-
c. = a-/-b beschikbare weerstandscapaciteit na aftrek reservering Strategische Investeringsagenda	20,0	20,6	-0,6
d. Vereiste weerstandscapaciteit = risico MPG 2023	14,9	13,5	+1,4
e. a -/- d Surplus Grondbedrijf	10,8	12,8	-2,0

In de Nota Grondbeleid zijn beleidsregels opgenomen inzake de Reserve grondbedrijf en weerstandsvermogen en hoe om te gaan met de beschikbare middelen. Voor het Grondbedrijf geldt dat de Reserve Grondbeleid steeds van voldoende omvang moet zijn om de risico's van het MPG zelfstandig te kunnen dragen. De mate waaraan aan dit criterium wordt voldaan komt tot uitdrukking in een verhoudingsgetal: de Grondbedrijf ratio. Deze wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de vereiste weerstandscapaciteit. In het MPG 2023 bedraagt de Grondbedrijf ratio 1,72. In het MPG 2022 was deze 1,95. Wanneer de voor de Strategische Investeringsagenda gelabelde bijdrage van 5,7 miljoen euro in de bepaling van de Ratio Grondbedrijf wordt betrokken, bedraagt de ratio in het MPG 2023 1,34. Bij het MPG 2022 bedroeg deze 1,53.

Grondbedrijf ratio	MPG 2023	MPG 2022	Verschil
Exclusief reservering Strategische Investeringsagenda	1,72	1,95	-0,22
Inclusief reservering Strategische Investeringsagenda	1,34	1,53	-0,19

Het bedrag dat overeenkomt met de waarde van de ratio groter dan 1 maakt op grond van de in 2022 vastgestelde Nota risicomanagement en weerbaarheid geen onderdeel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente. Dit (positieve) verschil tussen de aanwezige en benodigde weerstandscapaciteit wordt aangeduid als het surplus. Dit surplus is niet bedoeld voor het afdekken van risico's buiten het Grondbedrijf, maar dient om investeringen en schommeling van resultaten van de grondexploitaties te dekken. Het surplus is een momentopname, jaarlijks worden de bijbehorende berekeningen daarom geactualiseerd op basis van voortschrijdend inzicht, de toevoeging van nieuwe projecten en actueel prijspeil. Vanuit dit surplus is in 2021 bij de vaststelling van de Strategische Investeringsagenda een bedrag van 5,7 miljoen euro gelabeld voor de hierin opgenomen projecten. In de Nota risicomanagement en weerbaarheid is tevens opgenomen dat er binnen het Grondbedrijf voor risicoreservering een ondergrens van 30% van het onderhanden werk aanwezig moet zijn om tegenvallers op te vangen. Op dit moment heeft Enschede een onderhanden werk positie van 13,4 miljoen euro en een vereiste weerstandscapaciteit van 14,9 miljoen euro. Volgens het criterium van de Financiële verordening (30% van 13,4 miljoen = 4,02 miljoen euro), zodat eveneens aan de vereisten van de Financiële verordening wordt voldaan.

Conclusie is dat het Grondbedrijf haar risico's zelfstandig kan dragen, mochten deze zich in volle omvang voordoen.

Overige ontwikkelingen rondom het grondbeleid in 2022

Strategische Investeringsagenda
De gemeenteraad heeft op 21 december 2021 de Strategische Investeringsagenda vastgesteld met bijbehorend investeringsfonds. De Strategische Investeringsagenda geeft aan op welke locaties de gemeente voornemens is om te gaan investeren om daarmee bij te dragen aan de realisatie van de strategische doelen van de stad. Binnen de Strategische investeringsagenda wordt gespaard voor de dekking van deze investeringen. Belangrijk hierbij is dat er binnen de investeringsagenda nog geen definitieve besluiten zijn genomen. Het betreft een labeling van middelen in bestaande reserves en een kapitaalslastenbudget welke beschikbaar zijn als dekking wanneer daarover (bij toekomstige projecten) besluitvorming plaatsvindt. Op het moment dat er een concreet projectinhoudelijk besluit (wat gaan we doen) en kredietaanvraag (wat gaat het kosten) gedaan zijn, "schuift" het uitgewerkte project vanaf de uitvoeringsfase uit de investeringsagenda door naar het MPG. Voor investeringsprojecten is er dan sprake van een verplaatsing naar de betreffende eindproducten zoals locatieontwikkeling, parkeren, wegen of riolering.

Reserve Gebiedsontwikkeling

De gemeente Enschede vraagt op dit moment bij particuliere grondexploitaties een “bijdrage ruimtelijke ontwikkeling” (ook wel RO-bijdrage genoemd). Op basis van het vastgestelde beleid in de nota grondbeleid wordt deze bijdrage aan particulieren gevraagd bij exploitatieovereenkomsten voor projecten die financieel haalbaar zijn. De gemeente zet deze bijdrage vervolgens weer in voor locaties die een financieel tekort hebben en belangrijk zijn voor de stad. De RO-bijdragen worden in de Reserve Gebiedsontwikkeling ondergebracht totdat de raad een besluit heeft genomen waar deze middelen aan besteed moeten worden. In het MPG wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over de omvang en mutaties in deze reserve.

Stand per 31-12-2021	1.161.000
Toevoeging bijdragen	444.000
Stand per 31-12-2022	**1.605.000**
Verwachte toevoeging 2023	170.000
Stand per 31-12-2022	1.775.000
Verwachte toevoeging 2024	288.000
Stand per 31-12-2023	2.063.000
Verwachte toevoeging 2025	122.000
Stand per 31-12-2024	2.185.000

Notitie van Uitgangspunten

Als basis voor het MPG 2023 is, net als in voorgaande jaren, gewerkt met een Notitie van Uitgangspunten. In deze notitie worden, aan de hand van een analyse van de marktsituatie, de rekenparameters voor de herziening van het MPG worden voorgesteld. Op 13 december 2022 heeft het College van B&W de Notitie van Uitgangspunten MPG 2023 vastgesteld. De hierna volgende tabel bevat de voor 2023 vastgestelde parameters. Naast de parameters zijn met de Notitie van Uitgangspunten ook het programma, planning en de grondprijzen vastgesteld.

Parameters herziening grondexploitaties

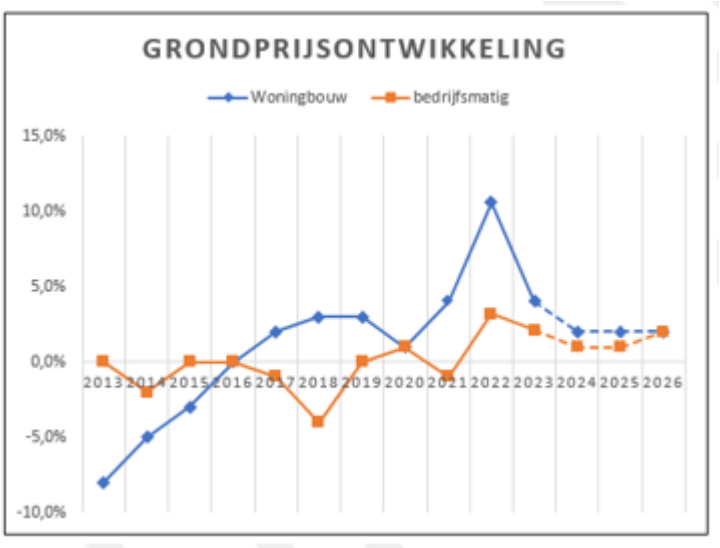
	2023	2024	2025	2026 e.v.
Kostenstijging	6,0%	4,0%	4,0%	2,0%
Opbrengstenstijging				
- woningbouw	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%
- bedrijventerreinen	0,0%	1,0%	1,0%	2,0%
- kantoren	0,0%	1,0%	1,0%	2,0%
Rente				
- grondexploitatie (BIE)	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
- overige gronden	1,5%	1,5%	2,0%	2,0%

Grondprijzen 2023

De taxatie van de woningbouw-, bedrijfs- en kantorenkavels is verricht door de interne makelaar van de gemeente Enschede, waarbij in een aantal gevallen een externe collegiale toets heeft plaatsgevonden. De strategische grondvoorraad van het Grondbedrijf bestaat uit de in het complex overige gronden opgenomen materiële vaste activa plus de voorraad handelsgoederen. In 2022 is 1/3 deel van deze totale voorraad extern getaxeerd. Op basis

van deze uitkomsten is de waardering van de overige 2/3 deel aangepast. Zowel de interne als de externe makelaar is aangesloten bij Nederlands Register Vastgoed Taxateurs. Daarmee is geborgd dat wordt voldaan aan vastgestelde kwaliteitseisen, wet- en regelgeving en dat bij de waardering gebruik is gemaakt van erkende taxatiemethoden. Voor de gemeente Enschede is daarmee voldoende zeker gesteld dat de ingebrachte kennis en kunde van de benodigde hoge kwaliteit is en resulteert in deugdelijke grondslagen voor in de Notitie van Uitgangspunten van het MPG.

In september - oktober 2022 is een taxatie uitgevoerd van de nog te verkopen kavels van woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. Hieruit zijn de grondprijzen voor 2023 voortgekomen. De langjarige ontwikkeling van de grondprijzen staat weergegeven in onderstaande grafiek.

Vooruitblik 2023 en verder
Na de voorafgaande toelichting op de in 2022 met de uitvoering van het grondbeleid bereikte resultaten, wordt in het vervolg van deze paragraaf grondbeleid vooruitgeblikt op het grondbeleid vanaf 2023 en daarna. Eerst wordt kort een toelichting gegeven op de programmering en planning van de bouwgrond die de komende jaren met de in het MPG opgenomen projecten wordt geproduceerd.
Gedurende de laatste jaren is er veel bouwgrond verkocht, maar er zijn in dezelfde periode niet veel nieuwe complexen in exploitatie genomen. Ook wordt in de komende jaren een aantal bestaande projecten afgerond. Het gevolg is dat het grondbedrijf over enige tijd geen aanbod meer beschikbaar heeft. Om in de toekomst ook over voldoende bouwgrond te kunnen beschikken, is de in 2021 ingestelde Strategische investeringsagenda van groot belang. Met de hierdoor beschikbaar gekomen middelen kunnen nieuwe projecten worden gestart om bij te dragen aan de strategische doelen van de stad.

Programmering en planning
Programmering betreft de hoeveelheden bouwgrond voor woningbouw, hectares bedrijventerrein en m² bruto vloeroppervlakte kantoren die binnen de looptijd van het MPG zullen worden geproduceerd. De planning betreft de fasering (totale hoeveelheden per kalenderjaar) van de aantallen woningen, uitgeefbare m² grond voor bedrijventerreinen en m2 bruto vloer oppervlakte voor kantoren gedurende de resterende looptijd van de grondexploitatie. Voor een meer gedetailleerd overzicht van de programmering en planning wordt verwezen naar het (vertrouwelijke) MPG 2023 deel 2.

Woningbouw
Binnen het MPG 2023 is voor de periode 2023 tot 2030 uitgifte van grond voor 725 woningen geprogrammeerd. Hierbij wordt in de periode 2023 t/m 2025 uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse gronduitgifte voor 174 woningen. Voor de periode 2026 t/m 2029 resteert binnen het huidige programma gemiddeld jaarlijks woningen. Het gemeentelijk aanbod bevindt zich voornamelijk in de projecten Centrumkwadraat Molenstraat Zuidzijde (378 woningen) en Kennispark (maximaal 195 woningen). De overige gemeentelijke uitgifte is op dit zeer beperkt. De vraag is er wel degelijk, maar gedurende de laatste jaren is de voorraad bouwgrond voor woningen door uitgifte sterk afgenomen.

Bedrijventerreinen
Grosso modo geldt voor het aanbod van bedrijfsterrein hetzelfde als bij woningbouw: het aanbod droogt als gevolg van uitgifte op, maar de vraag is nog steeds groot. Per 1-1-2023 is nog circa 15 hectare bedrijventerrein beschikbaar. Het grootste deel hiervan (67%) betreft Oostkrans Usseleres (9,9 hectare), het Euregiobedrijvenpark (2,1 hectare) Josink Es (1,6 hectare) en de Ossenboer (0,6 hectare). In het MPG 2023 wordt uitgegaan van een gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode t/m 2025 van 1,9 hectare, in de periode 2026 - 2032 van 1,3 hectare. Het aanbieden van bouwgrond voor bedrijven is een middel om de ambitie van 10.000 extra arbeidsplaatsen waar te kunnen maken. De raad heeft daarom op 7 maart 2022 besloten om een zoekopdracht te starten naar (een) locatie(s) voor een nieuw duurzaam bedrijventerrein tussen (netto) 20 en 40 hectare. De beoogde uitkomst hiervan is één of meerdere potentiële locaties of zoekgebieden voor een nieuw duurzaam bedrijventerrein en een beschrijving van in hoeverre de locaties voldoen aan het programma van eisen die aan de raad worden voorgelegd. De uitkomst zal worden opgenomen in de Omgevingsvisie en ontwikkelstrategie van de stad.

Kantoren
In 2022 is nader ingezoomd op de behoefte aan kantoorruimte in Enschede in kwalitatieve en kwantitatieve zin. Op basis van de uitkomst van de in 2022 uitgevoerde marktanalyse zal waar nodig in 2023 het beleidskader kantoren worden herzien. Het aanbod aan kantoorkavels van de gemeente bevindt zich op het Kennispark, de Zuiderval en het Roombeek. De plancapaciteit in het MPG 2023 is ca. 63.000 m² bvo tot en met 2032, wat neerkomt op gemiddeld circa 6.300 m² bvo per jaar.
Uitgegaan wordt van een uitgifte in 2023 van ca. 4.500 m² bvo en in de periode na 2023 van gemiddeld ca. 6.500 m² bvo per jaar.
Overige gronden
Het totaal aan Overige gronden is in de tweede helft van 2022 opnieuw gewaardeerd. De daadwerkelijke uitgifteprijzen worden op bouwplanniveau bepaald op het moment dat een uitgifte concreet wordt en bekend is welke functie en oppervlak het betreft.

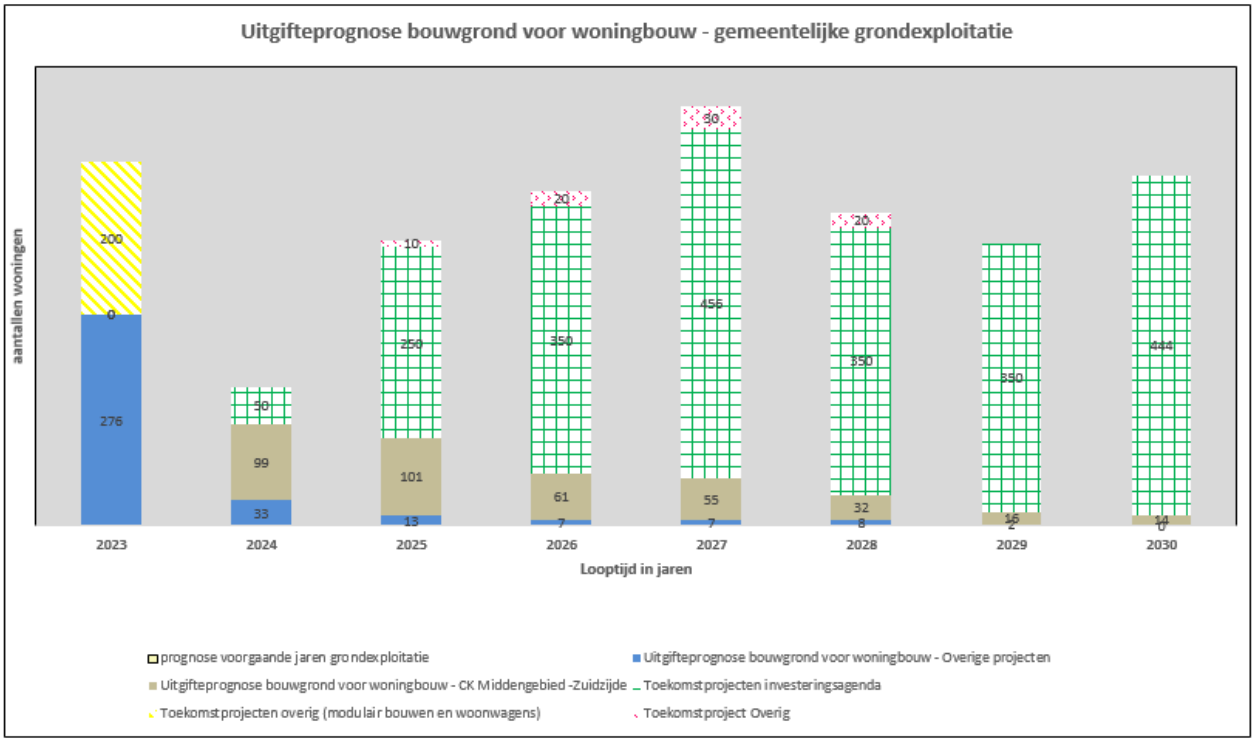
Verwachte nieuwe grondexploitaties 2023
Investeringsagenda
In de Zomernota 2021 is een aantal projecten vermeld dat in aanmerking komt voor financiering in de eerste tranche van de Investeringsagenda. Het gaat daarbij om negen projecten die prioritair zijn op basis van hun bijdrage aan (de opgave van) de stad. Het betreft projecten waar reeds op visie niveau bestuurlijke besluitvorming over heeft plaatsgevonden, ofwel in het coalitieakkoord of gemeentebegroting zijn opgenomen:

1.Kennispark;
2.Centrumkwadraat 1e en 2e fase;
3.Kop Boulevard;

4.Versnelling Cromhoff;
5.Eschmarkeveld;
6.Leuriks Oost;
7.MFSA Oost en Zuid;
8.DIA Twekkelerveld;
9.DIA Zuid.

Op dit moment zijn vier projecten, welke waren benoemd in de investeringsagenda, onderdeel van het MPG 2023. Het betreft: Kennispark, Centrumkwadraat 1e fase, Leuriks Oost en Versnelling Cromhoff. De eerste drie projecten zijn samen goed voor 601 nieuwe woningen. Voor Versnelling Cromhoff gaat het om plusminus 430 woningen in fase 1.

Met de overige vijf projecten, welke nu nog in voorbereiding zijn, zullen naar verwachting ca. 3.254 nieuwe woningen worden toegevoegd. In onderstaande staafdiagram is de kwantitatieve prognose van 2023 tot en met 2030 weergegeven.

Voor een aantal projecten of deelprojecten die verband houden met de investeringsagenda zal in 2023 een voorstel ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Met de huidige kennis en inzichten betreft dit de volgende projecten.

Grondexploitatie Eschmarkeveld
Enschede wil de groei van de stad mogelijk maken door zowel hoogstedelijke als sub-urbane woonmilieus toe te voegen. Daarnaast is het aantrekken en behouden van (jong) talent één van onze strategische opgaven. Zowel in het Coalitieakkoord als in de Woonvisie is Eschmarke genoemd als te ontwikkelen locatie ter ondersteuning van deze doelen. Op 25 oktober 2021 heeft de Raad het koersdocument voor Eschmarkerveld met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor verdere ontwikkeling van het plan vastgesteld. In aansluiting hierop is eind 2021 de voorbereiding van een Stedenbouwkundig Masterplan opgestart en een concept grondexploitatie opgesteld. Eind 2022 is ca. 3 miljoen euro voor het project toegekend vanuit de Woningbouwimpuls. Eén van de voorwaarden is dat het project binnen

drie jaar tot uitvoering komt. Daarom is eind 2022 een begin gemaakt met het opstellen van een bestemmingsplan en de verdere uitwerking van de ontwikkelstrategie. Naar verwachting wordt de grondexploitatie met het Masterplan, het bestemmingsplan en de ontwikkelstrategie in 2023 ter vaststelling aan de Raad voorgelegd. Het streven is direct na vaststelling van het bestemmingsplan te starten met het bouwrijp-maken van het gebied, de particuliere kaveluitgifte en uitgifte van grond voor projectmatige ontwikkeling. In totaal zullen naar verwachting 660 woningen worden gerealiseerd. Om het project te kunnen realiseren moet de stikstofproblematiek worden opgelost.

Wijziging grondexploitatie Kennispark
Onderdeel van het MPG 2022 is de reguliere herziening van de grondexploitatie Kennispark. Deze kent op dit moment een voordelig eindresultaat van 196.000 euro op netto contante waarde per 1-1-2023. Op 25 januari 2023 heeft het college van Burgemeester en Wethouders ingestemd met het voorstel om een planinhoudelijke wijziging van de grondexploitatie Kennispark voor te leggen aan de gemeenteraad. Met deze wijziging wordt een extra kavel ten behoeve van de realisatie van een gebouwde parkeervoorziening aan de grondexploitatie wordt toegevoegd. Daarmee wordt het mogelijk om de ruimtelijke kwaliteit op het Kennispark te verbeteren en het gebrek aan parkeerruimte te verminderen. Het raadsvoorstel is op 14 februari 2023 besproken in de Stadsdeelcommissie. Op 6 maart 2023 wordt het ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad. Wanneer de gewijzigde grondexploitatie door de raad wordt vastgesteld en het bijbehorende krediet verleend, komt deze grondexploitatie Kennispark in plaats van de huidige grondexploitatie Kennispark zoals opgenomen in het MPG 2023. Zonder dit besluit zal vooralsnog de grondexploitatie Kennispark het geldende kader blijven.

Overige projecten en ontwikkelingen
In het eerste kwartaal van 2023 wordt de Strategische Investeringsagenda geactualiseerd, waarna deze in de zomer ter vaststelling aan de raad zal worden aangeboden.
Complementair daar aan is het gewenst dat de gemeente meer regie krijgt over de woningbouwopgave en deze kan versnellen wanneer zich daarvoor kansen voordoen. In dat geval is een actiever grondbeleid noodzakelijk. Door middel van actief grondbeleid kan een gemeente veel sterker sturen op haar strategische doelen.
Randvoorwaarde voor actief grondbeleid is dat een krediet voor strategische aankopen beschikbaar is. De gemeente beschikt daar momenteel nog niet over. In 2023 zal daarom een strategisch verwervingskrediet aan de raad worden gevraagd. Naast de verwachte projecten die vanuit de Investeringsagenda worden voorbereid, worden in totaal nog ca. 200 woningen verwacht uit nieuwe projecten. In 2023 betreft dit de Woonwagenlocatie Windmolenweg(ongeveer 10 woningen) en Versneld Modulair Bouwen (190 woningen). Deze laatste grondexploitatie is door de gemeenteraad vastgesteld op 30 januari 2023.

Beleidsproducten 2023

Nota grondbeleid
In januari 2020 is de nota grondbeleid vastgesteld door de gemeenteraad. In december 2021 heeft de gemeenteraad besloten over de Strategische Investeringsagenda en in januari 2022 is de actualisatie van de Financiële verordening en de Nota Risicomanagement en weerbaarheid vastgesteld. Als gevolg van deze verschillende besluiten zijn spelregels ontstaan die nieuw zijn, maar bovenal verband zijn gaan houden met elkaar en zelfs direct ingrijpen op elkaar, waardoor ook financieel gezien communicerende vaten ontstaan. Deze nieuwe regels maken het noodzakelijk om de nota grondbeleid en het daarin vastgelegde grondbeleid te evalueren en waar nodig te actualiseren.

Nota kostenverhaal
Als bijlage bij de te actualiseren nota grondbeleid zal ook de nota kostenverhaal geactualiseerd worden. Deze wijziging is echter ook gekoppeld aan de invoering van de Omgevingswet. Dit, omdat het instrumentarium rondom het kostenverhaal bij faciliterend grondbeleid straks anders wordt ingevuld dan onder de huidige Wro. De ontwikkelingen rondom de invoering van de Omgevingswet zijn volop in beweging. Afhankelijk van de invoeringsdatum van deze nieuwe wet zal de nota kostenverhaal in 2023 of 2024 worden aangepast.

Erfpacht bij woningbouw
Het onderzoek naar de inzetbaarheid van het instrument erfpacht voor wonen met als doel betaalbare woningen voor starters te creëren en te behouden is in 2022 opgestart. In het 2^{e} kwartaal van 2023 zullen de eerste resultaten worden gedeeld met de raad en een voorstel gedaan voor een pilot binnen Enschede.

Visie Werklocaties
De visie Werklocaties is in 2019 door de Raad als ruimtelijk en economisch beleidskader voor bedrijventerreinen, kantoorlocaties, informele binnenstedelijke bedrijfslocaties en thuiswerken, vastgesteld. Als uitwerking van de visie Werklocaties volgt een herziening van de kantorenvisie, waarin nader wordt ingezoomd op het kantorenvraagstuk (kwalitatief/kwantitatief). Deze visie wordt in 2023 aan de raad ter besluitvorming aangeboden. Deze geactualiseerde visie zal mogelijk effect hebben op de programmering van kantoren zoals opgenomen in het MPG 2023.

3.8. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Het afgelopen jaar zijn oriënterende gesprekken gevoerd ter voorbereiding op de herijking van de verordening 213a GW. De komende periode zal in overleg met de Raad de verordening 213a GW worden herijkt.

3.9. Openbaarheid

Voor het eerst treft u de ‘openbaarheidsparagraaf’ aan, voorgeschreven door de Wet open overheid die op 1 mei 2022 in werking is getreden als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De wet wil overheden transparanter te maken door overheidsinformatie beter vindbaar en digitaal toegankelijker aan te bieden, en daarmee het vertrouwen van onze inwoners meer terug te krijgen. In 2022 heeft Enschede met betrekking tot de Woo het volgende gerealiseerd:

Actief openbaar maken
Onder actieve openbaarmaking verstaan we het pro-actief openbaar maken van informatie vanuit de overheid voor samenleving en politiek. In eerste instantie gaat dit om 11 informatiecategorieën die digitaal openbaar moeten worden gemaakt.
Het wetsartikel uit de Woo om documenten behorende tot de 11 informatiecategorieën binnen 14 dagen actief openbaar te maken via Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI), is nog niet in werking getreden en is een overgangstermijn gegeven. OP 23 december 2022 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties de voorzitter van de tweede kamer geïnformeerd over het stopzetten van het programma PLOOI in de huidige vorm. De wet bleek inmiddels dusdanig veranderd, dat nieuwe ict-vereisten niet in het bestaande platform konden worden gezet. Dit betekent dat de plicht tot actief openbaar maken nog niet in werking treed. Zodra er een oplossing is zal deze verplichting gefaseerd in werking treden. Enschede publiceert al actief informatie uit bepaalde categorieën, zoals raadsstukken en organisatiegegevens, via onder andere de eigen website.

In het kader van de Woo is in 2021 een impactanalyse voor Enschede uitgevoerd. In de bestuursopdracht van 30 november 2021 is de raad over deze analyse geïnformeerd en akkoord gegaan met de opdracht om de Woo in Enschede te implementeren. De raad heeft daarbij ingestemd met het ambitieniveau basis. Er is daarop in 2022 gestart met het ontwikkelen van een programmaplan open overheid, hetgeen in de komende jaren de transitie naar een open overheid zal begeleiden.

Passief openbaar maken
Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals een Woo-verzoek.

Woo-coördinator aangesteld
Met ingang van 1 september 2022 is er een Woo-contactpersoon aangesteld om vragen van inwoners te beantwoorden. Ook ontfermt de coördinator zich over de verbetering van het huidige Woo-verzoekproces in de vorm van het Woo-versnellingsplan. In het kader van versnelling gaan we ook werken met een automatische anonimiseringstool, omdat dit voor medewerkers aanzienlijk in tijd scheelt bij het anonimiseren van teksten.

Afhandeling Woo-verzoeken
Voor het derde kwartaal van 2022 was de monitoring en documentatie van binnengekomen en afgehandelde Wob/Woo-verzoeken onvoldoende gestructureerd. Vanaf september 2022 zijn de Woo-verzoeken correct bijgehouden: er werden sindsdien 51 Wob-/Woo-verzoeken ingediend en afgehandeld (tabel 1). Alle verzoeken zijn binnen de termijn afgedaan, weliswaar soms met wettelijk toegestane verdaging. Uit kwalitatieve analyse blijkt dat het aantal complexe verzoeken is toegenomen. Dit legt bij de afhandeling een forse claim op capaciteit binnen het primaire proces.

Afhandeling Woo-verzoeken
Voor de periode van 2013 tot 2021 is de ontwikkeling van het aantal verzoeken bijgehouden (figuur 1 en 2) maar onbekend is of er lacunes in deze aantallen zitten. Hiervoor was de monitoring en documentatie van binnengekomen en afgehandelde Wob/Woo-verzoeken onvoldoende gestructureerd. Vanaf september 2022 zijn de Woo-verzoeken correct bijgehouden: er werden sindsdien 51 Wob-/Woo-verzoeken ingediend en afgehandeld (tabel 1). Alle verzoeken zijn binnen de termijn afgedaan, weliswaar soms met wettelijk toegestane verdaging. Uit kwalitatieve analyse blijkt dat het aantal complexe verzoeken is toegenomen. Dit legt bij de afhandeling een forse claim op capaciteit binnen het primaire proces.

Tabel 1: overzicht Woo-verzoeken en onderwerpen Enschede september 2022-januari 2023

Periode/waar	Aantal		Onderwerpen		Aantal EN
Enschede sep 2022 t/m 22 jan 2023	48		IT		3
			Belasting		5
			Gebieds- & Projectontwikkeling, koop en verkoop grond, gebiedsontwikkeling, planschade, handhaving		18
			Stadsdeelbeheer, bomen (overlast of juist bescherming), valschade		4
			Gezondheid (Apenpokken, regels omtrent sekswerk)		3
			Openbare orde (kentekenonderzoek, asielzoekers, demonstraties, handhaving tijden)		10
			Persoonlijk/strafrechtelijke informatie		4
			Interne organisatie (journalisten/veelaanvragers)		1
			Vuurwerkramp		3

3.10. Subsidieverwerving

Inleiding
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het aantal subsidietoekenningen in 2022 die middels Team Subsidieverwerving tot stand zijn gekomen en de relatie van deze subsidies met de opgaven van de stad. De subsidies zijn ingedeeld conform de doelenboom.

Aangevraagde subsidies
In 2022 zijn 58 subsidies aangevraagd die over de volle breedte bijdragen aan de opgaven van de stad. Van deze aanvragen is op 31 december 2022 25,6 miljoen euro toegekend, 0,5 miljoen euro afgewezen of lager toegekend en 3,6 miljoen euro in behandeling. Er zijn twee aanvragen in 2022 niet toegekend met een subsidievolume van 0,5 miljoen euro.

Jaar	Aantal	Aangevraagd subsidievolume
2018	39	16.300.440
2019	39	24.613.603
2020	52	28.868.851
2021	53	26.031.632
2022	58	29.720.424

Vanuit de rijksoverheid worden in toenemende mate middelen verstrekt via specifieke uitkeringen, in plaats van incidentele subsidies. Deze uitkeringen zijn zeer uiteenlopend van aard en kunnen variëren van ‘trekkingsrechten’ voor gemeenten tot concurrentiegerichte regelingen waarvoor gedetailleerde plannen nodig zijn. Aangezien elke specifieke uitkering unieke elementen bevat wordt per regeling met het programma afgestemd welke ondersteuning Team Subsidieverwerving kan geven. Specifieke uitkeringen worden allemaal verantwoord via de SiSa.

Team Subsidieverwerving is daarnaast betrokken bij subsidieaanvragen die door partners van de gemeente Enschede worden aangevraagd. We werken als gemeente immers steeds meer samen met anderen aan projecten om onze doelstellingen te realiseren. De betrokkenheid van Team Subsidieverwerving hangt af van de wijze van samenwerking. Doordat de gemeente Enschede zelf niet aanvraagt, zijn deze subsidies niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

Toegekende subsidies
In 2022 is ruim 33 miljoen euro subsidie toegekend. Hier zitten subsidies bij die al voor 2022 aangevraagd waren. Van de ruim 33 miljoen euro aan subsidies is 8,1 miljoen euro afkomstig uit Europa, 20,5 miljoen euro vanuit het Rijk en 4,5 miljoen euro vanuit de provincie Overijssel. De Europese subsidies die verworven zijn, bestaan grotendeels uit middelen die de Europese Commissie beschikbaar heeft gesteld in het kader van het corona herstelprogramma React EU, onderdeel van EU Next Generation. Het exceptionele hoge bedrag dat we dit jaar van het Rijk hebben ontvangen komt door de ontvangen gelden voor grote opgaves als energiearmoede en versnelde woningbouw.

Jaar	Toegekend subsidievolume
2017	11.708.500
2018	8.715.245
2019	10.633.093

2020	26.921.213
2021	29.393.476
2022	33.540.715

Het toegekende subsidievolume in 2022 is als volgt onder te verdelen:

Instanties	Samenleving en bestuur	Duurzaam wonen, leven en werken	Vitaal en sociaal	Financien en Organisatie	Eindtotaal
Twente Board			365.802		365.802
Europa		30.000	8.078.929		8.108.929
Ministerie van EZK	373.899				373.899
Ministerie van BZK		11.165.515			11.165.515
Ministerie van I&W		4.686.810			4.686.810
Ministerie van OCW	660.000	310.000			970.000
Ministerie van VWS			2.219.174	64.835	2.284.009
Ministerie van J&V	1.021.360			9.737	1.031.097
Provincie Overijssel		4.403.654	150.000		4.553.654
Eindtotaal	**2.055.259**	**20.595.979**	**10.813.905**	**74.572**	**33.539.715**

Hieronder is de onderverdeling opgenomen van het toegekende subsidievolume naar de opgaven in de stad.

Opgaven	Aantal projecten	Toegekend bedrag	Voorbeeld
Bereikbaarheid van banen	11	3.490.522	Verkeersveiligheid, F35, doorontwikkeling Mainport
Talent aantrekken en vasthouden	8	7.169.020	Versnelde (flex)woningbouw, Cromhoff, Creatieve broedplaatsen
Inclusieve samenleving	13	11.223.938	Arbeidsmarktbeleid (REACT EU), sport, huisvesting aandachtsgroepen
Duurzame en groene stad	8	6.692.905	Energiearmoede, klimaatadaptatie/ Groenblauw Enschede
Goed bestuur	2	34.821	EnschedeLab, versterken informatiepositie vakantieparken
Basis op orde	8		Ventilatie scholen, bodemsanering
Totaal	**50**	**33.540.715**	

3.11. Investeringen

Conform de vernieuwde financiële verordening nemen we, in navolging van de paragraaf in de Gemeentebegroting 2023, dit jaar voor het eerst een paragraaf ‘investeringen’ op in de Gemeenterekening 2022. De gemeente zet haar middelen niet alleen in voor de uitvoering van beleidsprogramma’s maar ook voor het doen van investeringen. Jaarlijks investeert de gemeente voor miljoenen euro’s in onder meer infrastructurele projecten, onderwijshuisvesting, welzijns- en sportaccommodaties, herinrichting van de openbare ruimte en gemeentelijke huisvesting. Met deze investeringen werkt de gemeente eraan dat Enschede een inclusieve, aantrekkelijke, groene en duurzame stad is.

Totaal investeringen 2022
In de tabel hieronder is te zien welke investeringsuitgaven waren begroot en uiteindelijk zijn gerealiseerd 2022:

Totaal investeringen	Verwachte uitgaven en bijdragen derden	
(Bedragen in 1.000 euro)	Begroting 2022	Realisatie 2022
Investeringen gefinancierd door gemeente	111	112
waarvan gefinancierd door bijdragen derden		
Totaal Vitaal en Sociaal	**111**	**112**
Investeringen gefinancierd door gemeente	19.692	13.777
waarvan gefinancierd door bijdragen derden	12.066	14.020
Totaal Duurzaam wonen, leven, werken	**31.758**	**27.797**
Investeringen gefinancierd door gemeente	367	257
waarvan gefinancierd door bijdragen derden		
Totaal Samenleving en bestuur	**367**	**257**
Investeringen gefinancierd door gemeente	7.246	4.008
waarvan gefinancierd door bijdragen derden		
Totaal Financien en organisatie	**7.246**	**4.008**
Totaal gefinancierd door gemeente	**27.416**	**18.154**
Totaal gefinancierd door bijdragen derden	**12.066**	**14.020**
Totaal investeringsvolume *)	**39.482**	**32.174**

*) Het totale volume sluit niet aan bij de totale investeringen zoals gemeld in hoofdstuk 6.2 bij de toelichting op de balans. Dat komt o.a. doordat de investeringen van het grondbedrijf niet zijn opgenomen in de investeringsplanning. Hier wordt jaarlijks het MPG voor opgesteld en niet nogmaals verwerkt in deze investeringsplanning.

De begrote uitgaven voor 2022 zijn overgenomen uit de investeringsplanningen die voor de Gemeentebegroting 2023 zijn opgesteld. Deze uitgaven lagen destijds al lager dan bij het opstellen van de begroting 2022 (in najaar 2021) was voorzien. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting valt het gerealiseerde investeringsvolume 7,3 miljoen euro lager uit. Dat komt door uitstel van een aantal investeringen zoals o.a. de Huiskamer van de Stad. Door de gestegen kosten als gevolg van schaarste in personeel en materiaal en ook de gestegen rente vielen een aantal aanbestedingen hoger uit. Daardoor was het krediet niet meer voldoende en moet, in een aantal gevallen, een nieuw besluit genomen worden. Ook zijn hierdoor investeringen deels doorgeschoven naar volgend jaar.

In onderstaande grafiek is het meerjarige gerealiseerde investeringsvolume getoond. Te zien is dat het investeringsvolume in 2022 ongeveer gelijk ligt aan 2021 en wel hoger is dan de jaren daarvoor. De grafiek toont ook de begrote investeringen uit de Gemeentebegroting 2023-2026. Vooruitkijkend is voorgenomen dat het investeringsvolume hard gaat stijgen en de komende jaren zelfs verdubbeld. Dat vraagt een enorme inzet vanuit de organisatie en partners. Mogelijk dat daarbij dezelfde problematiek zal spelen tav stijgende kosten en schaarste in personeel en materieel.

Toelichting investeringen 2022
In de onderstaande tabel is meer informatie opgenomen per programma over de diverse investeringen. Onder deze tabel wordt waar relevant een toelichting gegeven. In de tabel wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch en maatschappelijk nut. Investeringen in activa met economisch nut zijn verhandelbaar (er is een markt voor) en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Het gaat bijvoorbeeld om scholen of welzijnsaccommodaties maar ook om gemeentelijke riolering omdat daarvoor een heffing in rekening kan worden gebracht. Investeringen in activa met maatschappelijk nut genereren geen inkomsten en vervullen wel duidelijk een publieke taak. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, fietspaden, water en groenvoorzieningen.

Investeringen (Bedragen in 1.000 euro)	Geautoriseerd krediet	Kredietttermijn	Uitgaven tot 1 januari 2022	Begrote lasten 2022	Uitgaven 2022	Restant krediet per eind 2022	Realisatie binnen kredietttermijn	Begrote totale bijdragen derden	Gerealiseerde bijdragen derden tot 1 januari 2022	Begrote bijdrage derden 2022	Ontvangen bijdragen 2022
Economisch nut											
Investeringsfondsen DCW	300	2022		111	112	188	ja				
Totaal Vitaal en Sociaal	**300**		**0**	**111**	**112**	**188**		**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut											
Fietsprojecten	549	2017-2023	506	24	34	9	ja	113	235	118	54
Mobiliteitsplan/visie	54.222	2017-2025	10.423	7.680	9.302	34.497	ja	12.919	5.100	2.879	2.059
Herinrichting Gronausestraat	796	2019-2025	488	73	63	245	ja		0	5	0
Openbaar vervoer	26	2017-2023	12	14	14	0	ja	25	12	0	12
Studies	49	2017-2023	31	0	0	18	ja	49	31	0	0
Vereffening	1.758	div	222	0	0	1.536		0	0	0	0
Verkeersprojecten overig	1.165	div	1.154	0	0	11		599	739	0	67
Kennispark Regio Deal/Investering	7.828	2022-2027	56	339	100	7.673	ja	960	115	749	0
Kop Boulevard	15.737	2018-2026	5.538	1.315	676	9.521	ja	2.154	1.716	238	238
Centrumkwadraat	6.989	2021-2026	21	309	303	6.665	ja	2.200	2	108	37
Projecten locatieontwikkeling	1.650	2021-2024	44	56	18	1.587	ja	0	42	0	0
Parkeerbeheer	2.339	2022-2025	161	1.000	1.511	667	ja	0	20	0	0
Water- klimaatadaptatieplan 2022-2026	77.649	2022-2026		16.296	11.016	66.633	ja	77.649	0	7.970	11.016
Investeringen Stadsdeelbeheer	1.000	2022		700	1.072	-72	ja				
Bodycams	46	2022		46	0	46	ja				
Maatschappelijk nut											
Openbare verlichting	8.200	2018-2025	1.677	1.000	506	6.017	ja				
Wegenbeheersplan 2020-2023	8.000	2020-2023	2.994	2.906	3.180	1.826	nee	0	0	0	537
Totaal Duurzaam wonen, leven, werken	**188.003**		**23.326**	**31.758**	**27.797**	**136.879**		**96.667**	**8.012**	**12.066**	**14.020**
Economisch nut											
Easy Cash machine	42	2022		42	34	8	ja				
Implementatie iBurgerzaken	175	2022		175	161	14	ja				
Docudistry machine	150	2022		150	62	88	nee				
Totaal Samenleving en bestuur	**367**		**0**	**367**	**257**	**110**		**0**	**0**	**0**	**0**
Economisch nut											
ICT-meerjarenplan	4.728	2021-2023	0	4.728	1.961	2.767	ja				
Huisvesting & services	1.160	2022-2023		546	222	958	ja				
Strategische huisvesting	1.103	2020-2023	336	7	4	763	ja				
Huiskamer van de Stad	13.164	2021-2024	0	0	0	13.164	ja				
Diekman Oost uitvoeringskrediet	250	2021-2023	0	125	0	250	ja				
Vastgoedbedrijf	2.000	2021-2025	160	1.840	1.184	657	ja				
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	5.000	2022-2025	0	0	0	5.000	ja				
Onderwijshuisvesting	21.452	2021-2025	4.614	0	637	16.201					
Totaal Financien en organisatie	**48.877**		**5.110**	**7.246**	**4.008**	**39.759**		**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal investeringen - economisch nut	**221.347**		**23.765**	**35.576**	**28.488**	**169.094**		**96.667**	**8.012**	**12.066**	**13.483**
Totaal investeringen - maatschappelijk nut	**16.200**		**4.671**	**3.906**	**3.686**	**7.843**		**0**	**0**	**0**	**537**

Hieronder wordt een toelichting gegeven op investeringen waar de realisatie niet binnen het beschikbare krediet of gestelde kredietttermijn plaats zal vinden en welke acties hierop worden ondernomen.

Toelichting Duurzaam wonen, leven, werken

- Centrumkwadraat: In 2022 is gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de investeringen in de openbare ruimte en het aanpassen van de Stationsplein parkeergarage. Naar verwachting starten de werkzaamheden aan de parkeergarage in april 2023. Een deel van de investeringen worden waarschijnlijk niet binnen de kredietttermijn van 2021-2025 gerealiseerd. De voortgang van de investeringen is deels afhankelijk van de voortgang van de vastgoedontwikkelingen. Verlenging van de kredietttermijn zal op een later moment aangevraagd worden.
- Wegenbeheersplan 2020-2023: Dit krediet is voor vervangingsinvesteringen die in het beleidsplan zijn goedgekeurd. Voor de jaren 2024 e.v. volgt een nieuw beleidsplan. De ontvangsten derden betreffen vaak veiligheidssubsidies die niet van te voren in te schatten zijn. Waarschijnlijk zal in 2023 het totale krediet niet toereikend door o.a .prijsinflatie. Op dit moment is niet bekend hoe groot het tekort is.

Toelichting programma Samenleving en bestuur

- Docudistrymachine: De uitgaven zijn nog niet geheel gedaan in 2022. De levering volgt pas in maart 2023 en was niet meer mogelijk in 2022.

Toelichting programma Financiën en organisatie

- Huiskamer van de Stad: Er zijn geen uitgaven gedaan in 2022. De raad is meermaals geïnformeerd over de stand van zaken. In 2023 wordt een nieuw raadsvoorstel voorgelegd.

- Duurzaamheidsinvesteringen vastgoedbedrijf: De aanbesteding is onlangs afgerond. De jaarlijkse kosten voor de verduurzaming worden vanaf 2023 zo veel mogelijk gedekt uit de vastgoedreserve, onderhoudsvoorziening en huuropbrengsten.
- Onderwijshuisvesting: De voorbereidende werkzaamheden voor de nieuw te bouwen scholen zijn in 2021 gestart. De daadwerkelijke bouw zal in 2023 en verder plaatsvinden. De geplande vervangingsinvesteringen voor 2022 schuiven door naar 2023.

4. Balans

Activa

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2022	2021
Immateriële vaste activa	**5.197**	**10.979**
Bijdragen aan activa van derden	5.197	10.979
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Materiële vaste activa	**417.327**	**425.025**
Investeringen met economisch nut	269.120	281.703
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	84.702	86.551
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	45.127	39.006
In erfpacht uitgegeven gronden	18.379	17.764
Financiële vaste activa	**31.515**	**42.133**
Kapitaalverstrekking deelnemingen	281	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	171	171
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	974	1.230
Leningen aan woningbouwcooperaties	5.800	5.800
Leningen deelnemingen	467	533
Leningen overig	0	0
Overige langlopende leningen	21.974	31.821
Overige uitzettingen >= 1 jaar	1.849	2.297
Totaal Vaste activa	**454.038**	**478.137**
Voorraden	**13.946**	**15.915**
Gereed product en handelsgoederen	529	576
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	13.416	15.340
Uitzettingen < 1 jaar	**117.002**	**99.512**
Overige uitzettingen	14.360	19.575
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	10.077	7.631
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	90.483	70.624
Vorderingen op openbare lichamen	2.082	1.682
Liquide middelen	**3.583**	**11**
Banken	3.569	0
Kas	14	11
Overlopende activa	**64.297**	**48.023**
Nog te ontvangen baten	45.041	41.726
Nog te ontvangen baten van de EU	23	0
Nog te ontvangen baten van het Rijk	10.119	442
Nog te ontvangen baten van overige NL overheidslich	1.094	1.436
Vooruitbetaalde kosten	8.021	4.419
Totaal Vlottende activa	**198.828**	**163.462**
Totaal Activa	**652.866**	**641.599**
Recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting	0	0

Passiva

Bedragen x 1.000 Euros per 31 december	2022	2021
Eigen vermogen	**220.881**	**199.537**
Algemene reserve	109.671	95.925
Bestemmingsreserve	104.390	96.466
Gerealiseerd resultaat	6.821	7.146
Voorzieningen	**45.275**	**39.269**
Egalisatievoorziening	13.608	10.323
Risicovoorziening	26.108	23.248
Voorziening Middelen van derden	985	830
Voorziening vervangingsinvesteringen	4.573	4.868
Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**245.415**	**287.646**
Door derden belegd	1.049	1.073
Obligatieleningen	56	56
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	30.000	30.000
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	180.221	215.280
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	0	0
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	34.000
Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	29	7.179
Waarborgsommen	58	58
Totaal Vaste passiva	**511.571**	**526.452**
Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar	**59.050**	**60.635**
Bank en girosaldi	0	1.160
Overig schulden	59.050	59.476
Overlopende passiva	**82.245**	**54.511**
Ov vooruit ontvangen bedr en vpl die vlg jr uitbet komen	22.424	15.168
Vooruitontvangen baten Europese overheidslichamen	2.823	3.538
Vooruitontvangen baten het Rijk	44.844	26.003
Vooruitontvangen baten ov Nederlandse overheidslichamen	12.154	9.802
Totaal Vlottende passiva	**141.295**	**115.147**
Totaal Passiva	**652.866**	**641.599**
Gewaarborgde geldlening	36.592	38.609
Garantstellingen	0	0

5. Overzicht van baten en lasten

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2022			Begroting (na wijziging) 2022			Realisatie 2022		
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Samenleving en bestuur	4.880	37.000	-32.120	4.880	37.948	-33.068	11.382	43.326	-31.944
Duurzaam wonen, leven en werken	87.336	164.901	-77.566	104.531	183.481	-78.951	90.205	171.934	-81.729
Vitaal en sociaal	125.534	408.371	-282.837	122.924	452.042	-329.118	122.456	437.018	-314.562
Financien en organisatie	22.432	36.788	-14.356	30.812	61.455	-30.644	30.251	42.819	-12.568
Subtotaal	**240.182**	**647.060**	**-406.878**	**263.146**	**734.926**	**-471.780**	**254.295**	**695.098**	**-440.802**
Algemene dekkingsmiddelen	478.153	12.187	465.966	536.944	12.187	524.757	537.980	16.694	521.286
Overhead	11.788	72.278	-60.491	12.058	73.297	-61.240	14.742	73.499	-58.756
Heffing VPB	0	257	-257	0	425	-425	0	383	-383
Onvoorzien	0	-1.500	1.500	0	-1.500	1.500	0	0	0
Subtotaal	**489.941**	**83.222**	**406.719**	**549.001**	**84.409**	**464.592**	**552.723**	**90.576**	**462.147**
Saldo baten en lasten	**730.122**	**730.282**	**-159**	**812.147**	**819.335**	**-7.188**	**807.018**	**785.673**	**21.344**
Samenleving en bestuur	0	0	0	305	0	305	334	340	-5
Duurzaam wonen, leven en werken	11.635	7.761	3.874	14.968	11.853	3.115	24.596	17.714	6.882
Vitaal en sociaal	4.206	8.848	-4.642	15.376	10.848	4.528	20.461	23.224	-2.764
Financien en organisatie	33.872	32.945	927	34.313	35.073	-760	20.287	38.924	-18.637
Saldo van mutaties reserves	**49.713**	**49.554**	**159**	**64.962**	**57.775**	**7.187**	**65.678**	**80.203**	**-14.524**
Gerealiseerd resultaat	**779.836**	**779.836**	**0**	**877.109**	**877.110**	**0**	**872.696**	**865.876**	**6.820**

6. Toelichting op de balans

Inleiding
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.
De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.
Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.
Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de september circulaire van het boekjaar.
Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV het volgende.
Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie.
Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.
Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. De gemeente zal deze onzekerheid in de jaarstukken moeten noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente.
Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij wordt de verkregen bijdrage als bate verantwoord.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikneming van het gerelateerde materiële vaste actief.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak. Tracé N18 is in 2022 versneld afgeschreven, omdat het eigendom is van het Rijk. Het Rijk hanteert het kasstelsel bij deze investering en neemt de lasten in één keer. De gemeente Enschede heeft de afschrijvingstermijn voor de N18 aangepast aan die van het Rijk, naar aanleiding van een recente uitspraak van de commissie BBV. De commissie stelt dat de bijdrage in dergelijke gevallen direct ten laste van de exploitatie moet worden genomen. Dit heeft geleid tot een versnelde afschrijving van 5,4 miljoen euro in 2022. De extra last wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve mobiliteit.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, inclusief de direct te relateren salariskosten. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.

De systematiek van afschrijven is lineair (in enkele gevallen op annuïtaire basis), conform de Financiële verordening. Er wordt afgeschreven over deze waarde met ingang van het jaar volgend op de ingebruikname. Activa welke nog niet in gebruik zijn genomen per ultimo boekjaar, maar nog in uitvoering zijn, worden gepresenteerd onder de categorie materiële vaste activa waar ze na gereed melding worden geactiveerd.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Materieel vast actief	Afschrijvingstermijn (jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Gebouwen	40
Verbetermaatregelen, maatregelen afkoppelen en bouwkundige constructies riolering	30

Renovatie, upgrading	25
Relining riolering	20
Meubilair	15
Machines, apparaten en installaties	10
Transportmiddelen, gereedschappen, automatiseringsapparatuur	5
Kosten onderzoek en ontwikkeling	4
Kantoorautomatisering	3

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats als de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie. Als een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.
Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven
Wanneer investeringen grotendeels of meer worden gedaan voor riolering, het inzamelen van huishoudelijk afval of andere alsook voor rechten die op grond van art. 229 lid 1 a en b Gemeentewet worden geheven, dan worden deze investeringen op de balans opgenomen in een aparte categorie: de investeringen met economisch nut*, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven*.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut
Investeringen met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2018 worden gedaan.

Door de invoering van de nieuwe systematiek blijven verschillen bestaan in de wijze waarop mag worden afgeschreven op investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut die vóór het begrotingsjaar 2018 zijn gedaan. Om inzicht te geven in het deel van de activa dat wel vergelijkbaar is qua systematiek is in het verloopoverzicht in de toelichting op de balans aangeven welk bedrag volgens de nieuwe systematiek is verantwoord en welk deel volgens een andere systematiek.

In erfpacht uitgegeven gronden
Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen zijn – tenzij hierna anders is vermeld – opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.
Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.
De obligatieportefeuille is gewaardeerd tegen de verwachte aflossingswaarde. Het verschil met de destijds betaalde verkrijgingsprijs is als transitorische (rente)post in de balans opgenomen. Dit verschil wordt in het resultaat opgenomen in de (gemiddeld) resterende looptijd tot aflossing/uitloting.
Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid e BBV sprake als de gemeente participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Voorraden
Grond en hulpstoffen
Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie
De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijpmaken) alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – moeten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze, maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid en dient er winst te worden genomen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.

2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.

3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien er sprake is van winst, wordt deze berekend op basis van de eindwaarde van het project, conform de notitie 'Grondbeleid 2019' van de commissie BBV. Als de berekening van de tussentijdse winstneming volgens de percentage of completion methode ertoe leidt dat in eerdere jaren teveel winst is genomen,

dan neemt de gemeente de eerder teveel genomen winst terug.
Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de
subsidievoorwaarden is gerealiseerd.

Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde op basis van door het BBV voorgeschreven 2% disconteringsvoet. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht. Wanneer de verliesvoorziening groter is dan de boekwaarde van de betreffende grondexploitatie, dan wordt het restant van de voorziening dat niet gesaldeerd kan worden aan de passief zijde van de balans onder de voorzieningen gepresenteerd.

Gereed product
Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Vorderingen
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva
Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden
Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

6.1. Immateriële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Kosten onderzoek & ontwikkeling	0	0
Bijdragen aan activa van derden	5.197	10.979
Totaal immateriële vaste activa	**5.197**	**10.979**

Toelichting

Deze activa betreffen investeringsbijdragen aan activa van derden zoals brede school Velve Lindehof, Stroinkslanden, Sportpark Boekelo, voorzieningencluster Roombeek, Tracé N18. Tracé N18 is in 2022 versneld afgeschreven omdat het tracé N18 eigendom is van het Rijk. Het Rijk hanteert het kasstelsel bij deze investering en neemt de lasten in één keer. De gemeente Enschede heeft de afschrijvingstermijn voor de N18 aangepast aan die van het Rijk. Dit heeft geleid tot een versnelde afschrijving van 5,4 miljoen euro in 2022 voor het Tracé N18. De reguliere afschrijving voor de bijdragen aan investeringen van derden bedroeg 0,4 miljoen euro.

6.2. Materiële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Gronden en terreinen	63.110	64.656
Woonruimten	143	189
Bedrijfsgebouwen	199.798	207.533
Grond weg en waterbouwkundige werken	133.913	130.998
Vervoermiddelen	22	69
Machines apparaten en installaties	15.584	17.984
Overige vaste activa	4.756	3.597
Totaal materiele vaste activa	**417.327**	**425.025**

Toelichting

De activa worden onderscheiden naar activa met een economisch nut of activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Als voor de categorie activa met economisch nut heffingen of rechten gevraagd kunnen worden, is er sprake van een derde categorie: economisch nut met heffing. Een bijzondere categorie betreft de in erfpacht uitgegeven gronden. Erfpacht is een beperkt recht, waarbij het eigendom in handen van de gemeente blijft, terwijl een aantal rechten die daar normaal gesproken bij horen in handen van een ander komen. Onderstaande tabel geeft inzicht in dit onderscheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Investeringen met economisch nut	269.120	281.703
Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven	84.702	86.551
Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	45.127	39.006
In erfpacht uitgegeven gronden	18.379	17.764
Totaal materiele vaste activa	**417.327**	**425.025**

Hieronder geven we per categorie inzicht in het verloop van de boekwaarde.

Investeringen met economische nut

Economische nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	47.085	1.421	-3.588	-52	-228	0	44.638
Woonruimten	189	0	0	-46	0	0	143
Bedrijfsgebouwen	207.486	1.214	-26	-9.061	0	0	199.613
Grond weg en waterbouwkundige werken	6.752	1.601	0	-684	0	-1.264	6.405
Vervoermiddelen	69	0	0	-47	0	0	22
Machines apparaten en installaties	16.488	3.615	0	-4.978	0	-510	14.615
Overige vaste activa	3.634	618	0	-565	0	-3	3.684
Totaal materiele vaste activa - Economisch nut	**281.703**	**8.469**	**-3.615**	**-15.433**	**-228**	**-1.776**	**269.120**

Toelichting

De investeringen bedragen ongeveer 8,5 miljoen euro en bestaan uit :

- Gronden en terreinen: verwervingen strategische gronden (1,4 miljoen euro) betreft slo pand;
- Bedrijfsgebouwen: (ver)bouwkosten door vastgoedbedrijf voor met name onderwijshuisvesting ad 0,6 miljoen en verbouwing de Boei 0,3 miljoen euro;
- Grond weg- en waterbouwkundige werken: investeringen voor 1,6 miljoen waaronder stationsplein, slimme oversteek, deurningerstraat en kennispark;
- Machines, apparaten en installaties: investeringen in IT zoals hardware en software (2,0 miljoen euro) en brandmeldcentrale van Heek 1,5 miljoen;
- Overige vaste activa: investeringen door de afdeling huisvesting en services voor o.a. werkplekinrichting (0,2 miljoen euro) en burgerzaken 0,2 miljoen.

De desinvesteringen bedragen 3,6 miljoen en betreft de verkoop van het pand Wegener aan de Getfertsingel.

De afschrijvingen bedragen ruim 15 miljoen euro voornamelijk conform reguliere afschrijvingstermijnen en bestaan uit:

- Gronden en terreinen (0,1 miljoen euro);
- Bedrijfsgebouwen (9,0 miljoen euro) zoals gemeentelijke panden en onderwijsgebouwen;
- Grond- weg en waterbouwkundige werken (0,7 miljoen euro) zoals openbare verlichting, ticketautomaten / parkeerinstallaties en sportvoorzieningen;
- Vervoermiddelen (0,1 miljoen euro) zoals dienstauto's, bakwagen, heftruck, etc;
- Machines apparaten en installaties (5 miljoen euro) zoals IT apparatuur (hard-/software, telefonie), technische installaties voor gebouwen (o.a. muziekcluster, gemeentelijke gebouwen, parkeergarages, onderwijsgebouwen, etc);
- Overige vaste activa (0,5 miljoen euro), voornamelijk werkplekinrichting.

Bijdragen van derden in de grond, weg- en waterbouwtechniek bedraagt 0,4 miljoen euro provinciale subsidie voor metname kennispark en slimme oversteek.

Investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven

Heffingen Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	0	94	0	0	0	0	94
Bedrijfsgebouwen	270	0	0	-85	0	0	185
Grond weg en waterbouwkundige werken	84.712	3.076	-946	-3.816	-506	-79	83.454
Machines apparaten en installaties	1.063	0	0	-94	0	0	969
Totaal materiele vaste activa - Heffingen	**86.045**	**3.170**	**-946**	**-3.995**	**-506**	**-79**	**84.702**

Toelichting

In 2022 is een lichte daling van de boekwaarde van investeringen met economisch nut waarvoor heffingen worden geheven. De daling in boekwaarde is het gevolg van hogere afschrijvingen en bijdragen van derden in relatie tot de gedane investeringen in de grond-weg en waterbouwkundige werken.

De hoogte van de Investeringen met economisch nut bedroegen in totaal 3,2 miljoen euro welke nagenoeg toegerekend kunnen worden aan grond, weg- en waterbouwkundige rioleringswerken.

De afschrijvingen hebben plaatsgevonden conform de financiële verordening.

Investeringen openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Maatschappelijk nut Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	0	0	0	0	0	0	0
Grond weg en waterbouwkundige werken	17.087	0	0	-1.261	1	0	15.825
	22.007	12.702	-23	-1.287	87	-5.083	29.230
Overige vaste activa	419	1.072	0	0	419	0	1.072
Totaal materiele vaste activa - Maatschappelijk nut	**39.513**	**13.774**	**-23**	**-2.548**	**507**	**-5.083**	**45.127**

Toelichting
De boekwaarde is met ruim 6 miljoen euro toegenomen veroorzaakt door de forse investeringen in grond, weg- en waterbouwkundige werken van bijna 13 miljoen euro. Deze wordt deels gecompenseerd door de afschrijvingen en de bijdragen van derden.

De investeringen bedragen bijna 13 miljoen euro in grond, weg- en waterbouwkundige werken:

- 0,5 miljoen euro in openbare verlichting (o.a. vervanging armaturen, masten);
- 1,0 miljoen euro voor Kop Boulevard;
- 8,5 miljoen euro in aanleg hoofdverkeersinfrastructuur (o.a. F35, N18, Tubantiasingel, Molenstraat, Spoordijkstraat, Singel Noord-West, VRI en andere verkeersveiligheidsmaatregelen, etc.);
- 2,8 miljoen euro in wegen (o.a. Knalhutteweg, Tattersall en de Noord-Esmarkerrondweg etc);
- 1,1 miljoen euro in de openbare ruimte (o.a. bomen, groen, hekken, speeltoestellen, etc).

Afschrijvingen in grond, weg en waterbouwkundige werken ter waarde van 2,5 miljoen euro onder andere ten behoeve van vervanging meubilair en openbare verlichting t.b.v. sociale veiligheid, SW, VRI.

De bijdragen van derden in investeringen met een maatschappelijk nut bedragen ruim 5 miljoen euro en betreffen onder andere (provinciale) subsidies voor infrastructurele projecten zoals Tubantiasingel (0,8 miljoen), Kop Boulevard (0,2 miljoen euro), F35 (2,5 miljoen euro), Singel Noord-West (0,5 miljoen), VRI (0,3 miljoen) en diverse andere bijdragen van derden.

In erfpacht uitgegeven gronden

Erfpacht Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Correcties	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	17.764	1.387	22	0	-2.867	0	18.379
Totaal materiele vaste activa - Erfpacht	**17.764**	**1.387**	**22**	**0**	**-2.867**	**0**	**18.379**

Toelichting
De boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven gronden is in 2021 met 0,6 miljoen euro gestegen als gevolg van 4 investeringen in bedrijventerreinen ter waarde van 1,5 miljoen euro. Daarnaast zijn 4 van de aangekochte terreinen is in 2022 verkocht voor ruim 0,9 miljoen euro.

6.3. Financiële vaste activa

Bedragen x 1.000 Euro's	Boekwaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijving / Aflossingen	Correcties	Boekwaarde 31-12-2022
Kapitaalverstrekking deelnemingen	281	0	0	0	0	281
Kapitaalverstrekking gemeenschappelijke regelingen	171	0	0	0	0	171
Kapitaalverstrekking overige verbonden partijen	1.230	0	0	-257	0	974
Leningen aan woningbouwcooperaties	5.800	0	0	0	0	5.800
Leningen deelnemingen	533	0	0	-66	0	467
Leningen overig	0	0	0	0	0	0
Overige langlopende leningen	31.821	984	0	-10.831	0	21.974
Overige uitzettingen >= 1 jaar	2.297	0	0	-449	0	1.849
Totaal financiële activa	**42.133**	**984**	**0**	**-11.602**	**0**	**31.515**

Toelichting

De financiële vaste activa bestaan uit kapitaalverstrekkingen en leningen. Deze activa nemen met 10,6 miljoen euro af van 42,1 miljoen naar 31,5 miljoen euro. Deze afname bestaat uit:

- investeringen van 1,0 miljoen euro, en
- afschrijvingen op kapitaalverstrekkingen en aflossingen op leningen voor resp. -0,2 en -11,4 miljoen euro.

De investeringen van 1,0 miljoen euro bestaan uit verstrekte leningen aan:

- FC Twente voor de jaarlijkse ophoging van de achtergestelde geldlening met de niet betaalde rente en aflossing voor de verstrekte lening (circa 433.000 euro) conform de besluitvorming inzake het herfinancieringsplan van FC Twente in 2019.
- Werknemers van de gemeente voor fietsprivé (550.000 euro)
- Ophoging van de lening aan Het Stedelijk Lyceum met circa 800 euro.

Op de kapitaalverstrekkingen is circa 0,3 miljoen euro afgeschreven in 2022. Dit is gelijk aan de afschrijving in voorgaande jaren.

De aflossingen op de leningen van 11,3 miljoen euro zijn o.a. gedaan door:

- Medisch Spectrum Twente (9,1 miljoen euro)
- FC Twente (1,0 miljoen euro)
- Werknemers van de gemeente Enschede voor fietsprivé (500.000 euro)
- De overige uitzetting betreffen aflossingen van SVN leningen (450.000 euro)
- Diverse aflossingen op de overige leningen die voornamelijk zijn verstrekt aan sportverenigingen en overige maatschappelijke organisaties (270.000 euro).

6.4. Voorraden

Voorraden zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, eventueel (tijdelijk) afgewaardeerd wanneer de marktwaarde lager is. Een uitzondering hierop vormen de bouwgronden in exploitatie. Deze voorraden worden gewaardeerd tegen netto vervaardigingkosten: de historische kostprijs wordt verhoogd met de gemaakte kosten en verminderd met de opbrengsten uit gronduitgiften, subsidies en bijdragen. De kostprijs bestaat uit de directe kosten en eventueel de aan het werk toe te rekenen indirecte kosten en rente. Voor winstneming wordt overeenkomstig de BBV regels de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen: 1) Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat én 2) De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht én 3) De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd). Bij de jaarlijkse herziening van het MPG wordt per grondexploitatie aan deze voorwaarden getoetst en winst genomen. Bij de bepaling van de te nemen winst wordt als grondslag de nominale waarde (=eindwaarde) gehanteerd. Voor eventuele verwachte negatieve resultaten op projecten wordt zo nodig een voorziening gevormd. De verliesvoorziening wordt bepaald op netto contante waarde en bedraagt in totaal 62,7 miljoen euro. Op eindwaarde zou deze voorziening in totaal 69,7 miljoen euro bedragen. Deze zogenaamde verliesvoorziening wordt als waardecorrectie op de voorraad onderhanden werk in mindering gebracht. Tenzij de boekwaarde van de betreffende grondexploitatie niet toereikend is, dan wordt het niet te salderen deel aan de passiva kant op de balans als voorziening gepresenteerd. 54,5 miljoen euro is in mindering gebracht op de voorraad handen werk en 8,2 miljoen euro is aan de passiva kant op de balans als voorziening gepresenteerd.

Grond- en hulpstoffen

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	13.416	15.340
Gereed product en handelsgoederen	529	576
Totaal voorraden	**13.946**	**15.915**

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

Bedragen x 1.000 Euro's	Balanswaarde 31-12-2021	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2021	Vermeer-dering	Vermin-dering	Boekwaarde 31-12-2022	Voorziening voor afwaardering en verplichtingen	Balanswaarde 31-12-2022
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	15.340	52.615	67.955	11.315	11.315	67.955	54.539	13.416

Toelichting
De daling van de balanswaarde met 1,9 miljoen euro van 15,3 miljoen euro naar 13,4 miljoen euro is het gevolg van diverse ontwikkelingen die zich in 2022 hebben voorgedaan:
1) 0,2 miljoen euro stijging als gevolg van meer kosten dan opbrengsten in de grondexploitatieprojecten. Diverse grondexploitaties hadden als gevolg van de ontwikkelfase van de projecten aanzienlijk meer lasten dan baten, namelijk Leuriks Oost, Versnelling Cromhof, Centrumkwadraat Molenstraat en Zuiderval. Andere grondexploitaties hadden als gevolg van goede kavelverkopen aanzienlijk meer baten dan lasten, namelijk 't Vaneker, Roombeek, Ossenboer en Euregiopark II.
2) 3,2 miljoen euro daling door lagere boekwaarden als gevolg van afgesloten projecten;
3) 3,0 miljoen euro stijging door hogere boekwaarde van het winstnemingscomplex. Dit is het gevolg van 3,2 miljoen euro stijging door de geboekte winst van 2022, 0,7 miljoen euro stijging door positief rente-effect, 0,9 miljoen euro daling boekwaarde door afgesloten projecten.
4) 1,9 miljoen euro daling door hogere boekwaarde van de verliesvoorziening.

De waardering van de bouwgronden in exploitatie per 31 december 2022 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties volgens het MPG 2023. Deze periodieke actualisatie kan in de toekomst - mede gezien de wisselende en onzekere marktomstandigheden – leiden tot een aangepaste waardering van de bouwgronden in exploitatie en de hiermee samenhangende voorziening voor negatieve grondexploitaties en het winstnemingscomplex voor de positieve grondexploitaties. Dit geldt ook voor de realisatie van de gehanteerde verkoopprijzen, welke mede op basis van jaarlijkse taxaties tot stand komen. Voor een gedetailleerde toelichting van de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico’s en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar paragraaf 3.8 grondbeleid en het MPG 2023.
De BBV voorschriften schrijven voor grondexploitaties in principe een maximale looptijd van 10 jaar per grondexploitatie voor. Dit zou echter betekenen dat de grondexploitatie van Kennispark een kortere looptijd krijgt. Door de gemeenteraad is besloten om de looptijd niet te verkorten en als beheersmaatregel door te voeren dat na 10 jaar geen opbrengststijging meer wordt toegerekend aan deze grondexploitaties.

Bedragen x 1mln Euro's	Balanswaarde 31-12-2022	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (eindwaarde)	Geraamd resultaat (contante waarde)
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	13,4 miljoen euro	58,4 miljoen euro	71,5 miljoen euro	-/- 30,7 miljoen euro	-/- 28,3 miljoen euro

Toelichting
De totaal nog te maken kosten bedragen 58,4 miljoen euro en de nog te realiseren opbrengsten bedragen 71,5 miljoen euro. Met de huidige inzichten en rekening houdend met de reeds gedane investeringen (balanswaarde per 31-12-2022) wordt een resultaat verwacht van 28,3 miljoen euro negatief op contante waarde (30,7 miljoen euro negatief op eindwaarde). Op complexniveau zijn de voorziene negatieve saldi op grond van BBV 100% voorzien en daarmee afgedekt. Voor winstneming wordt overeenkomstig het BBV de Percentage of Completion (PoC) methode toegepast.

Voor inzicht in de uitkomsten van de risicoberekeningen en betekenis voor het weerstandsvermogen wordt verwezen naar de paragrafen 3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing en 3.8 Grondbeleid.

Gereed product en handelsgoederen

Bedragen x 1.000 Euro's	Balanswaarde 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Voorzieningen voor afwaardering en verplichtingen	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde per m2
Gronden-VHG	558	0	74	-/-31	515	€ 2,26
Overig gereed product	18	0	4	0	14	
Totaal	576	0	78	-/-31	529	

Toelichting:
De gronden - VHG (voorraad handelsgoederen) betreffen de te verkopen gronden die de gemeente Enschede in verkoop heeft en conform de BBV als voorraad handelsgoederen op de balans worden gepresenteerd. De investeringen en desinvesteringen zijn in 2022 beperkt geweest.

6.5. Uitzettingen looptijd korter dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	Saldo per 31-12-2022	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2021
Vorderingen op openbare lichamen	2.082	0	2.082	1.682
Rekening courant verhoudingen niet financiele instellingen	10.077	0	10.077	7.631
Overige uitzettingen	32.081	17.721	14.360	19.575
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	90.483	0	90.483	70.624
Totaal Uitzettingen < 1 jaar	**134.723**	**17.721**	**117.002**	**99.512**

Toelichting
De vorderingen op de openbare lichamen bestaan uit diverse vorderingen op o.a. gemeenschappelijke regelingen (0,7 miljoen euro), gemeenten (1,4 miljoen euro) en provincie (40.000 euro).

Het saldo bij 's rijks schatkist is per eind 2022 hoger dan per einde vorig jaar mede door de compensatie die van het rijk is ontvangen voor de nadelen veroorzaakt door het coronavirus. Deze compensatie is voor een deel nog niet ingezet. Ook het uitstellen van projecten zorgt voor een hoger saldo bij de schatkist.

De rekening courant verhoudingen met niet-financiële instellingen betreffen de SVN, ROZ, Stadsbank en het GBT respectievelijk t.b.v. het verstrekken van leningen voor verduurzamingsmaatregelen, het verstrekking van bijstand aan zelfstandig ondernemers en innen van aflossingen, het verstrekken van leningen in het kader van de energie-armoede en het innen van lokale heffingen. Deze bedragen respectievelijk 0,8 miljoen, 0,2 miljoen, 0,1 miljoen en 9,0 miljoen euro.

De overige uitzettingen van 31,1 miljoen euro bevat o.a. de zogenaamde 'sociale' debiteuren voor 25,0 miljoen euro en overige private vorderingen (6,1 miljoen euro). De voorziening voor oninbaarheid van 17,7 miljoen euro, die in mindering is gebracht op de vorderingen, bestaat voor 14,8 miljoen euro uit oninbare vorderingen op 'sociale' debiteuren, 1,1 miljoen euro uit oninbare GBT vorderingen en 1,8 miljoen voor private vorderingen.

Schatkistbankieren
De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden. Het drempelbedrag bedroeg 10 miljoen euro over 2022. Uit de onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2022 het drempelbedrag niet heeft overschreden. Bij een hoger saldo bij de BNG Bank dan het drempelbedrag wordt het meerdere automatisch overgeboekt naar de schatkist. Hier resteert per eind 2022 een vordering op het rijk ,dus een saldo, van 90,4 miljoen euro.

(x 1.000 Euro's)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Buiten schatkist aangehouden bedragen	41	2.585	4.286	6.121
Toegestane drempelbedrag	10.461	10.461	10.461	10.461
Ruimte onder het drempelbedrag	10.420	7.876	6.175	4.340
Overschrijding drempelbedrag	0	0	0	0

6.6. Liquide Middelen

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Kas	14	11
Banken	3.569	0
Totaal liquide middelen	**3.583**	**11**

Toelichting
Het banksaldo op 31-12-2021 was negatief en is daarom in de jaarrekening 2021 aan de creditzijde van de balans gepresenteerd. Op 31-12-2022 had de gemeente Enschede een positief banksaldo van 3,6 miljoen euro.

Berekening EMU-saldo	Realisatie 2021	Realisatie 2022
Exploitatiesaldo voor toevoegingen c.q. onttrekkingen aan reserves	40.026	21.344
-/- Mutaties (im)materiële vaste activa	-414	-13.480
+/+Mutatie voorzieningen	2.981	6.006
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-7.455	-1.969
-/- Verwachte boekwinst/verlies bij verkoop financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede afwaardering van financiële vaste activa		
Berekend EMU-saldo	**50.876**	**42.799**

6.7. Overlopende activa

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Nog te ontvangen baten van de EU	23	0
Nog te ontvangen baten van het Rijk	10.119	442
Nog te ontvangen baten van overige NL overheidslich	1.094	1.436
Vooruitbetaalde kosten	8.021	4.419
Nog te ontvangen baten	45.041	41.726
Totaal overlopende activa	**64.297**	**48.023**

Nog te ontvangen voorschotbedragen van overheidslichamen
Onder de overlopende activa zijn ook bedragen verantwoord die betrekking hebben op nog te ontvangen voorschotbedragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze overlopende activa staan opgenomen in onderstaande tabel.

Omschrijving Bedragen x 1.000 euro	Boekwaarde 31-12-2021	Ontvangen bedragen 2022	Toevoegingen 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Aerial Uptake	0	0	11	11
EU Catch	0	0	12	12
Totaal - Europese overheidslichamen	**0**	**0**	**23**	**23**
Asielzoekers COA	0	0	960	960
BZK kwijtschelding toeslagen	0	0	25	25
DUO OHV ontheemden	0	0	40	40
Kwijtschelding gedup. Toeslagen	95	0	21	116
MvD berging vliegtuigwrak	0	0	202	202
Oekrainers opvang	0	0	7.057	7.057
Oekrainers verbouwingskstn	0	0	1.414	1.414
Rijk RIEC Jaarplan	347	200	0	147
Toesl.aff.Onderdl C	0	0	158	158
Totaal - Het Rijk	**442**	**200**	**9.877**	**10.119**
Aerial Uptake	30	0	10	40
Boekheurnerring KiepePosten	37	1	0	36
F35 Spoordijkstraat	216	216	0	0
Fietsoversteek Auke Vleertraat	1	0	41	42
FIETSPADPAALTJES	0	0	5	5
Gedragsbeinvl 2021	37	37	0	0
gedragsbeinvloeding 2020	83	83	0	0
Geesinkweg fietsoversteek	3	0	1	4
GrBl Wooldrik	0	0	17	17
Gronausestraat	120	2	0	118
Kop Boulevard	56	56	0	0

KOPPELBOERH BROEKHEURNERR	0	0	3	3
Kotkampweg parkeren	40	40	0	0
Kwaliteit door kennis	0	0	12	12
MaaS	44	44	80	80
Menzis	50	50	0	0
N18	217	217	0	0
Pr Ov Cultuur aan de basis 17-20	16	16	0	0
Pr Overijssel Cultuurmakelaar	2	0	28	30
Roma aan zet Prov	0	0	8	8
SINGEL NW COMP	0	0	75	75
TK t.o.r. BU895	0	0	316	316
TOR Jaarrekening 2021 Vitaal Sociaal	194	194	0	0
Trainee t.o.r. BU896	0	0	142	142
Twents Waternet	0	0	80	80
VERKEERSVEILIGHEID INFRA	0	0	1	1
verkeerveilgheid knelp	0	0	5	5
VOORTSWEG F35	0	0	21	21
VRI DVM 2021	42	42	0	0
VRI DVM 2022	0	0	35	35
VRT bijdrage CTB	35	35	0	0
Waterschap CATCH	0	0	24	24
Wijk VCP maatregel	4	4	0	0
ZIW doorstroming	208	208	0	0
Totaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**1.436**	**1.245**	**904**	**1.094**
Totaal	**1.878**	**1.445**	**10.803**	**11.235**

Toelichting

Vooruitbetaalde kosten	2022
Twents Fonds voor vakmanschap	1.235
RMT	703
Particuliere grondexploitaties	688
Licenties	675
Software	490
Brandverzekering	460
Leger des Heils	400
Belastingdienst	386
VNG Contributie	237
Overig	2.747
Totaal	***8.021***

Overige nog te ontvangen baten	2022
Geclaimde BCF	26.212
Gemeentefonds Decembercirculaire 2022	7.241
GBT Leges	4.893
Afwikkeling subsidievaststellingen	2.904
Overige	3.791
Totaal	***45.041***

6.8. Eigen vermogen

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2021	Resultaat bestemming	Dotatie	Onttrekkingen	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2022
Algemene reserve	95.925	3.792	25.980	16.027	0	109.671
Bestemmingsreserve - Egalisatie	10.276	0	10.103	10.235	0	10.145
Bestemmingsreserve - Kapitaallasten	10.748	0	14.683	5.658	5.625	14.148
Bestemmingsreserve - Overige	75.442	762	24.883	23.581	0	80.097
Gerealiseerd resultaat 2021	7.146	-4.554	0	2.591	0	0
Eigen vermogen	**199.537**	**0**	**75.649**	**55.501**	**5.625**	**214.061**
Gerealiseerd resultaat 2022						6.820
Totaal						**220.881**

Algemene reserve
Hiertoe behoren de reserve weerstandsvermogen en de algemene reserve van het grondbedrijf. Deze reserves hebben een bufferfunctie en zijn bedoeld om financiële tegenvallers op te vangen.

Bestemmingsreserve
Voor een aantal specifieke onderwerpen zijn bestemmingsreserves gevormd. Deze reserves hebben een bestedingsfunctie. Hierbij onderscheiden we de volgende categorieën:
Egalisatie reserve. Deze reserves worden gebruikt om pieken en dalen in inkomsten of uitgaven op een bepaald terrein af te vlakken. Door reservevorming wordt bijvoorbeeld voorkomen dat burgers met sterk schommelende tarieven voor afvalstoffenheffing en leges te maken krijgen.
Kapitaallasten reserve. Deze reserves zijn gevormd ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten. Veelal zijn deze gevormd vanuit incidenteel beschikbaar gestelde middelen. Een andere bestemming van deze reserves betekent een structureel nadeel in de exploitatie.
Overige bestemmingsreserves. Dit zijn door de raad gevormde reserves met specifieke bestedingsdoeleinden.

De reserves nemen in 2022 toe met 14,5 miljoen euro. Hiervan heeft 13,7 miljoen euro betrekking op de algemene reserve en 0,8 miljoen euro op de bestemmingsreserves. Daarnaast is het eigen vermogen toegenomen met het positief jaarrekeningresultaat van 6,8 miljoen euro.

Het rekeningresultaat over 2021 bedroeg 7,1 miljoen euro en de verwerking van het raadsbesluit over de bestemming hiervan is in de tabel zichtbaar gemaakt. Een bedrag van 7,1 miljoen euro is in de algemene reserve gestort, waarvan 3,3 miljoen euro voor specifieke doeleinden.

De toename met 14,5 miljoen euro is vooral toe te schrijven aan de reserve weerstandsvermogen (Algemene reserve).

Reserve Weerstandsvermogen
Deze reserve is in 2022 toegenomen met 14,3 miljoen euro.. Dit is vooral het gevolg van de bestemming van het rekeningresultaat 2021, de niet begrote toevoeging van de niet-bestede post voor onvoorzien.

Voor een specificatie van de afzonderlijke reserves verwijzen wij naar de staat van reserves, opgenomen in Hoofdstuk 8.

6.9. Voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2021	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Stand per 31-12-2022
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	23.248	5.684	1.104	1.720	26.108
Voorziening ter egalisatie van de kosten	10.323	7.491	0	4.205	13.608
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	4.868	7.675	0	7.970	4.573
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	830	160	0	4	985
Totaal	**39.269**	**21.009**	**1.104**	**13.899**	**45.275**

Toelichting
De stand van de voorzieningen is in 2022 toegenomen met 6,3 miljoen euro.
De grootste toename van de voorzieningen is te zien in de voorziening GREX Negatieve balanswaarde, een toename van 3,6 miljoen euro. Daarnaast laten de voorzieningen VBE en Riolering ook beide een toename zien van respectievelijk 1,6 en 1,0 miljoen euro.

De vrijval van 1,1 miljoen euro betreft de vrijval van de voorziening (oud) wethouders pensioen voor 1,0 miljoen euro. Daarnaast is 0,1 miljoen euro vanuit de voorziening personeel vrij gevallen.

Voor een specificatie van de voorzieningen verwijzen wij u naar de staat van voorzieningen, opgenomen in Hoofdstuk 8.2.

6.10. Vaste schulden met een rentetypische looptijd langer dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2021	Vermeerderingen	Aflossingen	Overige mutaties	Stand per 31-12-2022
Obligatieleningen	56	0	0	0	56
Onderhandse leningen van binnenl. pensioenf./verzekeringsins	0	0	0	0	0
Onderhandse leningen binnenl. banken en overige fin. instell	215.280	0	35.058	0	180.221
Onderhandse leningen van overige	7.179	0	7.150	0	29

binnenlandse sectoren					
Onderhandse leningen van buitenl. inst. fondsen, banken, etc	34.000	0	0	0	34.000
Onderhandse lening openbare lichamen cf art 1a wet Fido	30.000	0	0	0	30.000
Door derden belegd	1.073	0	23	0	1.049
Waarborgsommen	58	1	0	0	58
Totaal Schulden met rentetypische looptijd van > 1 jaar	**287.646**	**1**	**42.232**	**0**	**245.415**

Toelichting
De aflossingen bedroegen 42,2 miljoen euro. Hierin is de lening van 20 miljoen euro opgenomen die is afgekocht in 2022. De aflossingsverplichting voor 2023 is opgenomen in het saldo per 31-12-2022 en niet afzonderlijk gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg 11,3 miljoen euro in 2022. Onder de kortlopende schulden is de verplichting van de in 2022 af te wikkelen rente opgenomen van in totaal 4,9 miljoen euro.

6.11. Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Kasgeldleningen o/g art. 1a wet Fido	0	0
Bank en girosaldi	0	1.160
Overig schulden	59.050	59.476
Totaal **Schulden met rentetypische looptijd van < 1 jaar**	**59.050**	**60.635**

Toelichting
Onder de overige kortlopende schulden zijn de overige verplichtingen < 1 jaar verantwoord. De grootste posten zijn:

- 16,3 miljoen euro crediteuren
- 8,4 miljoen euro af te dragen loonheffing ambtelijk personeel
- 4,2 miljoen euro voor verplichtingen TOZO
- 4,1 miljoen euro voor verplichtingen regiogemeente
- 1,8 miljoen euro af te dragen pensioenpremie ambtelijk personeel
- 1,2 miljoen euro af te dragen loonheffing bijstand

6.12. Overlopende passiva

Bedragen x 1.000 Euro's	2022	2021
Vooruitontvangen baten Europese overheidslichamen	2.823	3.538
Vooruitontvangen baten het Rijk	44.844	24.274
Vooruitontvangen baten ov Nederlandse overheidslichamen	12.154	11.531
Overige vooruit ontvangen bedragen en verplichtingen die in een volgend jaar tot uitbetaling komen	22.424	15.168
Overlopende passiva	**82.245**	**54.511**

Toelichting

Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren. Deze zijn in 2022 met 20 miljoen euro toegenomen tot 59,3 miljoen euro. Deze kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving element 3	Boekwaarde 31-12-2021	Afname 2022	Toevoegingen 2022	Boekwaarde 31-12-2022
EUR 2014EUSF2011967	287	500	413	200
EUR ESF 2016EUSF20112	315	315	0	0
EUR ESF Matchen op Werk	1.906	313	0	1.593
React EU 2021EUSF20223	1.030	0	0	1.030
Totaal - Europese overheidslichamen	**3.538**	**1.128**	**413**	**2.823**
Crisisdienst middelen 2020/2021	0	25	540	515
OCW D14 Regeling spec uitkering inhalen Covid 19 gerelateerde onderwijsvertragingen	608	130	654	1.132
IenW E44B Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027	1.200	1.200	0	0
RMC	37	0	10	48
VWS H15 Specifieke uitkering vergroten beschikbaarheid accute jeugd GGZ capacteit 2020-2021	615	499	0	116
IenW E83 Spuk bodem 2022 buitenproportionele opgaven	0	0	3.280	3.280
VWS H20 Vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp	4.221	83	0	4.138
VWS H14 Instandhouding en doorontwikkeling expertisecentra Jeugdhulp	2.019	777	2.168	3.410
VWS H8 Regeling Sportakkoord	156	156	4	4
SZW G13 Onderwijsroute	0	85	137	52
VWS H9 Opzet Expertisecentra Jeugd	0	0	451	451
VWS H8 Regeling Sportakkoord	0	0	490	490
VWS H21 Specifieke uitkering cliëntondersteuning	0	0	50	50
SZW G10 Inburgering	0	0	1.007	1.007
BZK C9 Woningbouwimpuls tweede tranche	3.044	0	0	3.044
BZK GSB III	327	0	0	327
BZK C56 Regeling huisvesting aandachtsgroepen (RHA)	500	0	0	500
IenW E20 Investeringsimpuls SPV(verkeersveiligheid)	1.366	378	0	987
N18 Weg- en Waterbouwkundige wzh	473	380	360	453
OCW D8 Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022	1.018	197	0	821
Reg Aanpak schoolverlaten	114	0	2	116
RIEC Ministerie van Justitie	6.388	4.517	3.903	5.773
RMBA 2016	702	702	0	0
Sanering verkeerslawaaai Varviks	46	0	0	46
SPUK	24	0	0	24

BZK C9 Woningbouwimpuls eerste tranche	1.200	1.200	3.000	3.000
OCW D10 Educatie	217	16	157	357
BZK C55 Aanpak energiearmoede	0	0	5.712	5.712
VWS vrouwenopvang	0	0	195	195
JenV A13 Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen 2022	0	0	428	428
BZK C32 Ventilatie in Scholen (SUVIS) Noorderkroon Elferinksweg (Athena)	0	0	150	150
IenW E84 Investeringsimpuls SPV tweede tranche	0	0	567	567
BZK C9 Woningbouwimpuls eerste tranche	0	0	3.039	3.039
BZK C85 Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	0	0	2.292	2.292
IN- en Uit lopend Jaar	0	38	2.356	2.319
Totaal - Het Rijk	**24.274**	**10.383**	**30.952**	**44.844**
Herinrichting Deurningerstraat	0	0	63	63
Doorontwikkeling organisatie	0	33	261	229
Duurzaam Veilig 2022	0	0	142	142
EDL	45	0	0	45
OCW D11 Extra financiële middelen RMC-functie	199	103	0	96
Herinvestering IT Platvorm	0	0	125	125
IT Platvorm Twente ERUIT	0	55	250	195
Maas	85	113	28	0
Crisismanagement	8	8	0	0
F35 Molenstraat	499	499	0	0
F35 Tubantiasingel	23	23	4.348	4.348
HOV haltes Boekelo	12	12	0	0
Roma aan zet	51	51	0	0
In- en Uit lopend Jaar	2.547	2.164	253	636
Programma Netwerkstad Twente	1.459	1.459	987	987
Regio DeaL ERUIT??	4.930	5.081	2.631	2.480
Stadsarangement stationsplein Enschede	298	298	892	892
Stedelijk arrangement De Cromhof	675	675	0	0
Verbetering doorstroom bij I-VRI's	63	63	0	0
Werken in de logistiek	134	0	0	134
Haaksbergerstraat (Europal-Usselerrweg)	168	0	0	168
Cultuur aan de basis	74	74	0	0
GHT 22-25	0	0	82	82
N18	50	50	0	0
Natuur voor Elkaar	0	0	42	42
RIEC wijkaanpak Glanerbrug	0	0	200	200
FIN B2 gemeentelijke hulp gedupeerden	183	0	26	209

toeslagenproblematiek				
Bijdrage 2022 GHT Enschede Nautisch	0	0	564	564
WUB-gelden	29	0	0	29
Fiets infra project 2022	0	0	51	51
PUK Energiearmoede	0	0	188	188
SW Duurzaam inzet	0	0	249	249
Totaal - Overige Nederlandse overheidslichamen	**11.531**	**10.761**	**11.382**	**12.154**
Totaal	**39.343**	**22.271**	**42.747**	**59.280**

Overige vooruitontvangen bedragen
Onder de overige nog te ontvangen bedragen is vanuit het facilitaire grondbeleid als verhaalbare kosten opgenomen 688.318 euro.
Onder de overige vooruit ontvangen bedragen is vanuit het facilitaire grondbeleid als vooruit ontvangen bedragen opgenomen 1.893.115 euro.

Verplichtingen die volgend jaar tot betaling komen
Dit zijn verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van de arbeidsgerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume (verlofuren). Hiervoor is in hoofdstuk 7.13 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen' een toelichting opgenomen. In 2022 zijn de kortlopende verplichtingen met 7,3 miljoen euro toegenomen tot 22,4 miljoen. Deze bestaan voornamelijk uit:

- 4,9 miljoen euro overlopende rente leningen OG
- 2,9 miljoen werkzaamheden namens de regiogemeenten.
- 1,5 miljoen euro energietoeslag
- 0,8 miljoen euro (correctie) omzetbelasting afvalfonds
- 0,6 miljoen euro nog te verwachten kwijtschelding GBT

6.13. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving (bedrag x 1.000 euro)	Oorspronkelijke bedrag geldlening	Percentage borgstelling	Hoofdsom per 01-01-2022	Nieuwe leningen	Aflossingen	Hoofdsom per 31-12-2022
Gegarandeerde geldleningen aan:						
- Bejaardenoorden	20.462	100%	10.201		724	9.478
- Onderwijs	12.160	100%	4.860		460	4.400
- Sport	11.588	100%	9.646	1.000	436	10.210
- Kunst/cultuur	3.421	100%	3.321		100	3.221
- Verbonden partijen	12.165	100%	9.598		872	8.726
- Overig	925	100%	506	125	75	557
Totaal	**60.721**		**38.133**	**1.125**	**2.666**	**36.592**

Dit betreft voornamelijk leningen ter financiering van bejaardencentra, onderwijs, sport en de verbonden partijen. Bij deze leningen staat de gemeente voor 100 procent van het vermelde saldo garant. In 2022 zijn nieuwe gemeentegaranties afgegeven aan de Enschedese Hockeyvereniging (kunstgrasveld en blaashal) en Stichting CCI Boekelo (huisvesting Military).

Daarnaast heeft de gemeente nog verplichtingen op het gebied van de WSW en de WEW:

- Het WSW staat voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Bij deze leningen treedt de Gemeente Enschede op als achtervang die in totaal 1.334 miljoen euro per eind 2022 bedraagt. Dit betekent dat indien een corporatie niet aan haar betaalverplichtingen kan voldoen allereerst het WSW gehouden is om de betalingen te verrichten. Slechts indien het WSW niet in staat is om deze verplichtingen te voldoen zal de gemeente renteloze leningen aan het WSW moeten verstrekken zodat het fonds alsnog aan de claims kan voldoen. Overigens heeft het WSW momenteel de hoogst mogelijke kredietstatus (triple A) dus is het niet erg waarschijnlijk dat het WSW van deze mogelijkheid gebruik zal maken.
- Het WEW staat voor het Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft de Nationale Hypotheek Garanties die worden verstrekt aan particulieren. Hier gelden dezelfde regels als bij het WSW. De gemeente is slechts achtervang van de verstrekte garanties tot 1 januari 2011. Vanaf 2011 heeft het rijk de totale achtervang op zich genomen. Voor Enschede bedraagt de achtervang 58,398 miljoen euro per begin 2022. De stand per eind 2022 is nog niet bekend.

Arbeidsgerelateerde verplichtingen
Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende (spaar)verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan. Over 2022 bedraagt de waarde van de verlof saldi 4,4 miljoen euro per 31 december 2022.

Overige
Naast bovengenoemde verplichtingen is de gemeente voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. De belangrijkste betreffen:

- huurovereenkomsten;
- onderhoud- en serviceovereenkomsten;
- overige opdrachten die in 2022 aan derden zijn verstrekt en in 2023 en volgende jaren worden uitgevoerd.

Gebeurtenissen na balansdatum
Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

7. Toelichting op het overzicht baten en lasten

7.1. Toelichting op algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x 1.000 Euro's Algemene dekkingsmiddelen	Begroting primair	Begrotiing (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
OZB	52.248	52.248	52.283	36
Hondenbelasting	910	910	907	-3
Precariorechten	320	320	344	24
Reclamebelasting	152	152	168	16
Totaal Belastingopbrengsten	**53.630**	**53.630**	**53.703**	**73**
Algemene uitkeringen	411.031	469.822	469.878	56
Dividend	1.250	1.250	2.082	832
Saldo financieringfunctie	-426	-426	-4.652	-4.225
Overige algemene dekkingsmiddelen	482	482	275	-207
Totaal Overige dekkingsmiddelen	**412.337**	**471.127**	**467.583**	**-3.544**
Saldo	**465.966**	**524.757**	**521.286**	**-3.471**

In de begroting 2022 was een bedrag van 2 miljoen euro voor onvoorzien opgenomen.

De toelichting op de afwijkingen van de belastingopbrengsten is terug te lezen in de paragraaf Lokale heffingen.

De toelichting op de afwijking op de Algemene uitkering is opgenomen in hoofdstuk 7.2, bij het programma Financiën en organisatie bij het product Algemene uitkering.

De toelichting op de afwijking op de dividendopbrengsten is terug te vinden in hoofdstuk 7.2 en de paragraaf Verbonden partijen.

Voor de toelichting op de afwijking op het saldo financieringsfunctie wordt verwezen naar de paragraaf Financiering en de toelichting op het product Rente en treasury, opgenomen in Hoofdstuk 7.2 onder het programma Financiën en organisatie.

7.2. Analyse op afwijkingen tussen begroting en overzicht baten en lasten

In deze paragraaf wordt per programma een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en realisatie weergegeven. Deze analyse volgt de productopbouw van de begroting.

Samenleving en bestuur

Het programma Samenleving en bestuur houdt zich bezig met Goed bestuur, Versterking samenwerking bestuur/samenleving, Versterking samenwerking bestuur/(regionale) partners, Professionele dienstverlening aan de samenleving en Openbare orde en veiligheid.

Bedragen x 1.000 Euro's	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Bezwaar en beroep	1.995	1.998	1.997	1
College van B&W	2.254	2.254	2.172	81
Klachtencommissariaat	300	300	341	-41
Ondersteuning College van B&W en directie	4.220	4.315	4.454	-139
Openbare orde en veiligheid	18.162	18.552	23.486	-4.934
Publieksdienstverlening	4.510	4.474	5.533	-1.059
Raad en commissies	2.735	2.735	2.817	-83
Regionale samenwerking	592	592	157	435
Stadsdeelsgewijs werken	4.374	4.679	4.184	495
Verkiezingen	350	629	751	-123
Totaal Lasten	**39.491**	**40.526**	**45.893**	**-5.367**
Bezwaar en beroep	0	0	1	1
College van B&W	0	0	988	988
Ondersteuning College van B&W en directie	0	0	5	5
Openbare orde en veiligheid	2.821	2.821	7.522	4.701
Publieksdienstverlening	2.009	2.009	2.721	712
Raad en commissies	0	0	80	80
Stadsdeelsgewijs werken	50	50	65	15
Totaal Baten	**4.880**	**4.880**	**11.383**	**6.503**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**34.611**	**35.646**	**34.510**	**1.136**
Stadsdeelsgewijs werken	0	0	340	-339
Totaal Storting reserves	**0**	**0**	**340**	**-339**
Raad en commissies	0	0	1	1
Stadsdeelsgewijs werken	0	305	334	29
Totaal Onttrekking reserves	**0**	**305**	**334**	**29**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**0**	**-305**	**5**	**-310**
Gerealiseerd resultaat	**34.611**	**35.342**	**34.515**	**826**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.254	2.172	81

Baten	0	988	988
Resultaat College van B&W	**2.254**	**1.184**	**1.070**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op het product College van B&W is 1.070.000 euro positief

Lasten

De afwijking in de lasten bedraagt 81.000 euro voordelig en bestaat uit een voordeel op het wachtgeld van voormalige wethouders.

Baten

Een stijging van de rekenrente bij de pensioenvoorziening wethouders resulteert in een voordeel van 988.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.998	1.997	1
Baten	0	1	1
Resultaat Bezwaar en beroep	**1.998**	**1.996**	**2**

Toelichting/analyse

Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	300	341	-41
Resultaat Klachtencommissariaat	**300**	**341**	**-41**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op het product klachtencommissariaat is 41.000 euro nadelig. Naast vervanging voor ziekte zijn er extra kosten gemaakt voor het jaarverslag en is er geïnvesteerd in opleiding.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.315	4.454	-139
Baten	0	5	5
Resultaat Ondersteuning College van B&W en directie	**4.315**	**4.449**	**-134**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op het product ondersteuning College van B&W en directie bedraagt 134.000 euro nadelig.

Lasten

De afwijking in de lasten bedraagt 139.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Extra personele inzet van 60.000 euro in verband met vervanging voor ziekte;
- Extra personele inzet van 50.000 euro voor de intensivering van het project menselijke maat;
- Hogere kosten van 29.000 euro door overbesteding van de materiële budgetten.

Baten
Er is een bijdrage van 5.000 euro ontvangen voor de gemaakte kosten op de materiele budgetten.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	18.552	23.486	-4.934
Baten	2.821	7.522	4.701
Resultaat Openbare orde en veiligheid	**15.731**	**15.964**	**-233**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Openbare orde en veiligheid is 233.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 4.934.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit:

- Een nadeel van 4.441.000 euro heeft betrekking op het Riec waarvoor de gemeente Enschede de beheersorganisatietaak verricht. De beschikkingsmacht van deze ondermijningsmiddelen ligt bij de netwerkorganisatie het Riec. Het tekort wordt veroorzaakt door uitgevoerde activiteiten die doorgeschoven zijn uit 2019-2021 voor ondermijningsprojecten. Hiervoor heeft het Riec een incidentele subsidie gekregen, die hiermee is aangewend. Tegenover dit nadeel van 4.441.000 euro staat dan ook een voordeel op de baten voor hetzelfde bedrag;
- Een nadeel van 100.000 euro als gevolg van uitgaven ten behoeve van een subsidieproject waar ook hogere baten tegen overstaan.
- Een nadeel van 297.000 euro als gevolg van de berging van een vliegtuigwrak uit de tweede wereldoorlog. Van deze kosten is een groot gedeelte declarabel bij het ministerie en daarom staan er ook inkomsten tegenover (zie baten);

- Een nadeel van 100.000 euro als gevolg van extra inhuur in verband met langdurige ziekte.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 4.701.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- De hogere baten van 4.441.000 euro betreffen de doorgeschoven beschikbare incidentele middelen uit 2019 - 2021 voor de versterking van de aanpak ondermijning binnen de uitvoerorganisatie RIEC. Tegenover deze hogere baat staan ook evenveel kosten;
- Een hogere baat van 58.000 euro betreft een subsidieproject waar ook kosten tegenoverstaan.

- De hogere baten van 202.000 euro betreft het declarabele deel bij het ministerie voor de gemaakte kosten van de berging van het vliegtuigwrak uit de tweede wereldoorlog.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.474	5.533	-1.059
Baten	2.009	2.721	712
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Publieksdienstverlening	**2.465**	**2.812**	**-347**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Publieksdienstverlening is 347.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraag 1,1 miljoen nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Extra inhuur vanwege ziekte en hogere tarieven voor inhuur.
- Extra kosten voor het uitvoeren van de verplichte taak euthanasie en lijkschouwing.
- Gestegen omzet legesproducten, en dus hogere afdracht aan het Rijk.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 0,7 miljoen voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- Gestegen omzet legesproducten (o.a. naturalisaties).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.735	2.817	-83
Baten	0	80	80
Onttrekking reserves	0	1	1
Resultaat Raad en commissies	**2.735**	**2.736**	**-2**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product raad en commissies bedraagt 2.000 euro nadelig.
De hogere lasten zijn personele kosten waar een detacheringsopbrengst aan de batenzijde tegenoverstaat.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	592	157	435
Resultaat Regionale samenwerking	**592**	**157**	**435**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product regionale samenwerking bedraagt 435.000 euro positief.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 435.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- In 2021 en 2022 heeft de transitie van de Regio Twente naar de drie verschillende verbonden partijen (Twenteboard, Samen Twente en Recreatieschap Twente) plaatsgevonden. Daarnaast zijn in 2022 diverse coalitions of the willing in ontwikkeling geweest, waarbij de verwachting was dat mogelijk aanloop- en frictiekosten zouden ontstaan. Dit blijkt niet het geval te zijn waardoor een incidenteel voordeel van 428.000 euro ontstaat.
- Overige verschillen 7.000 euro voordelig.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	4.679	4.184	495
Baten	50	65	15
Storting reserves	0	340	-339
Onttrekking reserves	305	334	29
Resultaat Stadsdeelsgewijs werken	**4.324**	**4.124**	**199**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product 'Stadsdeelsgewijs werken' bedraagt 199.000 euro positief.

Onder 'Stadsdeelsgewijs werken' worden ook de wijkbudgetten verantwoord.
Deze worden in eerste instantie onder de lasten verantwoord. Het verschil tussen de begroting en werkelijkheid (realisatie) wordt gemuteerd in de reserve. Dit gebeurt conform het Raadsbelsuit, zodat de gelden beschikbaar blijven voor de wijken. Deze technische verwerking loopt zowel via de lasten, baten, stortingen en onttrekkingen in het product 'Stadsgedeelsgewijs werken'.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 495.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Lagere uitgaven wijkbudgetten van 294.000 euro, ten dele nog het gevolg van Corona;
- Lagere uitgaven van diverse materiële budgetten van circa 141.000 euro (o.a. werkbudgetten, veiligheidsbudget en impuls op Samenlevingsgericht werken en participatie);
- Lagere personele kosten van circa 60.000 euro.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 15.000 voordelig en bestaat voornamelijk uit:

- Extra ontvangsten van 15.000 euro met name ten aanzien van detachering;

Storting reserve
Omdat er met name minder uitgaven (incl. spaarverzoeken) zijn geweest in het kader van Wijkbudgetten wordt het restant van het budget ad 339.000 euro gestort in de reserve en zo conform raadsbesluit beschikbaar gehouden voor de wijken.

Onttrekking reserve
Ten behoeve van wijkbudgetten (incl. spaarverzoeken) is er 29.000 euro meer aan de reserve onttrokken dan geraamd.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	629	751	-123
Resultaat Verkiezingen	**629**	**751**	**-123**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het resultaat van het product Verkiezingen bedraagt 123.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 123.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Aanschaf materiaal vanwege gewijzigde kieswet, extra inhuur en opleidingskosten ter waarde van 123.000 euro. Dit was nodig ter voorbereiding op de verkiezingen in 2023.

Duurzaam wonen, leven en werken

Het programma Duurzaam wonen, leven en werken houdt zich bezig met De bereikbaarheid van banen wordt vergroot, Talent wordt aangetrokken en vastgehouden, Enschede is een duurzame en klimaatbestendige stad.

Bedragen x 1.000 Euro's	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Afvalstoffen	25.503	25.503	24.663	839
Begraafplaatsen	1.163	1.163	1.233	-70
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	29.491	30.783	31.314	-531
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	12.511	14.309	12.628	1.680
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	20.860	22.119	22.924	-805
Dienstverlening aan ondernemers	1.024	959	990	-30
Duurzaamheid	706	706	693	13
Grondbedrijf	19.406	37.418	21.824	15.594
Locatieontwikkeling	5.751	5.101	5.014	88
Parkeerbeheer	12.423	12.423	11.179	1.245
Riolering	18.194	18.194	18.554	-360
Stedelijke ontwikkeling	1.811	2.362	2.620	-258
Verkeersinfrastructuur en beleid	10.836	7.391	13.247	-5.856
Versterken economische structuur	7.133	7.163	7.240	-77
Totaal Lasten	**166.811**	**185.593**	**174.121**	**11.472**
Afvalstoffen	25.133	25.133	24.294	-839
Begraafplaatsen	561	561	584	24
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	2.433	2.433	3.233	799

Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	4.771	4.771	5.198	428
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	496	611	652	41
Dienstverlening aan ondernemers	36	36	51	15
Duurzaamheid	0	0	6	6
Grondbedrijf	15.033	33.282	17.657	-15.625
Locatieontwikkeling	0	0	650	650
Parkeerbeheer	13.865	13.865	12.453	-1.412
Riolering	18.194	18.194	18.554	360
Stedelijke ontwikkeling	70	220	448	228
Verkeersinfrastructuur en beleid	4.319	3.000	3.849	849
Versterken economische structuur	2.425	2.425	2.578	153
Totaal Baten	**87.336**	**104.531**	**90.205**	**-14.326**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**79.475**	**81.062**	**83.916**	**-2.854**
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	0	194	845	-651
Duurzaamheid	0	873	642	231
Grondbedrijf	544	850	6.088	-5.239
Locatieontwikkeling	4.309	5.909	5.909	0
Stedelijke ontwikkeling	2.000	2.000	2.000	0
Verkeersinfrastructuur en beleid	909	2.028	2.231	-202
Totaal Storting reserves	**7.761**	**11.853**	**17.714**	**-5.861**
Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	410	1.610	1.472	-138
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	2	464	923	459
Cultuur, Evenementen en Citymarketing	0	1.156	1.346	190
Dienstverlening aan ondernemers	125	60	60	0
Duurzaamheid	250	250	0	-250
Grondbedrijf	4.782	4.804	10.048	5.244
Locatieontwikkeling	3.800	4.800	3.900	-900
Parkeerbeheer	262	262	131	-131
Stedelijke ontwikkeling	0	485	485	0
Verkeersinfrastructuur en beleid	2.004	1.047	6.201	5.154
Versterken economische structuur	0	30	30	0
Totaal Onttrekking reserves	**11.635**	**14.968**	**24.596**	**9.628**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-3.874**	**-3.115**	**-6.882**	**3.767**
Gerealiseerd resultaat	**75.601**	**77.947**	**77.034**	**913**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	25.503	24.663	839
Baten	25.133	24.294	-839
Resultaat Afvalstoffen	**370**	**370**	**0**

Toelichting/analyse

Resultaat
Op het product afvalstoffenheffing is in 2022 per saldo een resultaat van nul euro gerealiseerd.

Lasten
De afwijking ten opzichte van de begroting van 839.000 euro voordelig is ontstaan door:

- lagere lasten m.n. van fijn huishoudelijk restafval (386.000 euro voordelig);
- lagere lasten btw compensatiefonds (439.000 euro voordelig);
- lagere lasten projecten (197.000 euro voordelig);
- lagere lasten overig (472.000 euro voordelig);
- hogere lasten bijdrage gbt (105.000 euro nadelig);
- hogere lasten storting voorziening afvalstoffen (550.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking ten opzichte van de begroting van 839.000 euro nadelig is ontstaan door:

- tariefwijzigingen als gevolg van mondiale ontwikkelingen (267.000 euro voordelig);
- lagere inkomsten afvalstoffenheffing door lager aantal ledigingen dan begroot (462.000 euro nadelig);
- saldo van overige afvalstromen (644.000 euro nadelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.163	1.233	-70
Baten	561	584	24
Resultaat Begraafplaatsen	**602**	**649**	**-47**

Toelichting/analyse

Resultaat
Het product Begraafplaatsen sluit af met een nadelig saldo van 47.000 euro.

Lasten
De lasten zijn 70.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door hogere uitgaven voor het groenonderhoud van de begraafparken.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	30.783	31.314	-531
Baten	2.433	3.233	799
Storting reserves	194	845	-651
Onttrekking reserves	1.610	1.472	-138
Resultaat Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte	**26.934**	**27.455**	**-521**

Toelichting/analyse
Dit product is opgebouwd uit meerdere deelproducten. Hieronder per deelproduct de toelichting op de afwijkingen indien het verschil per deelproduct groter is dan 100.000 euro of 5%.

Resultaat
Het product Beheer en Onderhoud Openbare ruimte sluit af met een nadelig saldo van 521.000 euro.

Beleid en uitvoering milieu bodem
Lasten
De lasten zijn 377.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere lasten doordat het ondergronds brengen van hoogspanningskabels is doorgeschoven naar 2023 (550.000 euro voordelig). Deze middelen zijn conform Raadsbesluit gestort in de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden (RES032);
- hogere lasten voor bodemsanering (311.000 euro nadelig). Deze zijn gedekt door bijdragen Rijk en VNG;
- lagere lasten door vertraging in uitvoering (138.000 euro voordelig) Deze middelen zijn gestort in de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden (RES032).

Baten
De baten vallen 311.000 euro hoger uit dan begroot door diverse bijdrages vanuit onder andere specifieke uitkering van het Rijk en bijdrage van de VNG.

Storting reserves
Middelen voor het ondergronds brengen van hoogspanningskabels zijn conform raadsbesluit toegevoegd aan de reserve. Bij de vaststelling van de gemeentebegroting is dit elkaar gekruist en niet verwerkt in de begroting. Daardoor is er een verschil ontstaan van 550.000 euro.

Onttrekking reserves
Op basis van de exploitatie 2022 is er een bedrag van 138.000 euro minder onttrokken aan de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden (RES032).

Beheer Wegen
Lasten
De lasten zijn 842.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten door werk met werk te maken waar we ook subsidie regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen voor hebben ontvangen (277.000 euro nadelig);
- hogere lasten gestegen loon- en materiaalprijzen voor zowel het groot onderhoud als het klein onderhoud (565.000 euro nadelig).

Baten
De baten zijn 408.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- subsidie ontvangsten regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen, hier staan ook lasten tegenover (277.000 euro voordelig);
- hogere baten als gevolg van meer aanvragen door nutsbedrijven voor werkzaamheden aan kabels en leidingen op gemeente grond (131.000 euro voordelig).

Storting reserves
De afwijking op de storting van 101.000 euro nadelig is te verklaren als gevolg van meer aanvragen door nutsbedrijven voor werkzaamheden aan kabels en leidingen op gemeente grond waarvan deels herstel in 2023 wordt uitgevoerd.

Gladheidbestrijding
Lasten
De lasten zijn 263.000 euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door de relatief milde winters in 2022. Hierdoor waren er minder preventieve acties ter bestrijding van gladheid noodzakelijk dan begroot. Ook hoefde er hierdoor minder zout te worden aangekocht.

Markten
Het resultaat op Markten is 223.000 euro negatief. Dit wordt veroorzaakt door lagere baten van 223.000 euro vanwege het kwijtschelden van de marktgelden 2021 (corona).

Openbare verlichting
Lasten
De lasten zijn 356.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- Hogere lasten voor onderhoud, schade en vandalisme energie (274.000 euro nadelig);
- Hogere lasten voor energie (82.000 euro nadelig).

Stadsdeelbeheer
Lasten
De lasten zijn 27.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten door diverse projecten vanuit onder andere subsidies en wijkbudgetten (189.000 euro nadelig);
- lagere lasten door het activeren van de investeringen in maatschappelijk nut (216.000 euro voordelig).

Baten
De baten vallen 303.000 euro hoger uit dan begroot door diverse bijdrages vanuit onder andere subsidies en wijkbudgetten.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	14.309	12.628	1.680
Baten	4.771	5.198	428
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	464	923	459
Resultaat Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	**9.074**	**6.507**	**2.567**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat op Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving is 2,57 miljoen euro voordelig.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1.680.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- een bijdrage uit de septembercirculaire 2022 (172.000 euro voordelig) en nog niet bestede incidentele budgetten 2022 voor de implementatie van de Wet Kwaliteitsborging (400.000 euro voordelig). De invoeringsdatum van de wet is uitgesteld naar 1 januari 2024 daardoor zijn de werkzaamheden niet uitgevoerd in 2022, maar zullen die in 2023 gaan plaatsvinden (572.000 euro);
- een bijdrage uit de septembercirculaire 2022 (1.051.000 euro voordelig) voor de invoeringskosten van de Omgevingswet. De invoeringsdatum van de wet is uitgesteld naar 1 januari 2024 daardoor zijn de werkzaamheden niet volledig uitgevoerd in 2022, maar zullen die in 2023 gaan plaatsvinden (1.048.857 euro);
- hogere lasten voor meerwerk aan de Grex-projecten van bestemmen (255.000 euro nadelig). Deze lasten worden gecompenseerd door meerwerk uit de Grex-projecten (zie baten);
- hogere lasten voor de doorbelasting aan de Omgevingsdienst Twente (ODT) verantwoord De overgang heeft geleid tot aanvullende desintegratiekosten facilitaire overhead (240.000 euro nadelig);
- lagere lasten bij Handhaving Openbare Ruimte in verband met de krapte op de arbeidsmarkt is minder uitvoering aan toezicht gegeven (552.000 euro voordelig).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 429.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere legesinkomsten voor vergunnen in 2022 (121.000 euro nadelig);
- hogere opbrengsten door meerwerk Grex projecten (267.000 euro voordelig);
- dat gedurende het jaar binnen het product handhaving Bouwwerken en Bedrijven dwangsommen zijn ontvangen die niet te begroten zijn (180.000 euro voordelig);
- dat gedurende het jaar binnen het product Handhaving Openbare Ruimte bestuurlijke boetes zijn ontvangen die niet te begroten zijn (103.000 euro voordelig).

Onttrekking reserves
De afwijking bedraagt 459.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door vrijval van incidentele corona gelden 2020 om extra capaciteit BOA’s aan te trekken. Hiervan is geen gebruik gemaakt vanwege krapte op de arbeidsmarkt.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	22.119	22.924	-805
Baten	611	652	41
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	1.156	1.346	190
Resultaat Cultuur, Evenementen en Citymarketing	**20.352**	**20.926**	**-574**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Cultuur, Evenementen en Citymarketing sluit af met een nadelig saldo van 574.000 euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 805.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door :

- Hogere uitgaven aan personele kosten (vervanging langdurig ziekte en verlof) 200.000 euro nadelig.
- Hogere uitgaven Rijksmiddelen Coronagelden Cultuur (zie hogere onttrekking reserve) 190.000 euro
  nadelig.
- Incidentele compensatie extra energielasten verbonden partij Twentse Schouwburg 400.000 euro nadelig.
- Hogere uitgaven overige posten 15.000 euro nadelig.

Onttrekking reserve
De afwijking bedraagt 190.000 euro voordelig. Het betreft een verschuiving van de uitgevoerde werkzaamheden die gerelateerd zijn aan de Rijksmiddelen Coronagelden Cultuur.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	959	990	-30
Baten	36	51	15
Onttrekking reserves	60	60	0
Resultaat Dienstverlening aan ondernemers	**863**	**879**	**-16**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product dienstverlening aan ondernemers is 16.000 euro negatief.

Baten
De baten zijn 15.000 euro hoger dan begroot, dit wordt voor 12.000 euro veroorzaakt door ontvangen provinciale subsidie voor het project Crisisarrangement Enschede en voor 3.000 euro door extra ontvangen gelden voor BIZ Euregio.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	706	693	13
Baten	0	6	6
Storting reserves	873	642	231
Onttrekking reserves	250	0	-250
Resultaat Duurzaamheid	**1.329**	**1.329**	**0**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product duurzaamheid is nihil.

Baten
De hogere baten (6.000 euro voordelig) worden veroorzaakt door een opbrengst uit het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SvN) bestaande uit renteopbrengsten verminderd met beheerskosten SvN.

Storting reserve
In 2022 was een storting geraamd van 873.000 euro. Dit is gelijk aan de middelen die ontvangen zijn van het Rijk om uitvoering te geven aan het klimaatakkoord in 2022. Een deel van deze middelen zijn in 2022 hieraan besteed en het restant is gestort in de reserve Duurzaamheid, zodat deze middelen beschikbaar zijn om in 2023 te kunnen besteden.

Onttrekking reserve
De begrote onttrekking in 2022 van 250.000 euro is niet gerealiseerd, omdat het verrekend is met de storting van de klimaatmiddelen in de reserve.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	37.418	21.824	15.594
Baten	33.282	17.657	-15.625
Storting reserves	850	6.088	-5.239
Onttrekking reserves	4.804	10.048	5.244
Resultaat Grondbedrijf	**181**	**208**	**-26**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het eindproduct Grondbedrijf sluit af met een negatief resultaat van 26.000 euro.
Mutaties in het eindproduct Grondbedrijf hebben betrekking op alle mutaties die gedurende het jaar plaatsvinden in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Het financiële resultaat van al deze mutaties wordt verrekend met de reserve grondbedrijf. Het negatieve resultaat van het eindproduct wordt veroorzaakt doordat de kosten voor de grondbeleidsproducten, vooral voor de doorontwikkeling van het projecteninformatiesysteem, hoger zijn geweest dan het beschikbare budget.

Lasten
De afwijking bedraagt 15,6 miljoen euro voordelig en wordt veroorzaakt doordat in diverse projecten minder kosten zijn gerealiseerd dan vooraf begroot. Dit geldt vooral voor de projecten Bothoven, Kennispark, Spoorzone, Roombeek, Usseler Es – Oostkrans en Versnellen Cromhof. De oorzaken zijn een combinatie van afgesloten projecten (o.a. Bothoven), later in het jaar geopende projecten (Versnellen Cromhof, Kennispark) en later dan gepland uit te voeren werkzaamheden in het project (o.a. Usseler Es - Oostkrans, Spoorzone, Roombeek).

Baten
De afwijking bedraagt 15,6 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door het “boekhoudkundig” nadeel dat ontstaat doordat de balanspositie van de voorraad onderhanden werk gelijk is gebleven doordat de lasten en baten gelijk zijn geweest, terwijl juist een stijging was begroot door meer lasten dan baten.

Storting Reserve
De afwijking bedraagt 5,2 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door de niet begrote storting in de Reserve Grondbedrijf als gevolg van 3,2 miljoen positief resultaat op grondexploitaties en door 2,0 miljoen meer overige mutaties dan begroot, waaronder het veel positiever resultaat op erfpacht dan begroot als gevolg van een verkoop bloot eigendom.

Onttrekking Reserve
De afwijking bedraagt 5,2 miljoen euro voordelig en wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de geboekte verliezen op grondexploitatieprojecten worden gedekt uit hogere onttrekkingen dan begroot uit de Reserve Grondbedrijf.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	5.101	5.014	88
Baten	0	650	650
Storting reserves	5.909	5.909	0
Onttrekking reserves	4.800	3.900	-900
Resultaat Locatieontwikkeling	**6.210**	**6.372**	**-162**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Locatieontwikkeling sluit af met een nadelig resultaat van 162.000 euro.
Dit wordt veroorzaakt door:

- Regionaal Bedrijven Terrein (RBT) winstuitkering. (460.000 euro voordelig).
- Technology Base (TB) grondexploitatie en luchthavenexploitatie te kort. (277.000 euro nadelig).
- Hogere plankosten en materiële kosten inzake de initiatief- en definitiefase projecten. (345.000 euro nadelig).

Lasten
De afwijking bedraagt 88.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- TB verliesvoorziening grondexploitatie en het jaarverlies van de luchthavenexploitatie. De grondexploitatie van TB is verslechterd met 307.000 euro en het resultaat van de luchthavenexploitatie kent in 2022 een negatief resultaat van 247.000 euro. Per saldo is sprake van een negatief resultaat van 555.000 euro, waar gemeente en provincie voor de helft in deelnemen. (277.000 euro nadelig).
- Lagere plankosten vanuit de reserve strategische investeringsagenda voor de 2 DIA projecten en centrumkwadraat. (900.000 euro voordelig).
- Hogere plankosten en materiële kosten inzake de initiatief- en definitiefase projecten waaronder Eschmarkerveld, Cromhoff, Centrumkwadraat/Driehoek Noord/Mobiliteitsknooppunt, Versneld Modulair Bouwen. (535.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking bedraagt 650.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- RBT winstuitkering als gevolg van een verbetering van de grondexploitatie RBT waar wij 23% aandeelhouder van zijn. (460.000 euro voordelig).
- interne- en externe bijdragen plankosten initiatief- en definitiefase (190.000 euro voordelig).

Onttrekking Reserve
De afwijking bedraagt 900.000 euro nadelig dat wordt veroorzaakt door een lagere onttrekking uit de reserve strategische investeringsagenda die slechts 100.000 euro is geweest in plaats van de begrote 1 miljoen euro. Dit als gevolg van het feit dat de gereserveerde dekking voor de extra plankosten voor de 2 DIA projecten (2 x 300.000 euro)

niet nodig bleken te zijn in 2022 en voor de plankosten van het centrumkwadraat 100.000 euro in plaats van 400.000 euro als dekking is onttrokken. Naar verwachting zullen de nu niet bestede middelen in 2023 wel worden onttrokken uit de reserve strategische investeringsagenda.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.423	11.179	1.245
Baten	13.865	12.453	-1.412
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	262	131	-131
Resultaat Parkeerbeheer	**-1.704**	**-1.406**	**-298**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het parkeerbedrijf Enschede (PBE) heeft in coronajaar 2022 12,5 miljoen euro gerealiseerd aan opbrengsten. Na aftrek van gemaakte exploitatiekosten leiden deze opbrengsten tot een nadelig resultaat van 0,3 miljoen euro.

Lasten

De lasten zijn 1,245 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- lagere schoonmaaklasten (51.000 euro voordelig);
- lagere kapitaallasten (128.000 euro voordelig)
- lagere lasten btw (compensatie fonds) (202.000 euro voordelig);
- lagere (interne) doorrekeningen (47.000 euro voordelig);
- lagere onderhouds- en overige lasten (511.000 euro voordelig);
- lagere energielasten (30.000 euro voordelig);
- lagere lasten van uitbestede werkzaamheden (275.000 euro voordelig).

Baten

De gerealiseerde baten zijn 1,412 miljoen euro lager dan begroot en dat wordt onder andere veroorzaakt door:

- hogere baten abonnementen/vergunningen (20.000 euro voordelig);
- lagere baten waardenkaarten (49.000 euro nadelig);
- lagere baten fiscalisering (301.000 euro nadelig);
- lagere baten kort parkeren (1.172.000 euro nadelig);
- hogere baten overig (216.000 euro voordelig).

Onttrekking reserve

Op basis van de exploitatie 2022 is er een bedrag van 132.000 euro minder onttrokken aan de parkeerreserve ten opzichte van de begrotingscijfers.

*Op basis van de in de decembercirculaire gemeentefonds 2021 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties aangekondigde vergoeding inkomstenderving als gevolg van de coronacrises 2021 is een bedrag van 4,6 miljoen euro in 2022 ontvangen.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	18.194	18.554	-360
Baten	18.194	18.554	360
Resultaat Riolering	**0**	**0**	**0**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het eindproduct Riolering is gestort in de voorziening Riolering waardoor het saldo nihil is.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 360.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere kapitaallasten door vertraging van investeringen (379.000 euro voordelig);
- lager dan verwachte aanvragen van bewoners voor subsidie GroenBlauw Enschede (klimaatadaptieve maatregelen) (335.000 euro voordelig);
- hogere lasten voor het correctief onderhoud (303.000 euro nadelig);
- hogere lasten omdat het resultaat is gestort in de voorziening (artikel 44 lid 2) Riolering (771.000 euro nadelig).

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 360.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- lagere kwijtschelding in 2022 (223.000 euro voordelig);
- lagere oninbaarheid dan begroot 2022 (54.000 euro voordelig);
- meer opbrengsten vanuit aanslagen 2021 en ouder dan verwacht (83.000 euro voordelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.362	2.620	-258
Baten	220	448	228
Storting reserves	2.000	2.000	0
Onttrekking reserves	485	485	0
Resultaat Stedelijke ontwikkeling	**3.657**	**3.687**	**-30**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat op het product Stedelijke ontwikkeling is 30.000 euro nadelig.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 258.000 euro nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten door de niet begrote kosten van de SPUK Aanpak Energiearmoede (72.000 euro nadelig);
- hogere lasten door projecten in het landelijk gebied (164.000 euro nadelig);
- overige lasten (22.000 euro nadelig).

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 228.000 euro voordelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- een niet begrote bijdrage van de SPUK Aanpak Energiearmoede (72.000 euro voordelig);
- een niet begrote opbrengst van de verkoop van de sloop/bouwrechten aan Christinalust (160.000 euro voordelig);
- overige kleine ontvangsten (4.000 euro nadelig).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	7.391	13.247	-5.856
Baten	3.000	3.849	849
Storting reserves	2.028	2.231	-202
Onttrekking reserves	1.047	6.201	5.154
Resultaat Verkeersinfrastructuur en beleid	**5.372**	**5.427**	**-55**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het product Verkeersinfrastructuur en beleid sluit af met een nadelig resultaat van 55.000 euro.
Dit betreft de lagere baten (38.000 euro) van de exploitatie spoorlijn Enschede-Gronau als gevolg van de coronamaatregelen in 2022 en de daaraan gekoppelde afname van passagiersaantallen. Daarnaast zijn de extra lasten van duurzaam deelvervoer (17.000 euro) in dit resultaat meegenomen. In dit eindproduct zijn naast de lasten en baten van de meerjarige mobiliteitsprojecten ook alle stortingen en onttrekkingen in en uit de reserve mobiliteit en de ontvangen subsidiebijdragen verantwoord. De kredietverstrekking voor nieuwe projecten vindt jaarlijks plaats terwijl de werkelijke bestedingen veelal in meerdere jaren plaatsvinden waardoor lasten en baten (kunnen) afwijken van de begroting.

Lasten
De lasten zijn dit jaar 5,8 miljoen euro hoger dan begroot, met name veroorzaakt door hogere afschrijvingslasten. Op basis van nadere uitleg op 23-9-2022 door de commissie BBV* van artikel 64 lid 6 (bijdrage aan activa in eigendom van derden) is de restant boekwaarde (5,6 miljoen euro) van het geactiveerde project Enschedese bijdrage N18 via dit eindproduct in 2022 ten laste van de reserve mobiliteit gebracht.
Artikel 64, lid 6 BBV bepaald dat indien een derde partij (Rijkswaterstaat) geen afschrijvingstermijnen toepast, dan de te volgen afschrijvingstermijn (gemeente) nihil behoort te zijn.

Baten
De baten zijn 0,85 miljoen euro hoger dan begroot met name door hogere subsidie opbrengsten.

Storting en Onttrekking reserve
Per saldo heeft een hogere mutatie in de reserve mobiliteit van 4,9 miljoen euro ten opzichte van de begroting 2022 plaatsgevonden. Deze hogere mutatie is m.n. het gevolg van de restant boekwaarde van project Enschedese bijdrage N18 die op basis van nadere uitleg door de commissie BBV ten laste van de reserve is gebracht.

*taak commissie BBV, zorg te dragen voor een eenduidige uitvoering en toepassing van het BBV (boekhoudkundige regels).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	7.163	7.240	-77
Baten	2.425	2.578	153
Onttrekking reserves	30	30	0
Resultaat Versterken economische structuur	**4.708**	**4.632**	**76**

Resultaat
Het product Versterken economische structuur sluit af met een voordelig resultaat van 76.000 euro en dat wordt veroorzaakt door:

- Stimuleringsfonds Binnenstad Enschede als gevolg van minder verstrekte subsidies inzake gevelverbetering en spontane initiatieven. De oorzaken zijn de economische onzekerheden die een gevolg zijn van de energiecrisis en andere prioriteiten bij ondernemers in de post-corona periode, en enkele aanvragen die als gevolg van kwaliteitstoetsing nog in behandeling zijn en naar verwachting in 2023 zullen worden beschikt. (110.000 euro voordelig);
- Overige verschillen (34.000 euro nadelig).

Lasten
De afwijking bedraagt 77.000 euro nadelig en dat wordt veroorzaakt door:

- Hogere kosten inzake gesubsidieerde Euregio beleidsactiviteiten (zie ook analyse hogere baten). (178.000 euro nadelig)
- Hogere kosten inzake Kennispark gebiedsontwikkeling als gevolg van hogere plankosten dan geraamd voor extra werkzaamheden, o.a. inzake twente village, regiodeal projecten, investeringsplan, beroepsprocedure bestemmingsplan, begeleiding bouwplannen UT. (83.000 euro nadelig)
- Lagere kosten inzake Stimuleringsfonds Binnenstad Enschede als gevolg van minder verstrekte subsidies inzake gevelverbetering en spontane initiatieven. De oorzaken zijn de economische onzekerheden die een gevolg zijn van de energiecrisis en andere prioriteiten bij ondernemers in de post-corona periode, en enkele aanvragen die als gevolg van kwaliteitstoetsing nog in behandeling zijn en naar verwachting in 2023 zullen worden beschikt. (110.000 euro voordelig)
- Lagere kosten inzake Gebiedsagenda bedrijventerreinen. De basis is op orde gebracht en ondersteuning is geleverd aan de ondernemersvereniging evenals een stappenplan voor herstructurering in de publiek-private samenwerking, waarbij dat laatste minder voortgang heeft gehad dan gepland. Waardoor in 2022 minder kosten zijn gemaakt die in 2023 alsnog gemaakt zullen worden. (54.000 euro voordelig)
- Lagere kosten inzake Actieplan binnenstad. Het ambitie- actieplan is vlak voor de zomer pas vastgesteld door het college. Na de zomer zijn we echt van start gegaan. Veel projecten zijn nu voorbereid. Een zorgvuldige uitwerking samen met de partners is daarbij van belang. In 2022 is veel in gang gezet en vooral geïnvesteerd in het

opzetten van een organisatie en aanpak. Een deel van de geplande kosten zal daarom pas in 2023 worden gemaakt. (60.000 euro voordelig)
- Hogere overige kosten. (40.000 euro nadelig)

Baten
De afwijking bedraagt 153.000 euro voordelig en dat wordt veroorzaakt door:

- Hogere baten inzake gesubsidieerde Euregio beleidsactiviteiten (zie ook analyse hogere lasten). (178.000 euro voordelig);
- Lagere overige baten. (25.000 euro nadelig)

Vitaal en sociaal

Het programma Vitaal en sociaal heeft als doelen 'Jeugd groeit veilig op en ontwikkelt talenten', 'Inwoners wonen langer zelfstandig', 'Inwoners zijn financieel zelfstandig' en 'Inwoners participeren in de samenleving' (zie ook hoofdstuk 2.3).

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	17.055	20.002	14.873	5.129
Algemene bijstand levensonderhoud	106.076	100.167	102.585	-2.417
Arbeidsmarktparticipatie	19.852	24.518	21.541	2.977
Inkomensondersteuning	12.815	39.188	30.950	8.238
Jeugdhulp	63.769	67.725	76.212	-8.487
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	52.147	57.451	49.465	7.987
Ondersteuning lokaal (WMO)	52.850	53.445	53.096	349
Ondersteuning wijkteams	13.486	15.113	14.162	951
Onderwijs	15.846	16.877	16.902	-25
Schuldhulpverlening	3.691	3.761	3.444	316
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	34.211	36.036	34.530	1.506
Sport en Gezondheid	16.573	17.757	19.259	-1.501
Stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal	-3.500	-3.500	0	-3.500
Totaal Lasten	**404.871**	**448.542**	**437.018**	**11.524**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	555	555	116	-438
Algemene bijstand levensonderhoud	99.341	92.066	90.235	-1.831
Arbeidsmarktparticipatie	3.416	3.451	4.889	1.438
Inkomensondersteuning	609	563	734	171
Jeugdhulp	0	2.834	1.378	-1.456
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	1.861	1.861	1.805	-57
Ondersteuning lokaal (WMO)	1.982	1.982	1.939	-43
Ondersteuning wijkteams	0	0	220	220
Onderwijs	10.393	11.275	11.061	-214
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	7.266	7.911	8.328	416
Sport en Gezondheid	110	426	1.752	1.326
Totaal Baten	**125.534**	**122.924**	**122.456**	**-468**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**279.337**	**325.618**	**314.562**	**11.056**

Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	0	0	762	-762
Inkomensondersteuning	0	2.000	2.000	0
Jeugdhulp	8.847	8.847	8.847	0
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	0	0	11.616	-11.616
Schuldhulpverlening	1	1	0	1
Totaal Storting reserves	**8.848**	**10.848**	**23.224**	**-12.377**
Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	2.002	4.040	2.501	-1.539
Algemene bijstand levensonderhoud	0	0	34	34
Arbeidsmarktparticipatie	0	3.350	3.350	0
Inkomensondersteuning	30	3.050	2.184	-865
Jeugdhulp	2.000	2.375	375	-2.000
Ondersteuning centrumtaken (WMO)	0	913	10.128	9.216
Ondersteuning lokaal (WMO)	0	50	50	0
Ondersteuning wijkteams	0	505	505	0
Onderwijs	0	54	420	365
Schuldhulpverlening	0	70	70	0
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	66	66	68	1
Sport en Gezondheid	108	902	775	-127
Totaal Onttrekking reserves	**4.206**	**15.376**	**20.461**	**5.085**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**4.642**	**-4.528**	**2.764**	**-7.292**
Gerealiseerd resultaat	**283.979**	**321.090**	**317.326**	**3.765**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	20.002	14.873	5.129
Baten	555	116	-438
Storting reserves	0	762	-762
Onttrekking reserves	4.040	2.501	-1.539
Resultaat Algemene Maatschappelijke Voorzieningen	**15.407**	**13.017**	**2.390**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Welzijn, Transformatie, Mantelzorg, Vrijwilligerswerk, Integratie, Jongerenwerk, Speeltuinwerk, Overige voorliggende voorzieningen en Asiel en Integratie.
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.01, 1.02, 2.02 en 4.02 van Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op dit product sluit af met een voordelig resultaat van 2,4 miljoen euro.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 5,1 miljoen euro voordelig en is veroorzaakt door:

- Welzijn (165.000 euro voordeel): dit wordt veroorzaakt door lagere uitgaven aan subsidies en onderbesteding op materiële budgetten (75.000 euro). Ook zijn via de decembercirculaire Gemeentefonds middelen beschikbaar gesteld voor het 'versterken van de sociale basis' (90.000 euro). Besteding van deze middelen geschiedt in 2023;

- Speeltuinwerk (466.000 euro voordeel); de lasten vallen lager uit als gevolg van onderbesteding subsidies en lagere doorbelasting SW-medewerkers (106.000 euro). Ook zijn middelen voor onderhoud speeltuinwerk (360.000 euro) nog niet tot besteding gekomen in 2022. Besteding van deze middelen geschiedt in 2023;
- Transformatie (3,1 miljoen euro voordeel): dit is veroorzaakt door
    - lagere uitgaven op investeringsprojecten in het sociaal domein (1,3 miljoen euro). De doorlooptijd van de projecten is langer dan een jaar, besteding vindt plaats in latere jaren;
    - het niet kunnen besteden van de middelen in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) voor 2021 en 2022 (1,0 miljoen euro).
    - een toevoeging van het bestemmingsvoorstel jaarrekening 2021 aan de investeringsreserve sociaal domein (800.000 euro). Deze toevoeging vindt plaats vanuit de spelregels rondom de investeringsreserve sociaal domein, waarbij het saldo wordt aangevuld tot het maximale plafond van 3 miljoen euro (zie storting);
- Asiel & Integratie (812.000 euro voordeel): dit wordt deels veroorzaakt door een onjuist doorgevoerde begrotingswijziging (zie ook bij de baten). Er is 475.000 euro te hoog begroot aan lasten en baten. Een neutrale afwijking. Daarnaast zijn middelen ontvangen bij de september- en decembercirculaire gemeentefonds voor uitvoeringskosten als gevolg van een toename van het aantal statushouders. De middelen zijn nog niet volledig tot besteding gekomen (180.000 euro). Resteert nog onderbesteding op uitvoeringsbudget voor inburgering (170.000 euro) en onderbesteding (102.000 euro) bij het AZC (zie ook de toelichting bij de onttrekking reserves);

- Voorliggende voorzieningen (157.000 euro voordeel): de lasten vallen lager uit als gevolg van terugvordering subsidies voorgaande jaren en onderbesteding op subsidies;
- Lagere toegerekende personeelskosten dan begroot (70.000 euro);
- Overige posten (230.000 euro voordeel): lagere lasten door onderbesteding materiële budgetten en subsidies op de onderdelen integratie, jongerenwerk, vrijwilligerswerk en mantelzorg.

Baten
Lagere baten (438.000 euro) voornamelijk als gevolg van een onjuist doorgevoerde begrotingswijziging (zie ook de toelichting bij de lasten).

Storting reserve
Een hogere storting in de investeringsreserve sociaal domein van 762.000 euro die is veroorzaakt door toevoeging middelen bestemmingsvoorstel jaarrekening 2021.

Onttrekking reserve
Een lagere onttrekking in de reserves van 1,5 miljoen euro, die is veroorzaakt door:

- een lagere onttrekking aan de investeringsreserve sociaal domein als gevolg van onderbesteding op investeringsprojecten in het sociaal domein (1,3 miljoen euro nadeel);
- een lagere onttrekking (102.000 euro) in verband met lager gerealiseerde uitgaven AZC.
- lagere onttrekking (98.000 euro) in verband een subsidietoekenning die nog in 2021 heeft plaatsgevonden.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	100.167	102.585	-2.417
Baten	92.066	90.235	-1.831
Onttrekking reserves	0	34	34
Resultaat Algemene bijstand levensonderhoud	**8.101**	**12.316**	**-4.215**

Toelichting/analyse
Onder het product Algemene bijstand levensonderhoud vallen de verstrekking van bijstandsuitkeringen (de gebundelde uitkeringen voor Algemene bijstand [BUIG] en de Bijstand voor Zelfstandigen [Bbz2004]), de Loonkostensubsidie als ook de (kosten van) fraudebestrijding. De in verband met corona getroffen regeling ‘Tijdelijke Ondersteuning Zelfstandige Ondernemers’ (TOZO) en een versoepelde BBZ-regeling (ook wel BBZ-light) die daarop volgde, maken deel uit van de Bijstand voor Zelfstandigen.
Dit product hangt samen met het doel 3.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Algemene bijstand levensonderhoud sluit af met een nadelig resultaat van 4,2 miljoen euro.
Het resultaat bestaat uit de volgende onderdelen:

- de gebundelde uitkeringen voor Algemene bijstand [BUIG] (4,1 miljoen euro nadeel);
- Bijstand voor Zelfstandigen [Bbz2004], inclusief afwikkeling TOZO-regeling (99.000 euro voordeel);
- uitvoerings- en personeelskosten (199.000 euro nadeel),
  de afwijking wordt voor een bedrag van 55.000 euro veroorzaakt door een eenmalige uitkering volgens de aangepaste Cao Gemeente 2021-2022).

Lasten
De lasten zijn (per saldo) 2,4 miljoen euro hoger dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- hogere uitgaven van Algemene bijstand, IOAW, IOAZ en BBZ (2,2 miljoen euro nadeel);
- afwikkeling van de TOZO-regeling, met onder andere vrijval uit voorziening oninbaar (66.000 euro voordeel);
- lagere uitvoeringskosten BBZ als gevolg van minder onderzoeken (183.000 euro voordeel);
- toename van het aantal lopende contracten Loonkostensubsidies (354.000 euro nadeel);
- hogere uitvoerings- en personeelskosten (199.000 euro nadeel, de afwijking wordt voor een bedrag van 55.000 euro veroorzaakt door een eenmalige uitkering volgens de aangepaste Cao Gemeente 2021-2022);
- vrijval voorziening vorderingen in verband met kwijtschelding Toeslagenaffaire (42.000 euro voordeel); hier staat een verrekening met de Belastingdienst tegenover (zie baten);
- overige verschillen (62.000 euro voordeel).

Baten
De baten zijn (per saldo) 1,8 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- een lager definitief BUIG-budget; begroot is het nader voorlopig BUIG-budget (735.000 euro nadeel);
- meer afdracht aan ministerie SZW van terugvorderingen en renteontvangsten afwikkeling TOZO-regeling (100.000 euro nadeel);
- minder terugvorderingen en verhaal van Bijstandsuitkeringen, BBZ levensonderhoud en Loonkostensubsidie (897.000 euro nadeel);
- minder aflossingen op verstrekte BBZ-kredieten (60.000 euro nadeel);
- kwijtschelding van vorderingen in verband met Toeslagenaffaire (42.000 euro nadeel); hier staat een voorziening vorderingen tegenover (zie lasten);
- overige verschillen (34.000 euro voordeel).

Onttrekking reserve
Dit betreft een onttrekking uit de Reserve TOZO voor uitvoeringskosten van afwikkeling TOZO-regeling door het Regionaal Orgaan Zelfstandigen (ROZ) in Hengelo (34.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	24.518	21.541	2.977
Baten	3.451	4.889	1.438
Onttrekking reserves	3.350	3.350	0
Resultaat Arbeidsmarktparticipatie	**17.716**	**13.302**	**4.415**

Toelichting/analyse
Dit product hangt samen met het doel 4.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Arbeidsmarktparticipatie sluit af met een voordeel van 4,4 miljoen euro

Lasten
De afwijking bedraagt 3,0 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- lagere uitvoeringskosten gericht op de doelgroep met een korte afstand tot de arbeidsmarkt (104.000 euro voordeel). Met name de kosten van arbeids-medisch onderzoek zijn lager uitgevallen;
- lagere uitvoeringskosten gericht op de doelgroep met een lange afstand tot de arbeidsmarkt (100.000 euro voordeel). Als gevolg van de coronacrisis en personeelskrapte zijn er dit jaar geen Doenbeurzen georganiseerd;
- hogere personele kosten. Vanuit het programma zijn er hogere personele kosten doorberekend (114.000 euro nadeel, de afwijking wordt voor een bedrag van 81.000 euro veroorzaakt door een eenmalige uitkering volgens de aangepaste Cao Gemeente 2021-2022);
- lagere uitgaven coronamiddelen crisisdienstverlening. In de voorgaande jaren zijn er incidentele middelen beschikbaar gesteld voor knelpunten als gevolg de coronacrisis. Op een enkele uitzondering na, waren deze middelen niet aanvullend nodig (3,2 miljoen euro voordeel);
- lagere uitgaven nieuwe initiatieven. Door onder andere latere invulling, vacatureruimte bij intensivering van personele inzet en de nasleep van de coronacrisis heeft er onderbesteding plaatsgevonden (410.000 euro voordeel);

- hogere uitgaven centrumtaken. Ten opzichte van de begroting zijn er hogere kosten gemaakt voor de centrumtaken (0,7 miljoen euro nadeel). Het gaat daarbij om het regionaal mobiliteitsteam (RMT), educatieactiviteiten en de uitvoering van voormalige taken van de Regio Twente. Tegenover deze hogere kosten staan ook hogere ontvangen subsidies en bijdragen.

Baten
De afwijking bedraagt 1,4 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- hogere ontvangsten voor de uitvoering van aanvullende activiteiten (250.000 euro voordeel);
- hogere ontvangsten voor de uitvoering van centrumtaken (0,7 miljoen euro voordeel);
- hogere ontvangsten door de opheffing van de Stichting Werkgeverstaken Participatiewet Enschede (SWPE). De liquidatie van de SWPE heeft geleid tot een voordeel dat is overgeheveld naar Arbeidsmarktparticipatie (401.000 euro voordeel);
- hogere baten als gevolg van overige verschillen (49.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	39.188	30.950	8.238
Baten	563	734	171
Storting reserves	2.000	2.000	0
Onttrekking reserves	3.050	2.184	-865
Resultaat Inkomensondersteuning	**37.575**	**30.032**	**7.544**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Bijzondere inkomensvoorzieningen, Individuele bijzondere bijstand en uit middelen voor de maatwerkvoorziening inkomensondersteuning chronisch zieken en gehandicapten (Collectieve Zorgverzekering voor Minima [CZM]). Dit product hangt samen met het subdoel 3.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Inkomensondersteuning sluit af met een voordelig resultaat van 7,5 miljoen euro.
Het resultaat bestaat uit de volgende onderdelen:

- Bijzondere inkomensvoorzieningen (1.017.000 euro voordeel);
- Individuele bijzondere bijstand (6.455.000 euro voordeel);
- Collectieve Zorgverzekering voor Minima (71.000 euro voordeel).

Lasten
De lasten zijn per saldo 8,2 miljoen euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- niet besteden van middelen Energietoeslag 2023, bestemd voor jaar 2023 (6,3 miljoen euro voordeel);
- minder aanvragen dan begroot vanuit het Noodfonds (897.000 euro voordeel);
- ondersteuning vanuit Bijzondere Bijstand voor gedupeerden Toeslagenaffaire (164.000 euro nadeel); hier staat een verrekening met de Belastingdienst tegenover (zie baten);

- een bijdrage voor Vroegsignalering vanuit de Decembercirculaire 2022 (439.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven van Bijzondere Bijstand bij de onderdelen 'Voorziening voor wonen' en 'Financiële transacties' en resterende corona-middelen (365.000 euro voordeel);
- minder aanvragen subsidies voor het ‘Rondkomen met je Inkomen’ beleid, als ook terugvordering van in 2022 vastgestelde subsidies 2021 (369.000 euro voordeel);
- daling van het (totaal) aantal polissen Collectieve Zorgverzekering Minima (94.000 euro voordeel);
- meer toekenning vanuit Sociaal Huisvestingsfonds (28.000 euro nadeel);
- overige verschillen (28.000 euro voordeel).

Baten
De baten zijn per saldo 171.000 euro hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- minder terugvorderingen van Bijzondere leen-bijstand (174.000 euro nadeel);
- een verrekening met de Belastingdienst voor uitgaven Bijzondere Bijstand voor ondersteuning gedupeerden Toeslagenaffaire (370.000 voordeel); hier staan hogere uitgaven Bijzondere Bijstand tegenover (zie lasten);
- een rechtstreekse vermindering van de 1% administratiekorting op de maandelijkse facturen van Menzis voor de Collectieve Zorgverzekering Minima (25.000 euro nadeel).

Onttrekking reserve
Uit de Reserve Noodfonds is door het geringe aantal aanvragen minder onttrokken (894.000 euro nadeel). Uit het Sociaal Huisvestingsfonds is meer onttrokken door een hoger beroep op deze voorziening (29.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	67.725	76.212	-8.487
Baten	2.834	1.378	-1.456
Storting reserves	8.847	8.847	0
Onttrekking reserves	2.375	375	-2.000
Resultaat Jeugdhulp	**71.364**	**83.306**	**-11.943**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Veilig Thuis, de inkoop van de diverse producten Jeugdhulp voor tweedelijns voorzieningen (onder andere ondersteuningsbehoeften, maatregelhulp en beschikbaarheidsvoorzieningen), ambulante hulp en begeleiding en de Onderwijs Jeugdhulp Arrangementen (OJA). Daarnaast worden hier ook regionale middelen vanuit Specifieke Uitkeringen voor Jeugd hierop verantwoord. Het product hangt samen met de subdoelen 1.02 en 1.04 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Jeugdhulp sluit af met een nadelig resultaat van 11,9 miljoen euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 8,5 miljoen euro nadelig en is veroorzaakt door:

- hogere uitgaven als gevolg van de invoering van het woonplaatsbeginsel in 2022 (4,4 miljoen euro nadeel). Per 1 januari 2022 is de Wet wijziging woonplaatsbeginsel

Jeugdwet van kracht. Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente (financieel) verantwoordelijk wordt voor de jeugdhulp. Het *oude* woonplaatsbeginsel is *gebaseerd op de woonplaats van de gezagsdrager* van een jeugdige. Het *nieuwe* woonplaatsbeginsel *gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag*. Enschede is een ontvangende gemeente (krijgt per saldo meer cliënten onder de eigen verantwoordelijkheid versus het aantal cliënten dat onder de verantwoordelijkheid van een andere gemeente komt). De feitelijke kosten per cliënt vallen voor Enschede veel hoger uit dan in budgetberekeningen van het CBS is aangegeven;

- hogere uitgaven dan begroot voor de ingekochte vormen van Jeugdhulp (6,5 miljoen euro nadeel). Het gaat hier om de totale uitgaven voor ingekochte jeugdhulp voor de diverse onderliggende bestekken. Samengevat geldt:
    - per saldo hogere uitgaven door een groei van het aantal unieke cliënten met een vorm van tweedelijns jeugdhulp in 2022 (+4,3%) met name door achterblijvende uitstroom (cliënten blijven langer in zorg);
    - hogere uitgaven door meer inzet op duurdere verblijfsproducten en hoog specialistische hulp (4,0 miljoen euro nadeel);
    - hogere uitgaven voor ambulante zorgproducten waaronder GGZ (1,0 miljoen euro nadeel). Hier lijkt een nadrukkelijk effect van corona zichtbaar;
    - hogere uitgaven voor de Onderwijs Jeugdhulp Arrangementen door de toename van het aantal cliënten op de betreffende scholen en toegenomen kosten van externe verwijzers (1,5 miljoen euro nadeel);
- per saldo lagere overige zorguitgaven (549.000 euro voordeel) voor persoonsgebonden budgetten (197.000 euro), toegenomen vervoerskosten (153.000 euro), lagere uitgaven voor specifieke algemene voorzieningen (262.000 euro), lagere uitgaven voor flexibel budget (250.000 euro) en hogere overige uitgaven (7.000 euro);
- lagere uitgaven voor het regionale expertisecentrum (1,2 miljoen euro voordeel). Het gaat hier om de kosten voor de subsidieverstrekking (specifieke uitkering) van dit regionale expertisecentrum aan de regio. Dit voordeel wordt verrekend met de ontvangen rijksmiddelen voor dit expertisecentrum (zie baten) en mag ingezet worden in 2023. Het betreft middelen voor de ontwikkeling en coördinatie van het Expertisecentrum Specialistische jeugdhulp Overijssel;
- lagere uitgaven voor de specifieke uitkeringen (SPUK's) voor de jeugd-GGZ en de inrichtingen van kleinschalige 3-milieus woonvoorzieningen (233.000 euro voordeel). Dit voordeel wordt verrekend met de ontvangen rijksmiddelen voor dit expertisecentrum (zie baten) en mag ingezet worden in 2023;
- lagere uitgaven (665.000 euro voordeel) door de inkomsten van het Rijk uit circulaires (o.a. indexatie voogdij/18+);
- hogere uitgaven uit afrekeningen voorgaande jaren (166.000 euro nadeel). Het gaat hier onder andere om lagere "meerkosten corona" maar ook extra kosten van verplichtingen uit oudere jaren;
- hogere uitgaven voor uitvoerings- en personeelskosten (113.000 euro nadeel).

Baten
De afwijking bedraagt 1,5 miljoen euro nadelig en wordt veroorzaakt door:

- de ontvangen rijksmiddelen ten behoeve van de ontwikkeling en coördinatie van het Expertisecentrum Specialistische jeugdhulp Overijssel (1,2 miljoen euro nadeel);
- de ontvangen rijksmiddelen voor de specifieke uitkeringen (SPUK's) voor de jeugd-GGZ en de inrichtingen van kleinschalige 3-milieus woonvoorzieningen (233.000 euro nadeel);

Onttrekking reserve
De afwijking bedraagt 2 miljoen euro nadelig omdat het nadeel op de exploitatie van Jeugdhulp in 2022 binnen het totale resultaat van het sociale domein kan worden opgevangen. Gezien de omvang van tekorten op Jeugdhulp en de nog onzekere uitkomsten rondom de verdere gesprekken met het Rijk over de hervormingsagenda en bijbehorende middelenreeks is de noodzaak voor een goed gevulde reserve om in de toekomst tekorten op te kunnen vangen hoog.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	57.451	49.465	7.987
Baten	1.861	1.805	-57
Storting reserves	0	11.616	-11.616
Onttrekking reserves	913	10.128	9.216
Resultaat Ondersteuning centrumtaken (WMO)	**54.678**	**49.148**	**5.530**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang.
Dit product hangt samen met de subdoelen 1.04, 2.03 en 4.02 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning centrumtaken (Wmo) sluit af met een voordelig resultaat van 5,5 miljoen euro.
Het bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beschermd wonen: (5,5 miljoen euro voordeel. Dit betreft het aandeel voor de gemeente Enschede. Het totaalresultaat voor het gehele verzorgingsgebied van de 8 gemeenten bedraagt 10,1 miljoen euro);
- Maatschappelijke opvang (67.000 euro voordeel bij BBB, restant naar bestemmingsreserve);
- Vrouwenopvang (resultaat naar bestemmingsreserve).

Lasten
De afwijking bedraagt 8,0 miljoen euro voordelig en is veroorzaakt door:

<u>Beschermd wonen</u>

- lagere uitgaven aan subsidieverleningen aan instellingen voor beschermd wonen dan het hiervoor beschikbare budget (6,7 miljoen euro voordeel);
- lagere uitgaven als gevolg een raming van terugvorderingen van subsidies van instellingen over 2022 (1,1 miljoen euro voordeel);
- een voordeel als gevolg van een positieve bijstelling voor indexatie van de integratie-uitkering vanuit het rijk voor beschermd wonen (1,6 miljoen euro voordeel);
- hogere uitgaven als gevolg van de uitkeringen van het voordelig resultaat van beschermd wonen aan de regiogemeenten. De bestemmingsreserve van beschermd wonen heeft de bovengrens bereikt zodat het voordelig resultaat ten goede komt aan de 8 gemeenten in het verzorgingsgebied. Deze post betreft de uitkering aan de overige 7 regiogemeenten (3,8 miljoen nadeel);
- hogere uitgaven als gevolg van een lagere werkelijke terugvorderingen op subsidies aan instellingen uit voorgaande jaren (175.000 euro nadeel);

- lagere uitgaven omdat voor de uitgaven voor overbruggingszorg en apparaatskosten lager uitvielen dan begroot (143.000 euro voordeel).

Maatschappelijke opvang

- lagere uitgaven aan subsidieverleningen aan instellingen voor maatschappelijke opvang (820.000 euro voordeel). Dit voordeel is mede ontstaan door extra rijksmiddelen die in de meicirculaire 2022 beschikbaar zijn gesteld voor maatschappelijke opvang die niet volledig tot besteding konden komen.
- lagere uitgaven omdat de tijdelijke rijksmiddelen voor de brede aanpak dak -en thuislozen nog niet volledig zijn uitgeven. Deze uitgaven worden in 2023 verwacht (637.000 euro voordeel, zie ook bij onttrekking reserves);
- hogere uitgaven als gevolg van het besluit tot uitbreiding van de winternoodopvang (180.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven als gevolg van hogere apparaatskosten en overige kleine verschillen (116.000 euro nadeel);
- lagere uitgaven als gevolg van een terugvordering van subsidies van instellingen (150.000 euro voordeel);
- een nadeel als gevolg van een neerwaartse bijstelling van het rijksbudget mede als gevolg van aanpassing maatstaven van de decentralisatie-uitkering (100.000 euro nadeel);
- een voordeel (67.000 euro) op het budget voor Bed, Bad en Brood als gevolg van een hogere rijksbijdrage in de Decembercirculaire (38.000 euro) en lagere uitgaven dan geraamd (29.000 euro).

Vrouwenopvang

- lagere lasten door een lagere subsidieverlening 2022 aan onder andere Vrouwenopvang Kadera (102.000 euro voordeel);
- lagere lasten door teruggevorderde subsidies over de voorgaande jaren (230.000 euro voordeel);
- hogere lasten (89.000 euro nadeel) voor het actieprogramma ‘Geweld Hoort Nergens Thuis’;
- rijksbijdrage voor Kind en Gezinsbescherming (650.000 euro voordeel) waarvoor nog geen uitgaven zijn gedaan in 2022, de middelen worden gedoteerd aan de reserve Vrouwenopvang;
- lagere lasten omdat lokale initiatieven, voor zowel Enschede als de regiogemeenten, niet tot besteding zijn gekomen (250.000 euro voordeel, zie ook bij onttrekking reserves).

Baten
De afwijking bedraagt 56.000 euro nadelig en is veroorzaakt door:

- lagere baten als gevolg van minder eigen bijdragen van cliënten van beschermd wonen, mede door de uitstroom naar de Wlz (105.000 euro nadeel);
- hogere baten voor de vrouwenopvang vanwege extra rijksbijdragen voor het actieprogramma 'Geweld Hoort Nergens Thuis' en de SPUK 'Aanpak Huiselijk Geweld en kindermishandeling' (per saldo, 49.000 euro voordeel).

Storting reserve
Er wordt een bedrag ter grootte van 11,6 miljoen in de reserves gestort:

- het resultaat van beschermd wonen voor de 8 regiogemeenten (10,1 miljoen euro voordeel) wordt gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve;
- het resultaat van maatschappelijke opvang (567.000 euro voordeel) wordt gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve;
- het resultaat van Vrouwenopvang (945.000 euro voordeel) wordt gestort in de hiervoor ingestelde bestemmingsreserve.

Onttrekking reserve
Er wordt een bedrag ter grootte van 9,2 miljoen onttrokken aan de reserves:

- het resultaat van beschermd wonen (10,1 miljoen euro) wordt weer onttrokken aan de reserve beschermd wonen omdat deze reserve de bovengrens van 6,8 miljoen euro heeft bereikt. Het resultaat wordt uitgekeerd aan de 7 omliggen regiogemeenten (3,8 miljoen euro) en Enschede (6,3 miljoen euro -/- taakstelling = 5,5 miljoen euro);
- lagere onttrekking aan de reserve maatschappelijke opvang in verband met onderbesteding op het budget voor brede aanpak dak -en thuislozen (637.000 euro);
- lagere onttrekking aan de reserve vrouwenopvang in verband met onderbesteding op het budget voor lokale initiatieven (250.000 euro).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	53.445	53.096	349
Baten	1.982	1.939	-43
Onttrekking reserves	50	50	0
Resultaat Ondersteuning lokaal (WMO)	**51.413**	**51.107**	**307**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Maatwerkvoorzieningen 18+ (individuele begeleiding en dagbesteding), Hulpmiddelen en Aanpassingen, Huishoudelijke Ondersteuning en CVV-vervoer. Dit product hangt samen met de subdoelen 2.02 en 2.03 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning lokaal (Wmo) sluit af met een voordeel van 306.000 euro.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 349.000 euro voordelig en is veroorzaakt door:

- lagere uitgaven voor begeleiding (maatwerkvoorzieningen 18+, 540.000 euro voordeel), dit is veroorzaakt door:
    - vrijval verplichtingen van de jaarrekening 2021 (484.000 euro voordeel) door een extra controle op nog openstaande zorgtoewijzingen;
    - voor mantelzorgbeleid zijn extra middelen beschikbaar gesteld (50.000 euro voordeel) die nog niet tot besteding hebben geleid;
    - een nabetaling van zorgsalarissen (90.000 euro nadeel). Dit als gevolg van de extra ophoging van salarissen voor de middeninkomens in de zorgsector;

    - minder uitgaven door daling van het aantal cliënten met een Persoons Gebonden Budget (PGB) ten opzichte van de begroting (183.000 euro voordeel);
    - hogere uitgaven voor zorgvervoer (140.000 euro) nadeel) door een toename van het aantal gedeclareerde ritten;
    - per saldo lagere uitgaven voor maatwerkvoorzieningen (OB1, OB2 en Wonen & Verblijf) kosten, mede als gevolg van volumegroei en tariefstijgingen (51.000 euro voordeel);

- lagere uitgaven Hulpmiddelen en diensten (283.000 euro voordeel); dit is veroorzaakt door minder uitgaven dan vooraf begroot voor rolstoelen, vervoersvoorzieningen (zoals scootmobielen) en woondiensten (zoals trapliften en het doen van woningaanpassingen);
- hogere uitgaven Huishoudelijke ondersteuning (522.000 euro nadeel); dit is veroorzaakt door hogere verplichtingen als gevolg van een hogere volumegroei dan vooraf is ingeschat;
- lagere uitgaven CVV vervoer (162.000 euro voordeel); dit als gevolg van onderbesteding op beschikbaar materieel budget (44.000 euro) en vrijval verplichting voor continuïteitsbijdrage 2021 (118.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven diverse specifieke voorzieningen WMO (46.000 euro voordeel); dit is veroorzaakt door onderbesteding op subsiedies;
- hogere doorbelasting apparaatskosten (160.000 euro nadeel); deze afwijking wordt voor een bedrag van 46.000 euro veroorzaakt door een eenmalige uitkering volgens de aangepaste Cao Gemeente 2021-2022.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 43.000 euro nadelig en is veroorzaakt door:

- een niet begrote verkoop van hulpmiddelen uit het depot (190.000 euro voordeel) als gevolg van afwikkeling van het oude contract Hulpmiddelen;
- lagere ontvangsten voor de eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen, Huishoudelijke Ondersteuning en collectief Vervoer dan vooraf was ingeschat (233.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	15.113	14.162	951
Baten	0	220	220
Onttrekking reserves	505	505	0
Resultaat Ondersteuning wijkteams	**14.608**	**13.437**	**1.171**

Toelichting/analyse
Dit product hangt samen met het subdoel 1.04 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Ondersteuning wijkteams sluit af met een voordelig resultaat van 1,2 miljoen euro.

Lasten
De afwijking bedraagt 951.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- een vanuit het Rijk ontvangen compensatie vanuit de decembercirculaire gemeentefonds voor actielijn "versterken ondersteuning wijkteams" (960.000 euro voordeel). Via de decembercirculaire gemeentefonds zijn extra middelen beschikbaar gesteld in het kader van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) die in 2021 en 2022 niet tot besteding zijn gekomen. Wel is een bestedingsplan opgesteld dat vanaf 2023 tot besteding van middelen leidt, voor de niet bestede middelen uit 2021 en 2022 wordt een voorstel ingediend;
- een onderbesteding bij het Centrum Jeugd Gezondheid (CJG)-accres (91.000 euro voordeel);
- een onderbesteding op verschillende subsidies door het uitvoeren van minder activiteiten dan gepland door subsidiepartners (152.000 euro voordeel);
- een hogere bijdrage dan begroot (73.000 euro nadeel) voor extra activiteiten uit het jaarplan van Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT);
- extra subsidie voor loon- en prijscompensatie (104.000 euro nadeel) aan de uitvoeringsorganisatie van de wijkteams, Stichting Maatschappelijke Dienstverlening (SMD);
- overige uitgaven op materiële werkbudgetten (75.000 euro nadeel).

Baten
De afwijking bedraagt 220.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- een opbrengst van detachering en inzet medewerkers aan de SMD en het OZJT (179.000 euro voordeel);
- overige bijdragen voor regionaal uitgevoerde werkzaamheden (41.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	16.877	16.902	-25
Baten	11.275	11.061	-214
Onttrekking reserves	54	420	365
Resultaat Onderwijs	**5.549**	**5.421**	**127**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen Leerlingenvervoer (LLV), Leerplicht RMC/VSV, Lokale Educatieve Agenda (LEA) en Onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Het product hangt samen met de subdoelen 1.03, 1.06 en 1.07 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Onderwijs komt uit op 127.000 euro voordelig en is de som van de volgende onderdelen:

- Leerlingenvervoer (395.000 euro nadeel);
- Leerplicht RMC/VSV (57.000 euro voordeel);
- Lokale Educatieve Agenda [LEA] (370.000 euro voordeel);
- Onderwijsachterstandenbeleid [OAB] (95.000 euro voordeel).

Lasten
De afwijking bedraagt 25.000 euro nadelig en wordt verklaard door:

- Lagere uitgaven voor toezicht en handhaving kinderopvang door capaciteitsproblemen in de uitvoering door de GGD (187.000 euro voordeel);
- Minder gebruik van Peuterarrangementen door Niet Doelgroep Peuters (83.000 euro voordeel);
- In 2022 verrekende subsidies voorgaande jaren van Kinderopvanginstellingen (per saldo 138.000 euro voordeel);
- Hogere lasten door inzet van Intern begeleiders in de kinderopvang en de uitbreiding van het programma VVE Thuis (onderdeel OAB, 562.000 euro nadeel); hier staan hogere rijksinkomsten tegenover (zie baten);
- Minder gebruik middelen voor Nationaal Programma Onderwijs [NPO] (524.000 euro voordeel); hier staat ook een lagere bijdrage van rijksmiddelen tegenover (zie baten);
- Minder gerealiseerde cofinanciering van / inzet op fte's aan Combinatiefuncties / sportcoaches (163.000 euro voordeel);
- Inzet van intensiveringsmiddelen LEA vanuit de Reserve LEA voor actieprogramma 'Hardgaan053' / Huiskamers (349.000 euro nadeel); zie ook bij onttrekking reserve;
- Meer (uitvoerings-)kosten van Leerplicht RMC / VSV -taken onder meer door het monitoringsproject Samen Twente (107.000 euro nadeel); hier staat een hogere vergoeding vanuit het Rijk tegenover (zie baten);
- Hogere uitgaven voor leerlingenvervoer als gevolg van toegenomen prijseffecten, door aanbesteding van busvervoer (grote bussen) en een toename van het aantal gedeclareerde ritten (374.000 euro nadeel);
- Niet bestede corona-middelen project 'Perspectief voor Jongeren' (67.000 euro voordeel);
- Meer uitgaven en minder eigen bijdragen voor Sociaal Medische Indicatie (SMI) (85.000 euro nadeel);
- Minder uitgaven Kansengelijkheid (17.000 euro voordeel);
- Niet gerealiseerde uitgaven voor de Euregionale Doorlopende Leerlijn (EDL), vanwege verschuiven project naar Fysiek (261.000 euro voordeel); dit geldt ook voor de bijdrage voor het project (zie baten);
- Overige verschillen (12.000 euro voordeel).

Baten
De afwijking bedraagt 214.000 euro nadelig en wordt verklaard door:

- Hogere Eigen Bijdrage van ouders voor Kinderopvang (34.000 euro voordeel);
- Extra Rijkssubsidie voor OAB (413.000 euro voordeel); hier staat intensivering van het OAB tegenover (zie lasten);
- Lagere Rijkssubsidie voor de NPO (524.000 euro nadeel); hier staat minder gebruik van NPO-middelen tegenover (zie lasten);
- Meer ontvangen subsidie voor uitvoering van Leerplicht RMC / VSV -taken (164.000 euro voordeel); hier staan meer (uitvoerings-)kosten van Leerplicht RMC / VSV -taken tegenover (zie lasten);
- Lagere bijdrage voor personele uitvoeringskosten leerlingenvervoer (22.000 euro nadeel);
- Niet gerealiseerde bijdrage voor de EDL, vanwege verschuiven project naar Fysiek (261.000 euro nadeel); dat geldt ook voor de uitgaven (zie lasten);
- Lagere afrekening van het project 'Perspectief voor Jongeren' (18.000 euro nadeel).

Onttrekking Reserve
Inzet van intensiveringsmiddelen LEA vanuit de reserve LEA voor actieprogramma 'Hardgaan053' / Huiskamers (349.000 euro voordeel). Daarnaast vrijval van het resterende

saldo van de Reserve LEA als gevolg van het beëindigen van deze reserve door afwikkeling van de LEA-periode 2019-2022 (16.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	3.761	3.444	316
Storting reserves	1	0	1
Onttrekking reserves	70	70	0
Resultaat Schuldhulpverlening	**3.692**	**3.374**	**317**

Toelichting/analyse
Dit product hangt samen met het subdoel 3.03 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Schuldhulpverlening sluit af met een voordelig resultaat van 317.000 euro.

Lasten
De lasten zijn per saldo 316.000 euro lager dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door:

- hogere lasten dienstverlening Stadsbank, mede als gevolg van extra bijdragen voor bestaanskosten 2021, exploitatietekort 2022, congres van de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) en een aanvulling op de weerstandsreserve. Daarnaast minder inzet van schuldhulpverleningsproducten (per saldo 224.000 euro nadeel);
- resterende corona-middelen voor schuldverlening (444.000 euro voordeel);
- incidenteel hogere uitgaven voor de Formulierenbrigade (45.000 euro nadeel);
- minder aanvragen subsidies voor het ‘Rondkomen met je Inkomen’ beleid op de onderdelen ‘Jongeren Perspectieffonds’, ‘Nazorg en coaching’ en ‘Wijzigen Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening' (142.000 euro voordeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	36.036	34.530	1.506
Baten	7.911	8.328	416
Onttrekking reserves	66	68	1
Resultaat Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	**28.058**	**26.134**	**1.924**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen SW Beschut werk, SW Detachering, SW Begeleid werken en Nieuw Beschut en hangt samen met subdoel 4.01 uit Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het resultaat op het product Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut sluit af op 1,9 miljoen euro voordelig.

Lasten
De afwijking bedraagt 1,5 miljoen euro voordelig en wordt verklaard door:

- lagere loonkosten van SW-medewerkers als gevolg van een hogere uitstroom van het aantal SW-medewerkers en minder transitievergoedingen. Daarnaast hebben we meer rijksmiddelen ontvangen bestemd voor loonkosten (1,6 miljoen euro voordeel);

- hogere personele kosten (54.000 euro nadeel, de afwijking wordt voor een bedrag van 42.000 euro veroorzaakt door een eenmalige uitkering volgens de aangepaste Cao Gemeente 2021-2022);
- hogere overige materiële uitgaven (46.000 euro nadeel).

Baten
De afwijking bedraagt 416.000 euro positief en wordt verklaard door:

- hogere omzet uit detacheringen en opdrachten beschut werk. Door aanpassing van detacheringstarieven tegen loonwaarde en een gunstige economische ontwikkelingen, is de omzet toegenomen (745.000 euro voordeel);
- lagere bijdragen loonkostensubsidie. Minder mensen binnen Nieuw Beschut dan begroot heeft geleid tot lagere loonkostensubsidie (129.000 euro nadeel);
- lagere transitievergoedingen uitgekeerd dan begroot (200.000 euro nadeel).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	17.757	19.259	-1.501
Baten	426	1.752	1.326
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	902	775	-127
Resultaat Sport en Gezondheid	**16.429**	**16.732**	**-303**

Toelichting/analyse
Dit product bestaat uit de onderdelen sport en preventieve gezondheid GGZ/JGZ en hangt samen met de subdoelen 1.01 en 2.01 van Vitaal & Sociaal.

Resultaat
Het product Sport en Gezondheid sluit af met een nadeel van 0,3 miljoen euro.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 1,5 miljoen euro nadelig en is veroorzaakt door:

- hogere uitgaven als gevolg van het doorbeschikken van de rijksmiddelen naar Sportaal in het kader van de Spuk btw sport (1,2 miljoen euro nadeel). Dit is een neutrale post omdat hier een opbrengst tegenover staat (zie baten);
- hogere uitgaven voor saneringskosten bij de vervanging van kunstgrasvelden (173.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven als gevolg van niet-verrekenbare btw voor de aanleg van sportvelden bij Diekman-oost (152.000 euro nadeel). Deze kosten worden grotendeels vergoed door de Spuk btw sport (zie baten);
- lagere uitgaven vanwege de onderbesteding op de post onvoorzien voor de herontwikkeling van Diekman-oost. De onttrekking aan de reserve investeringsagenda zal in 2023 plaatsvinden (100.000 euro voordeel);
- hogere uitgaven als gevolg van de compensatie van hogere energiekosten bij Sportaal (97.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven als gevolg van het doorbeschikken van de rijksuitkering voor ijsbanen en zwembaden (Spuk IJZ) ter compensatie van nadelen als gevolg van corona (65.000 euro nadeel). Dit is een neutrale post omdat hier een opbrengst tegenover staat (zie baten);

- lagere uitgaven als gevolg van een lagere afboeking dan geraamd op de boekwaarde van het Aquadrome (43.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven op het budget voor sportsubsidies (39.000 euro voordeel);
- hogere uitgaven als gevolg van inflatieontwikkelingen met betrekking tot de aanleg van velden bij Diekman-oost (27.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven in verband met de afboeking van het GGiD-systeem van Samen Twente waar de gemeente een aandeel in de kosten moet bijdragen (275.000 euro nadeel);
- hogere uitgaven in het kader van de Wet op de Lijkbezorging met name vanwege een extra bijdrage aan de voorziening oninbare debiteuren (87.000 euro nadeel);
- lagere uitgaven als gevolg van de vrijval van de bijdrage uit de decembercirculaire voor de kosten van de opvang van Oekraïners. Een deel van deze kosten zijn namelijk elders bij op reguliere posten in de begroting verantwoord (56.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven op het budget voor de uitvoering van Wet Verplichte GGZ (39.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven op materiele budgetten en subsidies mede door terugvorderingen uit voorgaande jaren (104.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven uit de bestemmingsreserve ten behoeve van de clustering van sportparken (27.000 euro voordeel). Zie ook bij de onttrekking reserve;
- lagere uitgaven als gevolg van diverse kleinere verschillen (82.000 euro voordeel);
- lagere uitgaven in verband met lagere kosten op de specifieke uitkeringen sportakkoord en preventieakkoord (109.000 euro voordeel). Dit is een neutrale post omdat hier ook lagere opbrengsten tegenover staan.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 1,3 miljoen voordelig en is veroorzaakt door:

- hogere baten als gevolg van hogere rijkmiddelen in het kader van de Spuk btw sport (1,2 miljoen voordelig). Zie ook bij de lasten;
- hogere baten als gevolg van een extra rijksuitkering Spuk IJZ (65.000 euro voordeel). Zie ook bij de lasten;
- hogere baten als gevolg van extra rijksmiddelen in het kader van de Spuk btw sport met name voor de aanleg van de sportvelden bij Diekman-oost (127.000 euro voordeel). Zie ook bij de lasten;
- hogere baten als gevolg van diverse kleinere verschillen (8.000 euro voordeel);
- lagere baten op de specifieke uitkeringen sportakkoord en preventieakkoord (109.000 euro nadeel). Zie ook toelichting bij de lasten.

Onttrekking reserve
De onttrekking aan de reserves zijn 127.000 euro lager dan begroot door:

- een lagere onttrekking aan de reserve investeringsagenda (100.000 euro) als gevolg van het niet besteden van de post onvoorzien in de bijdrage voor de herontwikkeling van Diekman-oost. Niet alle onderdelen van dit project zijn afgerond. De besteding en de hiermee gemoeide onttrekking aan de reserve zal in 2023 plaatsvinden;
- een lagere onttrekking aan de reserve maatschappelijke functie sport dan begroot (27.000 euro). De onttrekking aan reserve ten behoeve van de clustering van sportaccommodaties zal in 2023 plaatsvinden.

Financiën en organisatie

Het programma Financiën en organisatie houdt zich bezig met Optimaal faciliteren van gemeentelijke taken passend bij het primaire proces en Een betrouwbare en voor lange termijn houdbare financiële huishouding.

Bedragen x 1.000 Euros	Begroting primair	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo (- = nadeel)
Algemene belastingen	2.026	2.026	2.160	-133
Algemene inkomsten	3.274	19.854	6.023	13.830
Algemene uitkering	0	8.338	0	8.338
Basisregistratie	1.643	1.643	1.837	-194
Bedrijfsvoering	9.665	9.551	11.876	-2.325
Gemeentearchief	522	522	511	11
Interne dienstverlening	49.715	49.446	48.491	955
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	12.450	12.450	12.752	-303
Regionale dienstverlening	11.258	12.539	12.350	188
Rente & treasury	12.187	12.187	16.694	-4.508
Sport- en wijkaccommodaties	119	119	145	-26
Vastgoedbedrijf	16.249	15.999	15.800	199
Totaal Lasten	**119.109**	**144.674**	**128.641**	**16.033**
Algemene belastingen	54.230	54.230	54.104	-125
Algemene inkomsten	482	9.314	12.056	2.742
Algemene uitkering	411.031	469.822	469.878	56
Basisregistratie	166	166	40	-126
Bedrijfsvoering	1.143	1.143	1.224	81
Gemeentearchief	0	0	0	0
Interne dienstverlening	143	164	1.215	1.052
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	1.354	1.354	1.714	359
Regionale dienstverlening	13.002	13.251	13.530	279
Rente & treasury	13.010	13.010	14.125	1.114
Sport- en wijkaccommodaties	0	0	22	22
Vastgoedbedrijf	17.812	17.359	15.065	-2.294
Totaal Baten	**512.373**	**579.813**	**582.973**	**3.160**
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	**-393.264**	**-435.139**	**-454.332**	**19.193**
Algemene inkomsten	16.328	18.538	24.735	-6.197
Interne dienstverlening	7.817	7.817	8.027	-210
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	4.444	4.444	4.458	-15
Rente & treasury	468	468	400	68
Vastgoedbedrijf	3.889	3.807	1.305	2.502
Totaal Storting reserves	**32.945**	**35.073**	**38.924**	**-3.851**
Algemene inkomsten	20.371	20.371	9.286	-11.085
Gemeentearchief	50	50	0	-50
Interne dienstverlening	7.993	8.313	5.565	-2.748
Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	3.730	3.730	3.674	-56

Vastgoedbedrijf	1.728	1.850	1.763	-87
Totaal Onttrekking reserves	**33.872**	**34.313**	**20.287**	**-14.026**
Gerealiseerde saldo van mutaties reserves	**-927**	**760**	**18.637**	**-17.877**
Gerealiseerd resultaat	**-394.191**	**-434.379**	**-435.695**	**1.316**

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	2.026	2.160	-133
Baten	54.230	54.104	-125
Resultaat Algemene belastingen	**-52.203**	**-51.945**	**-259**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product algemene belastingen is 259.000 euro nadelig.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 133.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Een nadeel van 45.000 euro door een hogere noodzakelijke dotatie in de voorziening oninbaar ten aanzien van de Onroerende Zaak Belasting;
- Als gevolg van maatwerk heeft het GBT extra kosten gemaakt van 10.000 euro voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden in de toeslagenaffaire;
- Een nadeel van 45.000 euro op de bijdrage aan het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) voor het project "ombouw waarderingssystematiek en de borging ervan";
- Een nadeel van 33.000 euro voor een bijdrage aan de waarderingskamer voor de kosten van de landelijke voorziening.

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 125.000 euro nadelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Als gevolg van corona is de waarde van de objecten niet-woningen gedaald, waardoor er minder inkomsten zijn gerealiseerd en dit resulteert in een nadeel van 108.000 euro;
- Overige niet gerealiseerde baten van 17.000 euro

Voor verdere toelichtingen op het product Algemene belastingen verwijzen wij u naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	19.854	6.023	13.830
Baten	9.314	12.056	2.742
Storting reserves	18.538	24.735	-6.197
Onttrekking reserves	20.371	9.286	-11.085
Resultaat Algemene inkomsten	**8.707**	**9.416**	**-710**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product algemene inkomsten is 710.000 euro nadelig.

Lasten

De afwijking op de lasten bedraagt 13.830.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- Een voordeel van 2.000.000 euro omdat vanwege het positieve resultaat geen gebruik is gemaakt van de stelpost onvoorzien. Conform afspraak gaat dit naar de algemene reserve (zie ook toelichting bij de reserve);
- Vrijval van de opschalingskorting van 2.584.000 euro, die de gemeente heeft ontvangen als onderdeel van de compensatie van het rijk voor nadelen vanuit Covid-19;
- Vrijval van 4.678.000 euro inkomstenderving over 2021 die de gemeente heeft ontvangen in de decembercirculaire van het rijk ter compensatie van de weggevallen inkomsten bij het parkeerbedrijf;
- Een hogere compensatie uit het BTW compensatiefonds vanuit de kostendekkende tarieven van 1.137.000 euro, hiertegenover staat ook een niet gerealiseerde baat van 261.000 euro;
- Een voordeel van 5.200.000 euro op de stelpost loon- en prijscompensatie. In de actualisatie tussenrapportage is er besloten om het overgebleven gedeelte te doteren in de ingestelde reserve Loon- en prijscompensatie (zie ook toelichting bij de reserve);
- Een nadeel van 339.000 euro door een extra storting in de voorziening personeel door een wijziging in de regelgeving rondom spaarverlof;
- Een nadeel van 182.000 euro op het subsidieproject Corona Toegangsbewijzen. Tegenover deze lasten staat een hogere bate van 182.000 euro;
- Een nadeel van 50.000 euro op een niet ingevulde taakstelling rendement op de organisatie;
- Een nadeel van 18.000 euro voor gemaakte kosten gerelateerd aan Covid-19;
- Een nadeel van 515.000 euro voor de gemaakte kosten voor wederopbloei. Deze kosten zijn onttrokken aan de reserve wederopbloei;
- Een nadeel van 109.000 euro voor personele aangelegenheden en subsidieprojecten. Tegenover dit nadeel staat een bate van 48.000 euro;
- Een nadeel van 2.880.000 euro voor asiel en integratie. Deze uitgaven zijn volledig gedeclareerd bij het COA en hier staat voor hetzelfde bedrag een bate tegenover. Verder verwijzen we naar Hoofstuk 2.3. Vitaal en Sociaal (o.a. ‘Wat hebben we bereikt’) inzake een nadere toelichting ten aanzien van de noodopvang van Oekraïense ontheemden, waar dit onder andere betrekking op heeft;
- Een voordeel van 2.348.000 op de uitgaven van Oekraïne, dat met name wordt veroorzaakt door een vertraging in de exploitatie van de twee opvanglocaties en door een lagere bezetting van de opvangplekken.
- Overige verschillen van 24.000 euro nadeel

Baten

De afwijking op de baten bedraagt 2.742.000 euro voordelig en bestaat voornamelijk uit;

- De hogere baten van 182.000 euro betreffen het Subsidieproject Corona Toegangsbewijzen. Tegenover deze baten staan ook voor hetzelfde bedrag lasten;
- Hogere baten van 2.901.000 euro van het COA voor de gedeclareerde kosten Asiel en integratie.

- Niet gerealiseerde baat van 389.000 euro die betrekking heeft op de hogere compensatie vanuit het BTW compensatiefonds;
- Overige inkomsten van 48.000 euro voor diverse subsidieprojecten

Storting reserve

- Een hogere dotatie van 4.197.000 euro, zijnde het saldo van de stelpost loon- en prijscompensatie. De eenmalige uitkering die alle ambtenaren hebben gehad in december is in mindering gebracht op de beschikbare gelden, waardoor niet het volledige bedrag van 5.200.000 euro in de hiervoor ingestelde reserve is gestort. (zie ook toelichting bij lasten);
- De stelpost onvoorzien van 2.000.000 euro hoeft niet ingezet te worden gezien het voordelige resultaat en is conform de afspraken weer gedoteerd aan de algemene reserve (zie ook toelichting bij lasten).

Onttrekking reserve

- Bij de begroting 2022 is nog uitgegaan van een nadeel van 11.600.000 euro welke onttrokken zou worden uit de Algemene Reserve. Deze onttrekking heeft vanwege het positieve resultaat niet plaatsgevonden;
- De gemaakte kosten van 515.000 euro voor wederopbloei zijn onttrokken aan de reserve wederopbloei.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	8.338	0	8.338
Baten	469.822	469.878	56
Resultaat Algemene uitkering	**-461.484**	**-469.878**	**8.394**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Algemene uitkering bedraagt 8.394.000 euro positief.

Lasten
De afwijking op de lasten bedraagt 8.338.000 euro voordelig en is het totale resultaat uit de mei-, september- en decembercirculaires 2022.

Baten
De afwijking op de baten bedraagt 56.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door nabetalingen over vorige jaren die niet waren voorzien.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	1.643	1.837	-194
Baten	166	40	-126
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Basisregistratie	**1.477**	**1.797**	**-319**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product Basisregistratie is 319.000 euro nadelig.

Lasten

De afwijking in de lasten bedraagt 194.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Het tekort van 319.000 euro is volledig toe te schrijven aan de lasten kant vanwege extra werkzaamheden voor en de niet kostendekkende afspraken met afdeling Vergunningen vanwege een fixedprice. Vanaf 2023 is dit gedekt. Daarnaast waren er extra kosten bij doorberekening van projecten.
- De baten zijn ten gunste gekomen van de lasten in verband met een fout in administratie. Daardoor zijn de lasten en baten lager weergegeven.

Baten

De afwijking in de baten bedraagt 126.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- Baten zijn gerealiseerd conform begroting. Zie voor reden afwijking de toelichting bij de lasten.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	9.551	11.876	-2.325
Baten	1.143	1.224	81
Resultaat Bedrijfsvoering	**8.409**	**10.652**	**-2.244**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product Bedrijfsvoering bedraagt 2.244.000 euro negatief

Lasten

- Extra inzet van personeel wegens tekort en inwerken van nieuw personeel . Toename onder andere door dubbele bezetting functie CM O&R.
- Manager havenbedrijf wordt vanuit gemeente Enschede gedetacheerd, Door o.a. ziekte en vervanging daarvoor en kosten voormalig manager een nadeel.
- Overige kosten betreffen extra inhuur op het product beleid wegens langdurige ziekte in combinatie met boven formatieve medewerker(s). Daarnaast inzet op projecten waar geen directe dekking tegenover staat maar voortgang wel gewaarborgd moet zijn. Toename ontstaat door extra inhuur.
- Kosten voorinvestering projectcontroller voor toekomstige projecten/versnellingsopgave, extra lasten inhuur en headhunter, opleidingen nieuw personeel, gebruikmaking regelingenouderschapsverlof en generatiepact bij P&C .Verbetering resultaat door verkorting duur van inhuur personeel.
- Personele kosten bij inzet op omgevingswet en kosten ODT .
- Bij vergunningen generatiepact van drie medewerkers en meer inzet ten aanzien van het product dan eerder geraamd leidt tot hogere inhuurkosten t.o.v. het beschikbare budget. De combinatie van veel werkzaamheden voor relatief kleine aanvragen en de krapte op de arbeidsmarkt (die leidt tot exceptioneel hoge inhuurtarieven).

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	522	511	11
Baten	0	0	0
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	50	0	-50
Resultaat Gemeentearchief	**472**	**511**	**-38**

Toelichting/analyse

Resultaat

Het resultaat van het product Gemeentearchief is 38.000 euro nadelig.

Onttrekking reserve

De afwijking in de onttrekking van de reserve bedraagt 50.000 euro nadelig en dat komt doordat de voorziene uitgaven voor de archiefachterstanden nog niet konden worden uitgevoerd in 2022 en zijn voorzien in 2023/2024.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	49.446	48.491	955
Baten	164	1.215	1.052
Storting reserves	7.817	8.027	-210
Onttrekking reserves	8.313	5.565	-2.748
Resultaat Interne dienstverlening	**48.786**	**49.738**	**-952**

Resultaat

Het resultaat van het product Interne dienstverlening bedraagt 952.000 euro negatief.

Lasten

De afwijking in de lasten bedraagt 955.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- Binnen het product Interne Dienstverlening is sprake van verschillende voor- en nadelen. Vanwege het blijvend hybride werken wordt minder uitgegeven aan kosten voor huisvesting, dagelijks onderhoud, reiskosten en materieel. Ook hebben zich, met name vanwege Corona en de na-ijl effecten daarvan, voordelen voorgedaan bij Huisvesting & Services op verschillende materiële budgetten. Daartegenover is sprake van hogere uitgaven voor bijvoorbeeld de verhoogde bijdrage aan 1Twente en voor de gevraagde extra ondersteuningscapaciteit vanuit de lijnorganisatie en door derden (zie ook hogere baten), bijvoorbeeld bij Communicatie of IT. Tevens zijn diverse nadelen op een aantal bedrijfsvoering budgetten ontstaan door de verdere groei van de organisatie waarvoor budgetten nog niet gecompenseerd zijn. Per saldo is sprake van een positief resultaat van 371.000 euro.
- Er zijn minder kosten gemaakt voor het eigen risico WGA en ZWV-flex en is een geringer aantal vertrekregelingen afgesloten dan begroot (samen 344.000 euro positief).
- Door het later op gang komen van de uitvoering van de programma's Bridge en de Wet open overheid zijn er minder uitgaven gedaan dan begroot (757.000 euro

positief). Deze uitgaven zouden worden gedekt uit de reserve. Die onttrekkingen uit de reserve blijven eveneens achterwege, waardoor dit effect per saldo neutraal is. Zie ook toelichting bij onttrekkingen reserves.
- Opgeschaalde dienstverlening van het KCC om te voldoen aan de norm (80% binnen 20 seconden) en de achterstanden bij het Documentair Dienstencentrum zorgen voor veel extra inhuur. Dit resulteert in een resultaat van 516.000 euro negatief.

Baten
Per saldo zijn de baten in 2022 1.052.000 euro hoger dan geraamd en wordt veroorzaakt door:

- De hogere baten worden met name veroorzaakt door extra verleende en in rekening gebrachte ondersteuning voor de interne organisatie en diensten voor derden (zoals detacheringen). Dat betreft met name IT (onder ander voor GBT, Losser, Hof v Twente), Communicatie en Inkoop. Dit resulteert in een resultaat van 1.052.000 euro positief.

Storting reserve
Per saldo is in 2022 circa 210.000 euro meer gedoteerd dan geraamd. Dit betreft met name:

- Reserve ICT: Er is circa 63.000 euro meer gedoteerd aan de reserve ICT. Door uitbreiding van personeel in de gemeente Losser is er in 2022 aanvullend op de DVO gefactureerd. Voor de aanvullend verstrekte werkplekken en toename in gebruikname van onder andere server- en opslagcapaciteit zal incidentele dotatie aan de reserve plaatsvinden voor het opvangen van hogere kapitaallasten.
- Reserve Implementatie wetgeving informatie: Er is circa 147.000 euro meer gedoteerd aan de reserve implementatie wetgeving informatie. Dit betreft een niet begrote bijdrage van de gemeente Losser ten behoeve van de uitvoering van de Wet open overheid.

Onttrekking reserve
Per saldo is in 2022 circa 2.748.000 euro minder onttrokken dan geraamd. Dit betreft met name:

- Reserve flankerend beleid (1.196.000 euro lagere onttrekking). De uitgaven voor flankerend beleid waaronder bijdragen voor frictiekosten,organisatieontwikkeling p&c en kosten voor uitstroom van personeel zijn in 2022 per saldo lager dan begroot (625.000 euro). Verder zijn door vertraging in projecten de uitgaven ten aanzien van de informatie investeringsprojecten (IIP) doorgeschoven naar 2023 (571.000 euro)
- Reserve Implementatie wetgeving informatie (708.000 euro lagere onttrekking): Het later op gang komen van de uitvoering van de programma's Bridge en Wet open overheid heeft geleid tot lagere uitgaven en daarmee een lagere onttrekking aan deze reserve.
- Reserve ICT (300.000 euro lagere onttrekking); Voorgenomen investeringen in projecten voor de vaste telefonie en rekencentrum zijn vertraagd en schuiven door naar 2023.
- Reserve H&S Werkplekmiddelen (240.000 euro lagere onttrekking): Een deel van de geplande investeringen voor H&S zijn in 2022 niet uitgevoerd onder andere door eerdere implementatie van hybride werken.

- Reserve nog uit te voeren werkzaamheden (250.000 euro lagere onttrekking): De voorziene uitgaven voor de doorontwikkeling van planning & control konden nog niet worden uitgevoerd in 2022 en zijn voorzien in 2023/2024.
- Reserve Vastgoed (54.000 euro lagere onttrekking): Als gevolg van lagere uitgaven dan voorzien.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.450	12.752	-303
Baten	1.354	1.714	359
Storting reserves	4.444	4.458	-15
Onttrekking reserves	3.730	3.674	-56
Resultaat Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	**11.809**	**11.823**	**-14**

Resultaat
Het resultaat van het product Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting is 14.000 euro nadelig.

Lasten
De afwijking in lasten bedraagt 303.000 euro nadelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door;

- Een subsidieverstrekking van 303.000 euro in het kader van de SUVIS regeling (specifieke uitkering ventilatie in scholen) aan het onderwijs. Zie ook de toelichting bij de baten, dit loopt neutraal door de exploitatie.

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 359.000 euro voordelig en wordt voornamelijk veroorzaakt door;

- Een subsidieontvangst van 303.000 euro in het kader van de SUVIS regeling (specifieke uitkering ventilatie in scholen). Zie ook de toelichting bij de lasten, dit loopt neutraal door de exploitatie.
- Opbrengsten uit de verhuur van onderwijsgebouwen aan instellingen voor buitenschoolse opvang, peuterspeelzalen en kinderopvang in 2022 zijn 40.000 euro hoger dan begroot.
- Overige incidentele baten van ongeveer 16.000 euro.

Onttrekking reserve
De afwijking bij de onttrekking voor de reserves voor de kapitaallasten van de onderwijsgebouwen is 56.000 euro lager dan begroot.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.539	12.350	188
Baten	13.251	13.530	279
Storting reserves	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0
Resultaat Regionale dienstverlening	**-712**	**-1.180**	**468**

Resultaat
Het resultaat van het product Regionale dienstverlening bedraagt 468.000 euro positief.

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 188.000 euro voordelig en wordt veroorzaakt door:

- Diverse posten laten minimale mutaties zien die samen resulteren in een voordeel van 188.000 euro positief.

Baten
Per saldo zijn de baten in 2022 279.000 euro hoger dan geraamd. Dit betreft met name:

- Er is een voordeel ontstaan door een aanpassing in DVO's en een hogere gefactureerde omzet aan derden, van in totaal 151.000 euro.
- De definitieve afrekening van de vennootschapsbelasting 2020 en diverse kleinere afwijkingen leidt tot een voordeel van 128.000 euro.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	12.187	16.694	-4.508
Baten	13.010	14.125	1.114
Storting reserves	468	400	68
Resultaat Rente & treasury	**-356**	**2.970**	**-3.325**

Toelichting/analyse
Resultaat
Het resultaat van het product Rente & Treasury bedraagt 3.325.000 euro nadelig

Lasten
De afwijking in de lasten bedraagt 4.508.000 euro nadelig en bestaat voornamelijk uit;

- 3.846.000 euro afkoopsom vervroegde aflossing lening
- 258.000 euro hogere rentetoevoeging verliesvoorziening grondexploitatie
- 404.000 euro afwijking op de overige renteverrekeningen

Baten
De afwijking in de baten bedraagt 1.114.000 euro voordelig en dat wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- 832.000 euro hogere dividendopbrengsten
- 114.000 euro door vergoeding creditrente
- 168.000 euro uit diverse renteverrekeningen over o.a. activa en verstrekte leningen

Storting reserve
De storting reserves is lager omdat de storting van de risico-opslag voor de verstrekte lening aan het MST, is vervallen. Het MST heeft deze lening in 2022 vervroegd afgelost.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	119	145	-26
Baten	0	22	22
Storting reserves	0	0	0
Resultaat Sport- en wijkaccommodaties	**119**	**123**	**-4**

Toelichting/analyse

Resultaat

Geen afwijkingen groter dan 50.000 euro of 5%.

Bedragen x 1.000 euro	Begroting (na wijziging)	Realisatie	Saldo
Lasten	15.999	15.800	199
Baten	17.359	15.065	-2.294
Storting reserves	3.807	1.305	2.502
Onttrekking reserves	1.850	1.763	-87
Resultaat Vastgoedbedrijf	**598**	**277**	**320**

Resultaat

Het vastgoedbedrijf is een gesloten systeem waarbij het saldo van baten en lasten conform het vastgoedbeleid, wordt verrekend met de egalisatiereserve vastgoed.
Afwijkingen op de begrote lasten, baten en reservemutaties ontstaan door mutaties in de vastgoedportefeuille en het rekeningresultaat van VBE. Omdat vanwege de systematiek lasten, baten en reserves erg verweven zijn en op elkaar ingrijpen is er voor gekozen om het resultaat alleen op het saldo toe te lichten.
De afwijkingen in 2022 komen met name door vele kleinere componenten, maar een van de grotere afwijkingen is 201.000 euro aan zowel lagere baten als lagere lasten in het kader van de Herontwikkeling Diekman Oost (clustering sportparken). Deze was begroot als bate vanuit de strategische investeringsagenda voor de compensatie / afkopen van opstallen van verenigingen. De uitvoering hiervan is doorgeschoven naar 2023. Het resultaat van VBE is per saldo nul.

Het resultaat op het onderdeel Enschedees Maatschappelijk Vastgoed (Wijkcentra) over 2022 was 320.000 euro positief als gevolg van een voordeel op de personele lasten vanwege de krimp van het aantal wijkcentra.
Dit resultaat maakt geen onderdeel uit van het gesloten systeem van VBE en wordt toegevoegd aan het rekeningresultaat.

7.3. Taakvelden

Het volgende overzicht geeft inzicht in de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe van de taakvelden naar de programma's. De reservemutaties zijn zichtbaar op taakveld 0.10 en het gerealiseerde resultaat over 2021 is vermeld op taakveld 0.11.

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting 2022	Realisatie 2022	S&B Lasten	S&B Baten	DWLW Lasten	DWLW Baten	V&S Lasten	V&S Baten	F&O Lasten	F&O Baten
0.1 Bestuur	7.620	6.303	7.377	1.074	0	0	0	0	0	0
0.2 Burgerzaken	3.801	4.319	6.285	2.721	0	0	0	0	778	23
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-1.863	317	0	0	0	0	0	0	11.494	11.177
0.4 Overhead	61.240	58.756	2.567	1	1.974	0	0	0	68.957	14.741
0.5 Treasury	-824	2.570	0	0	0	0	0	0	16.694	14.125
0.61 OZB woningen	-20.834	-21.126	0	0	0	0	0	0	2.039	23.165
0.62 OZB- niet woningen	-29.539	-29.118	0	0	0	0	0	0	0	29.118
0.63 Parkeerbelasting	-4.026	-3.426	0	0	0	3.426	0	0	0	0
0.64 Belastingen Overig	-1.241	-1.305	0	0	0	0	0	0	114	1.419
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-453.112	-469.878	0	0	0	0	0	0		469.878
0.8 Overige baten en lasten	-1.500	-3.917	0	0	0	0	0	0	-3.642	275
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	425	383	0	0	213	0	0	0	170	0
0.10 - Mutaties reserves	-7.187	14.524	340	334	17.714	24.596	23.224	20.461	38.924	20.287
0.11 - Resultaat	0	6.820	0	0	0	0	0	0	6.820	0
Totaal - 0. Bestuur en ondersteuning	**-447.041**	**-434.779**	**16.568**	**4.130**	**19.901**	**28.022**	**23.224**	**20.461**	**142.349**	**584.209**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	13.855	13.836	13.836	0	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en Veiligheid	3.727	3.428	9.651	7.522	1.103	101	298	0	0	0
Totaal - 1. Veiligheid	**17.582**	**17.264**	**23.486**	**7.522**	**1.103**	**101**	**298**	**0**	**0**	**0**
2.1 Verkeer en vervoer	15.304	20.675	0	0	26.535	5.860	0	0	5	5
2.2 Parkeren	2.249	1.813	0	0	10.847	9.034	0	0	0	0
2.3 Recreatieve Havens	319	318	322	4	0	0	0	0	0	0
2.4 Economische Havens en waterwegen	281	238	0	0	301	63	0	0	0	0
Totaal - 2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**18.153**	**23.045**	**322**	**4**	**37.683**	**14.957**	**0**	**0**	**5**	**5**
3.1 Economische ontwikkeling	3.428	3.358	0	0	5.664	2.560	0	0	301	48
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.650	3.808	0	0	9.973	6.165	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	1.332	1.533	0	0	1.647	114	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	1.607	1.824	0	0	2.243	22	0	0	4	401
Totaal - 3. Economische zaken	**10.017**	**10.523**	**0**	**0**	**19.528**	**8.861**	**0**	**0**	**305**	**449**
4.2 Onderwijshuisvesting	10.756	10.699	0	0	0	0	0	0	12.413	1.714
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.928	5.315	0	0	0	0	18.225	13.249	340	0
Totaal - 4. Onderwijs	**15.684**	**16.014**	**0**	**0**	**0**	**0**	**18.225**	**13.249**	**12.752**	**1.714**
5.1 Sportbeleid en activering	1.403	1.323	0	0	0	0	1.643	319	0	0
5.2 Sportaccommodaties	9.512	9.612	0	0	53	0	10.771	1.336	145	22

5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	15.304	15.963	0	0	16.175	630	0	0	4.306	3.888
5.4 Musea	2.350	2.357	0	0	1.846	0	0	0	511	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	2.955	2.955	0	0	2.955	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	16.806	16.168	87	0	15.782	767	1.066	0	185	185
Totaal - 5. Sport, cultuur en recreatie	**48.330**	**48.378**	**87**	**0**	**36.812**	**1.397**	**13.480**	**1.655**	**5.148**	**4.095**
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	25.405	18.615	3.861	61	0	0	17.516	332	9.364	11.733
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	12.836	11.892	168	0	0	0	11.915	191	0	0
6.3 Inkomensregelingen	52.235	47.979	433	0	0	-4.980	133.535	90.969	1	0
6.4 WSW en beschut werk	34.996	34.213	0	0	0	0	42.540	8.328	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	20.837	16.401	380	0	0	0	18.687	2.666	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	8.104	7.818	419	0	0	0	7.579	180	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	42.475	42.027	0	0	0	0	43.848	1.821	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	49.218	54.887	0	0	0	0	56.265	1.378	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	55.875	47.903	0	0	0	0	49.465	1.562	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	63	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	12.440	15.828	0	0	0	0	15.828	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - 6. Sociaal domein	**314.484**	**297.563**	**5.261**	**61**	**0**	**-4.980**	**397.178**	**107.426**	**9.365**	**11.733**
7.1 Volksgezondheid	8.281	7.644	0	0	0	0	7.665	20	0	0
7.2 Riolering	-3.625	-3.495	0	0	17.604	21.099	0	0	0	0
7.3 Afval	-2.289	-2.319	0	0	24.409	26.728	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	3.840	3.133	0	0	3.471	338	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen	90	166	0	0	682	584	173	105	0	0
Totaal - 7. Volksgezondheid en milieu	**6.295**	**5.129**	**0**	**0**	**46.166**	**48.750**	**7.838**	**125**	**0**	**0**
8.1 Ruimtelijke ordening	4.099	6.950	254	0	4.464	893	0	0	4.180	1.055
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	486	208	0	0	12.159	11.951	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	11.912	9.705	254	0	14.018	4.849	0	0	281	0
Totaal - 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vern	**16.497**	**16.863**	**509**	**0**	**30.641**	**17.693**	**0**	**0**	**4.461**	**1.055**
Totaal	1	0	46.233	11.718	191.835	114.801	460.243	142.917	174.385	603.260

In het overzicht van baten en lasten (hoofdstuk 5) zijn de algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing Vpb en onvoorzien afzonderlijk gepresenteerd. De algemene dekkingsmiddelen betreffen de lasten en baten uit de taakvelden 0.5 treasury (saldo financieringsfunctie), de baten voor de taakvelden 0.61 OZB woningen, 0.62 OZB niet-woningen, 0.64 Belastingen overig en 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds. Overhead betreft het taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie.

Heffing Vpb betreft taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting. Het bedrag voor 'onvoorzien' betreft het taakveld 0.8 Overige baten en lasten.

Overhead

Om de Raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, is wettelijk voorgeschreven om vanaf 2017 de kosten van de overhead apart te presenteren. In de programma's zijn alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces.
Overhead bevat alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Wij onderscheiden hierin 3 categorieën:

1. Facilitaire overhead: alle kosten van de ondersteunende taken binnen de zogenaamde PIOFACH-functies;
2. Bestuurszaken en bestuursondersteuning: de ambtelijke ondersteuning en beleidsadvisering van de burgemeester en het College van B&W;
3. Programmaoverhead: alle kosten van leidinggevende en ondersteunende functies die binnen de programma's zijn georganiseerd.

In onderstaande tabellen geven we een beeld van de overhead (saldo: lasten en baten).

Bedragen in 1.000 euro's	Realisatie 2022
Samenleving en bestuur	2.566
Duurzaam wonen leven en werken	1.974
Financiën en organisatie	54.216
Totale overhead	**58.756**

Binnen de gemeente administratie is sprake van gesloten systemen (rioleringen, afval, etc.). In deze gevallen blijft een deel van de overhead conform ons verdelingsprincipe toegerekend aan deze programma's. Daardoor is naast het programma Financiën en organisatie ook binnen Duurzaam wonen, leven en werken en Samenleving en bestuur overhead aanwezig. Binnen het programma Samenleving en bestuur heeft deze overhead betrekking op de ondersteuning van het bestuur en de directie. Deze overhead bedraagt 2,6 miljoen euro. De overhead binnen het programma Duurzaam wonen, leven en werken bedraagt 2,0 miljoen euro en wordt toegerekend aan gesloten systemen. Zie ook taakveld 0.4 Ondersteuning organisatie in het taakvelden overzicht hiervoor.
De totale lasten voor het taakveld overhead vormen de basis voor de toerekening van de overhead aan leges en heffingen. Dit is opgenomen in hoofdstuk 3.1 lokale heffingen.

Heffing VPB
De vennootschapsbelasting betreft belastingplichtige activiteiten binnen het programma DWLW voor een bedrag van 213.000 euro en binnen het programma Financiën en organisatie voor een bedrag van 170.000 euro. Bij DWLW betreft dit reclame openbare terreinen.
Bij het programma Financiën en Organisatie betreft dit het product Regionale dienstverlening en diverse fiscale boekjaren.

Onvoorzien
De begrotingspost onvoorzien in het overzicht van baten en lasten van - 1,5 miljoen euro is onder te verdelen in:

- de stelpost onvoorzien bij het programma Financiën en organisatie van 2 miljoen euro. In 2022 is deze post niet nodig gebleken. Conform het besluit van de Raad is deze 2 miljoen euro in de Algemene reserve gestort.
- de stelpost onderuitputting Vitaal & Sociaal van - 3,5 miljoen euro. In de Zomernota 2021 heeft de raad besloten vanaf 2022 deze stelpost bij het begrotingsprogramma op te nemen. Deze post is ingesteld om te anticiperen op onderuitputting van budgetten binnen het programma Vitaal en Sociaal en is op voorhand niet toe te wijzen aan concrete producten. De gerealiseerde onderuitputting in 2022 telt op tot een bedrag van 2,3 miljoen euro.

7.4. Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Bedragen in 1.000 euro's	Begroting (na wijziging) 2022			Realisatie 2022			Begrotingafwijking 2022				
Programma	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Waarvan onrechtmatig	Categorie
Samenleving en bestuur	4.880	37.948	-33.068	11.382	43.326	-31.944	6.502	-5.378	1.124	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	104.531	183.481	-78.951	90.205	171.934	-81.729	-14.326	11.547	-2.778	0	0
Vitaal en sociaal	122.924	452.042	-329.118	122.456	437.018	-314.562	-468	15.024	14.556	0	0
Financiën en organisatie	30.812	61.455	-30.644	30.251	42.819	-12.568	-560	18.636	18.076	0	0
Subtotaal	**263.146**	**734.926**	**-471.780**	**254.295**	**695.098**	**-440.802**	**-8.851**	**39.828**	**30.978**	**0**	**0**
Algemene dekkingsmiddelen	536.944	12.187	524.757	537.980	16.694	521.286	1.037	-4.508	-3.471	0	0
Overhead	12.058	73.297	-61.240	14.742	73.499	-58.756	2.684	-201	2.483	0	0
Heffing VPB	0	425	-425	0	383	-383	0	42	42	0	0
Onvoorzien	0	-1.500	1.500	0	0	0	0	-1.500	-1.500	0	0
Subtotaal	**549.001**	**84.409**	**464.592**	**552.723**	**90.576**	**462.147**	**3.721**	**-6.167**	**-2.446**	**0**	**0**
Saldo baten en lasten	**812.147**	**819.335**	**-7.188**	**807.018**	**785.673**	**21.344**	**-5.130**	**33.662**	**28.532**	**0**	**0**
Samenleving en bestuur	305	0	305	334	340	-5	29	-339	-310	0	0
Duurzaam wonen, leven en werken	14.968	11.853	3.115	24.596	17.714	6.882	9.628	-5.861	3.767	0	0
Vitaal en sociaal	15.376	10.848	4.528	20.461	23.224	-2.764	5.085	-12.377	-7.292	0	0
Financiën en organisatie	34.313	35.073	-760	20.287	38.924	-18.637	-14.026	-3.851	-17.877	0	0
Saldo van mutaties reserves	**64.962**	**57.775**	**7.187**	**65.678**	**80.203**	**-14.524**	**716**	**-22.428**	**-21.712**	**0**	**0**
Gerealiseerd resultaat	**877.109**	**877.110**	**0**	**872.696**	**865.876**	**6.820**	**-4.413**	**11.234**	**6.820**	**0**	**0**

Toelichting categorie uit kadernota platform rechtmatigheid.

1. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten.

2. Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen.

3. Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door opbrengsten die niet direct gerelateerd zijn.

4. Mutaties in reserves waarover de Raad wel heeft besloten maar waarvan de hoogte van de bedragen bij de jaarrekening worden vastgesteld.

Toelichting
Op programmaniveau overschrijden de gerealiseerde lasten de begrote lasten niet. Hieronder worden de producten weergegeven waarvoor de gerealiseerde lasten de begrote lasten overschrijden. De producten waarvoor de afwijking 5% of meer bedraagt of groter of gelijk is aan 50.000 euro, worden hieronder weergegeven.

Samenleving en bestuur

Klachtencommissariaat
Er is een overschrijding ontstaan van 41.000 euro met name als gevolg van vervanging voor ziekte. Kosten waren noodzakelijk om de reguliere bedrijfsvoering te kunnen continueren.

Ondersteuning College van B&W en directie
Er is extra personele inzet geweest ten behoeve van het realiseren van gewenst beleid op het thema menselijke maat en vanwege de vervanging in verband met ziekte ter grootte van 139.000 euro. Dit is gemeld in de Tussenrapportage.

Openbare orde en veiligheid
De werkelijke lasten zijn 5.284.000 euro hoger dan de begrote lasten en kennen de volgende oorzaken.

- Een overschrijding van 4.791.000 euro heeft betrekking op het Riec waarvoor de gemeente Enschede de beheersorganisatietaak verricht. De beschikkingsmacht van deze ondermijningsmiddelen ligt bij de netwerkorganisatie het Riec. Het tekort wordt veroorzaakt door uitgevoerde activiteiten die doorgeschoven zijn uit 2019-2021 voor ondermijningsprojecten. Hiervoor heeft het Riec een incidentele subsidie gekregen, die hiermee is aangewend. Tegenover dit nadeel van 4.791.000 euro staat dan ook een voordeel op de baten voor hetzelfde bedrag.
- Een overschrijding van 100.000 euro als gevolg van uitgaven ten behoeve van een subsidieproject waar ook hogere baten tegenoverstaan.
- Een overschrijding van 297.000 euro als gevolg van de berging van een vliegtuigwrak uit de tweede wereldoorlog. Van deze kosten is het grootste gedeelte declarabel bij het ministerie en daarom staan er ook inkomsten tegenover.

- Een overschrijding van 100.000 euro als gevolg van extra inhuur in verband met langdurige ziekte. Kosten waren noodzakelijk om de reguliere bedrijfsvoering te kunnen continueren

Publieksdienstverlening
De afwijking in de lasten bedraag 1,1 miljoen euro en betreft open einde dan wel wordt gedekt vanuit leges.

Raad en commissies
Dit betreft loonkosten van 83.000 euro van een gedetacheerde boventallige medewerker. Hier staan baten tegenover.

Verkiezingen
Aanschaf materiaal vanwege gewijzigde kieswet, extra inhuur en opleidingskosten ter waarde van 123.000 euro voor voorbereiding op de verkiezingen in 2023.

Duurzaam wonen, leven en werken

Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte

Lasten wijken 531.000 euro af van begroting. Hogere kosten bij Beheer Wegen van 842.000 euro worden voor 277.000 euro gedekt door ontvangen subsidie

Cultuur, Evenementen en Citymarketing

De werkelijke lasten zijn 805.000 euro hoger dan de begrote lasten. Hogere uitgaven personele kosten 200.000 euro (vervanging langdurige ziekte en verlof), Rijksmiddelen Coronagelden Cultuur (zie hogere onttrekking reserve) 190.000 euro, incidentele compensatie extra energielasten Twentse Schouwburg 400.000 euro en overige posten van 15.000 euro.

Locatieontwikkeling

De lasten zijn 190.000 euro hoger dan begroot. De grondexploitatie van Technology Base is verslechterd met 614.000 euro en het resultaat van de luchthavenexploitatie kent in 2022 een negatief resultaat van 496.000 euro. Hier is sprake van een open eind regeling, derden.

Riolering

De afwijking op de lasten op de begroting bedraagt 360.000 euro en dit wordt gedekt vanuit direct gerelateerde opbrengsten.

Stedelijke ontwikkeling

De overschrijding van de lasten op ge begroting van 258.000 euro wordt voor het grootste deel (228.000 euro) gecompenseerd door de hogere baten die hiermee samen hangen. 30.000 euro wordt veroorzaakt door diverse kleinere niet voorziene kosten.

Verkeersinfrastructuur en beleid

De afwijking van de lasten (5,8 miljoen euro) op het product Verkeersinfrastructuur en beleid wordt met name veroorzaakt door hogere afschrijvingslasten en gedekt vanuit de reserve.

Vitaal en sociaal

Jeugdhulp

De lasten op het product Jeugdhulp wijken 7,1 miljoen euro af van de begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de zogenaamde open einde regelingen. De gemeente is verplicht jeugdzorg te leveren aan een ieder die bij de aanvraag aan de toetsingscriteria voldoet. Daarnaast wordt de inzet voor Jeugdhulp niet alleen via de gemeentelijke toegang ingezet maar ook via de huisartsen/medisch specialisten alsmede gecertificeerde instellingen als het gaat om jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen.

Algemene bijstand levensonderhoud

De lasten op het product Algemene bijstand voor levensonderhoud wijken 2,4 miljoen euro af van de begroting. Dit wordt vooornamelijk veroorzaakt door hogere uitgaven voor bijstandsuitkeringen in het kader van de Participatiewet. Het betreft hier een open einde regeling omdat de gemeente een uitkering dient te verstrekken indien de aanvraag aan het wettelijk kader voldoet.

Sport en Gezondheid

De lasten op het product Sport en Gezondheid wijken 1,5 miljoen euro af van de begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere lasten in het kader van Spuk btw sport die worden doorbeschikt aan Sportaal. Hier staan hogere baten vanuit het rijk (Spuk) tegenover.

Daarnaast is sprake van de hogere lasten vanuit de verbonden partij Samen Twente als gevolg van een eenmalige afboeking van het GGiD-systeem.

Financiën en organisatie

Algemene belastingen
De werkelijke lasten zijn 133.000 euro hoger dan de begrote lasten omdat de voorziening voor oninbaar vorderingen OZB opgehoogd moest worden conform actuele berekeningen van het GBT. Deze dotatie past binnen het doel van de voorziening en daarmee binnen het bestaand beleid van de gemeente Enschede. Tevens zijn extra kosten in rekening gebracht door het GBT en de Waarderingskamer voor een verplichte aanpassing van het waarderingssysteem.

Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting
De overschrijding van 303.000 betreft een subsidieverstrekking aan scholen ten behoeve van verbetering van ventilatie in scholen. Hier staat een bate (subsidie-ontvangst) tegenover.

Rente & treasury
De overschrijding van 4.508.000 euro betreft hoofdzakelijk de afkoop van een lening. Dit is door het College vastgesteld en gemeld in 2e Tussenrapportage. Daarnaast is sprake van rente op de verliesvoorziening van het Grondbedrijf. Deze was begroot bij de baten en is per saldo neutraal.

Sport- en wijkaccommodaties
De overschrijding van 26.000 euro betreft loonkosten van een gedetacheerde medewerker. Hier staan baten tegenover.

7.5. Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2022 Gemeente Enschede
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de Gemeente Enschede van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.
Het bezoldigingsmaximum in 2022 voor de Gemeente Enschede is 216.000 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

bedragen in euros	R.J. Jongedijk	C. Meijer
Functiegegevens	Griffier	Gemeentesecretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01-01-2022 tot en met 31-12-2022	01-01-2022 tot en met 31-12-2022
Deeltijdfactor in fte	1	1
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	124.460	149.899
Beloningen betaalbaar op termijn	22.199	23.008
Subtotaal	146.659	172.907
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2022	216.000	216.000
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.V.T.	N.V.T.
Totale bezoldiging	**146.659**	**172.907**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.VT.	N.V.T.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		
Gegevens 2021		
Aanvang en einde functievervulling	01-01-2021 tot en met 31-12-2021	01-01-2021 tot en met 31-12-2021
Deeltijdfactor 2021 in fte	1	1
(Fictieve) dienstbetrekking	Ja	Ja
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	120.135	142.903
Beloningen betaalbaar op termijn	21.662	22.554
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum 2021	209.000	209.000
Totale bezoldiging 2021	141.797	165.458

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

7.6. Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de begroting structureel en reëel in evenwicht zijn. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Voor het inzicht in de financiële positie op korte en langere termijn is het van groot belang om een goed beeld te hebben van het structureel begrotingssaldo.

Programma (bedragen in 1.000 x euro)	Omschrijving	Lasten	Baten
Samenleving en bestuur			
Stadsdeelsgewijs werken	Impuls op Samenlevingsgericht werken en participatie	227	
Openbare Orde en Veiligheid	Berging vliegtuigwrak uit de tweede oorlog	297	202
Openbare Orde en Veiligheid	Versterken aanpak ondermijning	3.003	3.003
Subtotaal Samenleving en bestuur		*3.527*	*3.205*
Duurzaam wonen, leven en werken			
Cultuur	Compensatie extra energielasten verbonden partijen	400	
Locatieontwikkeling	Winstuitkering Regionaal Bedrijven Terrein (RBT)		460
Locatieontwikkeling	Te dekken verliezen Technology Base	555	
Versterken Economische Structuur	Foundersbijdrage Novel-T	275	
Versterken Economische Structuur	Aerial Uptake	68	68
Versterken Economische Structuur	Kennispark Regio Deal	2.164	2.164
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	Implementatie Omgevingswet	900	
Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving	Corona middelen 2020 voor extra handhaving		459
Stedelijke ontwikkeling	SPUK Aanpak Energiearmoede	72	72
Verkeersinfrastructuur en beleid	Verlagen restant boekwaarde geactiveerde bijdrage tracé N18	5.376	
Beheer en onderhoud openbare ruimte	SPUK Buitenproportionele opgave (bodemsanering)	216	149
Subtotaal Duurzaam wonen, leven en werken		*10.026*	*3.372*
Vitaal en Sociaal			
Jeugd	Meerkostenregeling Covid-19	98	
Jeugd	Spuk, regionaal expertisecentra jeugd	777	777
Jeugd	Spuk, acute jeugd GGZ	499	499
Jeugd	Spuk, driemilieusvoorzieningen	83	83
Ondersteuning lokaal (Wmo)	Meerkostenregeling Covid-19	120	
Inkomensondersteuning	Energietoeslag (2022) *[middelen via AU]*	17.384	17.384
Inkomensondersteuning	Noodfonds *[dekking reserve Noodfonds]*	106	
Inkomensondersteuning	Energietoeslag Studenten 2022 *[middelen via AU]*	1.211	1.211
Inkomensondersteuning	TONK	78	
Toeslagenaffaire	Toeslagenaffaire	185	185

Algemene maatschappelijke voorzieningen	Versterken Sociale basis		91
Algemene maatschappelijke voorzieningen	Bestrijden eenzaamheid ouderen	236	
Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)	Spuk, Specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	193	193
Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)	Spuk, Regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	75	75
Ondersteuning Centrumtaken (Wmo)	Meerkostenregeling Covid-19	788	
Gezondheid	Financiële afwikkeling GGiD	275	
Gezondheid	Kosten jeugdgezondheidszorg Oekraïense vluchtelingen	70	
Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut	Extra steun Sociale Werkvoorzienning ivm Corona		143
Sport	Project Menzis	35	10
Sport	Intensivering sport	100	
Sport	Specifieke regeling uitkering IJsbanen en Zwembaden	65	65
Sport	Lokaal sport-beweeg- en leefstijl akkoord	231	231
Sport	Lokaal preventie akkoord	90	90
Sport	Herontwikkeling Diekman Oost	874	97
Sport	Saneringskosten kunstgrasvelden	173	
Sport	Sportaal compensatie exploitatie inflatie / energiekosten	97	
Sport	Afboeking Aquadrome	565	
Subtotaal Vitaal en sociaal		*24.408*	*21.134*
Financiën en organisatie			
Interne Dienstverlening	Informatie-investeringsplan; Cofinanciering diverse informatie-investeringsprojecten	380	
Interne Dienstverlening	Wetgeving informatievoorziening; Uitgaven t.b.v. nieuwe wetgeving op het gebied van informatievoorziening en implementatie van de wet open overheid	330	130
Interne Dienstverlening	Wetgeving informatievoorziening; Uitgaven t.b.v. het programma Bridge	560	
Algemene inkomsten	Coronatoegangsbewijzen	182	182
Algemene inkomsten	Inkomstenderving Corona 2021		4.678
Rente en Treasury	Afkoopsom geldlening	3.846	
Subtotaal Financiën en organisatie		*5.298*	*4.990*
Totaal		***43.259***	***32.701***

Incidentele reservemutaties

Programma	Stortingen	Onttrekkingen
Algemene reserve	25.980	16.027
Bestemmingsreserve - egalisatie	10.103	10.235
Bestemmingsreserve - kapitaalslasten	14.683	5.658
Bestemmingsreserve - overige	24.960	20.988
Totaal	**75.726**	**52.908**

Toelichting

Samenleving en organisatie

Impuls op Samenlevingsgericht werken en participatie
Dit betreffen incidentele uitgaven voor de impuls op Samenleveringsgericht werken en participatie.

Berging vliegtuigwrak uit de tweede oorlog
In het najaar van 2022 is er een vliegtuigwrak afkomstig uit de tweede wereldoorlog geborgen. Hiervoor zijn indicentele uitgaven gemaakt, die voor een groot gedeelte declarabel zijn bij het ministerie.

Versterken aanpak ondermijning
Via het ministerie van Veiligheid zijn er incidentele middelen toegekend aan het RIEC voor de aanpak versterking ondermijning waarvoor de gemeente Enschede de beheersorganisatietaak verricht. De beschikkingsmacht van deze ondermijningsmiddelen ligt bij de netwerkorganisatie het RIEC.

Duurzaam wonen, leven en werken

Compensatie extra energielasten verbonden partijen
Er is een extra incidentele subsidie toegekend aan de Twentse Schouwburg ter hoogte van 400.000 euro ter dekking van de extra energiekosten in 2022.

Winstuitkering RBT
In 2022 heeft het algemeen bestuur bij het vaststellen van de jaarrekening 2021 besloten tot een winstuitkering richting de deelnemers, waarbij de gemeente Enschede deelneemt voor 23%.

Te dekken verliezen TB
Het verlies in de jaarrekening 2022 van TB betreft 1,1 mln, hetgeen voor 50% voor rekening van de gemeente Enschede komt, zijnde 555.000 euro.

Foundersbijdrage Novel-T
De jaarlijkse bijdrage van de gemeente Enschede aan de activiteiten van Novel-T bedragen 275.000 euro en zijn incidenteel tot en met 2024 toegezegd en begroot.

Aerial Uptake
Met als dekking een Interregsubsidie zijn in 2022 extra middelen beschikbaar om in Enschede kennis te delen over het gebruik van drones en bedrijven daarvoor te interesseren.

Kennispark / Regiodeal
Met als dekking de subsidie inzake de Regiodeal worden middelen besteed aan o.a. Kennispark gebiedsontwikkeling.

Implementatie Omgevingswet
In de begroting zijn incidentele middelen opgenomen voor de implementatie van de omgevingswet voor in totaal 900.0000 euro. Deze zijn volledig besteed in 2022. In de September circulaire 2022 is er door het Rijk nog 1 mln euro toegekend voor 2022 echter zijn die niet besteed in 2022 en worden die besteed in 2023 en verder.

Corona middelen 2020 voor extra handhaving
De van het Rijk ontvangen baten voor extra handhaving in verband met Corona is in 2022 vrijgevallen als positief resultaat. Daar staan geen lasten tegenover.

SPUK Aanpak Energiearmoede
Voor de uitvoering van energiebesparende maatregelen bij kwetsbare huishoudens is in 2022 een subsidie ontvangen van het Rijk van ca. 5,7 miljoen. Hiervan is in 2022 een bedrag van 72.000 euro besteed. Restant van de subsidie zal in 2023 en 2024 besteed worden.

SPUK Buitenproportionele opgave (bodemsanering)
Voor taken op het gebied van bodemsanering zijn er middelen ontvangen van het ministerie van I en W. Daar zijn in 2022 uitgaven voor gedaan. Uitgaven ligger hoger dan de middelen door niet subsidiabele last van 67.000 euro.

Vitaal en sociaal
Meerkostenregeling Covid-19 (Jeugd)
In verband met Covid-19 is er via het gemeentefonds een extra bedrag (97.543 euro) beschikbaar gekomen voor de uitvoering van de meerkostenregeling 2022.

Diverse Spuks, 'Regeling expertisecentra jeugd', Acute jeugd GGZ capaciteit' en 'Driemilieusvoorzieningen'
De lasten voor de specieke uitkeringen (Spuk's) zijn in 2022 als volgt: regeling expertisecentra jeugd (777.424 euro), acute jeugd GGZ capaciteit (498.725 euro) en driemilieusvoorzieningen (82.610 euro). Voor alle drie Spuk's zijn er middelen van het ministerie van VWS beschikbaar.

Meerkostenregeling Covid-19 (Ondersteuning lokaal (Wmo))
In verband met Covid-19 is er via het gemeentefonds een extra bedrag (119.999 euro) beschikbaar gekomen voor de uitvoering van de meerkostenregeling 2022.

Versterken Sociale basis
In de decembercirculaire zijn door het Rijk middelen beschikbaar gesteld (90.597 euro), zodat gemeenten extra kunnen inzetten op het versterken van de sociale basis. Dit in het kader van het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen.

Bestrijden eenzaamheid ouderen
Dit betreft verstrekte subsidie aan Samen1Twente ter bestrijding van eenzaamheid bij ouderen. Hiervoor zijn middelen door het Rijk beschikbaar gesteld in de meicirculaire 2021 welke via bestemmingsvoorstel zijn overgeheveld naar 2022.

Spuk, Specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling
Voor de opvang van slachtoffers mensenhandel met multiproblematiek is door het Rijk via een specifieke uitkering een bedrag van 193.000 euro beschikbaar gesteld

Spuk, Regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling
Voor het meerjaren programma 'geweld hoort nergens thuis' is er door het Rijk via een specifieke uitkering een bedrag van 75.000 euro beschikbaar gesteld voor het aanstellen van een regionale projectleider.

Meerkostenregeling Covid-19 (Ondersteuning Centrumtaken Wmo)

In verband met corona is er via het gemeentefonds een bedrag (788.000 euro) beschikbaar gekomen voor de uitvoering van de meerkostenregeling 2022.

Financiële afwikkeling GGiD
Dit betreft de afboekingskosten van de GGiD (Samen Twente) als gevolg van het stoppen met de ontwikkeling van het digitaal dossier jeugdgezondheidszorg. Voor Enschede zijn deze kosten berekend op 274.555 euro.

Kosten jeugdgezondheidszorg Oekraïense vluchtelingen
Dit betreft kosten voor de jeugdgezondheidszorg waarvoor via het gemeentefonds (decembercirculaire) middelen zijn ontvangen voor de uitvoering van de taken JGZ (Samen Twente) voor Oekraïense vluchtelingen.

Project Menzis
Dit betreft het project "Sporten op Rezappt" waarin de gemeente Enschede, Sportaal en zorgverzekeraar Menzis hun krachten bundelen, als onderdeel van de lokale werkagenda Gezond Meedoen.

Sociale Werkvoorziening en Nieuw Beschut
Dit betreft aanvullende middelen, 143.000 euro, als coronasteun voor de Sociale Werkvoorzienning.

Intensivering sport
Dit betreft incidentele uitgaven voor de ontwikkeling van het sportcluster op het Diekman terrein en de clusteringsopgave van sportparken.

Specifieke regeling uitkering IJsbanen en Zwembaden
Deze uitkering is bestemd voor het dekken van de exploitatietekorten die zijn geleden door de ijsbanen en zwembaden als gevolg van de COVID-19 maatregelen.
Door de ijsbaan is hier een beroep op gedaan voor de periode januari 2022.

Lokaal sport-beweeg- en leefstijl akkoord
Dit betreft de uitvoering van het lokaal sport akkoord waarvoor door middel van een Regeling specifieke uitkering stimulering sport, gelden beschikbaar zijn gesteld.

Lokaal preventie akkoord
Dit betreft de uitvoering van het lokaal preventie akkoord waarvoor door middel van een Regeling specifieke uitkering lokale preventie akkoorden of preventie aanpakken, gelden beschikbaar zijn gesteld.

Herontwikkeling Diekman Oost
Begin 2022 heeft de raad ingestemd met een bijdrage van 1,2 miljoen euro uit de Strategische investeringsagenda voor de herinrichting van Diekman Oost. Binnen het product sport betreft dit het aandeel voor de herinrichting van de sportvelden.

Saneringskosten kunstgrasvelden
Dit betreft extra saneringskosten van 172.935 euro bij de vervanging van de kunstgrasvelden waarvoor Sportaal wordt gecompenseerd.

Sportaal compensatie inflatie / energiekosten
Dit betreft compensatie voor Sportaal voor een bedrag van 97.000 euro als gevolg van de inflatie (energiekosten). Sportaal kan dit voor een groot deel zelf oplossen in de bedrijfsvoering maar niet volledig.

Afboeking Aquadrome
Deze post vloeit voort uit het besluit van de raad voor de nieuwbouw zwembad. Dit betreft de frictiekosten als gevolg van de afboeking van de boekwaarde van het Aquadrome.

Energietoeslag 2022/2023
Het betreft hier de uitgaven om mensen met een laag inkomen te ondersteunen bij het voldoen van de energierekening.

Energietoeslag Studenten
Het betreft hier de uitgaven voor studenten die een beroep doen op de individuele bijzondere bijstand als gevolg van de stijgende energieprijzen.

Noodfonds
Het betreft hier de uitgaven aan inwoners in noodsituaties, situaties waarbij afsluiting van gas, water of elektra of woninguitzetting dreigt.

TONK
De Tijdelijke Ondersteuning voor Noodzakelijke Kosten (TONK) is bedoeld voor huishoudens die door Corona te maken hadden met een onvoorzienbare en onvermijdelijke terugval in hun inkomen, waardoor zij noodzakelijke kosten niet meer konden betalen.

Toeslagenaffaire
Het betreft hier de uitgaven en opbrengsten voor de ondersteuning van ouders die gedupeerd zijn in het kader van de Toeslagenaffaire.

Financiën en organisatie

Informatie-Investeringsplan
Er zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van cofinanciering informatie-investeringsprojecten voor de gehele gemeente.

Wetgeving informatievoorziening
Er zijn incidentele middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van implementatie nieuwe wetgeving op het gebied van informatievoorziening. Daarnaast is er een incidentele bijdrage ten behoeve van de wet open overheid ontvangen van het Rijk.

Coronatoegangsbewijzen
Binnen de gemeente Enschede konden diverse voorzieningen, waar een controleplicht was op de naleving van het toegangsbewijs in de periode januari tot en met maart 2022 een compensatie ontvangen voor de gemaakte extra kosten.

Inkomstenderving Corona 2021
Via de algemene uitkering is de gemeente Enschede gecompenseerd voor de inkomstenderving op parkeren in 2021.

Afkoopsom geldlening
Dit betreft een vervroegde aflossing van een geldlening met een relatieve hoge rente.

Structurele stortingen en onttrekkingen

Soort reserve	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2021	Dotaties	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2022
BR Kap	Reserve kapitaallasten	1.493	766	0	0	0	2.258
	IT - Gem.brede software	1.061	752	0	0	246	1.567
	Vervanging ICT	3.619	2.295	25	0	1.937	3.954
	H&S - Werkplekinrichting	1.780	6.412	4.760	0	560	2.872
	Onderwijshuisvesting	2.494	4.458	791	0	2.882	3.278
	Vervangingsinvestering sport	302	0	82	0	0	219
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**10.748**	**14.683**	**5.658**	**0**	**5.625**	**14.148**
Structurele stortingen en onttrekkingen		**10.748**	**14.683**	**5.658**	**0**	**5.625**	**14.148**

Structureel saldo

	2022
Saldo baten en lasten	21.344
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-14.523
Saldo na bestemming	6.821
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	33.376
Structureel saldo	40.197

8. Bijlagen, onderdeel jaarrekening

8.1. Staat van reserves

Soort reserve	Omschrijving Bedragen x 1.000 Euro's	Stand 31-12-2021	Dotaties	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Stand per 31-12-2022
Alg	Weerstandsvermogen	69.609	16.536	5.979	3.792	0	83.958
	Reserve grondbedrijf	26.317	9.444	10.048	0	0	25.713
Totaal - Algemene Reserves		**95.925**	**25.980**	**16.027**	**3.792**	**0**	**109.671**
BR Egal	Reserve parkeren	3.474	0	131	0	0	3.343
	Egalisatiereserve Beschermd Wonen	6.802	10.103	10.103	0	0	6.802
Totaal - Bestemmingsreserve - Egalisatie		**10.276**	**10.103**	**10.235**	**0**	**0**	**10.145**
BR Kap	Reserve kapitaallasten	1.493	766	0	0	0	2.258
	IT - Gem.brede software	1.061	752	0	0	246	1.567
	Vervanging ICT	3.619	2.295	25	0	1.937	3.954
	H&S - Werkplekinrichting	1.780	6.412	4.760	0	560	2.872
	Onderwijshuisvesting	2.494	4.458	791	0	2.882	3.278
	Vervangingsinvestering sport	302	0	82	0	0	219
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**10.748**	**14.683**	**5.658**	**0**	**5.625**	**14.148**
BR Ov	Rekeningresultaat lopend jaar	7.146	0	2.591	-4.554	0	1
	Reserve duurzaamheid	677	642	0	0	0	1.319
	Nog uit te voeren werkzaamheden	13.990	550	8.155	0	0	6.385
	Flankerend beleid	5.718	0	1.621	0	0	4.097
	Integratie AZC in de wijk	102	0	0	0	0	102
	Raadsimpulsen	100	0	0	0	0	100
	Reserve Wederopbloei	545	0	515	0	0	29
	Implementatie wetgeving informatie	440	1.142	287	0	0	1.295
	Reserve Loon- en prijscompensatie	1.500	6.406	0	0	0	7.906
	Reserve Noodfonds	0	2.000	106	0	0	1.894
	Investering externe activiteiten	188	3.250	950	0	0	2.488
	H&S - Leegstandsreserve	1.121	-5.881	-4.760	0	0	0
	Vastgoed	7.589	1.361	1.763	0	0	7.187
	Res Gemeentelijkesociale huisvesting	255	0	59	0	0	197
	Res exploitatieresult bouwvergunning	87	0	0	0	0	87
	Herstel opgebroken bestrating	154	101	0	0	0	255
	Reserve mobiliteit	15.205	2.567	6.201	0	0	11.571
	Landinrichting	110	0	110	0	0	0
	Gebiedsontwikkeling	1.161	444	0	0	0	1.605
	RES Strategische investeringsagenda	13.543	1.600	4.550	0	0	10.593
	Reserve Muziekfonds	21	0	0	0	0	21
	Reserve stadsverfraaiing	265	0	0	0	0	265
	Reserve Vrouwenopvang	3.402	945	25	0	0	4.322
	Res Maat. opvang en verslavingzorg	4.271	567	0	0	0	4.838
	Reserve wijkbudgetten	613	340	334	0	0	619
	Reserve Monumentenbeleid	71	0	2	0	0	69
	Gezond Meedoen convenant Menzis	26	0	25	0	0	1

	Investeringsreserve Sociaal Domein	2.238	0	462	762	0	2.538
	Reserve Maatschappelijk functieSport	45	0	18	0	0	27
	Reserve herv.agenda expl.ontw.jeugd	0	8.847	0	0	0	8.847
	Re-Integratie en Inburgering	600	0	100	0	0	500
	Reserve TOZO	568	0	34	0	0	533
	Dienstreserve DCW	473	0	68	0	0	405
	LEA	365	0	365	0	0	0
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		**82.588**	**24.883**	**23.581**	**-3.792**	**0**	**80.098**
Eigen vermogen		**199.537**	**75.649**	**55.501**	**0**	**5.625**	**214.061**

Toelichting

Hieronder wordt het doel waarvoor de reserves zijn ingesteld, per reserve toegelicht. De mutaties in de reserves worden alleen toegelicht, wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Algemene reserves

Reserve Weerstandsvermogen	
Doel	De reserve wordt gebruikt om risico's op te kunnen vangen op basis van de geïnventariseerde risico's.
Toelichting op de mutaties	De mutaties op de reserve weerstandsvermogen betreffen het middelenkader en zijn conform de vastgestelde begroting met uitzondering van de begrote onttrekking van 11.600.000 euro. Deze onttrekking heeft vanwege het positieve resultaat niet plaatsgevonden.

Reserve Grondbedrijf	
Doel	Buffer ten behoeve van het egaliseren van zowel positieve als negatieve resultaten op de exploitatie van gronden. Het verloop van deze reserve wijzigt als gevolg van de actualisatie van de grondcomplexen in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG). Zie paragraaf grondbeleid.
Toelichting op de mutaties	De dotatie van 9,4 miljoen euro wordt voor 3,2 miljoen euro veroorzaakt door de geboekte winst op grondexploitaties, voor 2,4 miljoen euro door positieve effecten op het erfpachtscomplex door de jaarlijkse exploitatie en door verkopen en voor 3,8 miljoen euro door de ontvangst van de dekking voor de wegenerlocatie voor de grondexploitatie Versnellen Cromhof vanuit de reserve strategische investeringsagenda. De onttrekking van 10,0 miljoen euro wordt voor 6,2 miljoen euro veroorzaakt door de geboekte verliezen op de grondexploitaties, de overige gronden en de particuliere grexen. Het restant van 3,8 miljoen euro wordt veroorzaakt door de bijdrage aan de grondexploitatie Versnellen Cromhof voor de wegenerlocatie.

Bestemmingsreserves - egalisatie

Reserve Parkeren	
Doel	Deze reserve van het parkeerbedrijf bestaat uit een aantal deelreserves, die bij besluit van de Raad (PB2011-2014) zijn samengevoegd: • de reserve Egalisatie Risico's Parkeergarage ingesteld ten behoeve van het opvangen van de aanloopverliezen van de H.J. van Heekgarage. De exploitatieresultaten worden afgewikkeld via deze egalisatiereserve; • de reserve Parkeergarage, ingesteld ten behoeve van het afdekken van de reserve egalisatie risico's parkeergarage; • de bestemmingsreserve Parkeren Roombeek. Hierin is de afkoopsom, voor een periode van 15 jaren, gestort voor de jaarlijkse kosten voor invoering, beheer, exploitatie en parkeerregulering in Roombeek door PBE en het

	beheer, de exploitatie en het onderhoud van de parkeergarage de Brouwerij.
Toelichting op de mutaties	In 2022 geen mutaties van 400.000 euro en groter.

Egalisatiereserve Beschermd wonen	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van Beschermd wonen te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	Het saldo van het product Beschermd wonen 2022 van 10,1 miljoen euro is aan deze reserve gedoteerd. De reserve kent een plafond waardoor de 10,1 miljoen via een onttrekking is verdeeld onder de regiogemeenten. Hiervan is 6,3 miljoen euro binnen gemeente Enschede toegevoegd aan het jaarrekening resultaat en 3,8 miljoen euro vloeit naar de overige regiogemeenten.

Bestemmingsreserves - kapitaallasten

Reserve kapitaalslasten	
Doel	De reserve is ingesteld om vrijvallende kapitaallasten te reserveren en om schommelingen in werkelijke kapitaallasten op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Op basis van een inventarisatie van het verloop van de reserve en van de investeringsplanning van Openbare Verlichting is er een bedrag van 400.000 euro incidenteel als dekking voor de begroting van 2019 toegevoegd. Dit bedrag is in 2022 'teruggestort' in de betreffende reserve Kapitaallasten Openbare Verlichting. Er is een bedrag van 171.878 euro toegevoegd als gevolg van het terugspaarprogramma incidentele opnames KAP. Tevens is er conform raadsbesluit beleidsplan Openbare Verlichting 2022-2025 een dotatie gedaan van 193.783 euro vrije ruimte budget kapitaallasten.

Reserve IT - Gemeentebrede software	
Doel	Reserve is een structurele reserve die bestemd is voor de dekking van de kapitaallasten die voortkomen uit de vervanging en upgraden van software voor applicaties. Er worden jaarlijks structureel dotaties en onttrekkingen aan deze reserve gedaan.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting wordt er 752.000 euro gedoteerd.

Reserve vervanging ICT	
Doel	Reserve is een structurele reserve die bestemd is voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de vervangingsinvesteringen voor ICT werkplekmiddelen, hardware en de kosten voor licenties van besturingssoftware.
Toelichting op de mutaties	Er wordt 63.000 euro meer gedoteerd dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door uitbreiding van personeel in de gemeente Losser in 2022 en daardoor aanvullend op de DVO is gefactureerd. Voor de aanvullende verstrekte werkplekken en toename in gebruikname van onder andere server- en opslagcapaciteit zal incidentele dotatie aan de reserve plaatsvinden voor het opvangen van hogere kapitaallasten. Er wordt 275.000 euro minder onttrokken dan begroot. Dit heeft de volgende reden: Het project voor de vaste telefonie zal worden afgerond in 2023. Een deel van het beschikbaar gestelde krediet voor dit project zal worden aangewend in 2023. Een bedrag van 245.000 is doorgeschoven naar 2023 en heeft direct gevolg voor de onttrekking aan de reserve. Daarnaast is door uitstel van investeringen in het rekencentrum in verband met de cloudtransitie sprake van een lagere onttrekking in 2022 dan voorzien. De investeringen voor de vervanging van de huidige servers zijn eind 2022 en aanvang 2023.

Reserve H&S werkplekinrichting	
Doel	Reserve is een structurele reserve bestemd voor de dekking van kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen voor de werkplekinrichting.
Toelichting op de mutaties	In 2022 heeft de Raad besloten (2100118325) de H&S – leegstandsreserve op te heffen en het saldo over te hevelen naar de reserve H&S – werkplekinrichting. De dotaties aan deze reserve H&S – werkplekinrichting van 6,4 miljoen bestaan uit 5,8 miljoen vanwege de opheffing van H&S – Leegstandreserve en 0,6 miljoen ter dekking van toekomstige rente en afschrijvingen. De onttrekkingen aan deze reserve van 5,3 miljoen bestaan uit 4,75 miljoen vanwege de opheffing van de H&S – leegstandsreserve en 0,55 miljoen ter dekking van rente en afschrijvingen.

Reserve Onderwijshuisvesting	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen van de kapitaalslasten in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting worden alle exploitatiebaten- en lasten verrekend met deze reserve.

Reserve vervangingsinvestering sport	
Doel	Deze reserve is bedoeld om schommelingen in de exploitatie op te vangen. Indien de kapitaallasten lager dan wel hoger zijn dan het daarvoor beschikbare budget wordt gedoteerd dan wel onttrokken aan deze egalisatiereserves.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Bestemmingsreserves - overige

Reserve Rekeningresultaat lopend jaar	
Doel	De reserve betreft het nog te verdelen rekeningresultaat van het afgesloten jaar.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve duurzaamheid	
Doel	De middelen in deze reserve zijn beschikbaar gesteld voor duurzaamheid.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve van 642.000 euro betreft het saldo van het product Duurzaamheid. Dit is conform het instellingsbesluit van deze reserve.

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	
Doel	Betreft nog uit te voeren werkzaamheden i.h.k.v. beheer wegen, monumenten, bodem uitvoeringsprogramma, etc.
Toelichting op de mutaties	De onttrekkingen aan de reserve zijn gedaan in het kader van de bestemmingsvoorstellen 2021 die vanwege corona door de raad zijn besloten. Deze bestaan uit de volgende mutaties: • Voor de vorming van het Noodfonds is aan deze reserve 0,94 miljoen euro onttrokken; • Tegemoetkoming lokale vrijwilligersorganisaties voor Jeugd 38 duizend euro; • Perspectief jongeren en activiteiten jongerenwerk 150 duizend euro; • Bestrijding eenzaamheid ouderen 200 duizend euro. • Het ondergronds brengen van hoogspanningskabels is doorgeschoven naar 2023 en de middelen van 550.000 euro zijn conform raadsbesluit gedoteerd aan de reserve. • Onttrekking aan de reserve van 1.062.000 euro voor het uitvoeringsprogramma Bodem 2022.

Reserve Flankerend beleid	
Doel	De reserve is bedoeld voor flankerend beleid personeel, Informatie Investerings Programma (IIP) versnelling IT, remweg en IZA.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking aan de reserve bedraagt 1.621.000 euro. • 656.000 euro voor Generatiepact ter compensatie van daling productieve uren die vanwege lagere inzet niet kunnen worden gecompenseerd door omzet voor gesloten systemen; • 779.000 euro voor cofinanciering in informatie-investeringsprojecten (IIP) en versnelling digitalisering; • 174.000 euro inzake personeel voor aanwending van o.a. vroegtijdig vertrek, desintegratiekosten en frictiekosten; • 12.000 euro voor aanwending bevordering mobiliteit personeel, vanuit de IZA middelen.

Reserve Integratie AZC in de wijk	
Doel	Reserve is bij de jaarrekening 2015 gevormd en dient ter bevordering van de sociaal-maatschappelijke inbedding van vluchtelingen.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Raadsimpulsen	
Doel	Een bestemmingsreserve voor incidentele raadsimpulsen waarmee het presidium snel en adequaat kan handelen.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Asiel & Integratie	
Doel	Reserve is gevormd uit ontvangen rijksmiddelen. Kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het product Asiel & Integratie worden opgevangen binnen de reserve.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Wederopbloei	
Doel	De reserve is voor financiële ondersteuning van initiatieven uit de stad om een bijdrage te leveren aan een spoedig herstel van de stad uit de coronacrisis.
Toelichting op de mutaties	De onttrekking aan de reserve bedraagt 515.000 euro voor diverse initiatieven uit de stad.

Reserve Implementatie wetgeving informatie	
Doel	De bestemmingsreserve ‘Implementatie wetgeving informatievoorziening’ heeft een egalisatiefunctie. Doel is om de werkelijke uitgaven synchroon te laten lopen met de daartoe ontvangen middelen voor de nieuwe wetgeving ten aanzien van informatievoorziening. Door de beschikbare (ontvangen) middelen in een reserve te doteren wordt gegarandeerd dat de middelen beschikbaar blijven voor het desbetreffende implementatiejaar.
Toelichting op de mutaties	De middelen, die zijn bedoeld voor implementatie wetgeving informatievoorziening voor Losser en Enschede, die in 2022 niet uitgegeven zijn, zijn in de reserve gestort zodat deze in 2023 voor de implementatie beschikbaar blijven.

Reserve Loon- en prijscompensatie	
Doel	Doel van de reserve is om knelpunten en overschotten met betrekking tot de compensatie van lonen en prijzen te voorkomen. Dit om schommelingen in het begrotingsresultaat te voorkomen.

Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve betreft het overschot loon-prijscompensatie over 2022. Conform het besluit in de zomernota 2022 wordt dit budget aan de reserve loon-prijscompensatie toegekend. De middelen zijn nodig om de verwachte tekorten in 2023 e.v. op te kunnen vangen.

Reserve investering externe activiteiten	
Doel	Doel van deze reserve is tweeërlei, aan de ene kant het mogelijk maken om te blijven investeren in het product om het op de markt te houden. Aan de andere kant dient de reserve als egalisatie als gevolg van schommelende inkomsten en uitgaven.
Toelichting op de mutaties	Er is volgens besluit incidenteel 3.250.000 euro gedoteerd ter beschikking van het meerjarige project Cloudtransitie. Conform begroting wordt er 950.000 euro onttrokken ter beschikking van het project Cloudtransitie.

Reserve H&S Leegstand	
Doel	Deze reserve wordt aangewend om de financiële gevolgen van niet verhuurde m2 van ambtelijke huisvesting op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Zie de toelichting bij reserve H&S - Werkplekinrichting.

Reserve Vastgoed	
Doel	De reserve Vastgoed is bedoeld als buffer om de vermogensrisico's en (tijdelijke) exploitatietekorten van het gemeentelijk vastgoed op te vangen.
Toelichting op de mutaties	De dotaties van 1.361.000 euro zijn voor Wettelijke en Duurzame maatregelen, bijdrage aan egalisatiereserve en storting in reserve Kostprijsdekkende huur voor dekking van kapitaalslasten. De onttrekking van 1.763.000 euro voor dekking voor kapitaallasten, asbest en ter egalisatie van de exploitatie VBE.

Reserve Gemeentelijke sociale huisvesting	
Doel	Reserve is gevormd uit een schenking en is bedoeld voor financiële hulp bij huisvestingsproblemen.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Strategische investeringsagenda	
Doel	Reserve is bedoeld om financieel bij te dragen aan strategische gebiedsontwikkelingsprojecten. Het betreffen eenmalige bijdragen om belangrijke strategische gebiedsontwikkelingen, die bijdragen aan de doelen van de stad en die zijn opgenomen in de investeringsagenda die jaarlijks wordt geactualiseerd, tot stand te laten komen.
Toelichting op de mutaties	1,6 miljoen euro storting zijnde de in 2022 niet bestede kapitaalslasten voor de strategische investeringsagenda projecten. De onttrekkingen bestaan uit 3,8 miljoen euro bijdrage aan de grondexplotiatie Versnellen Cromhof voor de wegenerlocatie, 100.000 euro plankosten inzake Centrumkwadraat/Mobiliteitshub en 649.500 euro bijdrage voor de herontwikkeling Diekman Oost campus. De storting en onttrekkingen zijn allen onderdeel van het raadsbesluit Afwegingskader en investeringsagenda Projecten.

Reserve Exploitatieresultaat bouwvergunningen	
Doel	Reserve ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende bouwvergunningen ten einde fluctuaties in de tarieven aan de burger te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Herstel opgebroken bestrating	
Doel	Reserve om de verschillen in de kosten en opbrengsten van partijen die toestemming krijgen om in gemeentelijke straten en wegen werkzaamheden te verrichten (bijvoorbeeld bekabelaars) op te vangen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Mobiliteit	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van baten en lasten van mobiliteitsprojecten
Toelichting op de mutaties	De dotaties en onttrekkingen zijn opgenomen in de gemeentebegroting 2022-2025 en daarna bijgesteld na het vaststellen door de gemeenteraad van de jaarschijf mobiliteit 2022. De onttrekkingen volgen uit de aanvragen van verschillende jaren. Op basis van een nadere uitleg op 23-9-2022 door de commissie BBV van artikel 64 lid 6 (bijdrage aan activa in eigendom van derden) is de restant boekwaarde per 1-1-2022 (5,6 miljoen euro) van het geactiveerde project Enschedese bijdrage N18 ten laste van de reserve mobiliteit gebracht. Artikel 64, lid 6 BBV bepaald dat indien een derde partij (Rijkswaterstaat) geen afschrijvingstermijnen toepast, dan de te volgen afschrijvingstermijn (gemeente) nihil behoort te zijn.

Reserve Landinrichting	
Doel	Reserve bedoeld voor de financiering van het project Landinrichting.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Gebiedsontwikkeling	
Doel	In diverse grondexploitaties die we afsluiten zitten RO bijdrages, bedoeld om bij toekomstige verlieslatende gebiedsontwikkelingen deze bijdrages in te zetten, mits deze ontwikkelingen voldoen aan de in de structuurvisie gestelde doelen. Jaarlijks worden de ontvangen RO bijdrages gedoteerd aan de Reserve Gebiedsontwikkeling.
Toelichting op de mutaties	In 2022 zijn voor 444.000 euro aan Ruimtelijke Ontwikkeling bijdrages ontvangen van externe partijen als onderdeel van afgesloten anterieure overeenkomsten. Deze RO bijdrages worden conform gedoteerd aan de Reserve Gebiedsontwikkeling voor toekomstige ontwikkelingen die voldoen aan de in de structuurvisie gestelde doelen.

Reserve Muziekfonds	
Doel	Uit de reserve - die voortkomt uit een particuliere gift - kunnen bijdragen worden gedaan in de kosten van opvoeringen op muzikaal gebied. Bijvoorbeeld bijzondere orkest- of operavoorstellingen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro

Reserve Stadsverfraaiïng	
Doel	Uit de reserve kunnen bijdragen worden geput voor het realiseren van kunstopdrachten al dan niet geïntegreerd in of op een gebouw of bouwwerk. Het gaat in deze periode nog om twee kunstwerken op het Wilminkplein en op het Koningsplein. Daarnaast is de reserve een achtervang voor grootschalig onderhoud van bestaande kunstwerken (calamiteiten).
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Reserve Vrouwenopvang	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de vrouwenopvang te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 945.000 euro en betreft het saldo op het product Vrouwenopvang.

Reserve Maatschappelijke opvang en verslavingszorg	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de maatschappelijke opvang te egaliseren. De beschikbare middelen worden regionaal ingezet.
Toelichting op de mutaties	De dotatie aan de reserve is 567.000 euro en betreft het saldo op het product Maatschappelijke opvang.

Reserve Wijkbudgetten	
Doel	Reserve is bedoeld om “sparen voor toekomstige uitgaven” door wijk- en dorpsraden te faciliteren en middelen beschikbaar te houden voor wijk- en dorpsinitiatieven.
Toelichting op de mutaties	*Geen mutaties groter of gelijk aan 400.000 euro.*

Reserve Monumentenbeleid	
Doel	Reserve is bedoeld om jaarlijkse fluctuaties in de baten en lasten van de middelen van het monumentenbeleid te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Gezond meedoen convenant Menzis	
Doel	Deze reserve is ingesteld om de kosten die voortvloeien uit de uitvoering van het convenant tussen de gemeente Enschede en Menzis op te vangen.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Investeringsreserve Sociaal Domein	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van de lasten van het investeringsprogramma voor de transformatieagenda Sociaal Domein.
Toelichting op de mutaties	De dotatie is 762.000 euro en betreft middelen bestemmingsvoorstel jaarrekening 2021. De onttrekking is 462.000 en betreft besteding van projecten in het kader van he investeringsprogramma Transformatieagenda Sociaal Domein.

Reserve Maatschappelijke functie Sport	
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van lasten die samenhangen met de pilot arbeidsreïntegratie via sport en het actieplan voor de vitale sportverenigingen.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Reïntegratie en inburgering	
Doel	Het financieren van uitgaven reïntegratieactiviteiten en inburgering
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve TOZO	
Doel	Reserve wordt ingezet ter dekking van (uitvoerings-)kosten van afwikkeling van de regeling 'Tijdelijke Ondersteuning Zelfstandige Ondernemers' (TOZO).
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Dienstreserve DCW	
Doel	Reserve bestemd om de kosten voortvloeiend uit de investeringen in het pand Spoordijkstraat te egaliseren.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve LEA	
Doel	Reserve bedoeld voor de egalisatie van de opbrengsten en kosten van de Lokaal Educatieve Agenda
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Reserve Noodfonds	
Doel	Reserve bedoeld voor bijdragen aan inwoners van Enschede die in noodsituaties verkeren als gevolg van (energie-)armoede ter voorkoming dat zij worden afgesloten van gas, water en/of elektra en/of uit huis worden geplaatst;
Toelichting op de mutaties	Aan deze reserve heeft een dotatie van 2.000.000 euro plaatsgevonden voor de voeding van deze reserve.

Reserve Hervormingsagenda en exploitatieontwikkeling jeugd	
Doel	Reserve bedoeld voor het uitvoeren van de “hervormingsagenda Jeugd” en het egaliseren van exploitatienadelen Jeugd binnen het totaal aan verkregen rijksmiddelen
Toelichting op de mutaties	Aan deze reserve heeft een dotatie van 8.847.000 euro plaatsgevonden uit de extra middelen voor jeugdhulp 2022.

8.2. Staat van voorzieningen

Bedragen x 1.000 Euro's		Stand 31-12-2021	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendingen	Stand per 31-12-2022
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s	Verliesvoorziening Particulier GREX	483	291	0	0	774
	Verliesvrz GREX negatieve balanswrde	4.641	3.555	0	0	8.197
	Voorz DCW	400	0	0	0	400
	Voorz Grondwatermonitoring	539	0	0	16	524
	Voorziening ADT	10.390	154	0	1.276	9.267
	Voorziening Claims	0	800	0	0	800
	Vrz. oud wethouders (pensioen)	6.200	520	988	324	5.407
	Vrz. personeel	596	364	116	104	740
Voorziening ter egalisatie van de kosten	H&S vrz. onderhoud	1.811	358	0	83	2.086
	Onderhoud havens	1.144	200	0	0	1.344
	Onderhoud parkeergarages	3.019	794	0	351	3.462
	Vastgoed	3.377	5.001	0	3.537	4.841
	Voorziening Riolering	548	925	0	0	1.472
	Vz gr onderh infrastruct kunstwerken	426	213	0	236	403
Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen	Voorziening Afvalstoffen	3.799	775	0	0	4.573
	Voorziening ISV II BDU fysiek	0	0	0	0	0
	Voorziening vervanging Riolering	1.070	6.900	0	7.970	0
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	Voorziening MST	771	160	0	0	931
	Voorziening vv Zuid-Eschmarke	59	0	0	4	55
		39.269	**21.009**	**1.104**	**13.899**	**45.275**

Toelichting voorzieningen

Hieronder wordt het doel waarvoor de voorzieningen zijn ingesteld, per voorziening toegelicht. De mutaties in de voorzieningen worden alleen toegelicht wanneer de mutaties 400.000 euro of hoger zijn geweest.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening particulier GREX	
Doel	Voorziening om de verwachte toekomstige verliezen op de reeds afgesloten anterieure overeenkomsten (particuliere grexen) af te dekken.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Verliesvoorziening GREX negatieve boekwaarde	
Doel	Voorziening om verwachte toekomstige verliezen van grondexploitaties af te dekken, voor die projecten waarvan de balanswaarde negatief is als gevolg van deze getroffen verliesvoorziening.
Toelichting op de mutaties	Het saldo van de grondexploitatie projecten met een negatieve balanswaarde als gevolg van de te treffen verliesvoorziening is met 3.555.000 euro toegenomen tot 8.197.000 euro.

Voorziening DCW	
Doel	Deze voorziening is bestemd voor de verplichting spaarverlof van de WSW werknemers.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening Grondwatermonitoring	
Doel	Voorziening om monitorings- en nazorgkosten te dekken van reeds uitgevoerde saneringen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening ADT	
Doel	Voorziening om de tekorten volgens de grondexploitatie gebiedsontwikkeling luchthaven Twente af te dekken.
Toelichting op de mutaties	De actualisatie van de (verliesgevende) grondexploitatie van deze gemeenschappelijke regeling waarvan wij 50% aandeelhouder zijn heeft uitgewezen dat de getroffen voorziening ter dekking van het gemeentelijk aandeel van het verlies met 153.000 euro moet worden verhoogd. Tevens is 1,3 miljoen euro onttrokken als gevolg van het financieel afrekenen van de historische verliezen die waren voorzien van de luchthavenexploitatie. De resultaten van de luchthavenexploitatie zullen vanaf nu jaarlijks verrekend worden.

Voorziening Claims	
Doel	Voorziening als dekking voor toekomstige claims.
Toelichting op de mutaties	Bij de actualisatie van de gemeentelijke risico's is besloten om een voorziening te treffen als dekking voor toekomstige claims waarbij de kosten redelijkerwijs te verwachten zijn, het bedrag niet exact kan worden bepaald en de oorsprong ligt in het verleden.

Voorziening oud wethouders (pensioen)	
Doel	Op basis van de wet APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) hebben politieke ambtsdragers recht op verschillende pensioenregelingen. De hieruit op termijn voortvloeiende financiële verplichtingen voor de gemeente wordt in deze voorziening tot uitdrukking gebracht. Jaarlijks worden de toekomstige verplichtingen herrekend en eventuele toevoegingen of onttrekkingen die hiervan het resultaat zijn, worden bij de jaarrekening inzichtelijk gemaakt.
Toelichting op de mutaties	Jaarlijks wordt 520.000 euro begroot als dotatie aan de voorziening. De kosten voor reeds gepensioneerde wethouders (324.000 euro) worden onttrokken uit de voorziening. Op basis van de jaarlijkse actuariële berekeningen wordt bepaald wat de actuele stand van de voorziening moet zijn. In 2022 bleek, na dotatie en onttrekking, de voorziening voor 988.000 euro te hoog te zijn. Dit bedrag is vrijgevallen in 2022.

Voorziening personeel	
Doel	Deze voorziening is ter dekking van de (Bovenwettelijke) WW-kosten en aanverwante kosten (AAOP/OPNP) en de kosten die voortvloeien uit (overige) personele regelingen en het spaarverlof (nieuwe CAO regeling m.i.v. 1-1-2022) en overmatige bovenwettelijke verlofsaldi.

Toelichting op de mutaties	In verband met nieuwe CAO regeling Spaarverlof (vanaf 1-1-2022) en de nadere uitspraken van commissie BBV hieromtrent, heeft dit geleid tot een dotatie van 340.000 euro in de personeelsvoorziening. Restant van mutaties betreffen o.a. de actualisatie van de verplichtingen van de (bovenwettelijke) WW verplichtingen, vaststellingsovereenkomsten en de ontrokken kosten inzake de afwikkelingen/afrekeningen in 2022.

Voorzieningen ter egalisatie van kosten

Voorziening H&S onderhoud	
Doel	Voorziening ter dekking van de kosten voor het uitvoeren van regulier binnenonderhoud van de gebouwen waar gemeentelijk personeel is gehuisvest. Onttrekkingen uit deze voorziening geschiedt op basis van werkelijk gemaakte kosten, toevoeging van middelen op basis van een berekening voor toekomstig verwacht onderhoud.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening Onderhoud Havens	
Doel	Voorziening bedoeld ter dekking van de kosten voor groot onderhoud aan de Haven.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening Onderhoud Parkeergarages	
Doel	Voorziening bedoeld ter egalisatie van de kosten voor (groot) onderhoud aan de parkeergarages.
Toelichting op de mutaties	De dotatie betreft het vanuit het mpp (meerjaren prognose parkeren) 2022 gestorte bedrag. De bestedingen hebben betrekking op onderhoud parkeergarages, fietsstallingen en technische installaties.

Voorziening Vastgoed (VBE)	
Doel	De kosten van planmatig onderhoud worden bekostigd uit deze voorziening. De mutaties in de onderhoudsvoorziening zijn gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplanning.
Toelichting op de mutaties	De mutaties op de onderhoudsvoorziening zijn conform de meerjaren-onderhoudsplanning van het VBE. Voor een nadere toelichting zie de paragraaf kapitaalgoederen bij het onderdeel Vastgoed.

Voorziening Riolering	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende rioolheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	In de decembercirculaire 2021 hebben we corona compensatie gekregen voor oninbaarheid en kwijtschelding 2021 154.000 euro. Daarnaast waren de baten 1,8% hoger dan begroot in 2022 en de lasten ongeveer 1,5% lager dan begroot. Dit totale verschil is ook gestort in de voorziening 771.0000 euro.

Voorziening Infrastructurele kunstwerken	
Doel	De voorziening is ingesteld om fluctuaties in het onderhoud van infrastructurele kunstwerken door de jaren heen binnen de financiële kaders op te kunnen vangen.
Toelichting op de mutaties	Geen mutaties groter dan 400.000 euro.

Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

Voorziening MST	
Doel	Deze Voorziening is bestemd voor risico-opslagen op de achtergestelde leningen aan het MST ter voorkoming van staatssteun.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Voorziening vv Zuid-Eschmarke	
Doel	Deze Voorziening is bestemd voor de verplichtingen die voortvloeien uit de verkoop en levering t.a.v. de kantine vv Zuid-Eschmarke.
Toelichting op de mutaties	*Licht mutaties van 400.000 euro en groter toe.*

Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen

Voorziening Afvalstoffen	
Doel	Voorziening ter egalisatie van de opbrengsten en kosten betreffende afvalstoffenheffing om fluctuaties in de tarieven te reduceren.
Toelichting op de mutaties	Conform begroting 2022 is de rijksvergoeding coronamaatregelen 2021 (225.000 euro) ten gunste van de voorziening gebracht. Daarnaast is het saldobedrag van de exploitatie 2022 van 549.610 euro ten gunste van deze voorziening gebracht.

Voorziening vervanging Riolering	
Doel	Voorziening vervanging Riolering voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven.
Toelichting op de mutaties	Conform het vastgestelde Water en KlimaatadaptiePlan is er een dotatie gedaan van 6,9 miljoen euro in 2022 en heeft er daarnaast een besteding plaatsgevonden conform besluit van investeringen van rioolvervanging en verbetermaatregelen riolering voor 8 miljoen euro in 2022.

8.3. Overzicht kredieten/onderhanden werk

In de financiële verordening van de Gemeente Enschede (artikel 7 lid 3) is vastgelegd dat in de jaarrekening wordt gerapporteerd over de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de overgebleven investeringsruimte. Hierbij geldt de regel dat een toelichting wordt gegeven als een investeringsproject niet binnen het beschikbaar gestelde krediet of binnen de gestelde termijn kan worden uitgevoerd.

Hoofdproduct	Project	Begroting Lasten	Begroting Baten	Realisatie Lasten	Realisatie Baten	Raming Lasten	Raming Baten	Raming Afwijking Lasten
Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid	Mobiliteitsplan 2020	721	-139	250	-88	721	-88	0
	Herinrichting Gronausestr [1800047278]	796	-396	123	-123	796	-123	0
	Mobiliteitsplan 2018	8.941	-6.550	3.765	-3.239	8.941	-3.239	0
	Mobiliteitsplan 2019	1.555	-508	309	-48	1.555	-48	0
	Mobiliteitsplan 2021	3.665	-1.471	758	-404	3.665	-404	0
	Openbaar Vervoer	26	9	26	-26	26	9	0
	Mobiliteitsvisie 2019-2023	27.745	-20.488	7.485	-4.796	27.745	-4.796	0
	Mobiliteitsplan 2022	5.157	-5.157	835	-151	5.157	-151	0
Totaal - Hoofdverkeersinfrastructuur en beleid		**48.606**	**-34.700**	**13.551**	**-8.874**	**48.606**	**-8.839**	**0**
Projecten Economische ontwikkeling	Investeringsplan Kennispark	6.868	-6.868	40	0	6.868	0	0
	Kennispark Regio Deal / Investeringen	1.350	-1.350	351	-351	1.350	-351	0
Totaal - Projecten Economische ontwikkeling		**8.218**	**-8.218**	**391**	**-351**	**8.218**	**-351**	**0**
Uitvoering WSW	Vervangingsinv WSW PB 22-25 (2100056686)	0	0	0	0	0	0	0
Totaal - Uitvoering WSW		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Beheer wegen	Wegenbeleidsplan 2020-2023 [1900085356]	7.914	-5.350	2.430	-2.304	7.914	-2.304	0
	Wegenbeleidsplan 2014-2018	23.852	-4.688	3.875	-3.875	23.852	-3.875	0
Totaal - Beheer wegen		**31.766**	**-10.038**	**6.305**	**-6.179**	**31.766**	**-6.179**	**0**
Handhaving openbare ruimte	Aanschaf en implementatie Roostersysteem	15	0	15	-15	15	0	0
	IN HOR Body-Cams 2022 [2200009088]	46	-46	0	0	46	0	0
Totaal - Handhaving openbare ruimte		**61**	**-46**	**15**	**-15**	**61**	**0**	**0**
Locatie ontwikkeling	Kop Boulevard [1800012748]	16.798	-737	6.932	-6.716	16.798	-737	0
	Locatie ontwikkelingen	1.650	-1.650	63	-42	1.650	-42	0
	Centrumkwadraat fase 1	6.330	-6.330	324	-39	6.330	-39	0

	[2000098888]							
Totaal - Locatie ontwikkeling		**24.778**	**-8.717**	**7.318**	**-6.796**	**24.778**	**-818**	**0**
Openbare verlichting	Beleidsplan openbare verlichting	3.030	-750	1.231	-1.231	3.030	-750	0
	Beleidsplan openbare verlichting 2022-2025 (2100052071)	5.200	-5.200	0	0	5.200	0	0
Totaal - Openbare verlichting		**8.230**	**-5.950**	**1.231**	**-1.231**	**8.230**	**-750**	**0**
Parkeerbeheer	1800047278 Vervangingsinv Parkeren	2.219	-1.919	239	-235	2.219	-235	0
Totaal - Parkeerbeheer		**2.219**	**-1.919**	**239**	**-235**	**2.219**	**-235**	**0**
Riolering	GRP 2016-2020 (1500083091)	43.472	-25.644	35.900	-35.546	43.472	-25.644	0
	Water-/Klimaatadaptieplan 2022-2026 (2100043779)	14.863	-16.296	249	0	14.863	0	0
	GRP 2011-2015	31.515	-1.348	21.706	-21.706	31.515	-1.348	0
Totaal - Riolering		**89.850**	**-43.289**	**57.855**	**-57.252**	**89.850**	**-26.993**	**0**
Ruimtelijke ontwikkeling	Stedlijke visie 2030	190	-190	0	0	190	0	0
Totaal - Ruimtelijke ontwikkeling		**190**	**-190**	**0**	**0**	**190**	**0**	**0**
Stadsdeelbeheer	Zomernota 2017 1600105628	5.000	-2.000	3.468	-3.467	5.000	-2.000	0
Totaal - Stadsdeelbeheer		**5.000**	**-2.000**	**3.468**	**-3.467**	**5.000**	**-2.000**	**0**
Interne dienstverlening	Vervangingsinvestering H&S PB 23-26 (2200037838)	880	0	0	0	880	0	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 18-21 (1700064614)	1.930	0	1.332	-1.332	1.930	0	0
	Vervangingsinvestering IT PB 23-26 (2200037838)	4.082	-793	0	0	4.082	0	0
	Vervangingsinvestering IT PB 22-25 (2100056686)	920	-735	323	-323	920	-323	0
	Vervangingsinvestering IT PB 21-24 (2000036602)	557	0	21	0	557	0	0
	NDIX Switches (2200009088)	0	0	0	0	0	0	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 22-25 (2100056686)	446	0	3	-3	446	0	0
	Vervangingsinvestering H&S PB 21-24 (2000036602)	569	0	0	0	569	0	0
Totaal - Interne dienstverlening		**9.384**	**-1.528**	**1.680**	**-1.658**	**9.384**	**-323**	**0**

Publieksdienstverlening	INV PDV 1e TR 2022 (2200009088)	150	0	62	0	150	0	0
Totaal - Publieksdienstverlening		**150**	**0**	**62**	**0**	**150**	**0**	**0**
Vastgoed	VBE Diekman-Oost (2100104426)	250	0	0	0	250	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 17-20 (1600052721)	100	0	0	0	100	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 23-26 (2200037838)	2.000	0	0	0	2.000	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 22-25 (2100056686)	5.737	0	15	0	5.737	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 21-24 (2000036602)	13	0	13	-13	13	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 21-24 (2000036602)	5.657	0	0	0	5.657	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 23-26 (2200037838)	10.926	0	0	0	10.926	0	0
	Vervangingsinvestering VBE PB 20-23 (1900052338)	1.103	0	411	-408	1.103	0	0
	Vervangingsinvestering OHV PB 22-25 (2100056686)	10.526	0	0	0	10.526	0	0
Totaal - Vastgoed		**36.313**	**0**	**440**	**-421**	**36.313**	**0**	**0**
Afgesloten OUD	Afgesloten INV OUD	388	-388	306	-339	388	-339	0
Totaal - Afgesloten OUD		**388**	**-388**	**306**	**-339**	**388**	**-339**	**0**
Totaal - Geheel		**265.153**	**-116.984**	**92.861**	**-86.818**	**265.153**	**-46.827**	**0**

Toelichting
Geen afwijkingen

8.4. SiSa

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 14-2-2023

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	A13	**Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen** Gemeenten	Besteding in (jaar T) (zelfstandige uitvoering inclusief uitvoering door andere partijen, niet zijnde *Aard controle R* *Indicator: A13/01*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/02*	Correctie besteding (jaar T-1) Vanaf SiSa 2023 van toepassing i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A13/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) in inclusief uitvoering door andere medeoverheden vanaf SiSa 2023 *Aard controle R* *Indicator: A13/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A13/05*	
			€ 182.430	Ja	€ 0	€ 182.430	Ja	
JenV	A16	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraine** Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) 1 maart tot en met 14 oktober 2022 *Aard controle R* *Indicator: A16/01*	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde plek per dag (GOO) met ingang van 15 oktober 2022 (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/02*	Vul in verschil werkelijke bestedingen ten opzichte van de gecombineerde uitkomst van A16/01 en A16/02 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO) *Aard controle R* *Indicator: A16/03*	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten *Aard controle R* *Indicator: A16/04*	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie *Aard controle R* *Indicator: A16/05*	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO) *Aard controle R* *Indicator: A16/06*
			€ 3.322.600	€ 2.689.200	€ 0	€ 1.414.153	€ 0	€ 706.827
			Totaal bedrag vorderingen uitgekeerde verstrekkingen (jaar T) POO *Aard controle R* *Indicator: A16/07*	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A16/08*	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01 t/m 08 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A16/11*	
			€ 0	€ 337.890	€ 8.470.670	€ 8.470.670	Nee	
FIN	B2	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: B2/01*	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/02*	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: B2/03*	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/04*	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)(vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/05*	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/06*
			24	395	34	81	Ja	Ja
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/07*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/08*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/09*			
			Nee					
			Reeks 1 Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/10*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/11*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/12*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3) **Keuze werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/13*	**Reeks 1** Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/14*	**Reeks 1** Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3) **Werkelijke kosten** *Aard controle R* *Indicator: B2/15*
			€ 158.009	€ 158.009			€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/16*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/17*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/18*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/19*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/20*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten cumulatief (t/m jaar T) (artikel **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/21*
			€ 9.120	€ 150.100	€ 117.912	€ 280.908	€ 0	€ 0
			Reeks 2 Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/22*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/23*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/24*	**Reeks 2** Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3) **Keuze normbedragen** *Aard controle R* *Indicator: B2/25*	**Totaal** Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B2/26*	
			€ 0	€ 120.000	€ 0	€ 0	€ 285.041	

BZK	C9	**Specifieke uitkering woningbouwimpuls** **Tranche 1 t/m 3** Gemeenten	Projectnaamnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/01*	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/02*	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/03*	Uitvoering WBI-maatregelen verloopt conform fasering projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 05 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/04*	Toelichting afwijkingen in faseringen (indicatoren 02 en 04) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/06*
		1	2020-0000077533 Centrumkwadraat	Nee	202	Nee	Met betrekking tot een deel van WBI maatregelen A is beroep ingesteld op het bestemmingsplan, voor een deel van het plan wordt hierdoor vertraging verwacht. Door de huidige economische situatie en de regulering van de middenhuur lopen de ontwikkelingen minder hard dan gewenst, dit heeft ook invloed op indicator C9/02 als ook de voortgang van de maatregelen. e.e.a. is toegelicht in het gesprek met BZK en RVO op	€ 8.996.896
		2	Boulevardzone - 2021-00000071817 - 2e tranche WBI	Nee	0	Nee	Het college van B&W heeft op 08-11-2022 besloten tot het stopzetten van de onderhandelingen voor de deelplannen 2/3/4 en het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst met de ontwikkelaar. Omdat er planologisch en financieel geen onderbouwing meer is voor de grex, is de grex afgesloten per 31-12-2022.	€ 3.828.179
		3	2022-0000095941 - Esmarkerveld	Ja	0	Nee	De uitvoering van de WBI maatregelen is nog niet concreet gestart, maar wel de voorbereidende werkzaamheden om te komen	€ 368.820

	Kopie projectnaam/ nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/07*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle D2* *Indicator: C9/08*	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/09*	Toelichting afwijking(en) prijscategorieën woningen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/10*	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/11*	Eindverantwoording/ project afgerond (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C9/12*
1	2020-0000077533 Centrumkwadraat	€ 641.796	Ja		202	Nee
2	Boulevardzone - 2021-00000071817 - 2e tranche WBI	€ 1.399.153	Ja		0	Nee
3	2022-0000095941 - Esmarkerveld	€ 0	Ja		0	Nee

BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee	

BZK	C32	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen** Gemeenten	Beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C32/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/03*	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 augustus 2022 (Ja/Nee) *Aard controle D2* *Indicator: C32/04*	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/06*
		1	suvis21-2-03052419 Ventilatie in scholen (SUVIS) Consent Park Stokhorst	€ 0	€ 0	Nee	School heeft subsidieaanvraag ingetrokken	Ja
		2	suvis21-2-03064963 Ventilatie in scholen (SUVIS) ESV Enschede	€ 0	€ 0	Nee	School heeft subsidieaanvraag ingetrokken	Ja
		3	SUVIS21-01735145 Ventilatie in scholen (SUVIS) Attendiz	€ 78.279	€ 78.279	Ja		Nee
		4	SUVIS21-2-03052413 Ventilatie in scholen (SUVIS) Consent OBDS Europa	€ 0	€ 0	Nee	School heeft subsidieaanvraag ingetrokken	Ja
		5	suvis21-00869603 Ventilatie in scholen (SUVIS) Het Stedelijk Lyceum Innova	€ 0	€ 210.000	Ja		Ja
		6	suvis21-00866550 Ventilatie in scholen (SUVIS) Het Stedelijk Lyceum Kottenpark	€ 0	€ 14.550	Ja		Ja
		7	suvis21-00869597 Ventilatie in scholen (SUVIS) Het Stedelijk Lyceum Zuid	€ 0	€ 52.950	Ja		Ja
		8	suvis21-2-02010198 Ventilatie in Scholen (SUVIS) Noorderkroon Elferinksweg (Alkmaar)	€ 150.000	€ 150.000	Ja		Nee

	Kopie Beschikkingsnummer/Naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/07*	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.) *Aard controle D2* *Indicator: C32/08*	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C32/09*
1	suvis21-2-03052419 Ventilatie in scholen (SUVIS) Consent Park Stokhorst	Nee	School heeft subsidieaanvraag ingetrokken
2	suvis21-2-03064963 Ventilatie in scholen (SUVIS) ESV Enschede	Nee	School heeft subsidieaanvraag ingetrokken
3	SUVIS21-01735145 Ventilatie in scholen (SUVIS) Attendiz	Nee	Uitvoering is in vakanties 2023
4	SUVIS21-2-03052413 Ventilatie in scholen (SUVIS) Consent OBDS Europa	Nee	School heeft subsidieaanvraag ingetrokken
5	suvis21-00869603 Ventilatie in scholen (SUVIS) Het Stedelijk Lyceum Innova	Ja	
6	suvis21-00866550 Ventilatie in scholen (SUVIS) Het Stedelijk Lyceum Kottenpark	Ja	
7	suvis21-00869597 Ventilatie in scholen (SUVIS) Het Stedelijk Lyceum Zuid	Ja	
8	suvis21-2-02010198 Ventilatie in Scholen (SUVIS) Noorderkroon Elferinksweg (Alkmaar)	Nee	Oplevering is in juli 2023

BZK	C41B	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/01*	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: C41B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/03*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C41B/04*	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/05*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/06*
			1 030004 Provincie Overijssel	€ 50.000	€ 50.000	€ 8.048	1	1
			Kopie provinciecode *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/07*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C41B/09*			
			1 030004 Provincie Overijssel	0	Nee			
BZK	C43	**Regeling reductie energiegebruik woningen** Gemeenten	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C43/03*	Aantal bereikte woningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/06*
			RREW02020/00451132	-€ 35.162	€ 1.809.688	69.500	n.v.t.	Ja
			Totaal aantal bereikte huurwoningen *Aard controle D1* *Indicator: C43/07*	Is minstens 70% van de uitgekeerde specifieke uitkering bestemd voor activiteiten als bedoeld in artikel 4, eerste lid, onder a, b of c van de regeling (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C43/08*				
			35.150	Ja				
BZK	C55	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/01*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/03*	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/04*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/05*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/06*
			0	€ 72.410	€ 72.410	0	€ 0	€ 0
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/07*	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle R* *Indicator: C55/08*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/09*			
			0	€ 0	€ 0			
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/10*	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/11*	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/12*	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/13*	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/14*	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C55/15*
			0	0	0	0	0	0
BZK	C56	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/01*	Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/02*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C56/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022 *Aard controle R* *Indicator: C56/04*	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/05*	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/06*
			1 *RHA2021-02277556*	*Huisvesting aandachtsgroepen*	€ 0	€ 0	0	0
			Kopie Projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/07*	Opbrengsten jaar T *Aard controle R* *Indicator: C56/08*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C56/09*	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C56/10*	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/11*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/12*
			1 *Huisvesting aandachtsgroepen*	€ 0	€ 0	Ja	Ja	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/13*	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C56/14*				
			Nee	Ja				
BZK	C62	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**	Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen *Aard controle R* *Indicator: C62/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C62/04*				
			€ 16.217	Nee				
BZK	C77	**Regio Eschede koploperregio huisvesting aandachtsgroepen**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C77/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C77/02*	De projectleider is aangesteld (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C77/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C77/04*		
			€ 28.421	€ 28.421	Ja	Nee		

BZK	**C85**	**Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen** Gemeenten	Projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/01*	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/02*	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Ontheemden of vergunninghouders per project *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/04*	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: C85/05*	
		1	versnelde woningbouw op vier locaties	0	0	€ 313.575	€ 0	
			Kopie projectnaam *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/06*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator:C85/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: C85/08*			
		1	*versnelde woningbouw op vier locaties*	Nee	Nee			
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/05*	
			€ 7.535.572	€ 69.921	€ 285.333	-€ 172.627	€ 1.018.484	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t* *Indicator: D8/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t* *Indicator: D8/08*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/09*	In 2022 opgebouwde reserve om mee te nemen naar volgende vierjarige periode **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/10*	
		1						
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) (inclusief eventuele prijsbijstelling) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Reservering educatie voorgaand jaar (jaar T-1) [beschikking OCW] *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Totaal beschikbare middelen educatie (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	Reservering besteding van educatie in (jaar T) voor volgend kalenderjaar (jaar T+1 Bij lagere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/05*	Onttrekking besteding van educatie in (jaar T) van volgend kalenderjaar (jaar T+1 Bij hogere besteding dan beschikbare middelen *Aard controle R* *Indicator: D10/06*
			€ 2.363.119	€ 225.363	€ 2.588.482	€ 2.222.668	€ 365.814	€ 0
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contact gemeente *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D11/03*			
			€ 102.833	€ 184.316	Nee			
OCW	**D12**	**Regionale meld- en coördinatiefunctie** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D12/03*			
			€ 1.605.342	€ 0	Nee			
OCW	**D12A**	**Regionaal programma voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Regeling vsv voor de jaren 2021 t/m 2024 Contactgemeenten	Besteding (jaar T) contactgemeente *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch *Aard controle n.v.t* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D12A/05*	
			€ 982.528	€ 0	€ 982.528	€ 0	Nee	
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld *Aard controle R* *Indicator: D14/01*	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14/02*	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs *Aard controle R* *Indicator: D14/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/04*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D14/05*	
			€ 934.005	€ 0	€ 0	€ 0	€ 607.619	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t* *Indicator: D14/06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14/07*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t* *Indicator: D14/08*	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma *Aard controle R* *Indicator: D14/09*		
		1						
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D19/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m *Aard controle n.v.t* *Indicator: D19/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D19/03*			
			€ 355.367	€ 355.367	Nee			
OCW	**D21**	**Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur**	Naam instelling of samenwerkingsverband *Aard controle n.v.t* *Indicator: D21/01*	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband *Aard controle R* *Indicator: D21/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: D21/04*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t* *Indicator: D21/05*	
		1	Kalliber Kunstenschool	€ 0	€ 0	Nee		
		2	Theatermakerij Enschede	€ 0	€ 0	Nee		
		3	Stichting Guido	€ 0	€ 0	Nee		

IenW	E10B	**Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E10B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/04*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/05*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/06*
	1	Tubantiasingel / 2020111025	€ 2.005.468	€ 2.573.432	Nee	Nee	De beschikking van de gemeente Enschede met de provincie Overijssel tot en met 1-5-2024. zie beschikking 2022/0178911	
		Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/07*	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10B/08*	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: E10B/09*				
	1	Tubantiasingel / 2020111025	Nee	Nee				
IenW	E17B	**Regeling specifieke uitkering Maas-pilots** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E17B/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/04*	Cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E17B/05*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/06*
		030004 Provincie Overijssel	€ 231.994	Ja	€ 1.375.799	€ 78.450	€ 167.155	
		Afspraken uit de bestuursovereenkomst nagekomen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E17B/08*					
		Ja	Ja					

IenW	E20	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/04*	
		€ 566.909	€ 1.088.863	€ 710.509	Nee		
		Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/08*		
	1	101 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden | aantal in meters	Nee	8.600			
	2	117 Het volwaardig afwaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een erftoegangsweg 30 km/uur |	Nee	150			
	3	108 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW | aantal in st	Nee	2			
	4	120 Aanleg van een snelheidsremmende plateau voor een fietsoversteek, alleen bij een kruispunt | aantal in st	Nee	0			
	5	111 Aanleg van een voetgangersoversteekplaats | aantal in st	Ja	3			
	6	110 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone | aantal in st	Nee	8			
	7	119 Aanleg van een fietsoversteek (middeneiland), alleen bij een kruispunt | aantal in st	Nee	4			
	8	105 Verbreden van fietspaden | aantal in meters	Nee	1.892			
	9	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Nee	0			
	10	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Ja	2			
	11	109 Aanleg van verticale elementen voor korte rechtstanden | aantal in st	Ja	1			
	12	107 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Ja	580			
	13	107 Aanleg van een vrijliggend fiets-/bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Ja	0	deze maatregel wordt genoemd in de beschikking als zijnde afgewezen.		
	14	122 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW | aantal in st	Ja	4			
	15	102 Saneren paaltjes en verticale elementen op of naast fietspaden | aantal in st	Nee	24			

IenW	E44B	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle R* *Indicator: E44B/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/03*	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E44B/04*	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/06*
	1	030004 Provincie Overijssel	€ 684.342	€ 798.613	€ 136.868	€ 159.723	Ja	
	2	030004 Provincie Overijssel	€ 101.251	€ 189.794	€ 20.250	€ 37.959	Nee	
	3	030004 Provincie Overijssel	€ 48.011	€ 48.011	€ 6.241	€ 6.241	Nee	
	4	030004 Provincie Overijssel	€ 1.194.855	€ 1.194.855	€ 35.846	€ 20.546	Nee	
		Kopie CBS(code) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/07*	Naam/nummer maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/08*	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E44B/09*				
	1	030004 Provincie Overijssel	Klimaatadaptief inrichten Kuipersdijk, Wethouder Beverstraat en Spaansland	Ja				
	2	030004 Provincie Overijssel	aanleg Westervalbeek	Nee				
	3	030004 Provincie Overijssel	Aanleg Zuiderspporbeek fase II	Nee				
	4	030004 Provincie Overijssel	Klimaatbestendig Glanerbrug fase I	Nee				

IenW	E83	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E83/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E83/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/05*	
		1	Gebiedsgericht grondwaterbeheer	€ 105.181	Ja	€ 0	€ 105.181	
		2	Nazorg inclusief isoleren, beheer- en	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		3	PFAS in de wijk De Bleekerij	€ 149.042	Ja	€ 0	€ 149.042	
		4	Ropeda (Kopersteden 6-8)	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		5	Vlierstraat 103 (vml. Brandweeroefenlocatie)	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
		6	PFAS-onderzoek op gebruiksgevoelige locaties (volkstuinen/speelplekken)	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/09*		
		1	Gebiedsgericht grondwaterbeheer	Ja		Nee		
		2	Nazorg inclusief isoleren, beheer- en	Ja		Nee		
		3	PFAS in de wijk De Bleekerij	Ja		Nee		
		4	Ropeda (Kopersteden 6-8)	Ja		Nee		
		5	Vlierstraat 103 (vml. Brandweeroefenlocatie)	Ja		Nee		
		6	PFAS-onderzoek op gebruiksgevoelige locaties (volkstuinen/speelplekken)	Ja		Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/10*					
			Nee					

IenW	E84	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/04*		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/08*		
		1	301 Aanleg van openbare verlichting(aantal in Meters	Nee	0			
		2	318 Verbreden van fietspaden(aantal in Meters	Nee	0			
		3	337 Aanleg van een fietsstraat op een 30 km/h weg(aantal in Meters	Nee	0			

SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 86.021.687	€ 308.496	€ 2.868.551	€ 11.022	€ 359.001	€ 3.811
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 1.178.965	€ 320.123	€ 0	€ 5.307.156	€ 93.543	€ 52.813
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. Gemeente Participatiewet (**PW**) *Aard controle D2* *Indicator: G2/13*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 41.912	Ja				

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 80.658	€ 108.269	€ 251.541	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/07*	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/08*	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/09*	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G3/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op							
			Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 21.704	€ 574.973	€ 56.602	
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 21.837	€ 107.062	€ 11.046	
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 23.638	€ 87.990	€ 5.152	
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 5.776	€ 15.388	€ 922	
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 1.353	€ 7.950	€ 521	
	6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 74.308	€ 793.363	€ 74.243	

			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*	
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
	6	Totaal	0	0			

			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/12*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/15*
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
	6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	

			Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/16*	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/17*	Levensonderhoud- Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente *Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. kinderopvantoeslagaffaire Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G4/19*	
	1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)		€ 0	€ 0	€ 0	
	2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)		€ 0	€ 0	€ 0	
	3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)		€ 0	€ 0	€ 0	
	4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)		€ 0	€ 0	€ 0	
	5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)		€ 0	€ 0	€ 0	
	6	Totaal		0	0	0	

SZW	G10	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/01*	Baten (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G10/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G10/03*
			€ 0	€ 0	Ja

SZW	G12	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_ gemeentedeel** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/01*	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G12/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G12/04*				
			€ 9.894	€ 0	Ja				
SZW	G13	**Onderwijsroute 2022_ deel gemeente** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/01*	Baten onderwijsroute (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/02*	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/03*	Baten overige voorzieningen (jaar T) Gemeente *Aard controle R* *Indicator: G13/04*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G13/05*		
			€ 84.802	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
VWS	H1	**Ministeriële regeling heroinebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			27	28	€ 786.430				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/01*	Totale werkelijke berekende subsidie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 1.742.070	€ 1.614.595					
			Activiteiten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken** *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten** *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*	
		1	Onroerende zaken	€ 153.006	€ 153.006	€ 0	€ 0		
		2	Onderhoudswerkzaamheden derden	€ 28.831	€ 28.831	€ 0	€ 0		
		3	Onderhoud sportaccommodaties	€ 226.928	€ 226.928	€ 0	€ 0		
		4	Diverse aankoop niet duurzame goederen	€ 5.109	€ 0	€ 0	€ 5.109		
		5	Financieel nadeel door het veranderde mengpercentage	€ 47.462	€ 0	€ 0	€ 47.462		
		6	Sportaal Exploitatie en Investeringen	€ 1.153.259	€ 0	€ 0	€ 1.153.259		
VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*		
		1	SPUK GHNT Expertisegroep en kennisbank - Ouderenmishandeling en ontspoorde zorg / 330881	€ 0	€ 20.400	Ja			
		2	SPUK GHNT Kinderen en Onderwijs geïnformeerd en betrokken 2020 - 2021 / 330882	€ 0	€ 0	Nee	Door corona niet mogelijk geweest om het project uit te voeren. Een online mogelijkheid was er niet		
		3	SPUK GHNT Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling bij ongeboren en jonge kinderen	-€ 3.152	€ 71.820	Ja			
		4	SPUK GHNT Werken vanuit de visie gefaseerde ketenzorg /330884	€ 75.557	€ 75.557	Ja			
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee	Ja					
VWS	H8	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/01*	Totaal bedrag volgens beschikking *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/02*	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/03*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/04*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/06*	
		1	1036627	€ 340.570	€ 0	€ 151.421	€ 0	€ 336.421	
		2	1042327	€ 150.867	€ 0	€ 25.989	€ 0	€ 25.989	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/08*					
		1	1036627	Ja					
		2	1042327	Nee					
VWS	H12	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H12/01*	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H12/03*				
			€ 34.975	Ja	Nee				
VWS	H14	**SPUK expertisecentra jeugdhulp**	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H14/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: H14/02*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/03*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/04*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H14/05*		
			€ 777.424	€ 777.424	Nee		Ja		
VWS	H15	**Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit**	Besteding (jaar T) – zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: H15/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) – inclusief uitvoering door derden vanaf Sisa 2022 *Aard controle R* *Indicator: H15/02*	Plannen uitgevoerd conform aanvraag? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/03*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/04*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/05*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H15/06*	
			€ 498.725	€ 498.725	Ja		Nee	Ja	

VWS	H20	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie residentiële jeugdhulp 2021**	Betreft naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/01*	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/02*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/03*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/04*	Toelichting (indien bij indicatoren 02, 03 en 04 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/05*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd art. 5 *Aard controle R* *Indicator: H20/06*
			1 Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	Ja	Ja	Nee	Uitstel indiening strategisch vastgoed plan tot 1-4-2023	€ 82.610
			2 Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/07*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens art. 4 lid 2 sub a en de restricties benoemd in art. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle R* *Indicator: H20/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens art. 4 lid 2 sub b en de restricties benoemd in art. 5 lid 2) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H20/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens art. 4 lid 2 sub c en de restricties in art. 5 benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/12*
			1 Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	€ 82.610	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2 Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/13*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (art.4 lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H20/14*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (art. 4 lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/15*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H20/16*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (art. 4 lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/17*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H20/18*
			1 Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			2 Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/19*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (art. 4 lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/20*	Activiteit Ombouw separeerruimten gerealiseerd (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/21*	Activiteit Ontwikkeling relationele beveiliging als de instelling niet meer beschikt over een separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/22*	Besteding realisatie activiteit ombouw separeerruimten in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/23*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) ombouw separeerruimte (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/24*
			1 Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			2 Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
			Kopie naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/25*	Besteding realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging in (jaar T) (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle R* *Indicator: H20/26*	Cumulatie besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit ontwikkeling relationele beveiliging (art. 4 lid 1 sub b) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/27*	Optionele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/28*		
			1 Vastgoedtransitie open driemilieusvoorzieningen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			2 Ombouw van separeerruimten of ontwikkeling van relationele beveiliging	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
			Eindverantwoording (Ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H20/29*					
			Nee					
VWS	H21	**Specifieke uitkering cliëntondersteuning**	Gerealiseerde activiteit Inzet projectleiding en/of Onderzoek lokale versterking functie (in jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/01*	Toelichting - indien bij H21/01 indicator Nee is ingevuld is een toelichting verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H21/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H21/05*	
			Nee	Opdracht is verstrekt op 31 oktober 2022. De werkzaamheden zijn gestart op 1 november 2022 en strekken zich uit tot en met 31 oktober 2023. Zie ook mapje F. voor de opdrachtuitvraag, offerte en opdrachtverlening. Dit is in lijn met de bestedingsperiode van deze SPUK, die loopt van 1-11-2021	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H22	**Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022**	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** Gemeenten *Aard controle R* *Indicator: H22/01*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2023 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de *Aard controle R* *Indicator: H22/02*	Gerealiseerde activiteit aanstellen regionaal projectleider voor het uitvoeren van activiteiten in het kader van het programma 'Geweld hoort nergens thuis' in het jaar 2022? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/03*	Toelichting (Toelichting verplicht indien bij H22/03 "Nee" is ingevuld) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/04*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H22/06*
			€ 72.911	€ 72.911	Ja		Ja	Ja
VWS	H24	**Regeling specifieke uitkering specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022**	Projectnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/01*	Gedurende (jaar T) zijn de activiteiten verricht i.h.k.v. van de specialistische functie waarvoor de uitkering is ontvangen (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/02*	Besteding activiteiten (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H24/03*	Correctie besteding realisatie activiteiten (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: H24/04*	Definitieve besteding realisatie activiteit (jaar T-1) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/05*	Eindverantwoording? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H24/06*
			1 *1044242*	Ja	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
VWS	H25	**Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)**	Beschikkingsnummer / kenmerk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/01*	Ontvangen Rijksbijdrage (Jaar T) *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/02*	Totale definitieve exploitatietekort *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/03*	Totale cumulatieve besteding *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/04*	Eindverantwoording *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/05*	
			1 *SPUK/JZ21-22135*	€ 64.835	€ 64.835	€ 64.835	Ja	
			Naam locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/06*	Betreft periode Nov + dec 2021 of Jan 2022? *Aard controle R* *Indicator: H25/07*	Totale toezegging per locatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/08*	Hoogte definitief exploitatietekort per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/09*	Besteding per locatie *Aard controle R* *Indicator: H25/10*	Cumulatieve besteding per locatie (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H25/11*
			1 *IJsbaan Twente*	*jan-22*	€ 64.835	€ 64.835	€ 64.835	€ 64.835

8.5. IMG

IMG / OANT - verantwoording gemeente Enschede over 2021OANTVerbindingszone Stads campus - Binnenstad

Project	Beschikkings-nummer provincie	Project afgerond / eindverant woording ja-nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	provinciale (KVO) middelen t/m 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2021 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv Bijdrage derden t/m 2021 (conform baten/lasten stelsel	Besteed tlv provinciale (KVO) middelen in 2022 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv gemeentelijke middelen in 2022 (conform baten/lasten stelsel)	Besteed tlv bijdrage derden in 2022 (conform baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m 2022 (conform baten / latenstelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijke middelen t/m 2022 (conform baten / latenstelsel)	Cumulatief besteed tlv Bijdrage derden t/m 2022 (conform baten/lasten stelsel	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
	Aard controle:	D1	D1	R	R	R	R	R	R	R	R	R	D1	D1
1500050337	nee	1.000.000	1.000.000	170.112	300.000	0	0	0	1.000.000	170.112	300.000	31-12-2023	project is verlengd t/m 31-12-2023 conform afspraak met OANT	
7433550-7433551 vanaf 2019 7433601														

Vaststellingsbesluit en controleverklaring

Vaststellingsbesluit

Controleverklaring